

**Projekt
Uchwała Nr
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej**

Druk nr 136

z dnia 2013 roku

**w sprawie przyjęcia dokumentu pn.: „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla miasta
Dąbrowy Górniczej na lata 2013-2017 z perspektywą
na lata 2018 - 2020”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 594), art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2013r. poz. 595) oraz art. 18 ust. 1 w związku z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) na wniosek Prezydenta Miasta Dąbrowy Górniczej

**Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej
uchwała**

§ 1

Przyjąć do realizacji dokument pn.: „Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2013-2017 z perspektywą na lata 2018 – 2020”, który stanowi integralną część niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Dąbrowa Górnicza

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej

Agnieszka Pasternak

Uzasadnienie

Do projektu uchwały Nr/2013 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 2013 roku w sprawie przyjęcia dokumentu pn.: „Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2013-2017 z perspektywą na lata 2018-2020”

W świetle art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) organy wykonawcze gmin i powiatów sporządzają odpowiednio powiatowe i gminne programy ochrony środowiska. Dokumenty te mają na celu realizację polityki ekologicznej państwa spełniającej wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Wypełniając obowiązek ustawowy Wydział Ekologii i Rolnictwa w roku 2013 przystąpił do aktualizacji programu ochrony środowiska, który w latach ubiegłych został przyjęty do realizacji uchwałami:

- 1) Nr XXIV/447/2004 Rady Miejskiej z dnia 31 marca 2004 roku „Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2004-2008”;
- 2) Nr XXXV/606/09 Rady Miejskiej z dnia 23 stycznia 2009 roku w sprawie przyjęcia dokumentu strategicznego pn.: „Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2008-2012”

Opracowany nowy dokument jest kontynuacją celów długoterminowych wytyczonych w dotychczas obowiązującym POŚ dla Dąbrowy Górniczej. Realizacja zadań wskazanych w programie nie spowoduje negatywnego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, w związku z tym Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem znak WOOŚ.410.90.2013.MG.2 z dnia 18 kwietnia 2013r. uzgodnił brak potrzeby przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa organ w trakcie przygotowywania programu ochrony środowiska zapewnił możliwość udziału społeczeństwa w procesie opracowywania projektu dokumentu. Udział społeczeństwa zapewniono poprzez umożliwienie wglądu w projekt dokumentu w siedzibie Urzędu Miejskiego, umieszczenie go na stronie internetowej, umożliwienie zgłaszania uwag i wniosków przez okres 21 dni, zorganizowanie otwartych konsultacji ze społecznością miejską, zaproszenie do konsultacji zainteresowane podmioty, które prowadzą na terenie gminy działalność gospodarczą, mogącą mieć negatywne oddziaływanie na środowisko.

Otwarte spotkanie odbyło się 20.06.2013r. o godz. 15.00 w sali sesyjnej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej. W trakcie konsultacji odbyła się prezentacja multimedialna projektu oraz dyskusja nad jego zapisami. Nikt nie wniósł uwag do projektu.

Zastępca Prezydenta Miasta
Paweł Gocyła

**AKTUALIZACJA
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA
NA LATA 2013-2017
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**





ul. Niemodlińska 79 pok. 22-23
45-864 Opole
tel./fax. 077/454-07-10, 077/474-24-57
kom. 605-26-24-27
e-mail: albeko@poczta.fm

Wykonawcą
Aktualizacji „Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza
na lata 2013-2017 z perspektywą na lata 2018-2020”
był zespół firmy ALBEKO z siedzibą w Opolu
w składzie:

mgr inż. Beata Podgórska
mgr inż. Jarosław Górniak
mgr inż. Paweł Synowiec
mgr Marta Stelmach
Mateusz Podgórski

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	8
2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU	8
3. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU	10
3.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA.....	10
3.1.1. <i>Zasady realizacji programu</i>	10
3.1.1.1. Polityka Ekologiczna Państwa.....	10
3.1.1.2. Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego	11
4. CHARAKTERYSTYKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA.....	12
4.1. INFORMACJE OGÓLNE	12
4.2. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I ADMINISTRACYJNE	12
4.3. ANALIZA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA	14
4.3.1. <i>Struktura zagospodarowania przestrzennego</i>	14
4.3.1.1. Formy użytkowania terenów	15
4.4. SYTUACJA GOSPODARCZA	16
4.5. ROLNICTWO.....	18
5. AKTUALNY STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W DĄBROWIE GÓRNICZEJ	20
5.1. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	20
5.1.1. WARUNKI KLIMATYCZNE	20
5.1.2. JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	20
5.1.3. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	29
5.2. ZASOBY WODNE	31
5.2.1. <i>Wody powierzchniowe</i>	31
5.2.2. <i>Wody podziemne</i>	34
5.2.3. <i>Zaopatrzenie w wodę</i>	37
5.2.4. <i>Odprowadzenie ścieków</i>	38
5.2.5. <i>Ochrona przed powodzią</i>	42
5.3. OCHRONA PRZYRODY	43
5.3.1. <i>Dominujące zbiorowiska roślinne</i>	43
5.3.2. <i>Obszary prawnie chronione</i>	45
5.3.3. <i>Fauna i flora</i>	53
5.3.4. <i>Lasy</i>	55
5.4. GOSPODARKA ODPADAMI	57
5.4.1. <i>Źródła powstawania i ilość wytwarzanych odpadów komunalnych</i>	57
5.4.2. <i>Ilości odebranych/zebranych odpadów komunalnych oraz organizacja selektywnej zbiórki</i>	58
5.4.3. <i>System gospodarowania odpadami komunalnymi</i>	59
5.4.4. <i>Rodzaje, źródła powstawania, ilość i jakość wytwarzanych odpadów innych niż komunalne</i>	64
5.4.5. <i>Rodzaj i ilość odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne poddawanych poszczególnym procesom unieszkodliwiania i odzysku</i>	66
5.4.6. <i>Rodzaj i ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddawanych poszczególnym procesom unieszkodliwiania i odzysku</i>	68
5.4.7. <i>Istniejące instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów</i>	72
5.4.8. <i>Odpady zawierające azbest</i>	78
5.4.9. <i>Identyfikacja problemów w zakresie gospodarki odpadami</i>	79
5.5. ZASOBY NATURALNE	80
5.5.1. <i>Pokrywa glebowa i ochrona powierzchni ziemi</i>	80
5.5.2. <i>Zasoby geologiczne</i>	84
5.6. HAŁAS.....	85
5.7. OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI	88
5.7.1. <i>Źródła promieniowania elektromagnetycznego</i>	88
5.7.2. <i>Zagrożenia polami elektromagnetycznymi</i>	89
5.8. ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU POWAŻNYCH AWARII.....	90
5.9. EDUKACJA EKOLOGICZNA	93
6. OCENA REALIZACJI CELÓW EKOLOGICZNYCH WSKAZANYCH W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA.	94

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

7. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020	100
7.1. CELE EKOLOGICZNE.....	100
7.1.1. Kryteria o charakterze organizacyjnym	100
7.1.2. Kryteria o charakterze środowiskowym	100
7.1.3. Cele ekologiczne dla miasta Dąbrowa Górnicza.	101
8. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH W PRESPEKTYWIE DŁUGOTERMINOWEJ DO 2020r. I KRÓTKOTERMINOWEJ DO 2017r.	102
8.1. UWZGLĘDNIENIE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA W STRATEGIACH SEKTOROWYCH.....	102
8.1.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	102
8.1.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2015r:	102
8.2. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE.....	102
8.2.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	103
8.2.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r:	103
8.3. UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W DZIAŁANIACH NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA	103
8.3.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	103
8.3.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	103
8.4. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODY W ŚRODOWISKU	104
8.4.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	105
8.4.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r:	105
8.5. ASPEKT EKOLOGICZNY W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM.....	105
8.5.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	105
8.5.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	105
8.6. OCHRONA PRZYRODY	106
8.6.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	106
8.6.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	106
8.7 OCHRONA LASÓW.....	107
8.7.1. Cel długoterminowy do do 2020 r.	107
8.7.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	107
8.8. RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI	108
8.8.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	109
8.8.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	109
8.9. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ	109
8.9.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	109
8.9.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	109
8.10. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	110
8.10.1 Cel długoterminowy do 2020 r.	110
8.10.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	110
8.10.3 Cel długoterminowy do 2020 r.	110
8.10.4 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	110
8.11 ŚRODOWISKO A ZDROWIE.....	111
8.11.1 Cel długoterminowy do 2020 r.	111
8.11.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	111
8.12. JAKOŚĆ POWIETRZA	112
8.12.1. Cel długoterminowy do 2020r.	112
8.12.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	112
8.13. OCHRONA WÓD.....	114
8.13.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	114
8.13.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	114
8.14. GOSPODARKA ODPADAMI	116
8.14.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	116
8.14.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r.	118
8.15. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU	119
8.15.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	119
8.15.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	120
8.16. OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI	120
8.16.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	120
8.16.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	121
8.17. POWAŻNE AWARIE	121
8.17.1. Cel długoterminowy do 2020 r.	121
8.17.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	121

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

8.18. WYKORZYSTANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.....	122
8.18.1. Cel długoterminowy do 2020 r.....	122
8.18.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:	122
9. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ NA LATA 2013 – 2017.	123
10. SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU.....	127
11. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	130
12. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU	132
13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	135
14. LITERATURA.....	136

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie miasta Dąbrowa Górnicza na tle podziału administracyjnego województwa śląskiego.	13
Rysunek 2. Energia słoneczna - potencjał techniczny na obszarze województwa śląskiego.....	30
Rysunek 3. Podział miasta na jednostki krajobrazowe.....	44
Rysunek 4. Lokalizacja obszarów Natura 2000 i Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd” wraz z otuliną na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.	52
Rysunek 5. Schemat zarządzania programem ochrony środowiska.....	130

Spis tabel:

Tabela 1. Liczba ludności w Dąbrowie Górniczej.....	14
Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów według rodzaju wykorzystania w Dąbrowie Górniczej.	15
Tabela 3. Podział podmiotów gospodarki narodowej na koniec 2011 r.....	16
Tabela 4. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2008-2011	17
Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie Dąbrowy Górniczej wg wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2011 r.....	17
Tabela 6. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Dąbrowy Górniczej.....	18
Tabela 7. Struktura głównych zasiewów w gminie Dąbrowa Górnicza wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010.	19
Tabela 8. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych.	22
Tabela 9. Lokalizacja i parametry stacji pomiarowej w Dąbrowie Górniczej w 2011 r.	23
Tabela 10. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2011	24
Tabela 11. GRR w latach 2000-2005-2010 na drogach w Dąbrowie Górniczej.....	27
Tabela 12. Obciążenie powierzchniowe miasta Dąbrowa Górnicza substancjami wniesionymi przez opady atmosferyczne w 2011 roku (ładunki jednostkowe w kg/ha*rok i ładunki całkowite w Mg/rok).....	28
Tabela 13. Wyniki badań wód powierzchniowych prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w 2011 roku oraz klasyfikacja wskaźników na podstawie wartości średniorocznych.	32
Tabela 14. Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w 2010 i 2011r. w ramach monitoringu operacyjnego.	33
Tabela 15. Klasyfikacja jakości wód podziemnych przeprowadzona w 2011 roku według badań monitoringowych sieci regionalnej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.....	37
Tabela 16. Klasyfikacja jakości wód podziemnych przeprowadzona w 2011 roku w sieci krajowej (badania wykonanie na zlecenie GIOŚ przez Państwowy Instytut Geologiczny).	37
Tabela 17. Dane dot. gospodarki ściekowej w Dąbrowie Górniczej w 2011 r.....	42
Tabela 18. Wykonanie KPOSK w aglomeracji na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (2011).	42
Tabela 19. Wykaz pomników przyrody na terenie Dąbrowy Górniczej.....	49
Tabela 20. Gatunki roślin, grzybów i zwierząt występujące na terenie miasta Dąbrowa Górnicza, objętych ochroną gatunkową.....	54
Tabela 21. Ilość odpadów komunalnych, w tym ilość odpadów ulegających biodegradacji wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2012 r.....	58
Tabela 22. Ilość odpadów komunalnych odebranych/zebranych z terenu Dąbrowy Górniczej, przez przedsiębiorców posiadających decyzje/wpis do rejestru, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w latach 2009-2012	58
Tabela 23. Proponowany obszar II RGOK.....	61

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 24. Zestawienie informacji na temat lokalizacji istniejących instalacji na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK wraz z ich mocami przerobowymi.....	61
Tabela 25. Zestawienie informacji na temat lokalizacji istniejących składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK.....	62
Tabela 26. Wymagany przerób i dopuszczalne składowanie odpadów ulegających biodegradacji dla II RGOK.....	62
Tabela 27. Niezbędne moce przerobowe dla poszczególnych instalacji regionalnych w II RGOK.....	62
Tabela 28. Planowane regionalne instalacje na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK.....	63
Tabela 29. Ilość odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 z podziałem na grupy odpadów.....	64
Tabela nr 30. Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 z podziałem na grupy odpadów.....	65
Tabela 31. Ilość odpadów niebezpiecznych poddanych procesom odzysku na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011.....	66
Tabela 32. Ilość odpadów niebezpiecznych poddanych procesom unieszkodliwiania w instalacjach na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011.....	67
Tabela 33. Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddanych procesom odzysku na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011.....	68
Tabela 34. Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddanych procesom unieszkodliwiania w instalacjach na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011.....	71
Tabela 35. Zestawienie informacji na temat instalacji do odzysku odpadów znajdujących się na terenie Dąbrowy Górniczej.....	73
Tabela 36. Zestawienie informacji na temat instalacji do innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów znajdujących się na terenie Dąbrowy Górniczej.....	77
Tabela 37. Zestawienie ilości usuniętych wyrobów azbestowych z terenu Dąbrowy Górniczej wraz z kwotami dofinansowania przedsięwzięcia z budżetu miasta w latach 2009-2012.....	79
Tabela 38. Zawartość metali ciężkich z grupy B w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej.....	81
Tabela 39. Zawartość metali ciężkich z grupy C w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej.....	81
Tabela 40. Zawartość związków organicznych z grupy B w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej.....	82
Tabela 41. Zawartość związków organicznych z grupy C w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej.....	82
Tabela 42. Priorytetowe cele krótkoterminowe na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2013-2017.....	123
Tabela 43. Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu Ochrony Środowiska miasta Dąbrowa Górnicza.....	127
Tabela 44. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.....	130

WYKAZ SKRÓTÓW

APGOWŚ	Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego (2009 r.)
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ECONET	Krajowa Sieć Ekologiczna
EFROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EMAS	Eco Management and Audit Scheme Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu
GPZ	Główny Punkt Zasilania
GSM	Global System for Mobile Communication - standard telefonii komórkowej
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
ISPA	Instrument for Policies for Pre Accession Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej
JCW	Jednolite Części Wód Podziemnych
KAG	Kategorie Agronomiczne Gleb
KSE	Krajowy System Energetyczny
KSRG	Krajowy System Ratowniczo Gaśniczy
MEW	Małe Elektrownie Wodne
MŚ	Minister Środowiska
OCHK	Obszar Chronionego Krajobrazu
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
PEM	Promieniowanie elektromagnetyczne

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

PEP	<i>Polityka Ekologiczna Państwa</i>
PGOWŚ 2014	<i>Projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego 2014</i>
PGR	<i>Państwowe Gospodarstwa Rolne</i>
PIG	<i>Państwowy Instytut Geologiczny</i>
PINB	<i>Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego</i>
PIP	<i>Państwowa Inspekcja Pracy</i>
PIS	<i>Państwowa Inspekcja Sanitarna</i>
PKP	<i>Polskie Koleje Państwowe</i>
PN	<i>Polska Norma</i>
ppk	<i>Punkt pomiarowo kontrolny</i>
PPOŚ	<i>Powiatowy Program Ochrony Środowiska</i>
PROW	<i>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</i>
PSE	<i>Polskie Sieci Energetyczne</i>
PSP	<i>Państwowa Straż Pożarna</i>
PSSE	<i>Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna</i>
RPO WŚ	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego</i>
SDR	<i>Średni dobowy ruch współczynnik przeliczeniowy</i>
SRP	<i>Stacja redukcyjno-pomiarowa</i>
SUW	<i>Stacja Uzdatniania Wody</i>
ŚZMiUW	<i>Śląski Związek Melioracji i Urządzeń Wodnych</i>
THM	<i>Trihalometanol</i>
UE	<i>Unia Europejska</i>
UMTS	<i>Universal Mobile Telecommunication System – Uniwersalny System Telekomunikacji Ruchomej</i>
WFOŚiGW	<i>Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>
WHO	<i>World Health Organization Światowa Organizacja Zdrowia</i>
WIOŚ	<i>Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska</i>
WWA	<i>Węglowodory aromatyczne</i>
RLM	<i>Równoważna Liczba Mieszkańców</i>
RZGW	<i>Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej</i>
WPOŚ	<i>Wojewódzki Program Ochrony Środowiska</i>
WSO	<i>Wojewódzki System Odpadowy</i>
WUS	<i>Wojewódzki Urząd Statystyczny</i>
WSSE	<i>Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna</i>
ZDR	<i>Zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej</i>
ZZR	<i>Zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej</i>

1. WPROWADZENIE

Rozwój cywilizacyjny i wielokierunkowa ekspansja człowieka spowodowały, szczególnie na terenach od wielu lat objętych presją przemysłu oraz gospodarstw rolnych, znaczną degradację środowiska naturalnego – zanieczyszczenie jego poszczególnych komponentów, wyczerpywanie się zasobów surowcowych, ginięcie gatunków zwierząt i roślin, a także pogorszenie stanu zdrowia ludności na terenach przeobrażonych na niespotykaną dotychczas skalę. Dlatego tak istotnym jest zapewnianie ochrony środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Istota rozwoju zrównoważonego polega więc na tym, aby zapewnić zaspokojenie obecnych potrzeb bez ograniczania przyszłym generacjom możliwości rozwoju.

Wskazane zostało również, że ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Dodatkowym wyzwaniem stało się członkostwo w Unii Europejskiej oraz związane z nim wymogi. Trudnym zadaniem czekającym samorządy jest wdrożenie tych przepisów i osiągnięcie standardów UE w zakresie m.in. ochrony środowiska.

Efektywność działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego zależy przede wszystkim od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania zainteresowania i zrozumienia ze strony społeczności lokalnych. Działania takie, aby były skuteczne, muszą być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem, sporządzonym na podstawie wnikliwej analizy sytuacji w danym rejonie. Zadanie takie ma spełniać wieloletni program ochrony środowiska. Program jest dokumentem planowania strategicznego, wyrażającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu miasta Dąbrowa Górnicza i określającym wynikające z niej działania. Tak ujęty Program będzie wykorzystywany jako główny instrument strategicznego zarządzania miastem w zakresie ochrony środowiska, podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi, przesłanka konstruowania budżetu miasta, płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej, podstawa do ubiegania się o fundusze celowe. Cele i działania proponowane w Programie ochrony środowiska posłużą do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa miasta Dąbrowa Górnicza, które służyć będą poprawie stanu środowiska przyrodniczego. Realizacja celów wytyczonych w programie powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

Program ochrony środowiska przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam program nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w mieście Dąbrowa Górnicza będzie miało charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody programowania "kroczącego", polegającej na cyklicznym weryfikowaniu perspektywicznych celów w przekrojach etapowych i wydłużaniu horyzontu czasowego Programu w jego kolejnych edycjach.

2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- **określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego** dla miasta Dąbrowa Górnicza, zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu;

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- **określeniu kreatywnej części Programu** poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych oraz sformułowanie listy działań;
- **scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu** w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- **określeniu zasad monitorowania.**

Źródłami informacji dla Programu były materiały uzyskane z Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, a także prace instytutów i placówek naukowo – badawczych z zakresu ochrony środowiska oraz gospodarki odpadami, jak również dostępna literatura fachowa.

Od podmiotów gospodarczych z terenu miasta uzyskano bieżące informacje dotyczące szerokiej problematyki ochrony środowiska, z których wnioski zostały uwzględnione w Programie.

Jako punkt odniesienia dla programu ochrony środowiska przyjęto aktualny stan środowiska oraz stan infrastruktury ochrony środowiska na dzień 31.12.2011r.

Program oparty jest na zapisach następujących dokumentów:

- *Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku* (Dz.U. z 2008 r. nr 25, poz. 150 – tekst jednolity z późn. zm.). Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin.

- *Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 – Warszawa 2008 r.* Zgodnie z zapisami tego dokumentu Program winien definiować:

- stan wyjściowy
- cele średniookresowe do 2016 roku
- kierunki działań w latach 2009 – 2012
- monitoring realizacji Programu
- nakłady finansowe na wdrożenie Programu

- Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych, a mianowicie:

- kierunki działań systemowych,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

- *Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego.*

W dokumentach tych określono długoterminową politykę ochrony środowiska odpowiednio dla województwa śląskiego oraz miasta Dąbrowa Górnicza, przedstawiono cele krótkoterminowe i sposób ich realizacji, określono sposoby zarządzania środowiskiem i aspekty finansowe realizacji programu.

- *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

- *zadania własne gminy* (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków budżetowych i pozabudżetowych będących w dyspozycji gminy),
- *zadania koordynowane* (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom centralnym).

Niniejszy dokument będzie uszczegóławiany, korygowany i koordynowany z projektowanymi obecnie dokumentami wyższego szczebla oraz aktami wykonawczymi do ustawy "Prawo ochrony środowiska" i do kilkunastu ustaw komplementarnych, których treść powinna być uwzględniana w Programie.

3. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU

Jako założenia wyjściowe do Programu Ochrony Środowiska miasta Dąbrowa Górnicza przyjęto uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, wynikające z obowiązujących aktów prawnych, programów wyższego rzędu oraz dokumentów planistycznych uwzględniających problematykę ochrony środowiska. Niezbędne było również uwzględnienie zamierzeń rozwojowych gminy zarówno w zakresie gospodarczym i przestrzennym, jak i społecznym.

Uwarunkowania te, w powiązaniu z aktualnym stanem środowiska na terenie miasta były podstawą do zdefiniowania priorytetów i celów w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

3.1. Uwarunkowania zewnętrzne opracowania Programu Ochrony Środowiska miasta Dąbrowa Górnicza.

Zasady ochrony środowiska wymuszają zachowanie kompleksowego, a zarazem sektorowego podejścia. Miasto nie jest układem zamkniętym, a poszczególne elementy środowiska zachowują ciągłość bez względu na granice terytorialne. Z tego względu, konieczne jest przyjęcie uwarunkowań wynikających z programów, planów i strategii zewnętrznych wyższego rzędu, umożliwiających szersze spojrzenie na poszczególne dziedziny ochrony środowiska.

Główne uwarunkowania zewnętrzne dla miasta Dąbrowa Górnicza w zakresie ochrony środowiska wynikają z następujących dokumentów:

- strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, województwa śląskiego,
- strategii rozwoju regionalnego kraju,
- koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju i województwa śląskiego,
- Polityki ekologicznej państwa wraz z programem wykonawczym,
- systemu Prawa ochrony środowiska w Polsce, w tym projektowanych aktów prawnych,
- międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie ochrony środowiska,
- zobowiązań Polski przyjętych w zakresie ochrony środowiska w ramach procesu akcesji do Unii Europejskiej,
- Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego,
- strategii i polityk sektorowych (zwłaszcza w zakresie energetyki, energetyki odnawialnej, rolnictwa i obszarów wiejskich, rozwoju regionalnego, edukacji ekologicznej, transportu, leśnictwa).

3.1.1. Zasady realizacji programu

Zasady realizacji polityki ekologicznej, cele i zadania ujęte w "Polityce Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016", „Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego” oraz w dostosowanej do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska, zostały przyjęte jako podstawa niniejszego programu.

W świetle priorytetów aktualnej polityki ekologicznej Państwa, planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele szóstego Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju,
- przystosowanie do zmian klimatu,
- ochrona różnorodności biologicznej.

3.1.1.1. Polityka Ekologiczna Państwa

Nadrzędnym, strategicznym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego.

Realizacja tego celu osiągnana będzie poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne (w tym wdrażanie postanowień Traktatu Akcesyjnego), tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska.

W ten sposób realizacja krajowej polityki ekologicznej wpisywać się będzie w osiąganie celów tej polityki na poziomie całej Wspólnoty.

Osiąganiu powyższych celów służyć będzie realizacja następujących priorytetów i zadań:

1. Kierunki działań systemowych polegające na:

- uwzględnianiu zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych,
- aktywizacji rynku na rzecz ochrony środowiska,
- zarządzaniu środowiskowym,
- udziale społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- rozwoju badań i postępie technicznym,
- odpowiedzialności za szkody w środowisku,
- uwzględnianiu aspektu ekologicznego w planowaniu przestrzennym.

2. Ochrona zasobów naturalnych polegająca na:

- ochronie przyrody,
- ochronie i zrównoważonym rozwoju lasów,
- racjonalnym gospodarowaniu zasobami wodnymi,
- ochronie powierzchni ziemi,
- gospodarowaniu zasobami geologicznymi.

3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego polegające na działaniach w obszarach:

- środowisko a zdrowie,
- jakość powietrza,
- ochrona wód,
- gospodarka odpadami,
- oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych,
- substancje chemiczne w środowisku.

3.1.1.2. Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego.

W obecnie obowiązującym „Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018” - naczelną zasadą jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych, w związku z tym nadrzędny cel Programu sformułowany jest następująco:

Rozwój gospodarczy przy zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego województwa.

Cel ten jest zgodny z wizją rozwoju województwa śląskiego zdefiniowaną w Strategii rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020”. Osiągnięcie nakreślonej w *Strategii* wizji rozwoju powinno być realizowane poprzez założenie, że województwo śląskie będzie regionem „czystym” we wszystkich komponentach środowiska naturalnego, zapewniającym zachowanie bioróżnorodności obszarów, stwarzającym warunki do zdrowego życia i realizującym zasady zrównoważonego rozwoju.

Obowiązek realizacji zasady zrównoważonego rozwoju spoczywa na wszystkich obywatelach Polski. Wynika on z Konstytucji RP (art.5). Zrównoważony rozwój jest naczelną zasadą polityki państw - członków Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również Polityki Ekologicznej Państwa.

Cele i kierunki ochrony środowiska do 2018 r. określono na podstawie analizy stanu środowiska oraz prognozowanych zmian w oparciu o obowiązujące przepisy oraz nowe wymagania prawne, a także Programy rządowe oraz regionalne w zakresie poszczególnych komponentów. Definiując cele środowiskowe wzięto również pod uwagę wyniki przeprowadzonej analizy - wskazane główne problemy i ich hierarchię. Przy formułowaniu celów wzięto również pod uwagę specyficzne uwarunkowania województwa śląskiego, a także bariery i wytyczne określone w Raporcie z realizacji Programu ochrony środowiska do 2004 roku oraz możliwości finansowania działań.

4. CHARAKTERYSTYKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA

4.1. Informacje ogólne

Dąbrowa Górnicza jest gminą miejską oraz miastem na prawach powiatu, położonym w środkowo – wschodniej części województwa śląskiego w odległości około 15 km od Katowic. Jest najdalej na wschód wysuniętym miastem Aglomeracji Katowickiej, na obrzeżach Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Miasto położone jest w dorzeczu Wisły, w zlewni rzek Czarnej i Białej Przemszy. Miasto graniczy z Sosnowcem, powiatem będzińskim (Będzin, gmina Psary, gmina Mierzęcice, Siewierz, Sławków), powiatem zawierciańskim (gmina Łazy) oraz powiatem olkuskim w województwie małopolskim (gmina Klucze, gmina Bolesław). Wraz z częścią z nich wchodzi ono w skład Górnośląskiego Związku Metropolitalnego - związku międzygminnego obejmującego miasta na prawach powiatu, leżące na obszarze konurbacji śląsko-dąbrowskiej, zamieszkałego przez około 1 982 tysiące osób. Związek działa w oparciu o statut; w statucie nie ma wprost zapisanych kwestii związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami. Miasto jest regionalnym liderem skupiającym znaczną część politycznego, gospodarczego i kulturalnego życia regionu.

Powiązania zewnętrzne miasta zdeterminowane są położeniem Dąbrowy Górniczej na przecięciu transeuropejskich korytarzy transportowych (Berlin – Wrocław – Katowice – Lwów – Kijów oraz Gdańsk – Katowice – Żyliną). W korytarze te wpisują się przebiegające przez Dąbrowę Górniczą linie kolejowe „E” o głównym międzynarodowym znaczeniu (C-E 65 relacji Gdynia – Warszawa – Katowice – Zebrzydowice oraz C 65/2 relacji Chorzów Siemkowice – Częstochowa – Ząbkowice Będzińskie – Jaworzno Szczakowa) oraz droga ekspresowa S – 1 Cieszyn – Bielsko – Tychy – Dąbrowa Górnicza – Pyrzowice / Częstochowa. Wskazać tutaj należy również na drogę krajową nr 94 zaliczoną do dróg alternatywnych autostrady A 4. Miasto charakteryzuje się również bardzo dobrą dostępnością dwóch lotnisk komunikacji pasażerskiej (MPL Pyrzowice oraz Balice).

W zakresie powiązań infrastrukturalnych wskazać należy na istotne dla miasta funkcjonowanie systemu zaopatrzenia w wodę (GO – CZA), którym zarządza Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach. Zaopatrzenie w energię elektryczną Dąbrowa Górnicza funkcjonuje w ramach układu aglomeracyjnego, który tworzą: źródła energii (elektrownie systemowe, lokalne i elektrociepłownie), napowietrzne linie 400 i 220 kV oraz stacje węzłowe. Obszar miasta zaopatrywany jest w gaz (ziemny wysokometanowy) z ogólnokrajowej sieci przesyłu gazu. Z gazociągów wysokoprężnych poprzez stacje redukcyjno pomiarowe zasilana jest sieć średnio- i niskoprężnych gazociągów doprowadzających gaz do odbiorców.

W Dąbrowie Górniczej mieści się największa w Polsce huta żelaza: ArcelorMittal Poland S.A. - Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawna Huta Katowice) i jedna z największych europejskich koksowni: Koksownia „Przyjaźń”. W 1996 roku, na mocy rozporządzenia Rady Ministrów, utworzona została Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, w skład której weszły między innymi tereny Dąbrowy Górniczej oraz sąsiadującego z nią Sosnowca tworząc Podstrefę Sosnowiecko – Dąbrowską. Jej cechą charakterystyczną jest rozproszenie terytorialne obszarów przeznaczonych pod inwestycje oraz ich położenie w pobliżu restrukturyzowanych przedsiębiorstw. W przeciągu kilku ostatnich lat, na terenach Podstrefy znajdujących się w Dąbrowie Górniczej wybudowanych zostało wiele zakładów produkcyjnych i usługowych.

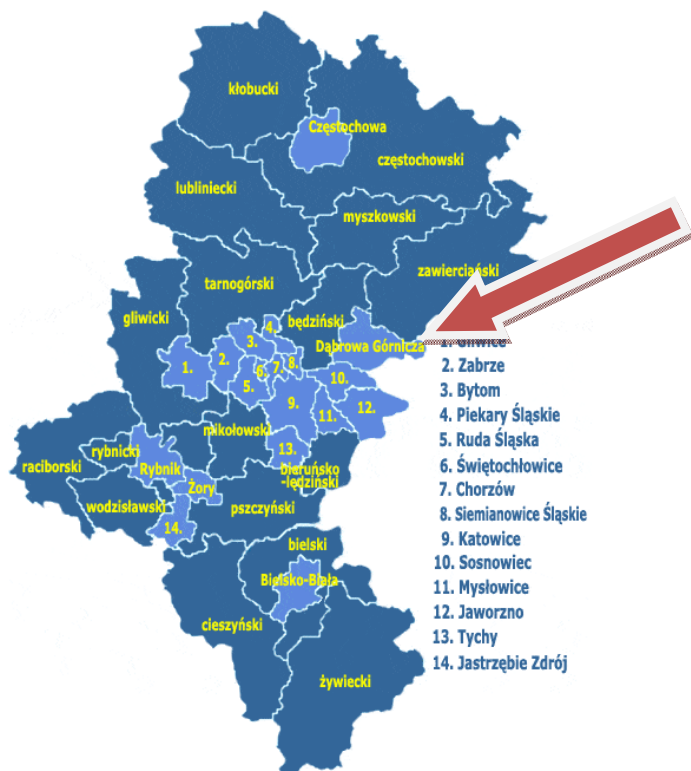
4.2. Położenie geograficzne i administracyjne

Dąbrowa Górnicza zajmuje obszar 18.874 ha (189 km²) i jest największą powierzchniowo gminą województwa śląskiego, zachowując przy tym niską (jak na Górnośląski Związek Metropolitalny) gęstość zaludnienia, która wynosi tu 686 osób/km². Według Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w strukturze użytkowania gruntów miasta użytki rolne stanowią 37,5 % powierzchni miasta tj. 7 961 ha, tereny zabudowane i zurbanizowane – 26,7 % (5 033 ha – w tym tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej 1.186 ha, tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej 356 ha), tereny leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 25,6 % (4 840 ha), tereny zieleni – 4,4 % (827 ha), tereny wód – 3,9 % (737 ha), Pustynia Błędowska – 0,9 % (173 ha), tereny rekultywowane po Kopalni Piasku Kuźnica Warężyńska – 1,1 % (210 ha). Tereny zainwestowane zajmują około 5.600 ha co stanowi 30% powierzchni miasta. Są to tereny

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

zabudowy mieszkaniowej brutto (z zielenią, drogami dojazdowymi, usługami podstawowymi), usług różnych (na wydzielonych działkach), tereny przemysłu, baz, magazynów i składów, tereny komunikacji i zieleni miejskiej. O sile Dąbrowy Górniczej jako ośrodka przemysłowego świadczy bardzo wysoki (37 %) udział terenów przemysłowych w ogólnej powierzchni terenów zainwestowanych. Zauważalnie wysoki jest udział terenów komunikacji (16,3 % pow. terenów zainwestowanych). Wynika on z rozbudowy sieci drogowej – ulicznej i kolejowej, a właściwie budowy od podstaw nowego układu, w ramach realizacji Huty Katowice i Koksowni.

Rysunek 1. Położenie miasta Dąbrowa Górnicza na tle podziału administracyjnego województwa śląskiego.



Źródło: www.gminy.pl

Jak podaje pierwotna wersja Programu Ochrony Środowiska, według podziału geomorfologicznego Wyżyny Śląsko-Krakowskiej (Gilewska, 1972) Dąbrowa Górnicza jest częścią mezoregionu Wyżyny Śląskiej Południowej. W jej skład wchodzi jednostki: Garb Żąbkowicki, Płaskowyż Katowicki, Kotlina Przemszy i Kotlina Mitręgi. Największą powierzchnię omawianego obszaru obejmuje Kotlina Przemszy (północno-zachodnia część miasta), która tworzy tu płaską równinę z terasami rzecznyymi i wzgórzem ostańcowym Góry Gołonoskiej. Południowo-zachodnia część Dąbrowy Górniczej, położona jest w obrębie Płaskowyżu Katowickiego, którego stoki są łagodnie nachylone w kierunku Kotliny Przemszy. Na wschód od Kotliny Przemszy i Płaskowyżu Katowickiego rozciąga się Garb Żąbkowicki, w którego krajobrazie dominują niewysokie wzgórza ostańcowe, spośród których najwyższym jest Góra Bocianek (376,8 m n.p.m.). Wschodnie obrzeża Dąbrowy Górniczej zajmuje Kotlina Mitręgi, której najbardziej charakterystycznym elementem jest Pustynia Będowska z przecinającą ją równoleżnikowo doliną Białej Przemszy.

Sytuacja demograficzna

Według danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej – liczba mieszkańców w mieście na koniec 2012 r. wynosiła 121 325 osób. W porównaniu z 2009 r. nastąpił spadek liczby ludności o 2 781 osób (ok. 2,24 %).

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Średnia gęstość zaludnienia na terenie miasta Dąbrowa Górnicza na koniec 2012 r. wyniosła ok. 642,8 osoby/km².

Szacuje się, że w kolejnych latach będzie następował dalszy spadek liczby ludności.

Tabela 1. Liczba ludności w Dąbrowie Górniczej.

Liczba ludności w roku:											
2009	2010	2011	2012	Szacunkowo							
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
124106	123463	122624	121325	120415	119512	118616	117726	116843	115967	115097	114234

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

4.3. Analiza zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Górnicza

Struktura przestrzenna miasta podkreśla, że miasto powstawało poprzez łączenie jednostek osadniczych o różnej funkcji, typowych gmin wiejskich (Błędów, Tucznawa, Łosień) i wykształconych już ośrodków miejskich (Ząbkowice, Strzemieszyce). Istotnym elementem tej struktury jest kompleks przemysłowy ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawnej Huty Katowice) i Koksowni „Przyjaźń” wraz z elementami infrastruktury komunikacyjnej (drogi, linie kolejowe) zrealizowany w latach 70 – tych na terenach pomiędzy ówczesnymi miastami: Dąbrową Górniczą, Strzemieszycami i Ząbkowicami.

W strukturze miasta wyodrębnić można następujące jednostki funkcjonalne (dzielnice):

- A. Śródmieście; funkcja mieszkaniowa, administracyjna, usługowa, wytwórcza (tereny Huty „Bankowa” i d. KWK Paryż),
- B. Reden; funkcja mieszkaniowa, usługowa,
- C. Gołonóg; funkcja mieszkaniowa, usługowa, wytwórcza (tereny po wschodniej stronie drogi krajowej Nr 1),
- D. Łęknicie – Korzeniec – Pogoria; funkcja mieszkaniowa, usługowa, rekreacyjno – wypoczynkowa,
- E. Ząbkowice; funkcja mieszkaniowa, usługowa i wytwórcza,
- F. Strzemieszyce; funkcja mieszkaniowa, usługowa, wytwórcza i zanikająca produkcja rolna,
- G. Łosień – Łęka; funkcja mieszkaniowa oraz produkcji rolnej,
- H. Ujejsce; funkcja mieszkaniowa, rekreacyjno – wypoczynkowa (Kuźnica Warężyńska) i produkcja rolna,
- I. Trzebiesławice; funkcja mieszkaniowa i produkcja rolna,
- J. Okradzionów; funkcja mieszkaniowa, rekreacyjno – wypoczynkowa i produkcja rolna,
- K. Huta – Koksownia; funkcja przemysłowa z zanikającą funkcją mieszkaniową.

Wyraźnie zauważalny jest w strukturze przestrzennej układ pasmowy, który wykształcił się wzdłuż ciągów komunikacyjnych: kolejowych i drogowych. Podstawowe pasmo wykształcone wzdłuż linii kolejowej Katowice – Zawiercie w oparciu o ciąg ulic: Sobieskiego, Królowej Jadwigi i Piłsudskiego obejmuje Śródmieście, po północnej stronie linii kolejowej Korzeniec i Łęknicie, a po południowej Reden i Gołonóg z kontynuacją w kierunku Ząbkowic i Tucznawy, oraz w kierunku Będzina. Pasma to jest wspomagane po północnej stronie pasmem terenów zielonych, rekreacyjno – wypoczynkowych (Park „Zielona”, zespół „Pogorii I, II i III”) a po południowej stronie pasmem terenów zielonych i terenów parkowych.

Lokalizacja Huty Katowice i Koksowni stworzyła znaczną dysharmonię w historycznie ukształtowanym układzie. Nastąpiło przerwanie wykształconych ciągów rozwojowych, stąd też aktualny układ przestrzenny wschodniej części miasta stwarza wrażenie „niezależnego” od miasta „właściwego”.

4.3.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego

Strukturę przestrzenną miasta charakteryzują:

- występujące obszary zabudowy miejskiej i wielkopłytowej,
- stosunkowo wysoki (jak na tereny miejskie) stopień zalesienia,
- walory przyrodnicze objęte ochroną prawną,
- nieznaczny areał gruntów rolnych,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWY GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- obecność dużych zakładów przemysłowych,
- położenie w obszarze aglomeracji górnośląskiej.

Generalnie stwierdzić należy, że w strukturze miasta wyróżnić można następujące obszary o dominującej funkcji:

- Śródmieście obejmujące „właściwe” miasto (jednostki Śródmieście, Reden, Gołonóg, Korzeniec i Łęknice),
- funkcje przemysłowe (Huta, Koksownia i część Strzemieszyc),
- funkcje mieszkaniowe i osłonowe (Strzemieszycy, Ząbkowice, Tucznawa, Łosień, Łęka i zainwestowane tereny Ujejsca),
- funkcje ekologiczne i rekreacyjne (pozostałe tereny).

4.3.1.1. Formy użytkowania terenów

Na terenie Dąbrowy Górniczej grunty osób fizycznych stanowią największą formę własności. We władaniu osób fizycznych znajduje się prawie 40 % gruntów (39,6 % - 7488 ha). Użytki rolne stanowią ponad 80 % (82,5% - 6 181 ha), lasy 10,8 % (806 ha), a grunty zabudowane 5,2 % (393 ha) powierzchni tych gruntów.

Grunty Skarbu Państwa stanowią 34,9 % (6 590 ha) powierzchni, z czego ponad połowa (54,2 % - 3 570 ha) to lasy i grunty zadrzewione. Grunty zabudowane i zurbanizowane to 1 252 ha, z czego 986 ha to tereny dróg i kolei. Skarb Państwa jest również właścicielem 833 ha użytków rolnych oraz 456 ha nieużytków.

Gmina Dąbrowa Górnicza we władaniu posiada zaledwie 1 645 ha gruntów, co stanowi 8,7 % powierzchni miasta. Grunty zabudowane i zurbanizowane to 707 ha, użytki rolne 652 ha, lasy i grunty zadrzewione 181 ha.

W strukturze użytkowania gruntów miasta Dąbrowa Górnicza, użytki rolne stanowią 42,13 % powierzchni miasta tj. 7 961 ha, tereny zabudowane i zurbanizowane – 25,27 % (4 775 ha), w tym tereny przemysłu 1 868 ha (9,88 %), tereny leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 25,27 % (4 775 ha), tereny nieużytków – 3,77 % (713 ha), tereny wód – 16,1 % (305 ha), tereny pozostałe - 1,79 % (326 ha).

Strukturę użytkowania gruntów w Dąbrowie Górniczej przedstawia tabela poniżej:

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów według rodzaju wykorzystania w Dąbrowie Górniczej.

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
	Powierzchnia ogólna gruntów, w tym	18 896	100
1.	Użytki rolne razem, w tym:	7 961	42,1
1.1	grunty orne	4 689	24,8
1.2	sady	311	1,6
1.3	łąki trwałe	1 807	9,5
1.4	pastwiska trwałe	538	2,8
1.5	grunty rolne zabudowane	558	2,9
1.6	rowy	58	0,3
2.	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, w tym:	4 775	25,3
2.1	las	4 280	22,6
2.2	grunty zadrzewione i zakrzewione	496	2,6
3.	Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym	4 806	25,4
3.1	tereny mieszkaniowe	728	3,8
3.2	tereny przemysłowe	1 868	9,9
3.3	inne tereny zabudowane	256	1,3
3.4	zurbanizowane tereny niezabudowane	154	0,8
3.5	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	133	0,7
3.6	tereny komunikacyjne - drogi	833	4,4
3.7	tereny komunikacyjne - tereny kolejowe	646	3,4

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

3.8	tereny komunikacyjne - inne tereny komunikacyjne	12	0
3.9	użytki kopalne	176	0,9
4.	Grunty pod wodami, w tym	372	1,9
4.1	powierzchniowymi płynącymi	67	0,3
4.2	powierzchniowymi stojącymi	305	1,6
5.	Nieużytki	713	3,8
6.	Tereny różne	269	1,4

Źródło: na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Dąbrowa Górnicza..

Tereny zainwestowane zajmują około 5 600 ha co stanowi 30 % powierzchni miasta. Są to tereny zabudowy mieszkaniowej brutto (z zielenią, drogami dojazdowymi, usługami podstawowymi), usług różnych (na wydzielonych działkach), tereny przemysłu, baz, magazynów i składów, tereny komunikacji i zieleni miejskiej. O sile Dąbrowy Górniczej jako ośrodka przemysłowego świadczy bardzo wysoki (37 %) udział terenów przemysłowych w ogólnej powierzchni terenów zainwestowanych. Zauważalnie wysoki jest udział terenów komunikacji (16,3 % pow. terenów zainwestowanych). Wynika on z rozbudowy sieci drogowej – ulicznej i kolejowej, a właściwie budowy od podstaw nowego układu, w ramach realizacji Huty Katowice i Koksowni.

4.4. Sytuacja gospodarcza

Dąbrowa Górnicza znajduje się w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Jest to największy zurbanizowany obszar w Polsce, gdzie silne zanieczyszczenie powietrza powoduje zmniejszenie natężenia promieniowania słonecznego. Dodatkowo znaczna ilość emitowanej energii cieplnej prowadzi do zwiększenia zachmurzenia.

Należy zwrócić uwagę, że jest to obszar pełen sprzeczności, gdzie obok terenów przemysłowych znajdują się obszary o bardzo cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Można tu podziwiać fragmenty krajobrazów zbliżonych do naturalnych. Imponująca jest również ich różnorodność: od torfowisk, przez lasy łęgowe, grady, buczyny, po bory sosnowe. W granicach powiatu grodzkiego natrafić można na tak skrajne ciekawostki krajobrazowo-przyrodnicze jak Pustynia Błędowska, gdzie ochroną objęto pozostałości po największym w Polsce obszarze śródlądowych piasków wydmy, czy bagna w Antoniowie chronione ze względu na zachowanie obszaru torfowiska z jego unikatową roślinnością.

Jest to duży i znaczący ośrodek przemysłowy, gdzie obok tradycyjnych gałęzi przemysłu metalurgicznego, maszynowego i koksowniczego dużą rolę odgrywają również zakłady produkujące na rzecz budownictwa i przemysłu motoryzacyjnego. Rozwija się także produkcja szkła, tworzyw sztucznych, materiałów izolacyjnych, kostki brukowej i in. Tak różnorodne zakłady przemysłowe zlokalizowane w jednym mieście powodują wprowadzanie do powietrza różnorodnych zanieczyszczeń.

Według GUS (stan na 31.12.2011r.) w mieście zarejestrowanych jest 11 910 jednostek gospodarczych, z czego sektor prywatny reprezentuje 11 608 podmiotów, a sektor publiczny jedynie 302 podmioty. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza powróciła do poziomu z 2008 roku, po dwuletnim wzroście w latach 2009-2010. Znacznie przeważa ilość podmiotów w sektorze prywatnym.

Podmioty działające w sektorze publicznym stanowią niewielki odsetek całej liczby podmiotów (ok. 2,5 %), a największe znaczenie w tej grupie odgrywają państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego (129). W sektorze prywatnym największą rolę odgrywają osoby fizyczne prowadzące własną działalność gospodarczą (9 035), spółki prawa handlowego (982) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (168).

Tabela 3. Podział podmiotów gospodarki narodowej na koniec 2011r

w sektorze publicznym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	302
- państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	129
- przedsiębiorstwa państwowe	1

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- spółki handlowe	17
w sektorze prywatnym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	11 608
- osoby fizyczne	9 035
- spółki prawa handlowego	982
- spółki z udziałem kapitału zagranicznego	130
- spółdzielnie	22
- fundacje	26
- stowarzyszenia i organizacje społeczne	168

Źródło: www.stat.gov.pl

Tabela 4. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2008-2011

Lp.	Rok	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
1	2008	11 877	303	11 574
2	2009	12 204	303	11 901
3	2010	12 822	308	12 514
4	2011	11 910	302	11 608

Źródło: www.stat.gov.pl

W Dąbrowie Górniczej prowadzona jest działalność gospodarcza praktycznie we wszystkich istniejących branżach (wg sekcji PKD). Najwięcej podmiotów gospodarczych (4 001) prowadzi działalność w obszarze sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny). Znacząca ilość podmiotów gospodarczych (1 465) prowadzi działalność w sekcji F (Budownictwo). Zważywszy na bardzo dynamiczny rozwój tego sektora, można zakładać, iż ilość przedsiębiorstw wykonujących swą działalność w obszarze sekcji F w najbliższych latach nie ulegnie zmniejszeniu.

Na terenie Dąbrowy Górniczej do ewidencji działalności gospodarczej wpisana jest następująca ilość podmiotów gospodarczych w podziale na poszczególne sektory:

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie Dąbrowy Górniczej wg wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2011r.

Nazwa sekcji wg PKD	Ilość podmiotów w 2011 roku
A. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	33
B. Górnictwo i wydobywanie	8
C. Przetwórstwo przemysłowe	979
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	13
E. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	84
F. Budownictwo	1 465
G. Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	4 001
H. Transport, gospodarka magazynowa	891
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	384
J. Informacja i komunikacja	248
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	455
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	510
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	928
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	287
O. Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	24

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa sekcji wg PKD	Ilość podmiotów w 2011 roku
P. Edukacja	324
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	472
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	155
S. Pozostała działalność usługowa	648

Źródło: www.stat.gov.pl, Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD w 2010 r.

4.5. Rolnictwo

Gospodarka rolnicza polegająca na tradycyjnych uprawach i hodowli zwierząt nie ma w Dąbrowie Górniczej przyszłości. Przyczyn tego stanu jest wiele: nadzwyczaj rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, przewaga użytków rolnych słabych klas bonitacyjnych, stopień skażenia gleb metalami ciężkimi, dominująca tradycja robotnicza, nieprzystosowanie do wyzwań współczesności (nowe formy gospodarki rolniczej i kierunki użytkowania ziemi), co ma związek z niekorzystnymi zmianami demograficznymi oraz brakiem wykształcenia.

Efektom takiego stanu rzeczy jest:

- powszechne odchodzenie od gospodarki rolniczej (ponad 73 % gruntów ornych jest odłogami, ponad 71 % łąk i pastwisk jest nieużytkowanych, blisko 95 % gospodarstw nie ma zwierząt gospodarskich, 70 % nie prowadzi żadnej produkcji rolniczej a 63,5 % - żadnej działalności gospodarczej, 53 % „rolników” żyje z emerytur i rent),
- naturalna degradacja i zanik użytków rolnych (postępująca sukcesja),
- zaprzepaszczenie wielowiekowego wysiłku pokoleń rolników w celu utrzymania produktywności gleb,
- zaprzepaszczenie potencjalnych możliwości celowego rozwoju nowych przemysłowych rodzajów upraw czy hodowli lub świadomych zalesień terenów (uwzględniających zachowanie i kształtowanie walorów krajobrazu i turystyki).

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zwrócono uwagę na malejący trend odłogowania gruntów ornych oraz łąk i pastwisk w gospodarstwach do 20 ha użytków rolnych oraz brak odłogów w gospodarstwach największych. Ponieważ brak danych dotyczących rozmieszczenia prowadzonych jeszcze upraw można tylko ogólnie stwierdzić na podstawie wizji lokalnych i zdjęć lotniczych, że występują one w północnej części miasta (Trzebiesławice, Gródki), przy ul. Koksowniczej na wschód od koksowni, sporadycznie w rejonie Bukowej Góry, w rejonie Łęki i GPZ, gdzieś w okolicach Błędowa.

Przyszłością dla utrzymania bądź, mimo wszystko, rozwoju rolnictwa w granicach miasta mogą być uwieńczone sukcesem starania o możliwość wykorzystania rolno - środowiskowych funduszy europejskich, z których korzystanie jak dotąd było ograniczone. W tym zakresie celowym byłoby też podjęcie starań o włączenie do parku krajobrazowego „Orlich Gniazd” terenów proponowanych planem ochrony parku, a położonych we wschodniej, rolniczej części obszaru miasta. Mając na celu zapewnienie pomocy producentom z sektora rolnego, Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej udziela instruktażu w zakresie ubiegania się o środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej.

Zarówno studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i inne dokumenty oraz wytyczne wskazują na zasadność zmian profilu produkcji rolniczej na terenach uprzemysłowionych; wskazuje się tu zwłaszcza na zasadność wprowadzenia upraw roślin energetycznych.

Tabela 6. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Dąbrowy Górniczej.

Lp.	Gospodarstwa rolne	Liczba
1.	Ogółem:	2 229
2.	do 1 ha włącznie	545
3.	od 1 ha do 2 ha	1166
4.	od 2 ha do 5 ha	467
5.	od 5 ha do 7 ha	34
6.	od 7 ha do 10 ha	5

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

7.	od 10 ha do 15 ha	3
8.	15 ha i więcej	9

Wg danych wymiaru podatkowego na dzień 1 stycznia 2013 r.

Tabela 7. Struktura głównych zasiewów w gminie Dąbrowa Górnicza wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]
1.	zboża razem	298,31
2.	zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	286,81
3.	ziemniaki	49,78
4.	uprawy przemysłowe	46,10
5.	buraki cukrowe	0,00
6.	rzepak i rzepik razem	0,00
7.	strączkowe jadalne na ziarno razem	0,00
8.	pastewne	0,00
9.	warzywa gruntowe	7,49

Źródło danych: www.stat.gov.pl 2010 (Większość danych z zakresu rolnictwa datowana jest na 2010 r. i pochodzi z Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Informacje zbierane na bieżąco przez urzędy statystyczne nie obejmują wielu zagadnień związanych z sytuacją obszarów wiejskich i nie analizują tak dogłębnie sytuacji rolnictwa, zatem statystyki z 2010 r. są w wielu kwestiach najbardziej aktualnymi danymi dostępnymi w momencie sporządzania niniejszego dokumentu)

5. AKTUALNY STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

5.1. Powietrze atmosferyczne

5.1.1 Warunki klimatyczne

Dąbrowa Górnicza położona jest na Wysoczyźnie Dąbrowskiej, na wschodnim skraju Wyżyny Katowickiej, która jest częścią makroregionu Wyżyna Śląska. Tak jak reszta kraju, Wyżyna Śląska znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego. Jednak specyficzne położenie powoduje, że krzyżują się tu wpływy różnych mas powietrza: morskiego, kontynentalnego, polarnego, a nawet zwrotnikowego. Nachylenie powierzchni w kierunku zachodnim na terenie Dąbrowy Górniczej decyduje o tym, że klimat miasta kształtują w przeważającej większości masy powietrza morskiego (ok. 65 %). Zdecydowanie mniejszy jest udział mas powietrza kontynentalnego, natomiast wpływy zwrotnikowe są w tym miejscu znikome. Wpływ mas powietrza morskiego wpływa na znaczną wilgotność względną notowaną w mieście, sięgającą 79 % średnio w roku. Na terenie Dąbrowy Górniczej notowanych jest stosunkowo wiele, w porównaniu z innymi rejonami kraju bezwietrznych sytuacji pogodowych. Cisze występują przez ok. 70 dni w roku (czyli blisko 20 % czasu w roku). Pozostałe wiatry mają zwykle niewielką siłę i, podobnie jak w całym kraju, przeważają wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego. Tego rodzaju charakterystyka warunków meteorologicznych wpływa niekorzystnie na sposób rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń emitowanych do powietrza. Szczególnie gęsto zabudowane części miasta są źle przewietrzane. Należy zwrócić uwagę, że dodatkowo w Dąbrowie notowanych jest stosunkowo wiele dni pochmurnych, ok. 178, czyli blisko 49 % czasu w roku. Fakt ten znacznie utrudnia możliwość korzystania z energii słonecznej. Najmniejsze zachmurzenie notuje się w sierpniu i wrześniu, zaś największe na przełomie jesieni i zimy, w listopadzie, grudniu i styczniu.

Roczna suma opadów jest na Wyżynie Śląskiej wyższa od średniej w kraju i waha się od 700-800 mm. Przyczynia się do tego z pewnością ośrodek miejski – przemysłowy emitujący do powietrza znaczne ilości energii cieplnej, przez co dochodzi do tworzenia aktywnych jąder kondensacji. W ciągu roku odnotowuje się ponad 45 % dni z opadem. Najwięcej opadów jest w lipcu i sierpniu, zaś najmniej w styczniu. Stosunkowo często notuje się w mieście dni z pogodą mglistą. Z uwagi na dużą różnorodność poszycia terenu oraz znaczne przekształcenie środowiska naturalnego na terenie Dąbrowy Górniczej charakterystyczną cechą klimatu są zmiany termiki pomiędzy obszarami uprzemysłowionymi a otaczającymi je terenami. Średnia roczna temperatura wynosi 7,9°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, a najchłodniejszym styczeń. Na wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza, których źródłem są procesy ogrzewania budynków istotną cechą klimatu jest okres przymrozkowy. Ma to bezpośredni wpływ na długość sezonu grzewczego. Na Wyżynie Śląskiej okres przymrozkowy jest stosunkowo długi, przekracza 200 dni w roku.

5.1.2 Jakość powietrza atmosferycznego

Powietrze jest tym komponentem środowiska, do którego emitowana jest większość zanieczyszczeń powstających na powierzchni Ziemi, zarówno w rezultacie procesów naturalnych, jak i działalności człowieka. Współcześnie coraz trudniej jest wskazać rejony, w których powietrze atmosferyczne byłoby całkowicie wolne od zanieczyszczeń. W skali kraju największym wytwórcą zanieczyszczeń powietrza jest sektor energetyczny, z którego pochodzi ponad 70 % emisji oraz przemysł cementowo - wapienniczy i chemiczny.

Pomimo wyraźnego spadku emisji z zakładów przemysłowych nadal niepokojący pozostaje wysoki poziom emisji pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego, czyli tzw. emisji „niskiej”. Niska emisja zanieczyszczeń powietrza jest emisją pochodzącą z lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych opalanych najczęściej węglem tanim, a więc o złej charakterystyce i niskich parametrach grzewczych. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania. Mimo stosunkowo niewielkiego udziału niskiej emisji w globalnej emisji zanieczyszczeń, jej wpływ na lokalny stan zanieczyszczenia jest istotny, głównie ze względu na lokalizację tych źródeł oraz warunki wprowadzania zanieczyszczeń do atmosfery. Z procesem spalania węgla, zwłaszcza w nisko sprawnych paleniskach indywidualnych i małych kotłach

z rusztem stałym związana jest emisja benzo(α)pirenu należącego do grupy węglowodorów aromatycznych.

Znacznym problemem jest również emisja ze środków transportu. W dużych ośrodkach przemysłowych udział zanieczyszczeń komunikacyjnych jest porównywalny z zanieczyszczeniami pochodzącymi z emitorów przemysłowych i energetycznych. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w trakcie spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów.

Biorąc pod uwagę tendencje zmian emisji NO_x zwraca uwagę rosnący z roku na rok poziom emisji ze źródeł mobilnych, przy spadku emisji tego zanieczyszczenia ze źródeł stacjonarnych.

Zanieczyszczenia powietrza można podzielić na dwie grupy:

- zanieczyszczenia gazowe – związki chemiczne w stanie lotnym np.: tlenki azotu, tlenki siarki, tlenek i dwutlenek węgla, węglowodory. Zanieczyszczenia gazowe, które wpływają na stan atmosfery w skali globalnej to: dwutlenek węgla (CO₂), metan (CH₄) i tlenki azotu (NO_x). Nazywamy je gazami cieplarnianymi, ponieważ są odpowiedzialne za globalne ocieplenie, spowodowane zarówno działalnością człowieka, jak też procesami naturalnymi;
- zanieczyszczenia pyłowe:
 - pyły o działaniu toksycznym – są to pyły zawierające metale ciężkie, pyły radioaktywne, azbestowe, pyły fluorków oraz niektórych nawozów mineralnych,
 - pyły szkodliwe – pyły te mogą działać uczulająco; zawierają one krzemionkę, drewno, bawełnę, glinokrzemiany;
 - pyły obojętne – które mogą mieć działanie drażniące; zawierają głównie związki żelaza, węgla, gipsu, wapienia.

Zanieczyszczenia emitowane ze źródeł punktowych postają w wyniku spalania paliw oraz w wyniku prowadzenia procesów technologicznych w zakładach przemysłowych. W wyniku energetycznego spalania paliw powstają następujące zanieczyszczenia: dwutlenek siarki (SO₂), tlenki azotu (NO_x), pył, tlenek węgla (CO) i dwutlenek węgla (CO₂). Tego rodzaju źródła, ze względu na sposób wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza (wysokość emitora oraz prędkość wylotowa gazów), oddziałują na stan jakości powietrza w mieście w mniejszym stopniu niż spalanie paliw w indywidualnych systemach grzewczych.

Rodzaj zanieczyszczeń powstających w zakładach przemysłowych zależy jest od rodzaju prowadzonych procesów technologicznych. Na terenie Dąbrowy Górniczej dominuje przemysł hutniczy i metalurgiczny, ale rozwijają się również inne gałęzie przemysłu, m. in. przemysł maszynowy, budowlany, motoryzacyjny. Powstające w wyniku prowadzenia procesów technologicznych zanieczyszczenia to głównie: amoniak, fenol, ksylen, kwas siarkowy, metan węglowodory aromatyczne i alifatyczne, chlor, siarkowodór, toluen, aceton, alkohole, etylobenzen, octan butylu i inne oraz pyły zawierające metale ciężkie (np. miedź i cynk).

Dąbrowa Górnicza jest miejscem bardzo atrakcyjnym dla inwestorów. Miasto leży w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, a wraz z Sosnowcem tworzy Podstrefę Sosnowiecko-Dąbrowską. Poza całym szeregiem nowych inwestycji na terenie Dąbrowy Górniczej znajduje się również szereg restrukturyzowanych zakładów. Wśród najważniejszych i największych zakładów przemysłowych w mieście wymienić należy:

- 1) ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej,
- 2) TAURON Ciepło S.A. Zakład Wytwarzania Nowa w Dąbrowie Górniczej,
- 3) Koksownia "Przyjaźń" Sp. z o.o.,
- 4) Saint-Gobain Glass Polska Sp. z o.o.,
- 5) SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.,
- 6) Erg S.A.,
- 7) EKOCEM Sp. z o.o.,
- 8) FINAL S.A.,
- 9) FEIDAL Polska Sp. z o.o.,
- 10) ALKAT Sp. z o.o.,
- 11) Brembo Poland Sp. z o.o.,
- 12) URSA Polska Sp. z o.o.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Pośród tych zakładów zlokalizowanych na terenie Dąbrowy Górniczej najwięcej zanieczyszczeń emitują do powietrza: ArcelorMittal Poland S.A., TAURON Ciepło S.A. Zakład Wytwarzania Nowa oraz Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o.

Tabela 8. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych.

Emisja zanieczyszczeń	Ilość zanieczyszczenia w Mg/rok					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
pyłowych:						
ogółem	4 277	4 247	3 701	2 753	3 687	3 987
nie zorganizowana	646	1 085	930	586	885	585
ze spalania paliw	463	409	331	302	412	792
cementowo wapiennicze i materiałów ogniotrwałych	50	67	48	46	63	79
gazowych:						
ogółem	7 835 227	8 430 943	8 464 203	5 984 920	8 020 782	8 444 091
ogółem (bez dwutlenku węgla)	120 438	119 668	114 193	83 734	122 885	106 050
nie zorganizowana	204	264	256	215	267	72
dwutlenek siarki	7 103	7 539	7 852	6 466	8 549	8 688
tlenki azotu	7 211	7 586	7 749	5 475	6 318	6 091
tlenek węgla	105 916	104 356	98 320	71 617	107 768	91 021
dwutlenek węgla	7 714 789	8 311 275	8 350 010	5 901 186	7 897 897	8 338 041
metan	45	46	38	26	39	35
zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:						
pyłowe	404 144	355 127	282 322	189 071	253 616	292 408
gazowe	2 662	3 261	2 578	2 198	3 472	3 578

Źródło: www.stat.gov.pl

Według przedstawionych wyżej danych GUS o emisji zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie Dąbrowy Górniczej w ciągu ostatnich lat występują wahania emisji. Należy również mieć na uwadze to, iż wiele zanieczyszczeń pochodzi ze źródeł emisji niezorganizowanej na terenie największych źródeł przemysłowych (nieszczelności instalacji, place magazynowe, składowiska, oczyszczalnie ścieków, emisja z obiegów chłodniczych uzupełnionych ściekami, procesy załadunkowe i wyładunkowe). Istotnym jest również występowanie uciążliwości odorowych pochodzących z procesów przemysłowych, składowisk odpadów, stosowania nawozów organicznych (w tym – komunalnych osadów ściekowych) oraz emisji nieoczyszczonych ścieków komunalnych.

Monitoring

Ocena poziomów substancji w powietrzu w województwie śląskim wykonywana jest na podstawie pomiarów prowadzonych w ramach wojewódzkiej sieci monitoringu powietrza, w skład której w 2010r. wchodziły:

- stałe stacje pomiarowe – na których dokonuje się pomiarów ciągłych z zastosowaniem mierników automatycznych - 15 stanowisk pomiarowych dwutlenku azotu (NO₂), 1 - tlenków azotu (NO_x), 16 - dwutlenku siarki (SO₂), 9 – ozonu (O₃), 7 – pyłu zawieszonego PM₁₀, 10 - tlenku węgla (CO), 1 stanowisko benzenu (C₆H₆),
- stacje manualne - 17 stanowisk pyłu PM₁₀, 7 stanowisk pyłu PM_{2,5}, 11 - stężeń ołowiu (Pb), 11 - kadmu (Cd), 11 – niklu (Ni), 11 – arsenu (As), 16- benzo(α)pirenu (BaP),
- stacje pasywne - 16 stanowisk benzenu (C₆H₆).

Podstawę klasyfikacji stref zgodnie z art. 89 ww. ustawy stanowiły dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu oraz poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji z dozwolonymi przypadkami przekroczeń, poziomy docelowe oraz poziomy celów długoterminowych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 roku w sprawie poziomów

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012, poz. 1031) oraz założeniach do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (stanowiącej transpozycję Dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy), przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 16 listopada 2010 r.).

Jakość powietrza

Na terenie Dąbrowy Górniczej Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach prowadził w 2011r. monitoring jakości powietrza atmosferycznego w oparciu o stację pomiarową zlokalizowaną w Dąbrowie Górniczej przy ul. 1000-lecia.

Tabela 9. Lokalizacja i parametry stacji pomiarowej w Dąbrowie Górniczej w 2011r.

Lp.	Kod krajowy stanowiska	Nazwa stanowiska	Typ pomiaru	Czas uśredniania	Oznaczany wskaźnik
1.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	1-godzinny	SO ₂
2.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	24-godzinny	B(a)P
3.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	1-godzinny	C ₆ H ₆
4.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	1-godzinny	CO
5.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	1-godzinny	NO ₂
6.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	24-godzinny	PM10
7.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	24-godzinny	As
8.	SIDabroDabr_1000I	Dąbrowa Górnicza ul. 1000 lecia	manualny	1-godzinny	O ₃

Źródło: Informacje o stanie środowiska w województwie śląskim w 2011r.

Ocenę poziomów substancji w powietrzu i klasyfikację stref województwa śląskiego za 2011 rok sporządzono w oparciu o ustawę Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2008 r. nr 25, poz. 150 – tekst jednolity z późn. zm), oraz akty wykonawcze do ww. ustawy, a w szczególności:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U.2008.47.281),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2009.5.31).

Z wykonywaniem oceny powiązane są również inne przepisy prawa krajowego, takie jak:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz.U.2008.216.1377),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz.U.2008.38.221).

Ocenę za rok 2011 wykonano zgodnie z nowym podziałem kraju (zgodnie z założeniami do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw opracowanego w związku z planowaną transpozycją dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy do prawa polskiego – tzw. dyrektywy CAFE), w którym strefę stanowią:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- miasto (nie będące aglomeracją) o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy,
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Strefy te zostały wymienione poniżej:

- strefa śląska,
- aglomeracja górnośląska (w skład której wchodzi miasto Dąbrowa Górnicza),
- aglomeracja rybnicko-jastrzębska,
- miasto Bielsko-Biała,
- miasto Częstochowa.

Klasyfikację stref za rok 2011 wykonano w oparciu o następujące założenia:

- **klasa A** - poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnej/docelowej; nie jest wymagane prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości powietrza;
- **klasa B** - poziom stężeń przekracza wartość dopuszczalną, lecz nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji; należy określić obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych, a także przyczyny ich występowania (dotyczy wyłącznie pyłu PM_{2,5});
- **klasa C** - poziom stężeń przekracza wartość dopuszczalną/docelową lub wartość dopuszczalną powiększoną o margines tolerancji; należy określić obszary przekroczeń oraz dążyć do osiągnięcia wartości kryterialnych, niezbędne jest opracowanie programu ochrony powietrza POP;
- **klasa D1** - poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego; nie jest wymagane prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości powietrza;
- **klasa D2** - poziom stężeń ozonu przekracza poziom celu długoterminowego; należy dążyć do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego do roku 2020.

Tabela 10. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2011

Strefa	Ochrona zdrowia											Ochrona roślin			
	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5	O ₃	SO ₂	NO _x	O ₃
aglomeracja górnośląska	A	C	A	A	C	A	A	A	A	C	C	A, D2	A	A	C, D2

Źródło: Dziesiąta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim obejmująca rok 2011, WIOŚ Katowice, 2012

Na podstawie „Dziesiątej rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim obejmującej 2011r.” obszar miasta Dąbrowa Górnicza w ramach aglomeracji górnośląskiej został zakwalifikowany wg kryterium ochrony zdrowia do **klasy A** ze względu na poziom substancji tj. SO₂, NO₂, C₆H₆, CO, Pb, As, Cd, Ni, O₃ oraz do **klasy C** z powodu przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji powiększonych o margines tolerancji tj. PM₁₀, PM_{2,5}, B(a)P.

Uwzględniając kryterium ochrony roślin obszar miasta uzyskał wynikową **klasę A** pod względem zawartości substancji tj. SO₂, NO_x oraz **klasę C** ze względu na przekroczenie dopuszczalnego poziomu substancji powiększonej o margines tolerancji dla O₃.

Stężenie ozonu w powietrzu wg kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin w odniesieniu do poziomu celów długoterminowych kwalifikuje miasto do **klasy D2**.

W porównaniu do 2010 roku stężenia średnie roczne pyłu zawieszonego PM₁₀ na stacji w Dąbrowie Górniczej pozostały na tym samym poziomie.

W porównaniu do 2010 roku, częstości przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2011 roku na stacji w Dąbrowie Górniczej wzrosły o 3%. W 2011 roku stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ na terenie województwa śląskiego były równe lub wyższe niż 200 µg/m³ - po dwa lub trzy dni przekroczenia zanotowały stacje w Dąbrowie Górniczej, Katowicach, Sosnowcu, pięć dni w Gliwicach oraz siedem dni w Zabrze, trzy i cztery w Bielsku-Białej i w Częstochowie.

W 2011 roku w porównaniu do 2010 roku nastąpiło obniżenie średniego rocznego stężenia benzenu na stanowisku pomiarów automatycznych w Dąbrowie Górniczej o ok. 9 %. Rok 2011 był kolejnym rokiem w którym kontynuowane były automatyczne pomiary stężenia benzenu w stacji kontenerowej zlokalizowanej przy ul. Tysiąclecia 25a w Dąbrowie Górniczej. Stopień pokrycia pomiarami czasu w roku wynosił 77 % (awaria analizatora pod koniec roku). Podsumowując wyniki pomiarów stwierdzono, że średnioroczne stężenie benzenu w 2011 r.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

wynosiło $1,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$, tj. znacznie poniżej średniorocznego poziomu dopuszczalnego i poniżej górnego progu oszacowania. Zaobserwowano wyraźne zróżnicowanie sezonowe. Średnie stężenie benzenu w sezonie grzewczym (miesiące styczeń – marzec oraz październik – grudzień) było 5–krotnie wyższe niż w sezonie letnim (kwiecień – wrzesień). Wyniki pomiarów stężenia benzenu wskazują, że średnioroczny poziom emisji tego związku, limitowany przepisami prawa, pozostaje w ścisłym związku z emisją benzenu z procesów energetycznego spalania paliw, w szczególności z wyeksploatowanych małych jednostek grzewczych i palenisk domowych, gdzie nie ma możliwości sterowania procesem (ograniczenie emisji produktów niezupełnego spalania).

Główną przyczyną zaś wystąpienia przekroczeń **pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu** w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków (S5), w okresie letnim bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem (S2), emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników, boisk (S16) oraz niekorzystne warunki meteorologiczne (S15), występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń, w związku z małą prędkością wiatru (poniżej $1,5 \text{ m/s}$).

Marszałek Województwa Śląskiego w związku z przekroczeniami dopuszczalnego poziomu PM₁₀, PM_{2,5}, B(a)P i O₃ w strefie śląskiej w 2011 r. zgodnie ustawą *Prawo Ochrony Środowiska* jest zobowiązany przygotować Program Ochrony Powietrza (POP) dla obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

W dniu 16 czerwca 2010r. Uchwałą Nr III/52/15/2010 Sejmik Województwa Śląskiego przyjął *Program Ochrony Powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu*. Opracowanie przedmiotowego Programu obejmowało również obszar Dąbrowy Górniczej (strefa górnośląska), w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne w zakresie pyłu zawieszonego PM₁₀ (częstości przekroczeń stężeń 24-godz. i stężenie średnioroczne) i B(a)P (stężenie średnioroczne). Podstawę do opracowania niniejszego Programu Ochrony Powietrza stanowiły wyniki pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ i B(a)P w roku 2007 ze stacji zlokalizowanych na obszarze strefy w Bytomiu, Chorzowie, Dąbrowie Górniczej, Gliwicach, Katowicach, Sosnowcu, Tychach i w Zabrze.

Obszarami objętymi przekroczeniami stężeń 24-godz. pyłu PM₁₀ na terenie poszczególnych miast Aglomeracji są: - na terenie Dąbrowy Górniczej obszar 73 km^2 zamieszkiwany przez 50,2 tys. mieszkańców ($689 \text{ mieszkańców}/\text{km}^2$);

Ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych może być osiągnięte dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na ciepło poprzez termomodernizację, podłączenie do sieci ciepłej, wymianę dotychczasowych kotłów węglowych o niskiej sprawności na nowoczesne kotły węglowe (paliwo - węgiel orzech, groszek) oraz retortowe, ekologiczne (paliwo – brykiety) lub wymianę dotychczasowych kotłów węglowych na kotły gazowe lub olejowe oraz ogrzewanie elektryczne w obszarach przekroczeń. Kierunkiem koniecznym do osiągnięcia redukcji w zakresie emisji powierzchniowej jest modernizacja lub likwidacja indywidualnych źródeł spalania opalanych węglem, czyli paliwem ekonomicznie tanim, jednak powodującym największą emisję zanieczyszczeń do powietrza. Kierunek ten jest jednym z proponowanych kierunków osiągnięcia celów Programu Ochrony powietrza, choć należy stwierdzić że niewystarczającym do uzyskania wymaganych efektów ekologicznych. Wsparcie tego kierunku działań innymi działaniami systemowymi w skali województwa czy regionu spowoduje osiągnięcie lepszych efektów i uzyskanie zadowalających wyników ekologicznych w stosunkowo krótkim okresie czasu.

Modernizacja i rozbudowa systemów ciepłowniczych powinna odbywać się zgodnie ze szczegółowymi propozycjami zawartymi w założeniach do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta oraz planami i możliwościami dystrybutorów ciepła. Celem tych działań powinno być przede wszystkim zapewnienie dostaw ciepła i przyłączy do sieci ciepłowniczej na obszarze objętym przekroczeniami norm jakości powietrza.

Zapotrzebowanie ciepłe mieszkańców Dąbrowy Górniczej pokrywane jest:

- z miejskiej sieci ciepłowniczej,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- ok. 340 lokalnych kotłowni o mocy 0,1 – 0,5 MW (zaopatrujących głównie domy wielorodzinne),
- lokalnych kotłowni o mocy poniżej 0,1 MW.

Wspomniane lokalne kotłownie opalane są paliwem stałym (węglem, koksem lub miałem węglowym), olejem opałowym, gazem ziemnym lub płynnym. Miejska sieć ciepłownicza zasilana jest z dwóch źródeł: TAURON Ciepło S.A. Zakład Wytwarzania Nowa oraz z Elektrociepłowni „Łagisza”. Obydwie elektrociepłownie posiadają rezerwy mocy, które mogą być wykorzystane przez miasto. Jednak jedynie magistrala wyprowadzająca ciepło z Zakładu Wytwarzania Nowa posiada zapas przepustowości. Zwiększenie przepustowości magistrali doprowadzającej ciepło z Elektrociepłowni „Łagisza” wymagałoby modernizacji systemu.

W Dąbrowie Górniczej z sieci ciepłowniczej zasilane są głównie budynki w dzielnicach Śródmieście, Regen i Gołonóg. W innych dzielnicach ciepło dostarczane jest z lokalnych kotłowni lub zapotrzebowanie pokrywane jest ze źródeł indywidualnych. Do ogrzewania indywidualnego stosowane jest zarówno paliwo stałe, olejowe, gazowe oraz energia elektryczna. Według szacunkowych danych około 28 % potrzeb zasobów mieszkaniowych pokrywanych jest przez ogrzewanie piecami na paliwo stałe. W efekcie miasto boryka się z problemem niskiej emisji, szczególnie na osiedlach gdzie dominuje ogrzewanie indywidualne. Tak jest np. na obszarze dzielnic Strzemieszyce i Żąbkowice.

W mieście prowadzone są od kilku lat działania zmierzające do ograniczenia niskiej emisji pochodzącej z ogrzewania indywidualnego budynków. Elementem ograniczania niskiej emisji są działania podejmowane przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A.: przyłączenia budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej, modernizacja lokalnych kotłowni lub wymiana kotłów na gazowe. Udzielane jest również od kilku lat dofinansowanie prywatnym właścicielom lub najemcom budynków, którzy zmieniają sposób ogrzewania na ekologiczny. Miasto realizuje również zadania wymiany systemów ogrzewania i termorenowacji (wymiana okien oraz poprawa termoizolacji budynków) w obiektach użyteczności publicznej.

Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej od 1998 roku udziela dotacji celowej z budżetu miasta osobom fizycznym na likwidację niskiej emisji w Dąbrowie Górniczej polegającej na likwidacji tradycyjnych pieców węglowych oraz kotłów c.o. starej generacji i zainstalowaniu ogrzewania proekologicznego

Ograniczenie emisji liniowej - na zanieczyszczenia transportowe zasadniczy wpływ ma ruch samochodowy w mieście, co powoduje znaczną emisję komunikacyjną.

Na sieć drogową Dąbrowy Górniczej składają się: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Przez Dąbrowę Górniczą przebiega szereg szlaków komunikacyjnych. Do najważniejszych należy droga ekspresowa S1 [E75] (relacji Gdańsk – Łódź – Częstochowa – Dąbrowa Górnicza – Tychy – Cieszyn – granica państwa). Zapewnia ona połączenie z autostradą A4. Miasto przecinają również drogi krajowe:

- ✓ droga nr 86 (Wojkowice Kościelne – Będzin – Sosnowiec – Katowice - Tychy) o parametrach drogi głównej ruchu przyspieszonego,
- ✓ droga nr 94 (Krzywa – Legnica – Wrocław – Opole – Bytom – Sosnowiec – Dąbrowa Górnicza – Olkusz - Kraków) o parametrach drogi głównej ruchu przyspieszonego,

Poza tym można wyróżnić następujące drogi wojewódzkie:

- ✓ droga nr 790 (Dąbrowa Górnicza – Ogrodzieniec - Pilica),
- ✓ droga nr 796 (Zawiercie – Dąbrowa Górnicza),
- ✓ droga nr 910 (Będzin – Dąbrowa Górnicza).

Przejście tranzytowego ruchu samochodowego przez Dąbrowę Górniczą odbywa się głównie drogą ekspresową S1 z północy na południe oraz drogą nr 94 biegnącą z zachodu na wschód w południowej części miasta. Droga nr 86 biegnie wzdłuż zachodniej granicy miasta.

Drogi wojewódzkie zapewniają powiązania z sąsiednimi gminami oraz są ulicami zbiorczymi lub głównymi w układzie komunikacyjnym miasta. Droga nr 790, poprowadzona ulicami Gołonoską i Łaskową, jest drogą zbiorczą. Droga nr 796 poprowadzona jest ulicami: Armii Krajowej, Szosową, Idzikowskiego i Łazowską. Stanowi drogę zbiorczą i ze względu na duże obciążenie ciężkim ruchem samochodowym tego odcinka planowana jest realizacji północnego obejścia

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Ząbkowic. Droga nr 910 jest drogą główną w układzie komunikacyjnym Dąbrowy Górniczej. Jej przejście przez miasto poprowadzone jest ulicami: Sobieskiego, Królowej Jadwigi i Aleją Róż. Dąbrowa Górnicza będąca częścią Aglomeracji Górnośląskiej posiada gęstą sieć dróg, które łączą poszczególne miasta aglomeracji. Za względu na przemysłowy charakter tego obszaru również drogi wojewódzkie cechuje duże natężenie ruchu pojazdów. O ile drogi ekspresowe w większości nie przebiegają w bezpośrednim sąsiedztwie osiedli mieszkaniowych, o tyle drogi wojewódzkie łączące miasta Aglomeracji Górnośląskiej często poprowadzone są przez centrum miasta.

Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu w latach 2000-2005-2010 na drogach przebiegających przez miasto wykazują stały wzrost natężenia ruchu pojazdów:

Tabela 11. GPR w latach 2000-2005-2010 na drogach w Dąbrowie Górniczej.

Nr drogi	Odcinek	Średni dobowy ruch pojazdów w latach:		
		2000	2005	2010
E75	Wojkowice – Dąbrowa Górnicza	15 036	16 530	20 536
E75	Dąbrowa Górnicza – Sulno	25 486	29 011	39 199
86	Wojkowice - Sosnowiec	21 951	22 728	26 274

Źródło: GPR w latach 2000, 2005, 2010, GDDKiA.

Główna oś układu komunikacyjnego miasta biegnie w ciągu ulic: Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Józefa Piłsudskiego/Kasprzaka. W celu odciążenia tego ciągu planowana jest budowa równoległej Drogowej Trasy Średnicowej (DTŚ „Wschód”) o parametrach drogi głównej. Ponadto planowana jest modernizacja szeregu ciągów ulicznych oraz realizacja nowych dróg zbiorczych dla zapewnienia komunikacji z nowymi terenami inwestycyjnymi w Tuczawie oraz terenami wypoczynkowo-rekreacyjnymi i mieszkalnymi zlokalizowanymi w sąsiedztwie zbiornika Kuźnica Warężyńska.

Dąbrowa Górnicza ma również bardzo gęstą sieć kolejową. W mieście znajduje się 9 stacji kolejowych. Ponadto obok terenów dawnej Huty Katowice (obecnie ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej) znajduje się stacja przeładunkowa Linii Hutniczej – Szerokotorowej.

Ograniczenie emisji punktowej - analiza przeprowadzona w Programie Ochrony powietrza wykazała również wpływ źródeł punktowych na jakość powietrza na terenie miasta i aglomeracji. Nagromadzenie na obszarach miasta dużej liczby instalacji wpływających na stan powietrza stwarza konieczność wskazania działań naprawczych w kierunku zmniejszenia emisji ze źródeł przemysłowych. Najważniejsze działania naprawcze muszą być skierowane na źródła punktowe przyczyniające się do pogorszenia jakości powietrza. W dalszej kolejności należy zająć się pozostałymi zakładami przemysłowymi w celu zmniejszenia ich wpływu na stan powietrza.

Najważniejszymi działaniami w zakresie redukcji emisji punktowej powinny być:

1. Wprowadzenie systemowego Planu Redukcji Emisji Przemysłowych (PREP) dla instalacji, dla których wydawane są pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz pozwolenia zintegrowane. Wielkość zmian w emisji ustalona jest przez Prezydentów miast Aglomeracji z uwzględnieniem specyfiki obszaru oraz wyników rozkładu stężeń na terenie Aglomeracji (zwracając uwagę na obszary przekroczeń)
2. Zbudowanie i prowadzenie bazy danych o pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz pozwoleń zintegrowanych, w celu monitorowania wielkości emisji dopuszczalnej na danym terenie, ważności pozwoleń a także efektywnego prowadzenia PREP.
3. Sukcesywne wprowadzanie w pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza zapisów odnośnie przynajmniej 15 % proporcjonalnego ograniczania emisji pyłów i benzo(a)pirenu poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technologii, oraz stosowaniu lepszej jakości paliw. Głównie ograniczenie to dotyczy instalacji mniejszych które podlegają pod pozwolenia jednak nie zaliczane są do największych instalacji na danym terenie.
4. Prowadzenie działań modernizacyjnych w obiektach przemysłowych w kierunku instalowania efektywnych urządzeń do odpylania, zastosowania najlepszych dostępnych technik (BAT i lepsze), stosowania systemów zarządzania środowiskiem EMAS oraz ISO.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

5. W odniesieniu do mniejszych podmiotów gospodarczych, które nie podlegają standardom emisyjnym dla dużych instalacji ważne jest wprowadzenie zasad wysokiej energooszczędności w zakresie wykorzystania energii, ciepła i paliw. Odpowiednie zapisy z wytycznymi znajdować się muszą w Strategii ekoenergetycznej województwa, a także w planach zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe poszczególnych miast Aglomeracji.
6. Wdrażanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii jak biomasa, energia słoneczna, w związku z wdrożeniem w 2014 r. w celu sprostania wymaganiom dyrektyw unijnych.
7. Przeprowadzenie inwestycji w zakresie odbudowy mocy w przedsiębiorstwach energetycznych w wykorzystaniem jak najnowszych technologii, skupiających się na ograniczaniu negatywnego wpływu na jakość powietrza przez dane przedsiębiorstwo.
8. Prowadzenie postępowań kompensacyjnych w oparciu o wymogi stawiane niniejszym programem w zakresie redukcji emisji, uwzględniając obszary przekroczeń stężeń dopuszczalnych i docelowych, oraz potencjał redukcji emisji w zakresie podmiotów działających na danym terenie.

W samej Dąbrowie Górniczej podstawowe działania koncentrują się przede wszystkim na termomodernizacji budynków oraz modernizacji systemów oczyszczania gazów powstających w procesach technologicznych lub modernizacji poszczególnych urządzeń w zakładach przemysłowych w myśl idei stosowania najlepszej dostępnej technologii.

W ramach realizacji zapisów rozporządzenia Wojewody Śląskiego wprowadzającego program ochrony powietrza na terenie Aglomeracji Górnośląskiej władze Dąbrowy Górniczej podejmują szereg działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza:

- 1) termomodernizacja placówek oświatowych wraz z wymianą dotychczasowych systemów grzewczych na proekologiczne,
- 2) w celu zmniejszenia tzw. „niskiej emisji” udzielane są dotacje dla właścicieli budynków mieszkalnych, którzy modernizują system ogrzewania mieszkań (ogrzewanie węglowe zmieniają na gazowe, olejowe lub elektryczne),
- 3) planowane są działania zmierzające do ograniczenia uciążliwości ciągów komunikacyjnych, np. budowa obwodnicy dzielnicy Żąbkowice.

Prowadzone w szerokim zakresie i od wielu lat działania w szeroko rozumianym ograniczaniu emisji ze źródeł komunikacyjnych, przemysłowej i niskiej emisji na terenie miasta przynoszą niewątpliwie efekty. Jednakże kwestia położenia miasta w obrębie strefy górnośląskiej powoduje znaczne napływy zanieczyszczeń spoza terenu miasta, powodujące iż poprawa jakości powietrza w mieście jest wypadkową działań ograniczających emisję i emisji napływowej. Są one stosunkowo znaczne, co wiąże się niestety z powolną poprawą jakości powietrza – związaną z problemem poprawy jakości powietrza w całej strefie.

Na terenie Dąbrowy Górniczej w 2011 roku wyznaczono także obciążenia powierzchniowe substancjami wniesionymi przez opady atmosferyczne:

Tabela 12. *Obciążenie powierzchniowe miasta Dąbrowa Górnicza substancjami wniesionymi przez opady atmosferyczne w 2011 roku (ładunki jednostkowe w kg/ha*rok i ładunki całkowite w Mg/rok)*

Lp.	Substancja	Wskaźnik zanieczyszczeń	
		kg/ha*rok	Mg/rok
1.	Siarczany	21,26	399
2.	Chlorki	10,26	193
3.	Azotyny + azotany	3,61	68
4.	Azot amonowy	4,50	85
5.	Azot ogólny	10,0	188
6.	Fosfor ogólny	0,374	7,0
7.	Sód	4,89	92
8.	Potas	2,89	54

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

9.	Wapń	10,54	198
10.	Magnez	1,21	23
11.	Cynk	1,341	25,2
12.	Miedź	0,0535	1,0
13.	Żelazo	0,33	6,2
14.	Ołów	0,0382	0,72
15.	Kadm	0,02846	0,535
16.	Nikiel	0,0073	0,14
17.	Chrom	0,0033	0,062
18.	Mangan	0,0624	1,17
19.	Jon wodorowy	0,0102	0,19

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie śląskim w 2011r.

5.1.3 Odnawialne źródła energii

Polska prowadzić powinna politykę zgodną ze strategią Unii Europejskiej, która oparta jest na stałym wzroście udziału energii produkowanej w źródłach odnawialnych. Z przyjętej Dyrektywy 2009/28/WE wynika że kraje członkowskie wspólnie do roku 2020 osiągnąć powinny 20 % udział energii ze źródeł odnawialnych (OZE) w całkowitym zużyciu energii i 10 proc. udział tej energii w sektorze transportowym, liczonych odpowiednio.

Według przygotowanego przez Ministerstwo Gospodarki *Krajowego planu działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych* (Rada Ministrów przyjęła dokument 7 grudnia 2010 r.) - w 2020 r. w Polsce 15,5 proc. energii końcowej brutto ma pochodzić ze źródeł odnawialnych.

Przygotowany w MG dokument określa polskie cele w zakresie udziału energii z OZE w sektorze transportowym, energii elektrycznej oraz ogrzewania i chłodzenia. Jest to prognoza osiągnięcia w 2020 r. 15,5 proc. udziału OZE w zużyciu energii końcowej brutto w sposób zrównoważony. Dokument zakłada, że filarami zwiększenia udziału odnawialnych źródeł będzie bardziej efektywne wykorzystanie biomasy oraz energii wiatrowej.

Rozwój wykorzystania OZE przyczynia się do pokrycia wzrastającego zapotrzebowania na energię i niesie za sobą większy stopień uniezależnienia się od dostaw energii z importu. Promowanie wykorzystania OZE pozwala na zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach.

Sporządzenie i przesłanie Komisji Europejskiej dokumentu pn. Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych wynika bezpośrednio z art. 4 dyrektywy 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. *w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniającej i w następstwie uchylającej dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE*

Energia biomasy

Wykorzystanie biomasy, do celów energetycznych następuje przez bezpośrednie spalanie drewna, słomy, odpadków produkcji roślinnej lub roślin energetycznych (specjalnego gatunku wierzby oraz tzw. malwy pensylwańskiej itp.).

Biopaliwo gazowe (biogaz) wytworzone w procesie fermentacji pojawia się na składowiskach odpadów komunalnych oraz oczyszczalniach ścieków. W tych obiektach wystarczy zabudować instalację odzysku gazu, aby mieć biogaz do spalania w kotłach lub silnikach spalinowych i produkować ciepło i energię elektryczną, przede wszystkim na użytek własny. Instalacji takich jest niewiele na terenie całego województwa.

Energia słońca

Najbardziej popularnymi metodami pozyskiwania energii z promieniowania słonecznego są systemy fototermiczne, wykorzystujące tzw. kolektory słoneczne oraz systemy fotowoltaiczne, przetwarzające promieniowanie słoneczne bezpośrednio na energię elektryczną.

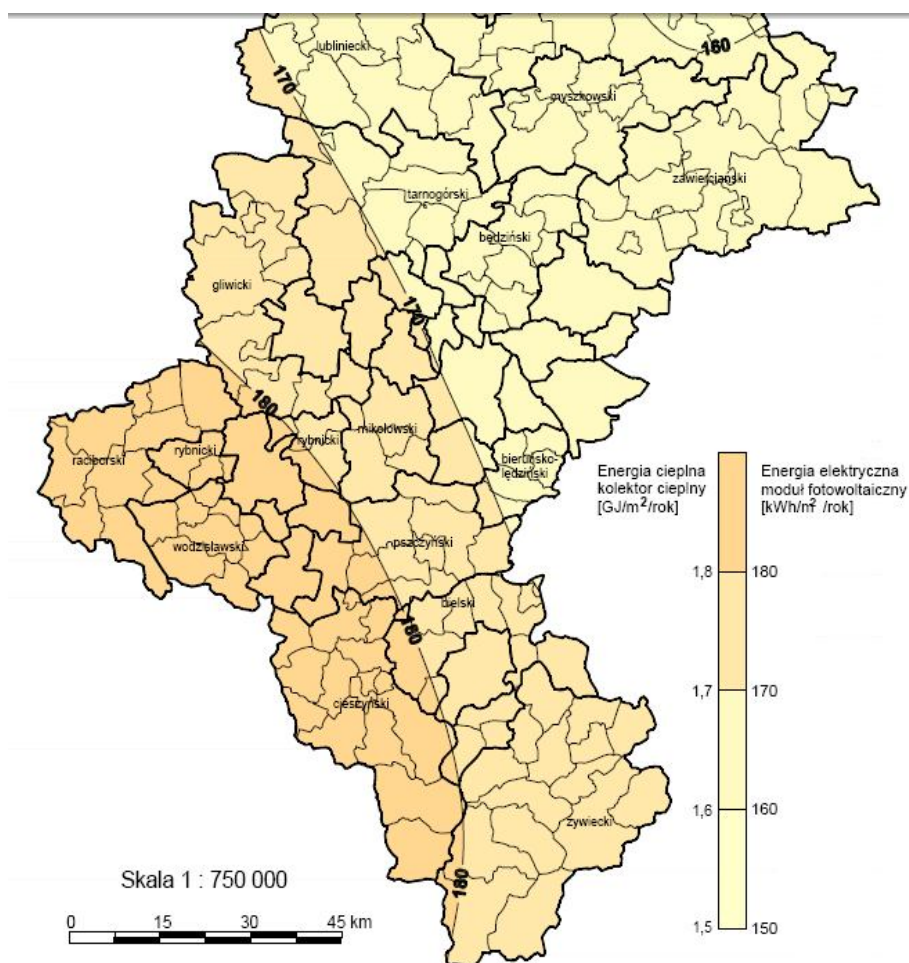
Zasoby energii słonecznej są wystarczające do zaspokojenia wszystkich potrzeb w zakresie produkcji ciepłej wody użytkowej w okresie letnim i ok. 50÷60 % tych potrzeb w okresie wiosenno – jesiennym.

Energię słoneczną wykorzystuje się w:

- 1) kolektorach słonecznych,
- 2) instalacjach fotowoltaicznych,

- 3) oświetleniu solarnym,
- 4) sygnalizacji solarnej.

Rysunek 2. Energia słoneczna - potencjał techniczny na obszarze województwa śląskiego.



Źródło: Opracowanie metody programowania i modelowania systemów wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, wraz z programem wykonawczym dla wybranych obszarów województwa, Polska Akademia Nauk, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Kraków-Katowice 2005.

Miejscom użytkowania energii solarnej są przede wszystkim prywatne budynki mieszkalne. Obecne instalacje są nieliczne, nie mają one znaczenia w gospodarce energetycznej miasta i województwa, można je traktować jako obiekty referencyjne przyszłych instalacji.

Energia otoczenia:

Ziemia nagrzewana promieniami słonecznymi stanowi niewyczerpane źródło energii cieplnej o niskiej temperaturze. Ciepło z otoczenia, np. z gruntu czy z wody może być wykorzystane po przetworzeniu do celów grzewczych. Temperatura gruntu na głębokości 15 metrów przez cały rok jest stała i wynosi ok. 10°C, a wód gruntowych od 8 do 12°C. Urządzenia, które pobierają ciepło z otoczenia i podnoszą je do poziomu temperatury wymaganej dla celów grzewczych nazywane są "pompami ciepła". Jest wiele rodzajów systemów grzewczych z wykorzystaniem pomp ciepła i chociaż charakteryzują się one dużymi kosztami inwestycyjnym, to stają się coraz bardziej popularne, ze względu na bardzo wysoką sprawność energetyczną, rzędu 300 – 400 %.

Na terenie miasta pompy ciepła są wykorzystywane przez prywatnych inwestorów do ogrzewania domów mieszkalnych.

Energia wód kopalnianych:

Wody kopalniane stanowią naturalny i łatwy do wykorzystania nośnik umożliwiający transport energii geotermicznej na powierzchnię ziemi. Wody kopalniane wypompowuje się na powierzchnię, gdzie mogą być częściowo wykorzystywane w procesach technologicznych, ich nadmiar odprowadza się do cieków powierzchniowych.

Możliwość wykorzystania energii cieplnej z wód kopalnianych ograniczona jest do obszarów na terenie których znajdują się czynne zakłady górnicze. Koszty inwestycyjne związane z realizacją projektów pozyskania ciepła z wód kopalnianych zależą przede wszystkim od całkowitej mocy instalacji. Średni koszt inwestycyjny instalacji o mocy 0,5 MW kształtuje się na poziomie 0,8 mln zł, rosnąc (ceny pomp ciepła i wymienników rosną prawie liniowo wraz ze wzrostem mocy) wraz ze zwiększaniem mocy.

5.2. Zasoby wodne

5.2.1. Wody powierzchniowe

Obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie zlewni Przemszy. Przemsza posiada przebieg południkowy, płynie z północy na południe i stanowi oś hydrograficzną dla północnych, zachodnich i południowych terenów miasta (dzielnice: Ujejsce, Kuźnica Warężyńska, Ząbkowice, Gołonóg, Śródmieście, Reden). Jej główny dopływ - Biała Przemsza posiada przebieg równoleżnikowy, płynie ze wschodu na zachód i stanowi oś hydrograficzną dla wschodnich terenów miasta (dzielnice: Okradzionów, Łęka, Błędów i Strzemieszyce). Sieć hydrograficzną Dąbrowy Górniczej uzupełniają:

- dopływy Przemszy: Trzebyczka oraz Pogoria wraz z wpadającą do niej Babią Ławą;
- dopływy Białej Przemszy: Centuria, Strumień Błędowski, Biała, Bobrek wraz z wpadającymi do niego Potokiem Rakówki i Potokiem Jamki.

W granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej, dopływy Przemszy mają koryta uregulowane i obwałowane. Pominąwszy uregulowane koryto Bobrka, rzeki zlewni Białej Przemszy nie są obwałowane, a ich koryta mają charakter naturalny. Stan ten zwiększa prawdopodobieństwo występowania powodzi we wschodnich dzielnicach miasta.

Na omawianym obszarze znajduje się kilkadziesiąt zbiorników wodnych o różnej wielkości i genezie. Są to przeważnie zbiorniki sztuczne, związane z gospodarczą działalnością człowieka, taką jak np. zaopatrzenie w wodę, retencja przeciwpowodziowa czy rekreacja. Do największych należą:

- Pogoria I, o powierzchni całkowitej 82,3 ha, powierzchni lustra wody 60 ha oraz średniej głębokości 5,5 m. Zlewnia własna zbiornika wynosi 1,47 km². Pojemność dyspozycyjna zbiornika to około 3 300 tys. m³. Zbiornik otoczony jest lasem sosnowym i stanowi miejsce lokalizacji wielu ośrodków wypoczynkowych;
- Pogoria II, o powierzchni całkowitej 94,42 ha i powierzchni lustra wody 24 ha. Wody zbiornika są II klasy czystości. Pojemność zbiornika to około 626 tys. m³. Zbiornik jest przepływowy zasilany w wodę przez potok Pogoria. Zbiornik jest dość płytki (do 1,8 m) z dużą ilością obszarów podmokłych i zabagnionych. Stanowi on przykład rekultywacji terenów zniszczonych przez górnictwo odkrywkowe piasku podsadzkowego.
- Pogoria III, o powierzchni całkowitej 233 ha, powierzchni lustra wody 208,1 ha oraz maksymalnej głębokości 15,5 m. Pojemność całkowita zbiornika to około 11,41 mln m³. Obecnie zbiornik spełnia funkcję awaryjnego ujęcia wody dla celów przemysłowych Huty Katowice, zbiornika redukującego falę wezbraniową w czasie powodzi, obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego i zbiornika hodowlanego.
- Kuźnica Warężyńska – Pogoria IV, zbiornik wodny utworzony na terenie kopalni piasku, posiadający powierzchnię 560 ha, powierzchni lustra wody 485,8 ha oraz maksymalną głębokość ok. 23 m, obwód ok. 13 km; spełnia funkcję zbiornika przeciwpowodziowego, docelowo będzie także pełnił funkcję rekreacyjną.

W mieście występują też i inne zbiorniki, tworzone dla celów przemysłowych. Są to :

- zbiornik w Łośniu o wybetonowanej i uszczelnionej asfaltobetonem czaszy, o pow. 8,1 ha (woda pompowana z ujęcia w Dzieńkowicach dla zaopatrzenia ArcelorMittal Poland S.A. – dawnej Huty Katowice),
- odстойnik wód opadowych na terenie w/w huty,
- trzy zbiorniki (osadniki) d. Huty Bankowej, obecnie samoistnie zrewitalizowane, o walorach parkowych,
- zbiorniki przemysłowe (oczyszczalnie ścieków przemysłowych i komunalnych),

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- rozmaite „oczka wodne” m. in. w Parku Zielona i na terenach zapadlisk górniczych (np. w pobliżu Kazimierza), które są ostojami dla płazów i innych gatunków zwierząt (stąd propozycja objęcia ich ochroną z mocy ustawy o ochronie przyrody),
- dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe w dolinie Bobrka w Strzemieszycach o pow. 11,1 ha i 24,1 ha.

Stan wód powierzchniowych

Oceny stanu wód za 2011 rok na podstawie badań prowadzonych w ramach poszczególnych sieci monitoringowych wykonane zostały w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257, poz. 1545) oraz wytyczne Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Rozporządzenie to definiuje 5 klas stanu ekologicznego:

- klasa I – stan bardzo dobry – dla wód o niezmienionych warunkach przyrodniczych lub zmienionych tylko w bardzo niewielkim stopniu,
- klasa II – stan dobry – gdy zmiany warunków przyrodniczych w porównaniu do warunków niezakłóconych działalnością człowieka są niewielkie,
- klasa III – stan umiarkowany – obejmujący wody przekształcone w średnim stopniu,
- klasa IV – stan słaby – wody o znacznie zmienionych warunkach przyrodniczych (biologicznych, fizyko-chemicznych, morfologicznych), gdzie gatunki roślin i zwierząt znacznie różnią się od tych, które zwykle towarzyszą danemu typowi jednolitej części wód,
- klasa V – stan zły – wody o poważnie zmienionych warunkach przyrodniczych, w których nie występują typowe dla danego rodzaju wód gatunki.

Stan chemiczny określa się na podstawie badań substancji z grupy wskaźników chemicznych charakteryzujących występowanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. nr 257, poz. 1545) oceniane są substancje priorytetowe oraz wskaźniki innych substancji zanieczyszczających, zgodnie z wnioskiem Komisji Europejskiej KOM 2006/0129 (COD) dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie norm jakości środowiska w dziedzinie polityki wodnej oraz zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE. Ocena stanu chemicznego polega na porównaniu wyników badań do wartości granicznych chemicznych wskaźników jakości wód dla danego typu jednolitych części wód przedstawionych w załączniku nr 8 wyżej cytowanego rozporządzenia. Przekroczenie tych wartości powoduje przyjęcie złego stanu chemicznego.

Badania jakości wód powierzchniowych na terenie całego województwa śląskiego, jak również na terenie Dąbrowy Górniczej przeprowadza WIOŚ w Katowicach. Na terenie miasta wyznaczono dwa punkty pomiarowo-kontrolne monitoringu wód powierzchniowych.

Tabela 13. Wyniki badań wód powierzchniowych prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w 2011 roku oraz klasyfikacja wskaźników na podstawie wartości średniorocznych.

Nazwa jcw na terenie której leży ppk	Przemsza od zbiornika Przeczycze do ujścia Białej Przemszy	Biała
Nazwa rzeki - nazwa ppk	Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie	Biała – ujście do Białej Przemszy
Stan fizyczny	I klasa (dla wartości średniej)	-
Warunki tlenowe i zanieczyszczenia organiczne	I klasa (dla wartości średniej)	-

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa jcw na terenie której leży ppk	Przemsza od zbiornika Przeczyce do ujścia Białej Przemszy	Biała
Nazwa rzeki - nazwa ppk	Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie	Biała – ujście do Białej Przemszy
Zasolenie	I klasa (dla wartości średniej)	Poniżej stanu dobrego
Zakwaszenie	I klasa (dla wartości średniej)	-
Substancje biogenne	I klasa (dla wartości średniej)	-
Specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	I klasa (dla wartości średniej)	-
Substancje priorytetowe	n.o.	Poniżej stanu dobrego
Grupa wskaźników charakteryzujących występowanie innych substancji chemicznych	n.o.	-
Wskaźniki mikrobiologiczne	n.o.	-
Pozostałe badane wskaźniki	n.o.	-

Źródło: Państwowy monitoring środowiska wyniki badań wód powierzchniowych – rzeki 2011 rok, WIOŚ 2012, Katowice

Ocena stanu/potencjału ekologicznego wód w 2011r. obejmowała klasyfikację elementów biologicznych, fizykochemicznych i substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego z grupy zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych.

Klasyfikację stanu/potencjału ekologicznego oraz jej elementów przedstawiono w tabeli poniżej:

Tabela 14. *Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w 2010 i 2011r. w ramach monitoringu operacyjnego.*

Nazwa ppk	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan chemiczny	Ocena substancji szczególnie szkodliwych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan
Biała – ujście do Białej Przemszy	II klasa	Poniżej stanu dobrego	Poniżej stanu dobrego	II klasa	III klasa	zły

Wody powierzchniowe w punkcie pomiarowym **Biała – ujście do Białej Przemszy** odznaczają się stanem/potencjałem ekologicznym w zakresie III klasy oraz stanem ogólnym złym.

Przydatność do bytowania ryb w warunkach naturalnych

Przydatność do bytowania ryb w warunkach naturalnych określana jest zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz.U.2002.176.1455).

Monitoring wód pod kątem wymagań, jakim powinny odpowiadać wody będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych przeprowadzony był przez WIOŚ w Katowicach w 2010r. i dotyczył dwóch punktów pomiarowo-kontrolnych:

- Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie,
- Biała – ujście do Białej Przemszy.

Analiza wykazała że wody badanych punktów nie spełniają wymogów rozporządzenia, ze względu na ponadnormatywne stężenia azotynów (ppk Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie) oraz azotu amonowego, azotynów i cynku niesączonego (ppk Biała – ujęcie do Białej Przemszy).

Ocena rzek badanych pod kątem wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

Oceny dokonano w 2010 roku w ppk Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie, określając kategorię jakości wody A3. Zgodnie z rozporządzeniem, ustala się w zależności od warunków granicznych wskaźników jakości wody, które z uwagi na ich zanieczyszczenie muszą być poddane standardowym procesom uzdatniania, w celu uzyskania wody przeznaczonej do spożycia. Dla parametrów podaje się wynik klasyfikacji w postaci:

- A1** – oznacza wodę wymagającą prostego uzdatniania fizycznego,
- A2** – oznacza wodę wymagającą typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego,
- A3** – oznacza wodę wymagającą wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego,

Ocena eutrofizacji jednolitych części wód powierzchniowych

Zgodnie z ustawą Prawo Wodne jako eutrofizację rozumie się wzbogacanie wody biogenami, głównie związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Efekt eutrofizacji są tzw. „zakwity” czyli duże skupiska glonów, które znikają po wyczerpaniu się zasobów materii. Zakwity powodują zamieranie fauny wodnej, wskutek odtlenienia wód oraz zanikanie roślinności z powodu niedoboru światła.

Do eutrofizacji w znacznym stopniu przyczyniają się nieuregulowana gospodarka ściekowa, jak również spływy powierzchniowe z pól uprawnych.

Sporządzanie oceny eutrofizacji jednolitych części wód powierzchniowych jest obowiązkiem wynikającym z art. 47 ust.6 ustawy Prawo Wodne. Ocena eutrofizacji uwzględnia wskaźniki biologiczne (chlorofil „a”, fitobentos) oraz wskaźniki fizykochemiczne: BZT₅, ogólny węgiel organiczny, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosfor ogólny, fosforany. Wyniki uzyskane dla każdego wskaźnika traktowano jako całościowy zbiór danych, z którego wyliczano średnią (dla chlorofilu „a”), stężenie maksymalne (ilość wyników od 4 do 11) lub 90 percentyl (12 i więcej wyników). Ocenę eutrofizacji za lata 2008 - 2010 dla rzek i zbiorników zaporowych wykonano na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 roku w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, w oparciu o wytyczne Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Wody powierzchniowe w obrębie JCW – Biała nie były wodami eutroficznymi.

5.2.2. Wody podziemne

Według podziału hydrogeologicznego Polski (B. Paczyński 1993) obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie regionu XII Śląsko-Krakowskiego i obejmuje dwa subregiony: XII₁ Subregion Triasu Środkowego i XII₂ Subregion Górnośląski. Obszar miasta położony jest w granicach występowania ciągłej pokrywy triasu i zalicza się do rejonu XII_{1A} Zawierciańsko Olkuskiego.

W profilu hydrogeologicznym Dąbrowy Górniczej występują piętra wodonośne prowadzące wody użytkowe w utworach: czwartorzędu, triasu, karbonu, dewonu. Istniejące Główne Zbiorniki Wód Podziemnych to: GZWP „Dąbrowa Górnicza” nr 455 (Q_{DK} - utwory czwartorzędu w dolinach i dolinach kopalnych), GZWP „Olkus - Zawiercie” nr 454 (T₁ – trias dolny, T₂ – trias środkowy), GZWP „Będzin” nr 456 (C - karbon). Istotny jest również użytkowy poziom wodonośny Mikołów – Sosnowiec (C_{II} - karbon górny).

Czwartorzędowe piętro wodonośne zbudowane jest z różnoziarnistych piasków i tworzy zbiornik o charakterze zaporowym, zasilany głównie przez wody opadowe. Triasowe piętro wodonośne zbudowane jest z dolomitów, wapieni, margli oraz ilów i piasków. Zbiornik ten ma charakter szczelinowo – krasowo – porowy i zasilany jest przez wody opadowe i te, które przesączyły się przez utwory czwartorzędu (ujawnia wahania zależne od stanu opadów atmosferycznych,

dochodzące nawet do kilku metrów). W jego obrębie wydzielone zostały trzy piętra: wapienia muszlowego (trias środkowy), retu (trias dolny) i pstrego piaskowca (trias dolny). W profilu hydrogeologicznym triasowego piętra wodonośnego poziomy wodonośne występują w utworach wapienia muszlowego i retu. Zbiornik cechuje szczelinowo - krasowo - porowy system przepływu wód podziemnych. Średnia głębokość do zwierciadła statycznego wód oscyluje na poziomie około 45 m (od 7,5 w dolinie Trzebyczki do 84,0 m w Wypaleniskach). Zbiornik jest eksploatowany w 40 ujęciach.

Piętro wodonośne karbonu zbudowane jest piaskowców i tworzy zbiornik o charakterze porowym, zasilany przez wody opadowe (na wychodniach skał) oraz te, które przesączyły się przez utwory triasu. Zasilanie karbońskich poziomów wodonośnych następuje na ich wychodniach lub poprzez przepuszczalne utwory czwartorzędu i triasu. Piętro to jest silnie drenowane przez wyrobiska górnicze nieczynnych kopalń węgla kamiennego, w których poziom wody jest utrzymywany sztucznie systemem pomp. Wody z tego poziomu pobierane są w czterech ujęciach.

Dewońskie piętro wodonośne zbudowane jest ze skał węglanowych i tworzy zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym. Pod względem hydrogeologicznym jest ono bardzo słabo rozpoznane i nie jest wykorzystane gospodarczo.

Kierunek spływu wód poziomów wodonośnych przebiega generalnie na południe i południowy zachód. Powiększający się lej depresyjny ZGH „Bolesław” oraz duże ujęcia wody pitnej w Łazach Będowskich i Sławkowie mogą spowodować zmianę obecnego kierunku spływu wód podziemnych na kierunek północno-wschodni, co może skutkować wzrostem migracji zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej.

Od początku eksploatacji ujęcia w Łazach Będowskich jakość ujmowanej wody pogorszyła się ze względu na wzrost zawartości siarczanów, manganu i twardości. Zmiany jakości wody związane są z głębokim obniżeniem poprzedzającym podniesienie się zwierciadła wody. Występujące w dolomitach kruszczonośnych trudno rozpuszczalne siarczki metali w wyniku odwodnienia górotworu znalazły się w strefie odwodnionej, gdzie podlegają procesom utlenienia i przechodzą w związki łatwiej rozpuszczalne w wodzie. Po podniesieniu się zwierciadła wody są intensywnie wymywane. Po zatopieniu kopalń olkuskich (ok. 2010 r.) zjawisko to może przybrać na sile i jakość wody może ulec pogorszeniu.

Stosunki wodne na obszarze miasta kształtowane są głównie przez wysokość i rozkład opadów atmosferycznych oraz cechy środowiska tj. budowa geologiczna, warunki hydrogeologiczne, gleby i rzeźba terenu a także sposób użytkowania ziemi (zagospodarowanie przestrzenne obszaru). Na obszarze Dąbrowy Górniczej stosunki wodne są w znaczny sposób zaburzone przez gospodarczą działalność człowieka, głównie na skutek powierzchniowej i wgłębnej eksploatacji górniczej oraz urbanizacji i uprzemysłowienia obszaru. Inną przyczyną jest zwiększenie się powierzchni terenów izolowanych (zabudowanych) oraz izolacja koryt rzek poprzez ich szczelną zabudowę wpływa to na zmniejszanie się infiltracji wód opadowych i roztopowych, uaktywnienie spływu powierzchniowego i zmianę warunków parowania terenowego. Jednocześnie zwiększenie gęstości zabudowy, w tym głównie przemysłowej powoduje, że wody opadowe z tych terenów są silnie zanieczyszczone (gromadzą ładunek zanieczyszczeń z powietrza oraz z terenów przemysłowych – głównie substancji ropopochodnych, metali ciężkich itp.). Jeśli na wylocie kanalizacji deszczowej ujmującej wody opadowe nie ma zainstalowanych separatorów, cały ten ładunek zanieczyszczeń trafia do odbiornika. Rozwój górnictwa wgłębnej i powierzchniowej spowodował konieczność przełożenia i uszczelnienia koryt potoków w strefach zasięgu lejów depresyjnych kopalń.

PWiK w Dąbrowie Górniczej wykorzystuje gospodarczo piętro wodonośne w obrębie triasu (piętra wapienia muszlowego i retu). W północnej części miasta stosunki hydrogeologiczne w tym piętrze zakłócone były na skutek eksploatacji odkrywkowej złóż piasku posadzkowego prowadzonej przez kopalnię „Kuźnica Warężyńska”. Ponadto z piętra triasowego pobierane są wody z ujęcia w Łazach Będowskich (GPW) i ujęć zakładowych.

GPW w Katowicach prowadzi eksploatację grupowego ujęcia wód podziemnych w Łazach Będowskich. Studnie ujmują zasoby wodne związane z węglanowymi utworami środkowego i dolnego triasu w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych „Olkusz-Zawiercie” (GZWP nr 454). Aktualnie w eksploatacji pozostają 3 studnie. Prowadzone przez kopalnie rud cynku i ołowiu intensywne prace odwodnieniowe spowodowały zachwianie równowagi warunków wodnych poprzez utworzenie rozległego, regionalnego leja depresyjnego systematycznie

powiększającego się i powodującego obniżanie zwierciadła wody w utworach węglanowych triasu. Wymusiło to konieczność odwiercenia studzien zastępczych.

W latach 1945 – 1995 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Zaprzeszanie eksploatacji węgla kamiennego doprowadziło do zatapiania wyrobisk. Spowodowało to zmianę warunków wodnych w utworach karbońskich. Zwierciadło wody w formującym się po wyłączeniu odwadniania kopalń zbiorniku wód podziemnych będzie się podnosić do wysokości, przy której wystąpi równowaga między zasilaniem a odpływem. Obecnie, w związku z eksploatacją węgla kamiennego w KWK Kazimierz – Juliusz, wody dołowe z KWK Paryż są pompowane z poziomu ok. 230-240 m przy pomocy pomp głębinowych zabudowanych w szybie Cieszkowskim. W rejonie wschodnim, wyrobiska wielu kopalń są wypełnione wodą, zwierciadło wody ustabilizowało się na poziomie około 260 m n.p.m., nadmiar wód odprowadzany jest kanałem „Florowskim” oraz kanałem szybu „Jan” do rzeki Pogoria.

Uwarunkowania dla rozwoju miasta wynikające z warunków hydrograficznych i hydrogeologicznych to :

- nie ingerowanie w doliny oraz koryta rzek i strumieni nieuregulowanych; najwyższą wartością jest tu bowiem naturalność rzeźby, koryt, rozlewisk, roślinności i fauny charakterystycznych dla siedlisk przez nie tworzonych, a już niezmiernie rzadkich w regionie,
- ochrona źródeł przed wszelkimi działaniami umniejszającymi ich walory przyrodnicze,
- ochrona terenów zabagnionych przed przesuszeniem i innymi działaniami obniżającymi ich wartość przyrodniczą (ostoje chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt),
- rozwój różnych form zagospodarowania turystycznego obrzeży największych akwenów zgodnie z lokalnie określonymi uwarunkowaniami wynikającymi z konieczności separacji przestrzennej terenów o funkcjach sportowo - rekreacyjnych i o wiodącej funkcji ekologicznej,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami różnego pochodzenia.

Jakość wód podziemnych

Ocena jakości wód podziemnych została wykonana dla punktów pomiarowych w sieci krajowej i regionalnej w oparciu o rozporządzenia:

- Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryterium i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 143, poz. 896),
- Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2010 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi* (Dz. U. z 2010 r., Nr 72, poz. 466),

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r., oceny jakości elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych oraz oceny stanu chemicznego i stanu ilościowego wód podziemnych dokonuje się dla każdego okresu, do którego stosuje się plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zarówno badania jak i oceny stanu wód podziemnych w zakresie elementów fizykochemicznych i ilościowych wykonuje państwowa służba hydrogeologiczna (art. 155a ust. 5 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2012 r., poz. 145). Przy określaniu klasy jakości wód podziemnych (I – V) w punkcie pomiarowym dopuszcza się przekroczenie elementów fizykochemicznych, gdy jest ono spowodowane przez naturalne procesy, z zastrzeżeniem, że to przekroczenie nie dotyczy elementów fizykochemicznych oznaczonych w załączniku symbolem „H” (substancje niebezpieczne) i mieści się w granicach przyjętych dla kolejnej niższej klasy jakości wody. W przypadku większej liczby badań monitoringowych w ciągu roku do porównań przyjmuje się wartość średniej arytmetycznej stężeń badanych elementów fizykochemicznych uzyskanych z rocznych wyników badań monitoringowych w punkcie pomiarowym. Klasy jakości wód podziemnych **I, II, III** oznaczają **dobry stan chemiczny**, a klasy jakości wód podziemnych **IV, V** oznaczają **słaby stan chemiczny**.

Ocenę jakości wód podziemnych przeprowadza Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach w sieci regionalnej oraz w ramach monitoringu krajowego - Główny Inspektorat Ochrony Środowiska na podstawie badań prowadzonych przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 15. *Klasyfikacja jakości wód podziemnych przeprowadzona w 2011 roku według badań monitoringowych sieci regionalnej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.*

Nr punktu	Nazwa punktu	JCWPd	Klasa jakości		Wskaźniki decydujące o danej klasie
			2010	2011	
0007/R	Dąbrowa Górnicza	135	II	II	Ca, Mg, HCO ₃ , NO ₃ , SO ₄

Źródło: WIOS Katowice 2012r.

Tabela 16. *Klasyfikacja jakości wód podziemnych przeprowadzona w 2011 roku w sieci krajowej (badania wykonane na zlecenie GIOŚ przez Państwowy Instytut Geologiczny).*

Nr punktu (monbada)	JCWPd	Okres	Wskaźniki w zakresie stężeń			Klasa jakości
			III klasy	IV klasy	V klasy	
2238 Dąbrowa Górnicza	134	wiosna	Temp, O ₂ , Mg, K, Ca, HCO ₃ , Fe	SO ₄	Mn	IV
		jesień	Temp, Mg, K, Ca, HCO ₃ , Fe	SO ₄	Mn	

Źródło: WIOS Katowice 2012r.

Wody podziemne badane w obrębie JCWP 135 zostały zakwalifikowane do **II klasy** jakości, natomiast wody w obrębie JCWPd 134 do **IV klasy** jakości. Wskaźnikami decydującymi o jakości wody był SO₄. Różnice w jakości wody w obrębie jednego JCWP 128 mogą wynikać ze sposobu użytkowania terenu. Wody podziemne II klasy jakości występują na terenie, który stanowią użytki zielone. Gorszą jakość wód (tu IV klasa jakości) odnotowano na obszarze jaki stanowią grunty przemysłowe.

Monitoring badawczy zanieczyszczeń przemysłowych w rejonie Dąbrowy Górniczej:

W 2011 roku kontynuowany był również monitoring badawczy wód podziemnych w rejonie Dąbrowy Górniczej. Badania wód podziemnych prowadzone były w 16 punktach pomiarowych, w tym w 9 piezometrach przy składowiskach przemysłowych, 3 piezometrach przy składowiskach komunalnych oraz 4 piezometrach na terenie spalarni odpadów. Słaby stan chemiczny wód podziemnych (klasa IV, klasa V) w zakresie badanych wskaźników odnotowano w 5 piezometrach monitorujących składowiska przemysłowe i w 3 piezometriach na terenie spalarni. Do klasy IV zaklasyfikowane zostały wskaźniki: azotany (P2 – 69 mg NO₃/l), jon amonowy (P8 – 1,6 mg NH₄/l), OWO (P8 - 13 mg C/l), rtęć (P7 – 0,00372 mg Hg/l, P8 – 0,00129 mg Hg/l), cynk (P11 – 1,5 mg Zn/l), przewodność elektrolityczna (P5 – 2480 µS/cm), natomiast do klasy V: jon amonowy (P3 – 15 mg NH₄/l, P4 – 4,4 mg NH₄/l, P5 – 11 mg NH₄/l, P7 – 3,2 mg NH₄/l, P10 – 6,4 mg NH₄/l), przewodność elektrolityczna (P8 – 4080 µS/cm). Najwyższe wartości jonu amonowego wystąpiły w piezometriach położonych w rejonie składowisk przemysłowych, rtęci i przewodności elektrolitycznej na terenie spalarni odpadów. Stężenia 10 pozostałych ocenianych wskaźników (temperatura, odczyn, ołów, kadm, chrom, cyjanki wolne, fluorki, fosforany, WWA, fenole) nie przekraczały wartości granicznych dobrego stanu chemicznego wód podziemnych. W celu obserwowania zmian jakości wód podziemnych, monitoring badawczy w rejonie Dąbrowy Górniczej będzie kontynuowany w następnych latach.

Jakość wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia

Badania jakości wody na terenie miasta przeprowadza systematycznie (co miesiąc) Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej - w źródłach dostaw wody: w Łązy Błędowskie, SUW Będzin/Gocza, Ujejsce, Trzebiesławice, Pszenna, Mierzęcice i SUW Olkusz. Woda dostarczana przez PWiK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej spełnia warunki dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

5.2.3. Zaopatrzenie w wodę

Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, 99,5 % mieszkańców Dąbrowy Górniczej ma dostęp do sieci wodociągowej, będącej w zarządzie Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Według tego

samemu źródła, mieszkańcy bez dostępu do sieci wodociągowej (ok. 0,5 % populacji) korzystają z ujęć własnych, które stanowią przydomowe studnie kopane. Dąbrowa Górnicza zaopatrywana jest w wodę z ujęć wody Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów (GPW) w Katowicach, z ujęć własnych studni głębinowych Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (PWiK) w Dąbrowie Górniczej, z ujęć będących własnością Urzędu Miejskiego w Siewierzu oraz ujęć w Olkuszu i Sosnowcu. Według Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego za 2011 r., zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w Dąbrowie Górniczej wynosi 29,5 m³. Magistrale wodociągowe i ujęcia GPW zaopatrujące w wodę Dąbrowę Górniczą znajdują się zarówno na terenie miasta jak i poza jego granicami. Zasoby będące w dyspozycji GPW stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia miasta w wodę do celów konsumpcyjnych. Ilości wody dostarczanej gospodarstwom domowym na terenie Dąbrowy Górniczej w ostatnich latach wynosiły (wg GUS):

- rok 2008: 3 922,4 tys. m³,
- rok 2009: 3 808,2 tys. m³,
- rok 2010: 3 777,2 tys. m³,
- rok 2011: 3 705,4 tys. m³

(notowany systematyczny spadek zużycia wody w mieście, co jest wynikiem oszczędzania wody przez mieszkańców).

Dostawa wody dla miasta następuje z trzech ujęć GPW:

- ujęcia wody w Błędowie,
- stacji uzdatniania wody w Goczałkowicach i Dzieńkowicach,
- stacji uzdatniania wody w Będzinie.

Wiek znacznej części sieci wodociągowej przekracza 25 lat. Największy udział w budowie sieci mają rurociągi stalowe (ok. 47 %). Na stan techniczny szczególnie tej sieci wpływ mają wady użytego materiału, jego zużycie, inkrustacja przewodów oraz wysoka korozyjność, co wpływa na podwyższoną awaryjność sieci. W zależności od warunków lokalnych prace związane z planowaną budową sieci kanalizacyjnej mogą być prowadzone na dużych głębokościach w sąsiedztwie istniejących wodociągów.

W związku z powyższym w ramach gminnego projektu p.n. "Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza" są wymieniane najbardziej awaryjne odcinki sieci (wodociągi stalowe, żeliwne oraz azbestocementowe). Również PWiK w ramach własnych zadań inwestycyjnych wykonuje przebudowę i modernizację starych sieci wodociągowych podczas trwania gminnej inwestycji.

5.2.4. Odprowadzenie ścieków

Kanalizacja sanitarna

Sieć kanalizacji sanitarnej w Dąbrowie Górniczej nie jest wystarczająco rozbudowana. Część mieszkańców miasta nie ma możliwości odprowadzenia ścieków do zbiorczego systemu kanalizacji. Stan taki stwarza duże ryzyko zanieczyszczenia wód podziemnych (w szczególności zasobów wodnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych) i lokalnych zasobów wód powierzchniowych z terenów nieskanalizowanych. Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obecnie na terenie miasta następujące rejony nie są objęte systemem kanalizacji sanitarnej:

1) w zlewni oczyszczalni „Centrum”: Dziewiąty – Trzydziesty, Korzeniec, Antoniów, Łęknice (poza osiedlem zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej), Gołonóg (częściowo), Strzemieszyce (częściowo) – aktualnie „GOŚ”- Grupowa Oczyszczalnia Ścieków, Łosień, Trzebieśławice, Tucznawa, Ujejsce, Ząbkowice (częściowo) – aktualnie „GOŚ”;

2) w zlewni oczyszczalni „Błędów”: Błędów (częściowo), Łęka, Okradzionów.

Stopień skanalizowania miasta wynosi 80,4%. Ścieki od pozostałych blisko 20 % mieszkańców gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, skąd są wywożone na oczyszczalnię lub odprowadzane bez oczyszczenia do wód powierzchniowych poprzez nielegalne włączenia do kanalizacji deszczowej lub do środowiska gruntowo – wodnego poprzez nieszczelności. Większość z tych ścieków zanieczyszcza więc wody podziemne lub powierzchniowe. Ilość ścieków odprowadzonych w ostatnich latach wynosiła:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- rok 2008: 4 301,5 tys. m³,
- rok 2009: 3 910,1 tys. m³,
- rok 2010: 3 866,0 tys. m³,
- rok 2011: 3 940,0 tys. m³

W systemie kanalizacji sanitarnej funkcjonuje 10 przepompowni ścieków:

- Ząbkowice,
- Tworzeń,
- Staszic,
- Sulno,
- PI Błędów,
- PII Błędów,
- PIII Błędów,
- PIV Błędów,
- Starościńska,
- Dziewiąty.

Wszystkie obiekty są w pełni zautomatyzowane, co umożliwia monitoring pracy urządzeń pomiarowych oraz przekaz danych. Praca pomp jest sterowana za pomocą układu automatycznego zapewniającego bezobsługowe działanie.

Istotne problemy eksploatacyjne wynikają z podłączeń ścieków deszczowych do kanalizacji sanitarnej. Wskazany jest rozdział kanalizacji tam gdzie to jest uzasadnione, bądź konieczne (np. ul. Orkana, ul. Zwycięstwa). Przepustowość głównych kolektorów jest prawidłowa i będą one mogły odebrać dodatkowe ilości ścieków, które dopłyną do kanalizacji w wyniku realizacji przedsięwzięcia pn. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Dąbrowa Górnicza.

Oczyszczanie ścieków komunalnych

Ścieki sanitarne z terenu miasta oczyszczane są na oczyszczalniach - „CENTRUM” i „BŁĘDÓW” w Błędowie. Oczyszczalnie „CENTRUM” i „BŁĘDÓW” to obiekty relatywnie nowe, w dobrym stanie technicznym.

– Oczyszczalnia ścieków „CENTRUM”

Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części miasta Dąbrowa Górnicza przy ul. Powstańców nad potokiem Pogoria. Przyjmuje ścieki z dzielnic miasta Dąbrowa Górnicza : Śródmieście, Gołonóg, Trzydziesty, Dziewiąty, Ząbkowice, Ujejsce oraz Będzin Ksawera. Właścicielem i eksploatatorem oczyszczalni jest PWIK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Po zmodernizowaniu oczyszczalnia ta pracuje w układzie tryfazowego mechaniczno-biologicznego oczyszczania – tj. biologicznego, defosfatacji, denitryfikacji i nityfikacji. Projektowa przepustowość oczyszczalni wynosi 60 tys. m³/dobę. Aktualny maksymalny dopływ ścieków do oczyszczalni w okresie intensywnych opadów wynosił ok. 44 tys. m³/dobę. Obecnie trwa kolejna rozbudowa i modernizacja Oczyszczalni Ścieków „Centrum” będąca elementem programu realizowanego przez gminę Dąbrowa Górnicza i PWiK pn. „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Dąbrowa Górnicza”. Efektem inwestycji realizowanych przez Gminę i PWiK będzie kompleksowe uporządkowanie gospodarki ściekowej w mieście.

Gmina w ramach realizacji programu uruchomiła tłocznię ścieków, ze zlewni likwidowanej Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Strzemieszycach do Oczyszczalni Ścieków „Centrum”, do której obecnie dopływają ścieki z dzielnic Ząbkowice, Strzemieszyce, os. Młodych Hutników, Korzeniec, Dziewiąty, Łęcznice, Kłoda, Śródmieście, Reden, os. Morcinka, os. Lipskiego, os. Piłsudskiego, Legionowo, os. Mydlce, Gołonóg, Staszic oraz Będzin Ksawera.

Do oczyszczalni dopływają głównie ścieki bytowo-gospodarcze oraz w niewielkiej ilości ścieki przemysłowe. W chwili obecnej oczyszczalnia „Centrum” przyjmuje ścieki w ilości ok. 16 000 – 18 000 m³/d w okresach bezdeszczowych i ok. 25 000 - 35 000 m³/d w czasie opadów deszczu, ze względu na częściowo ogólnospławny charakter sieci kanalizacyjnej. Obciążenie wyrażone Równoważną Liczbą Mieszkańców wynosi ok. 130 000. Ścieki oczyszczane są w trójstopniowym systemie oczyszczania, co zapewnia wysoki stopień redukcji zanieczyszczeń rzędu 82-97 %.

PWiK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej kontynuuje realizację inwestycji „Rozbudowa i modernizacja Oczyszczalni Ścieków Centrum w Dąbrowie Górniczej”. Całkowity koszt inwestycji wynosi 34,9 mln PLN, do tej pory wydano ok. 30%. Zakończenie inwestycji zaplanowane jest na

koniec roku 2013. Inwestycja pozwoli na przejście ścieków z uporządkowanego systemu kanalizacji zbiorczej ścieków komunalnych, w tym z wybudowanych nowych ciągów kanalizacyjnych oraz przerzut ścieków z likwidowanej Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Strzemieszycach.

– Oczyszczalnia ścieków Błędów

Zlokalizowana jest w dzielnicy Błędów. Właścicielem i eksploatatorem oczyszczalni jest PWiK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest potok „Od Niegowonic” będący dopływem potoku Strumień Błędowski. Projektowana przepustowość oczyszczalni wynosi 481 m³/dobę. Liczba obsługiwanych mieszkańców równoważnych RLM wynosi 494. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne ważne do dnia 01.02.2014r. na odprowadzenie oczyszczonych ścieków w ilości maksymalnej 200 m³/dobę. Ścieki oczyszczone spełniają zarówno wymogi określone w pozwoleniu wodnoprawnym, jak i w aktualnie obowiązujących przepisach. Prawie cała kanalizacja na terenie Błędowa jest położona poniżej zwierciadła wód gruntowych. Nawet najmniejsze nieszczelności systemu kolektorów powodują ciągły napływ dużych ilości wód gruntowych na oczyszczalnię.

Likwidowana grupowa oczyszczalnia ścieków „GOŚ” w Strzemieszycach

Grupowa oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w południowej części dzielnicy Strzemieszyce. Właścicielem oczyszczalni jest gmina Dąbrowa Górnicza, a PWiK Sp. z o.o. eksploatuje tę oczyszczalnię na podstawie zawartej z gminą umowy. Obecnie trwa likwidacja oczyszczalni wg harmonogramu:

- rozpoczęcie prac budowlanych - 05/2012,
- zakończenie prac budowlanych - 12/2013.

W ramach realizowanego kontraktu powstała tłocznia ścieków wraz z rurociągiem transportującym ścieki do zlewni oczyszczalni „Centrum”, co w efekcie pozwoli na likwidację istniejącej oczyszczalni ścieków GOŚ w Strzemieszycach. Dotychczas wybudowano prawie 14 km kanalizacji sanitarnej, 7 km kanalizacji deszczowej, 4,7 km wodociągów. Rozkopanych zostanie ponad 30 ulic. Do przerobienia jest łącznie ponad 53 km sieci. Likwidacja oczyszczalni polegać będzie na całkowitej rozbiórce do głębokości ok. 1 m poniżej poziomu terenu wszystkich obiektów kubaturowych i liniowych obecnej oczyszczalni. Teren po rozbiórce zostanie zagospodarowany, wyrównany i obsiany trawą.

– przydomowe oczyszczalnie ścieków

Na terenie miasta funkcjonują przydomowe oczyszczalnie ścieków (Urząd Miejski od roku 1997 dofinansował 148 oczyszczalni w tym 8 zbiorników bezodpływowych). Są one zlokalizowane przede wszystkim w rejonach nie posiadających kanalizacji sanitarnej (np. Kuźniczka, Okradzionów, Ujejsce, Tucznawa i część Błędowa).

Na zlecenie Urzędu Miasta w 2005 r. wykonano dokumentację pn. „Opracowanie wytycznych dla dopuszczalnych form odprowadzania ścieków (typów oczyszczalni) w zależności od rodzaju warunków hydrogeologicznych w mieście”. Dokumentacja ta określiła najbardziej racjonalne środowiskowo możliwości oczyszczania ścieków w poszczególnych regionach miasta, tym samym powinna ona stanowić wytyczne przy lokalizacji nowych i funkcjonowaniu istniejących obiektów tego typu. Problemem jednak pozostaje kwestia niezbyt powszechnie dokonywanej legalizacji obiektów tego typu. Na mocy art. 152 ustawy z dnia 27 kwietnia Prawo ochrony środowiska obiekty tego typu podlegają zgłoszeniu właściwemu organowi ochrony środowiska (którym w tym przypadku jest Prezydent Dąbrowy Górniczej); organ ten może również nałożyć na prowadzącego instalację określone obowiązki związane z korzystaniem z instalacji.

Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej od 1997 r. realizuje działania związane z dofinansowaniem budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, przyznawanym osobom fizycznym.

– Oczyszczanie ścieków przemysłowych

Do kanalizacji miejskiej odprowadza ścieki 58 zakładów. Na terenie miasta kilkanaście zakładów przemysłowych i usługowych odprowadza ścieki do wód otwartych i do ziemi. Zakłady te posiadają różnego rodzaju urządzenia do podczyszczania ścieków. Cztery zakłady posiadają mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Najważniejsze z nich należą do Huty Katowice i Koksowni „Przyjaźń”:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- Oczyszczalnia Ścieków Deszczowo-Przemysłowych ArcelorMittal (OŚDP) - oczyszczalnia typu mechaniczno - chemicznego o przepustowości ok. 2 000 m³/h; oczyszczone ścieki wracają do obiegu chłodniczego oraz do potoku Rakówka;
- Oczyszczalnia Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”, składająca się z dwóch części: mechaniczno – chemiczno – biologicznej oczyszczalni ścieków fenolowych o przepustowości 5 450 m³/dobę oraz mechaniczno – chemicznej oczyszczalni ścieków nie fenolowych o przepustowości 6 312 m³/dobę; oczyszczone ścieki trafiają do potoku Bobrek oraz oczyszczalni ścieków Centrum

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i osadów dennych jest spowodowane również przez źródła zlokalizowane poza terenem miasta. Przykładem może być zrzut przez Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” kanałem Dąbrówka tzw. brudnych wód dołowych oraz ścieków poflotacyjnych. Zrzut ten jest przyczyną nagromadzenia osadów z podwyższoną zawartością cynku i ołowiu w dolinie rzeki Białej.

Kanalizacja deszczowa

Kanalizacja deszczowa w Dąbrowie Górniczej jest własnością gminy, natomiast eksploatuje ją PWiK sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej (eksploatowanych jest ok. 144 km kanalizacji deszczowej). Problem stanowi odprowadzanie ścieków bytowych do kanalizacji deszczowej w rejonach miasta gdzie nie ma kanalizacji sanitarnej. Szczególnie znaczące uciążliwości w tym zakresie występują w rejonach; Łęknice, Strzemieszyce, południowa część Ząbkowic, Korzeniec. Wskazane jest zlikwidowanie niewłaściwych, bądź nielegalnych podłączeń ścieków bytowych do kanalizacji deszczowej i przełączenie ich do nowo projektowanej kanalizacji sanitarnej. Ze względu na istniejącą konfigurację terenu oraz częściowo rozproszoną zabudowę konieczne jest zastosowanie dwóch systemów kanalizacji deszczowej – zamkniętego i otwartego. System zamknięty (kanały) – dla terenów o intensywnej zabudowie, a otwarty polegający na wykorzystaniu istniejących rowów – dla terenów o zabudowie rozproszonej. Zbudowanie właściwego systemu odprowadzenia wód opadowych wymaga:

- budowy kolektorów grawitacyjnych,
- budowy zbiorników retencyjnych dla terenów z odbiornikiem o małej przepustowości,
- budowy osadników i separatorów dla wód opadowych z terenów o wysokiej intensywności zabudowy, celem ich podczyszczenia przed wprowadzeniem ich do odbiornika,
- renowacji rowów odbierających wody deszczowe, w tym odtworzenie koryta potoku Jamki,
- remontu kanalizacji ogólnospławnej przewidzianej na zamianę jej na kanalizację deszczową.

Kanalizacja ogólnospławna

Z uwagi na warunki lokalne, docelowo przewiduje się pozostawienie kanalizacji ogólnospławnej dla terenu Stara Dąbrowa z modernizacją komór przelewowych i zasyfonowaniu wpustów ulicznych. Dla pozostałych terenów objętych kanalizacją ogólnospławną; Dziewiąty, Trzydziesty, Wzgórze Gołonoskie i Staszic, zaplanowano nową kanalizację sanitarną, natomiast istniejąca kanalizacja ogólnospławna zostanie przebudowana na kanalizację deszczową. Kanalizacja ogólnospławna obejmuje następujące rejony na terenie miasta Dąbrowa Górnicza; Dziewiąty, Trzydziesty, Gołonóg i Wzgórze Gołonowskie, Stara Dąbrowa, Staszic. Nieprawidłowe działanie komór przelewowych lub ich brak powoduje napływ do oczyszczalni zbyt dużych ilości ścieków deszczowych oraz odpływ nieoczyszczonych ścieków bytowych ze ściekami deszczowymi do wód powierzchniowych poprzez istniejące wyloty, powodując zanieczyszczenie głównie potoku Pogoria oraz Babiej Ławy. Wskazany jest rozdział kanalizacji ogólnospławnej w rejonach gdzie występują największe problemy eksploatacyjne (w szczególności rejon Dziewiąty, Trzydziesty, Gołonóg). Efektem funkcjonowania kanalizacji ogólnospławnej na terenie miasta jest znaczny udział wód deszczowych w ogólnym napływie ścieków do oczyszczalni. Całkowity napływ wód deszczowych i przypadkowych (infiltracja i inne zwiększenia) stanowi ok. 43 %.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 17. Dane dot. gospodarki ściekowej w Dąbrowie Górniczej w 2011r.

Ścieki oczyszczane odprowadzane ogółem	Ścieki oczyszczane razem	BZT5	ChZT	Zawiesina	Azot ogólny	Fosfor ogólny	Osady wytworzone w ciągu roku
tys. m ³	tys. m ³	kg/rok	kg/rok	kg/rok	kg/rok	kg/rok	Mg
3 940	3940	29 275	205 344	32 923	45 110	3 345	1 583

Źródło: www.stat.gov.pl

W celu realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2010 na terenie miasta Dąbrowa Górnicza utworzono aglomerację priorytetową dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego - PLSL013 – Dąbrowa Górnicza.

Według opracowanego „Sprawozdania z wykonania Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za rok 2011 dla województwa śląskiego w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej ujętych w AKPOŚK 2009” stan realizacji zadań (w zakresie tylko parametru „% mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego”) przedstawia tabela poniżej:

Tabela 18. Wykonanie KPOSK w aglomeracji na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (2011).

Lp.	Nr aglomeracji	Nazwa aglomeracji	Gmina wiodąca	Gminy w aglomeracji	Udział (%) mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego		
					Plan wg KPOŚK 2010 (plan na dzień 31.12.2015r.)	Realizacja na dzień 31.12.2011r.	Przewidywane skanalizowanie w 2015r.
Agglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego							
1.	PLSL013	Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza, Będzin	99,21	79,7	95,0

Źródło: Sprawozdanie z wykonania Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za rok 2011 dla województwa śląskiego w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej ujętych w AKPOŚK

Głównymi przyczynami wolnego tempa realizacji zadań wynikających z KPOŚK w aglomeracjach jest wysoki koszt realizowanych Inwestycji, praktycznie niemożliwych do zrealizowania bez pozyskania środków zewnętrznych.

5.2.5. Ochrona przed powodzią

Ekspertyza hydrotechniczna dla miasta Dąbrowa Górnicza opracowana w 2001 r. przez Zakład Badawczo – Usługowy Sp. z o.o. INTERGEO w Sosnowcu wskazała zagrożenie powodziowe miasta wywoływane przez istnienie suchego wyrobiska po eksploatacji piasku w kopalni „Kuźnica Warężyńska”. Sytuacja zagrożenia, z chwilą napełnienia wyrobiska wodą, radykalnie się zmieniła. W związku z powstaniem zbiornika przeciwpowodziowego Kuźnica Warężyńska praktycznie zostało wyeliminowane poważniejsze zagrożenie powodziowe dla miasta Dąbrowa Górnicza, które mogło być spowodowane awarią techniczną obiektu hydrotechnicznego na zbiorniku wodnym „Przeczyce”. W skutek fali zalewowej wzdłuż koryta rzeki „Czarna Przemsza” mogły ulec zalaniu tereny o szerokości pasa od 200 do 900 metrów i długości pasa do 15 km. W wyniku podjętych działań, przez Urząd Miasta, zminimalizowano zagrożenie powodziowe. Podjęte działania zostały poddane ekspertyzie hydrotechnicznej, ponadto, w związku z powstaniem ww. zbiornika i jego infrastruktury zostało wyeliminowane zagrożenie powodziowe o charakterze miejscowym od potoku Trzebyczka. Na ulicach Ujejskiej, Krynicznej i Europejskiej gdzie zagrożonych było około 30 posesji zamieszkałych przez około 110 osób. Obecnie realne zagrożenie powodziowe występuje w Tucznawie przy ulicy Łazowskiej od potoku Trzebyczka gdzie zagrożonych jest 8 posesji zamieszkiwanych przez ok. 35 osób oraz Biała Przemsza stwarza zagrożenie dla około 10 posesji (35 osób) zlokalizowanych przy ul. Białej Przemszy.

Teren chroniony przed zalewem w dolinie Przemszy obejmuje obszar od Wojkowic Kościelnych na północy, po Podlesie – Podbagienko i Antoniów na wschodzie, obrzeże zbiornika Pogoria III na południu i Preczów, Gołuszkę, po drogę krajową nr 86 na zachodzie. Dalszy odcinek doliny Czarnej Przemszy potencjalnie zalewowy obejmuje obszar określony : zachodnim i południowym obrzeżem zbiornika Pogoria III oraz ulicami - Topolową, Niemcewicza, Odrodzenia, Janowską, M. Konopnickiej, granicą zabudowy i łąk na zapleczu ul. Limanowskiego, południowym obrzeżem doliny potoku Pogoria, rejonem byłych osadników huty Bankowa, zabudową Ksawery, Łagiszy, Borów, Podłósia i Niepiekła w Będzinie. Na terenach potencjalnie zalewowych znajdują się fragmenty dzielnic mieszkaniowych: Łęknice, Dziewiąty, Trzydziesty, większość terenów Korzeńca, łąki, lasy i Park Zielona, zabudowa w rejonie ul. Letniej, Marianek, Ratanic. Tereny zalewowe bez osłony przeciwpowodziowej występują wzdłuż Białej Przemszy i Białej, jednak z uwagi na brak zagrożeń dla zabudowy nie realizowanej w dolinach rzek (poza elektrownią wodną w Okradzionowie) nie stanowią zagrożenia dla ludności i jej mienia. Pozostałe rzeki i ciekі mogą być niebezpieczne tylko fragmentarycznie.

Bardzo kłopotliwe są podtopienia ze spływu powierzchniowego. Na terenach otwartych zalewane są tereny łąk pomiędzy Czarną Przemszą a najwyższym (granicznym) odcinkiem Pogorii (prawy dopływ Przemszy), tereny w dolinie Białej Ławy w rejonie ul. Swobodnej, przejazd pod linią kolejową w Ząbkowicach, łąki w dolinie potoku Jamki od ul. Majewskiego do linii kolejowej i wiele odcinków ulic w śródmieściu (Al. Kościuszki i inne) oraz w Tuczawie, Rudnej, w rejonie cmentarza w Błędowie, w Górkach. Długotrwałe opady są również przyczyną zbierania się wody pod wiaduktem kolejowym (szlaku kolejowego Katowice – Częstochowa) w Ząbkowicach na drodze wojewódzkiej nr 790 (u zbiegu ulic Armii Krajowej i Szosowej) oraz pod wiaduktem drogi krajowej nr 94 (u zbiegu ulic Wojska Polskiego, Starocmentarnej i Staszica). Zebrana woda uniemożliwia komunikację drogową, przez co wymagana jest interwencja właściwych służb. Ponadto, przy długotrwałych opadach deszczu występuje zalanie przejścia podziemnego w rejonie ulic Królowej Jadwigi, Wojska Polskiego i Reymonta. Znaczne zagrożenie powodziowe na terenie Dąbrowy Górniczej związane jest z długotrwałymi i obfitymi opadami deszczu. W powiązaniu z miejscami nieefektywną siecią kanalizacji i rowów melioracyjnych, istnieje zagrożenie zalań zabudowań mieszkalnych w stopniu uciążliwym dla mieszkańców. Przy obfitych i długotrwałych opadach, niedrożnej kanalizacji oraz specyficzne ukształtowanie terenu stwarzają możliwość zalań gospodarstw usytuowanych przy ulicach Górki i Żołnierskiej w Błędowie. Zagrożonych zalaniem/podtopieniem jest około 80 posesji zamieszkałych przez około 260 osób.

Równie ważnym, do podjęcia od zaraz, jest ograniczenie inwestycji budowlanych w terenach potencjalnie narażonych na zalew powodziowy. Dalsza zabudowa mieszkaniowa Ratanic, Marianek i innych terenów wzdłuż ul. Letniej oraz północnej części Korzeńca – nie powinna mieć miejsca. W strefie bezpośrednio sąsiadującej z obszarem zagrożonym zalaniem nie należy również lokalizować takich obiektów jak: szpitale, szkoły, składnice odpadów, stacje paliw, magazyny środków chemicznych itp.

5.3. Ochrona przyrody

5.3.1. Dominujące zbiorowiska roślinne

Walory fizjonomiczne krajobrazu obszaru miasta wynikają przede wszystkim z ukształtowania terenu i form zagospodarowania (wysoki udział terenów otwartych, użytków rolniczych i nieużytków porolnych oraz lasów i zadrzewień). Różnicowanie geomorfologiczno - geologiczne, glebowe i klimatyczno - hydrologiczne, stanowi o dużej różnorodności siedlisk, a tym samym - bioróżnorodności. Występują tu biotopy od skrajnie ubogich (Pustynia Błędowska) do bogatych lasów liściastych (Góra Bukowa, Recki Las), i od skrajnie wilgotnych (także wodnych), do wybitnie kserotermicznych.

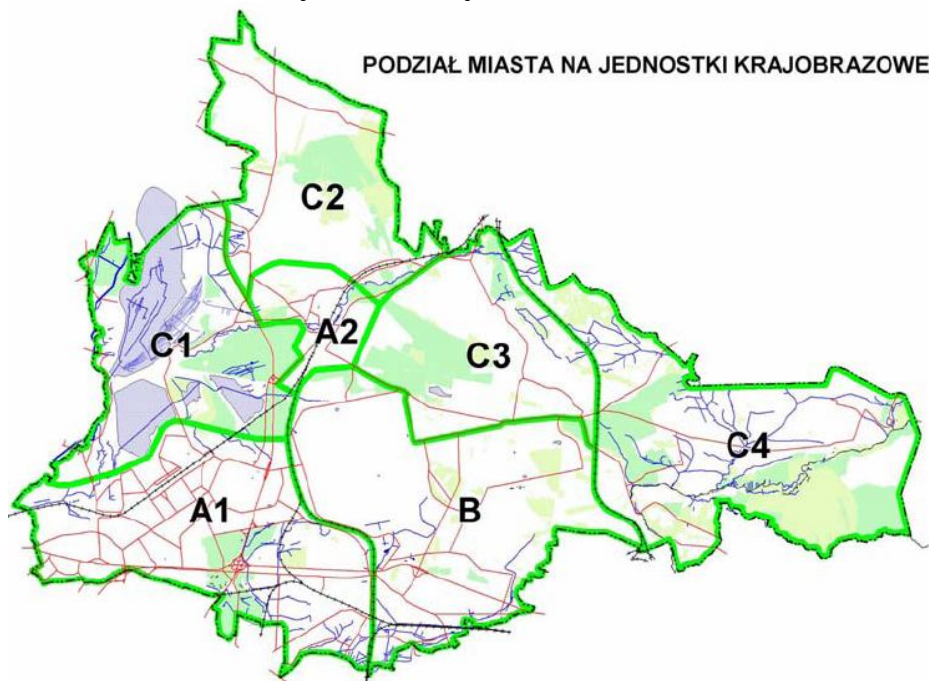
Obszar Dąbrowy Górniczej daje się podzielić na trzy zasadnicze jednostki krajobrazowe i funkcjonalne zarazem, związane z formami użytkowania terenów i ich ukształtowania :

- A. Zurbanizowana jednostka zachodnia - właściwe miasto - A1
oraz Ząbkowice, o funkcjach mieszkaniowo - usługowo - produkcyjnych - A2

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- B. Centralna jednostka przemysłowa o znaczeniu ponadregionalnym z kompleksem Huty Katowice i koksowni Przyjaźń, w otoczeniu innych terenów przemysłowych oraz składowisk odpadów, wraz z zielenią o funkcjach izolacyjnych
- C. Jednostka północna, z północno - wschodnią i zachodnią częścią obszaru, o zachowanych, często wyjątkowych już walorach krajobrazu, korzystna dla rozwoju funkcji turystycznych i wypoczynkowych w skali ponadlokalnej, miejscowo także dla nieintensywnej zabudowy mieszkaniowej.
- Jednostka ta dzieli się następująco :
- C1 - „Pojezierze”
 - C2 - Garb Ząbkowicki - część północna
 - C3 - Garb Ząbkowicki - część południowa
 - C4 - Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” z obszarem chronionego krajobrazu spełniającym funkcję otuliny Parku.

Rysunek 3. Podział miasta na jednostki krajobrazowe.



Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Górnicza (II edycja), 2008r.

Na zlecenie Urzędu Miejskiego opracowano szereg dokumentacji mających istotne znaczenie dla zarządzania ochroną przyrody w mieście, m.in.:

- „Gminny program restytucji fauny (w szczególności ichtiofauny i awifauny) na obszarze administracyjnym Gminy Dąbrowa Górnicza”,
- „Ogólna waloryzacja przyrodnicza obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej położonych nad zbiornikiem Kuźnica Warężyńska w granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej”,
- „Ogólna waloryzacja przyrodnicza Dąbrowy Górniczej”,
- „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej, położonych nad zbiornikiem Kuźnica Warężyńska (w granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej)”, w której wskazano trzy obszary położone w rejonie wschodniej części zbiornika do objęcia ochroną prawną jako użytki ekologiczne.

Dokumenty zawierają wiele szczegółowych informacji stanowiących podstawę do dalszych działań mających na celu zachowanie i ochronę obiektów przyrodniczo cennych.

5.3.2. Obszary prawnie chronione

Powierzchnia obszarów chronionych w mieście Dąbrowa Górnicza to 3 663,0 ha (co stanowi 19,4 % powierzchni miasta).

Park krajobrazowy – to obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa.

Obecnie na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowany jest jeden park krajobrazowy:

Park krajobrazowy „Orlich Gniazd” wraz z obszarem chronionego krajobrazu stanowiącym jego otulinę został powołany uchwałą Rady Narodowej m. Krakowa, uchwałą Rady Narodowej w Katowicach oraz uchwałą Rady Narodowej w Częstochowie (1) *Uchw. Nr 65 Rady Narodowej M. Krakowa z 2.12.1981 r. (Dz.u.R.N.M.K. z 31.12.1981 r. Nr 14 poz 76)*; 2) *Uchwała Nr III/11/80 Woj. Rady Narodowej w Katowicach z 20.06.1980 r. (Dz. Urz.W.R.N. w Katowicach z 29.08.1980 r. Nr 3 poz. 16)*; 3) *Uchwała Nr XVII/70/02 Woj. Rady Narodowej w Częstochowie z 17 czerwca 1982 r., akty normatywne aktualizujące: ostatnia zmiana Rozp. Nr 12/08 Woj. Małop. z dn. 02.04.2008 r. (Dz. Urz. W. Małop. 2008, Nr 263, poz. 1636)*. Powierzchnia obszaru Parku wynosi 12 842,2 ha, a powierzchnia otuliny to 18 751,9 ha. Park krajobrazowy utworzony dla zachowania cennych zasobów przyrodniczych, geologicznych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych.

Wschodnia część Dąbrowy Górniczej (na wschód od towarowej linii kolejowej z Łaz do Huty Katowice – Arcelor Mittal) leży w granicach obszaru chronionego krajobrazu, stanowiącego otulinę Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe są to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Obecnie na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowany jest jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy:

„Wzgórze Gołonoskie”

ZPK został powołany Uchwała Nr LVI/991/2002 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2002 r. Nr 47 poz.1578). Zajmuje powierzchnię 5,2 ha. Powołany został w celu ochrony wyjątkowo cennego fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego, o dużych walorach estetycznych. Obszar zespołu obejmuje starą część cmentarza parafialnego oraz teren leżący w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła i klasztoru.

Wzgórze Gołonoskie stanowi triasowe wyniesienie o wysokości 335 m n.p.m., zbudowane z warstw wapienia muszlowego. Leży ono w obrębie Progu Wapienia Muszlowego. Na tym wzniesieniu zlokalizowana jest rzymskokatolicka parafia a pod wezwaniem św. Antoniego.

Znajdujący się tam kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Antoniego, cmentarz i park są pod opieką konserwatora zabytków. Historia kościoła sięga XVII w. Stary cmentarz założony został w 1880 r. i od tego czasu jego kształt, mury, brama, układ alejek, ścieżek nie zmieniły się. Teren kościelny z cmentarzem łączy się aleją kasztanową. Sam kościół otoczony jest okazałymi drzewami. Na cmentarzu wyróżnia się sześć starych drzew o obwodach pni powyżej 200 cm (klony pospolite, kasztanowce zwyczajne) i wiele o obwodach ponad 100 cm. Całość wkomponowana jest w otaczający park. Starodrzew rosnący na Wzgórzu Gołonoskim objęto ochroną jako wyjątkowo cenny fragment krajobrazu kulturowego.

Użytki ekologiczne:

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”.

Obecnie na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowanych jest 6 użytków ekologicznych:

„Bagna w Antoniowie”

Użytek ekologiczny powołany został Rozporządzeniem Wojewody Nr 23/01 z 18.09.01 (Dz. Urz. Nr 73/01 z 27.09.01, poz. 1906). Użytek zajmuje powierzchnię 3,09 ha. Powołany w celu zachowanie rzadkich biocenoz torfowisk przejściowych i niskich oraz zbiorowisk roślinnych jako zaplecza genetycznego unikatowych gatunków roślin we wczesnych etapach sukcesji dla licznych pobliskich wyrobisk po eksploatacji piasku.

„Bagna w Antoniowie” to torfowisko przejściowe o miąższości utworów torfowych około 125 cm. Zasilane jest przez wody sączące się z wysięków na krawędzi doliny. Bagna tego typu są obecnie niezmiernie rzadkie w południowej Polsce. Występuje tu około 80 taksonów mchów i 9 gatunków wątrobowców, które w większości są zagrożone na Wyżynie Śląskiej. Na bagnach znaleziono kilka gatunków reliktowych. Należą one do najrzadszych mszaków Polski.

Równie bogata jest flora roślin naczyniowych. Obejmuje ona około 350 gatunków. Bardzo cenny jest lipiennik Loesela. Masowo występują rośliny owadożerne – rosiczki. Na obrzeżach torfowiska występuje bagno zwyczajne, pomocnik baldaszkowy, wawrzynek wilczelyko. „Bagna” są również ostoją wielu gatunków zwierząt. Żyje ich tu około 250, z których ponad 40 jest objętych ochroną prawną. Z ptaków na uwagę zasługuje bardzo rzadki, ze względu na kurczenie się zasięgu moczarów i bagnisk – kszysk.

Rośliny chronione:

lipiennik Loesela, rosiczki: długolistna, okrągłolistna i pośrednia, kukułki, bobrek trójlistkowy;

Interesujące zwierzęta:

ptaki: kszysk, bocian biały, remiz, strzyżyk, dzwonec, trznadel;

płazy: rzekotka, ropucha szara, traszka zwyczajna;

gady: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec, zaskroniec zwyczajny.

„Młaki nad Pogorią I”

Użytek ekologiczny powołany został Uchwałą Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej nr LVI/989/2002 z 22 maja 2002 (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 47 z 2002, poz. 1576). Użytek zajmuje powierzchnię 7,0 ha. Położony jest między zbiornikiem Pogoria I a torami kolejowymi, w pobliżu osiedla Pogoria. Powołany w celu zachowania rzadkich siedlisk torfowiskowych z unikatową w kraju roślinnością młak i mszystych moczarów.

„Młaki” powstały na obrzeżach obszaru poeksploatacyjnego kopalni piasku podsadzkowego. Siedlisko nawadniane przez wody wysiękowe lub źródłiskowe zasobne jest w składniki mineralne. Wytworzyły się tu liczne, inicjalne zbiorowiska roślinne. Najciekawszym, nie spotykanym w regionie i bardzo rzadkim w kraju, jest występujący tu skład gatunkowy młaki niskoturzykowej, związanej z torfowiskami źródłiskowymi o podłożu zasadowym lub obojętnym. Ponadto wytworzyły się zbiorowiska ze skrzypem pstrym, który zaliczany jest do roślinności arktyczno-górskiej.

Użytek jest bardzo bogaty w osobliwości florystyczne.

Niestety, w stosunku do połowy lat 90. XX w. liczebność wielu populacji wydatnie się zmniejszyła. Tak wydatny spadek liczebności populacji roślin światłolubnych wynika z zarastania obszaru przez drzewa, krzewy i trzcinę pospolitą. Celem ich zachowania należy wprowadzić aktywną ochronę przez usuwanie części drzew, krzewów oraz trzciny.

Rośliny chronione:

rosiczki: długolistna, okrągłolistna, pośrednia; tłuścosz dwubarwny, kruszczyki: błotny, szerokolistny, rdzawoczerwony; kukułki: szerokolistna, plamista; lipiennik Loesela, wyblin jednolistny, kosatka kielichowa, centuria pospolita, bagno zwyczajne, kruszyna pospolita, kalina koralowa;

Grzyby:

mądzia malinowy;

Interesujące zwierzęta:

ptaki: łożówka, trzcinia, trzcinniczek, zaganiacz, potrzos;

płazy: żaba trawna i moczarowa.

„Pogoria II”

Użytek ekologiczny powołany został Uchwałą Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej nr LVI/990/2002 z 22 maja 2002 (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 47 z 2002, poz. 1577). Użytek zajmuje

powierzchnię 40,0 ha. Powołany w celu ochrony zbiornika wodnego, zachowanie biocenoz nadwodnych i bagiennych z bogatą awifauną, cenna ostoja ptaków wodno-błotnych.

Użytek obejmuje jezioro Pogoria II wraz z otaczającym terenem. Pogoria II, podobnie jak Pogoria I i III, jest zbiornikiem sztucznym, powstałym po zalaniu głębokich wyrobisk piasku podsadzkowego. Spośród 3 zbiorników Pogoria II ma najbardziej interesujące otoczenie, utworzone przez szeroki pas roślinności. Jest to przykład niezwykle szybkiej regeneracji układów biocenotycznych, bardzo zbliżonych do naturalnych. Występują tu takie zbiorowiska roślinne, jak: szuwały, murawy, zarośla, lasy łęgowe, zespoły bagienne i wodne.

Obszar charakteryzuje się dużym bogactwem faunistycznym. Stwierdzono tu występowanie 84 gatunków kręgowców, z czego 52 znajdują się pod całkowitą ochroną. Szczególnie bogata i cenna jest fauna ptaków. Zaobserwowano na tym terenie ptaki bardzo już nieliczne na Śląsku, a nawet w całym kraju, jak np. bączek (ta miniaturowa czapla została zamieszczona w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”), remiz, zimorodek. Na zachodnim krańcu jeziora zanikły kępiaste turzycy, które były dogodnym miejscem lęgowym dla mew i rybitw.

Najcenniejszym fragmentem użytku, ze względu na lęgi ptactwa wodno-błotnego, płazów i tarła ryb, jest płytka, zarośnięta zatoka w południowo-wschodniej części zbiornika. Wędkowanie nadzorowane jest przez Polski Związek Wędkarski.

Rośliny chronione:

grązel żółty, grzybienie białe, kruszczyk błotny, kruszczyk rdzawoczerwony i szerokolistny, kruszyna pospolita;

Grzyby:

mądziaś malinowy;

Interesujące ptaki:

bączek, brodziec piskliwy, zimorodek, remiz, trzciniaś, łośwka.

„Pustynia Błędowska”

Użytek ekologiczny powołany został Rozporządzeniem Nr 100/95 Wojewody Katowickiego z dn. 24.07.1997 r. (Dz. Urz. Woj. Kat. Nr 9/95, poz.93). Użytek zajmuje powierzchnię 684 ha, a na terenie miasta Dąbrowa Górnicza zajmuje jedynie 14,5 ha. Powołany w celu zachowania pozostałości po największym w Polsce obszarze śródlądowych piasków wydmy z charakterystyczną florą i fauną.

Pustynia Błędowska to rozległy, piaszczysty obszar, który ciekawie kontrastuje z bogatą przyrodniczo doliną Białej Przemszy i Białej. Powstała ona w wyniku intensywnego rozwoju górnictwa i hutnictwa rud ołowiu i srebra od wczesnego średniowiecza – XI w. do XVIII w.

Na potrzeby przemysłu karczowano lasy. Dodatkowo wypasano tam bydło, co spowodowało odsłonięcie luźnych piasków i wytworzenie się krajobrazu pustynnego. Wiatr przenosił luźny piasek, budował ruchome wydmy, obniżenia deflacyjne. Jeszcze w okresie międzywojennym, w latach 20. XX w., obserwowano na pustyni miraże, zaś w latach 50 zdarzały się potężne burze piaskowe. Pustynia stanowiła jedną z ważniejszych osobliwości przyrodniczych Polski.

W chwili obecnej teren Pustyni zarasta. Dzieje się tak w wyniku świadomego wprowadzenia w latach 60. wydmuchrzycy piaskowej (rośliny nadmorskich wydmy) i wierzby kaspijskiej (gatunku obcego). Następnie na dużym obszarze posadzono sosnę. W efekcie wystąpiło osłabienie erozji wietrznej i wkroczenie, w ramach sukcesji naturalnej, gatunków rodzimych. Obecnie pozostały już tylko niewielkie, kilkunastoarowe powierzchnie nagich piasków. Aby utrzymać pustynny charakter omawianego terenu, należałoby podjąć czynną ochronę. Polegałaby ona na wycięciu sztucznych i spontanicznych zalesień i zadrzewień oraz bronowaniu powierzchni piasku. Zadania takie powinny znaleźć się w planach ochrony Natura 2000.

Interesującym rejonem jest uroczysko „Kozi Róg”, położone w pobliżu ujścia Centurii do Białej Przemszy, obok przysiółka Walek w Błędowie. Zachowały się tam jeszcze fragmenty krajobrazu wydmy. Bardzo ciekawe są występujące tu stare, ponad stuletnie sosny o fantastycznie powyginanych pniach i korzeniach. Tworzą najczęściej biogrupy, przy czym drzewa zewnętrzne są zazwyczaj niższe, z gałęziami do samej ziemi, płozącymi się jak u kosodrzewiny. Między tymi kępami są powierzchnie bez drzew, porośnięte roślinnością wydmy, złożoną z kilku roślin kwiatowych oraz porostów, grzybów i mszaków. Jest to rodzimy typ roślinności, bardzo przydatny do utrwalania ruchomych wydmy.

Jeszcze w latach 80. XX w. były tu obserwowane cietrzewie. Obecnie zostały wypłoszone ze względu na dużą penetrację tych obszarów przez ludzi.

Na terenach pustynnych dominują mozaikowo rozmieszczone fragmenty muraw psamofilnych (rosnących na ubogich siedliskach) i pionierskich biogrup roślinności krzewiastodrzewiastej (topola osika, wierzba ostrolistna, jałowiec pospolity, sosna zwyczajna, brzoza brodawkowa). Na terenie ubogiej pozornie pustyni rośnie 350 gatunków roślin.

Rośliny chronione:

pomocnik baldaszkowy, kruszczyk szerokolistny i rdzawoczerwony, gruszyca zielona;

Interesujące zwierzęta:

ptaki: białorzytka, skowronek borowy, świergotek polny, lelek, dudek;

gady: jaszczurka zwinka.

„Źródłiska w Zakawiu”

Użytek ekologiczny powołany został Uchwałą Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej nr XXX/574/2004 z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie ustanowienie pomnika przyrody (Dz.Urz. Z 2004 nr 94, poz. 2635). Użytek zajmuje powierzchnię 1,69 ha. Powołany w celu ochrony obszaru źródliskowego.

Opisywany obszar objęto ochroną ze względu na wartościowe ekosystemy związane ze źródłiskami oraz towarzyszące im suche, jak i wilgotne łąki. Biocenozy źródliskowe charakteryzują się występowaniem gatunków wskaźnikowych dla czystych wód, jak: kielż zdrojowy, wypławek kątogłowy, chruściki. Niżej położone tereny porastają łąki trzęślicowe z charakterystycznymi roślinami – kosaćcem syberyjskim, mieczykiem dachówkowatym, kruszczykiem błotnym i goryczką wąskolistną.

Poziom wód podziemnych w poszczególnych latach jest zmienny. Są okresy, że źródła wysychają i wówczas związane z nimi biotopy nie występują. Odradzają się jednakże w latach o korzystnych warunkach. Na dawnych usypiskach odpadów popłuczkowych z XIX w., stanowiących drobne okruchy skały wapiennej oraz sąsiednich zwydmionych piaskach utrzymują się ciepłolubne murawy. Zanik koszenia i wypasu sprzyja rozprzestrzenianiu się zarośli tarniny, szakłaka oraz głogu.

Rośliny chronione:

kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, goryczka wąskolistna, włosienicznik wodny;

Interesujące zwierzęta:

kielż zdrojowy, wypławek kątogłowy, chruściki, żaby wodne.

„Uroczysko Zielona”

Użytek ekologiczny powołany został Uchwałą nr XXXI/538/08 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z 29 października 2008r (Dz. Urz. nr 214, poz. 4327). Użytek zajmuje powierzchnię 17,5 ha i jest położony we wschodniej części Parku Zielona. Powołany w celu zachowania różnorodności biologicznej – zbiorowisk grądów, łęgów oraz zmiennowilgotnej łąki trzęślicowej z chronionymi gatunkami roślin i zwierząt.

Park Zielona o powierzchni 67 ha został założony w 1932 r. przez zagospodarowanie naturalnego lasu liściastego. Najbardziej cenna pod względem przyrodniczym jest wschodnia część parku, która zachowała prawie naturalny charakter w postaci lasów grądowych z bogatym runem. Masowo występuje tam czosnek niedźwiedzi oraz kilka innych gatunków chronionych. Rośnie tu także rzadko spotykany zawilec żółty. Ciekawą rośliną pływającą po stawie jest osoka aloesowata.

Rośliny chronione:

kruszczyk szerokolistny, lilia złotogłów, tojad dziobaty, śnieżyczka przebiśnieg, przylaszcza pospolita, bluszcz pospolity (egzemplarze owocujące), czosnek niedźwiedzi;

Interesujące ptaki:

drozd śpiewak, jastrząb, dzięcioł duży, rudzik, sikory, kowalik, zięba.

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowisko dokumentacyjne stanowi formę indywidualnej ochrony obiektu przyrody nieożywionej, także powstałego w wyniku działalności człowieka (wyróbiska). Obiekty te to ważne i cenne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych. Mogą to być fragmenty eksploatowanych

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych, nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia.

Obecnie na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowane jest jedno stanowisko dokumentacyjne:
„Srocza Góra”

Stanowisko dokumentacyjne powołane zostało Uchwałą nr XXXI/339/07 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 19 grudnia 2007r (Dz. Urz. z 11 lutego 2008r nr 23, poz. 537). Długość stanowiska to 300m, a położone jest na wzgórzu Srocza Góra (329,5 m n.p.m.) w Strzemieszycach, przy drodze krajowej 94 – Kraków–Katowice. Zostało powołane w celu zachowania odsłonięcia triasowej formacji geologicznej na zachodniej części Sroczej Góry w Dąbrowie Górniczej – Strzemieszycach.

Stanowisko dokumentacyjne znajduje się w zachodniej części Sroczej Góry. Jest to odsłonięcie triasowej formacji geologicznej. Widoczny jest profil osadów triasu środkowego (wapienia muszlowego), a od północy osadów starszych – permskich i dolnotriasowych.

W wyrobisku, z dość dobrze zachowanym starym piecem wapienniczym, w okruchach skalnych u podnóża skarpy można znaleźć skamieniałości małży, ślimaków i liliowców.

Zakład wydobywania wapienia i wypalania wapna istniał tu od 1890 r. do końca lat 80. XX w. Obecnie teren stanowiska samoczynnie się zalesia. Zbocza po eksploatacji wapienia porośnięte są zaroślami kserotermicznymi, zasłaniającymi profil skał. Zachowanie tego odsłonięcia wymaga czynnej ochrony, a więc usuwania pojawiających się tu drzew i krzewów.

Na terenie stanowiska dokumentacyjnego została wytyczona ścieżka dydaktyczna oraz zainstalowano tablice informacyjne.

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska, o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie (Ustawa o ochronie przyrody z dn. 25 sierpnia 2009r., Dz. U. 2009, Nr 151, poz. 1220 – tekst jednolity).

Tabela 19. Wykaz pomników przyrody na terenie Dąbrowy Górniczej.

L.p.	Nr rej.	Nazwa pomnika przyrody	Podstawa prawna
1.	394	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) - 2 sztuki	Orzeczenie nr 00050 PWRN w Stalinogrodzie R.L.13b/19/54
2.	395	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) – 2 sztuki	Orzeczenie nr 00143 PWRN w Katowicach L.O.13b/25/58
3.	396	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Uchwała nr XVIII/203/95 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
4.	397	Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich	Uchwała nr XXV/316/96 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 22 maja 1996r
5.	398	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>)- 2 szt.	Uchwała nr XXX/573/2004 z dnia 25.08.2004r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj.. Śl. Nr 94, poz.2634
6.	399	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Uchwała nr XXX/572/2004 z dnia 25.08.2004r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj.. Śl. Nr 94, poz. 2633)
7.	400	Bożodrzew gruczołkowaty (<i>Ailanthus altissima</i>) - 2 szt.	Uchwała nr XV/217/2007 z dnia 10.08.2007 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj.. Śl. Nr 172, poz. 3216)
8.	401	Buk pospolity (<i>Fagus silvatica</i>) Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	Uchwała nr XXIX/490/2008 z dnia 27.08.2008 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj.. Śl. Nr 184, poz. 3343)
9.	402	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Uchwała nr XXIX/491/2008 z dnia 27.08.2008 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj.. Śl. Nr 184, poz. 3344)
10.	403	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>)	Uchwała nr XXXII/566/2008 z dnia 26.11.2008 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 8, poz. 251 z 2009 r.)
11.	405	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Uchwała nr XXXII/568/08 z dnia 26.11.2008 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie wprowadzenia ochrony w

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

		Kasztanowiec biały (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	drodże uznania za pomnik przyrody pojedynczego tworzy przyrody ożywionej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 8, poz. 253 z 2009 r.)
12.	406	Wierzba biała (<i>Salix alba</i>)	Uchwała nr XXXII/569/08 z dnia 26.11.2008 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie wprowadzenia ochrony w drodze uznania za pomnik przyrody pojedynczego tworzy przyrody ożywionej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 8, poz. 254 z 2009 r.)
13.	407	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Uchwała nr XLI/741/09 z dnia 26.08.2009 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie wprowadzenia ochrony w drodze uznania za pomnik przyrody pojedynczego tworzy przyrody ożywionej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 180, poz. 3284)
14.	408	Sosna zwyczajna (<i>Pinus silvestris</i>)	Uchwała nr XLI/740/09 z dnia 26.08.2009 r. Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w sprawie wprowadzenia ochrony w drodze uznania za pomnik przyrody pojedynczego tworzy przyrody ożywionej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 180, poz. 3285)
15.	1449	Grupa 4 dębów szypułkowych	Uchwała nr XX/386/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz z 2012r poz. 4725)
16.	1450	Dąb szypułkowy	Uchwała nr XX/388/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz z 2012r poz. 4726)
17.	1451	Buk pospolity	Uchwała nr XX/389/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz z 2012r poz. 4727)
18.	1452	Buk pospolity	Uchwała nr XX/390/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz z 2012r poz. 4728)
19.	1453	Grupa 2 dębów szypułkowych	Uchwała nr XX/387/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (Dz. Urz z 2012r poz. 4757)

Źródło: Rejestr form ochrony przyrody, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Katowice, 2013 r.

Uchwałą nr XXIII/465/13 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie zniesiono dotychczasową ochronę prawną w formie pomnika przyrody z drzewa brzoza brodawkowata, rosnącego na terenie Dąbrowy Górniczej. Zniesienie formy ochrony przyrody, nastąpiło z powodu utraty wartości przyrodniczych drzewa, z powodu których ustanowiono na nim ochronę prawną oraz z powodu konieczności zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Obszary NATURA 2000

Obszar Natura 2000 to nowa forma ochrony przyrody (obok istniejących parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, czy innych) wprowadzana w naszym kraju od czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Za obszary Natura 2000 uznaje się tereny najważniejsze dla zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt czy charakterystycznych siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie dla ochrony wartości przyrodniczych Europy.

Obecnie na terenie Miasta Dąbrowa Górnicza przyjęto obszary Natura 2000:

- SOO „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej”- PLH240037,
- SOO „Pustynia Błędowska” – PLH120014,

„Lipienniki w Dąbrowie Górniczej” (PLH240037)

POWIERZCHNIA: 296,5 ha

OPIS OBSZARU:

Obszar obejmuje dwie enklawy położone w Kotlinie Dąbrowskiej na Wyżynie Śląskiej we wschodniej części miasta Dąbrowa Górnicza. Teren wypełniony utworami polodowcowymi styka się tutaj z utworami środkowotriasowymi, budującymi Próg Środkowotriasowy otaczający Kotlinę Dąbrowską od północy. Pierwsza enklawa zlokalizowana jest na wschodnim obrzeżu nieczynnego wyrobiska piasku podsadzkowego "Kuźnica Warężyńska", w którego większej części utworzony został zbiornik zaporowy o nazwie "Kuźnica Warężyńska - Pogoria IV" - (największy z "Pogorii). Obszar ten (pow. ok. 294 ha) ma dość urozmaiconą morfologię. Pola piaszczyste, pozostałe po eksploatacji tworzą czasem deniwelacje dochodzące do kilku metrów. Występują tutaj zarówno podmokłe niecki, jak również różnych rozmiarów zbiorniki zasilane

przez lokalne wysięki, a z drugiej strony siedliska otwartych suchych piaszków. Stąd też roślinność ma tutaj układ mozaikowy. W tych najwilgotniejszych miejscach wykształciły się specyficzne zbiorowiska o charakterze młak. Rozrzucone są one w obrębie całego obszaru, a ich stan zachowania zależy od poziomu wody. Na mokrych piaszkach występuje liczna grupa gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną prawną. Lipiennik Loesela występuje tutaj w różnych układach, ale najczęściej ze skrzypem pstrym i mszakami. Ponadto charakterystycznym rysem tych zbiorowisk jest pojawiająca się również w miejscach podmokłych wierzba rokit. Najbardziej na wschód położone obrzeże wyrobiska wraz ze skarpą stanowiącą brzeg wyrobiska skolonizowane zostało przez gatunki leśne.

Głównymi komponentami tworzącymi te zbiorowiska są: sosna zwyczajna i brzoza brodawkowata. Obiekt jest bardzo atrakcyjny krajobrazowo i kontrastuje z krajobrazem typowo przemysłowym.

Druga enklawa, o powierzchni 2,42 ha, zlokalizowana jest ok. 1 km na SE od granic poprzedniej i położona jest w dolinie potoku Trzebyczka będącego lewobrzeżnym dopływem Czarnej Przemszy, pomiędzy dzielnicami Antoniów i Piła Ujejska. Jest to charakterystyczna niecka stanowiąca część starorzecza. Analizowany obszar ograniczony jest od południa i południowego zachodu piaszczystą skarpą, którą porasta bór sosnowy. Od strony wschodniej i zachodniej sąsiaduje ze zbiorowiskami łągowymi, natomiast od północy z użytkami zielonymi ze zbiorowiskami łąkowymi i szuwarowymi. Wykształciły się tutaj torfowiska niskie i przejściowe.

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA I ZNACZENIE:

Opisywana ostoja stanowi unikatowy układ na terenie zurbanizowanym i uprzemysłowionym. Pomimo stałego oddziaływania wielu niekorzystnych czynników, rzadkie zbiorowiska torfowisk przejściowych i niskich na podłożu alkalicznym trwają w tym krajobrazie od ponad 40 lat (mniejsza z enklaw). Dodatkowo, na obszarze poeksploatacyjnym ("Kuźnica Warężyńska"), pozostawionym bez rekultywacji wykształciły się interesujące zbiorowiska o charakterze młak z *Equisetum variegatum* jako gatunkiem pionierskim na tego typu obszarach. Są to siedliska wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin naczyniowych, jak również zagrożonych regionalnie (p. 3.3). Wartość przyrodnicza tego obszaru wiąże się także z bogatą bryoflorą, z liczną grupą gatunków objętych ochroną prawną, w tym reliktowych. Część z nich wykazana została w Załączniku V DS.

Populacje lipiennika Loesela z Dąbrowy Górniczej są jednymi z najliczniejszych (łącznie 1125 pędów w tym 40 na torfowisku w Antoniowie i 1085 na wyrobisku "Kuźnica Warężyńska" - dane z 2008 roku) w południowej Polsce. Analizowane populacje leżą w pobliżu południowej granicy zwartego zasięgu lipiennika Loesela w Europie.

Największym zagrożeniem dla tego obszaru jest zmiana stosunków hydrologicznych.

„Pustynia Błędowska”(PLH120014)

POWIERZCHNIA: 933,5 ha

OPIS OBSZARU

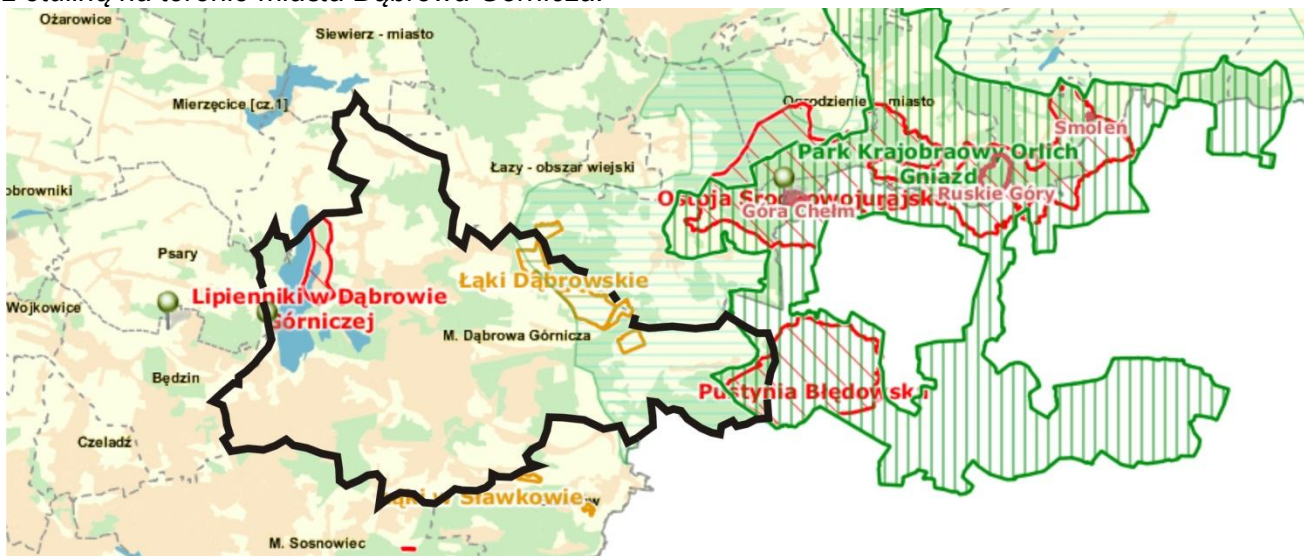
Pustynia Błędowska leży na wschodnim krańcu Wyżyny Śląskiej. Jej płaski, piaszczysty obszar wciska się głęboko między wapienne pagóry jurajskie, tworząc osobliwe kontrasty krajobrazowe. Pustynia Błędowska zajmuje jedynie część rozległego obszaru piaszków czwartorzędowych ciągnących się od źródeł Centurii i Białej Przemszy na północy, przez okolice Chechła, Błędowa, Kluczy, Bolesławia, Olkusza, Bukowna, po Sierszę na południu i Maczki na zachodzie. Zasoby luźnych piaszków na całym obszarze wynoszą ok. 2,5 mld. metrów sześciennych. Od południa, południowego-wschodu i częściowo od północy teren "pustyni" jest osłonięty lasem sosnowym. Od północy ograniczają ją wzgórza Chechła, pokryte częściowo lasami, częściowo są to tereny bezleśne, od północnego zachodu wąska smuga lasu ciągnąca się wzdłuż rzeki Centurii, wreszcie od zachodu – Biała Przemsza, malowniczo wijąca się wśród podmokłych łąk i lasów łągowych. Powstanie Pustyni wiąże się z intensywnym wyrębem lasów na potrzeby hut srebra i ołowiu, już od XIII-XIV w. Następnie erozja wietrzna uruchomiła piaski na terenach zrębów zupełnych, tworząc ogromny obszar pustynny. Dopiero pyły przemysłowe opadające tu w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat związały lotne piaski i użyźniły glebę, co ułatwiło rozrost roślinności.

Na obrzeżach pustyni spotyka się pozostałości bunkrów niemieckich z okresu II wojny światowej. W okresie późniejszym teren był użytkowany jako poligon.

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA I ZNACZENIE

Pustynia Błędowska stanowi unikatowy ekosystem w skali europejskiej. Jest największym w Europie Środkowej zwartym, śródlądowym obszarem występowania piasków wydmywanych z interesującymi formami geomorfologicznymi typowymi dla krajobrazu pustynnego, licznymi rzadkimi i chronionymi gatunkami flory i fauny oraz zbiorowiskami muraw piaskowych. Łącznie odnotowano tu występowanie 4 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. W latach 1960 na terenie Pustyni Błędowskiej obserwowano liczną populację łątki turzycowej, *Coenagrion ornatum*. Jej obecności nie potwierdzono w ostatnich dekadach. Zaleca się kontrolę terenową i ewentualnie restytucję gatunku na tym terenie.

Rysunek 4. Lokalizacja obszarów Natura 2000 i Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd” wraz z otuliną na terenie miasta Dąbrowa Górnicza.



Źródło: www.geoportal.gov.pl, 2013 r.

Obszary przyrodniczo cenne, proponowane do objęcia ochroną

Obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Dąbrowa Górnicza przywołuje treść dokumentów zawierających wyniki inwentaryzacji przyrodniczych Dąbrowy Górniczej. W dokumentach tych zaproponowano m.in. utworzenie kilkudziesięciu użytków ekologicznych, kilku zespołów przyrodniczo – krajobrazowych oraz 15 rezerwatów przyrody. Jako najcenniejsze zespoły wskazuje się :

- kompleks „Trzebiesławskie Wzgórza” - północny zespół terenów od Trzebiesławic po Sikorkę gdzie wskazuje się do różnych form ochrony: siedliska wodno - błotne, wilgotne łąki, grunty porolne z roślinnością kserotermiczną, Bukową Górę i Las Recki, cały kompleks leśny (las gospodarcze o szczególnych walorach przyrodniczych). Tereny porolne w sąsiedztwie ujęcia wody mają też znakomity walor krajobrazowy; całość tego terenu zasługuje na ochronę prawną jako zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Trzebiesławskie Wzgórza”, „Lasy Trzebiesławskie” oraz „Recki Las”, co najmniej jeden rezerwat przyrody - „Bukowa Góra”, użytek ekologiczny „Ciepłolubne murawy pod Górą Bocianek”
- północno - wschodni zespół terenów po obu stronach przemysłowej linii kolejowej stanowiącej granice zespołu przyrodniczo - krajobrazowego - otuliny Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Są to bogate zespoły łąk i niewielkich kompleksów leśnych położonych pomiędzy Tucznawą i Łęką, o wyjątkowych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wschodni zespół terenów wchodzących w obszar krajobrazu chronionego i fragmentarycznie w obręb Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”, a także użytku ekologicznego „Pustynia Błędowska”. Tutaj najistotniejszą jest propozycja poszerzenia

zasięgu parku krajobrazowego wskazywana w projekcie planu ochrony parku. Dotyczy to łąk Łęki, kompleksu leśnego Wypaleniska, łąk w rejonie góry „Kozi Róg” (teren przygraniczny Dąbrowy Górniczej) i części Lasów Błędowskich. Wskazuje się na potrzebę objęcia ochroną rezerwatową doliny Białej Przemszy i doliny Białej z ich rozlewiskami oraz części lasu i łąk w rejonie Wypalenisk, a ponadto - wąwozów lessowych w rejonie Kuźniczki Nowej;

- kompleks „Pogoria” - zespół „centralny” w rejonie zbiorników Pogorii i Ząbkowic obejmuje propozycje objęcia ochroną prawną (Zespół przyrodniczo - krajobrazowy) prawie całej doliny Trzebyczki oraz sąsiednich lasów, terenów sąsiadujących z użytkiem ekologicznym „Pogoria II”, łąk w Łęknicach towarzyszących Białej Ławie, wszystkich terenów wodnych, parkowych, leśnych i łąkowych w rejonie Pogorii (Zielona), a także Lasu Bienia i kamieniołomu Łady w Ząbkowicach; proponuje się ustanowić użytki ekologiczne „Bielowizna”, „Bagna nad Trzebyczką”, „Uroczysko Zielona”, „Łąki Krwiściągowe”;
- zespół południowy obejmuje tereny leśne i łąkowe w rejonie os. Staszica (bardzo bogate zbiorowiska bagienne - wodne na pogórnich terenach zalewiskowych), w sąsiedztwie Kazimierza, w Strzemieszycach Wielkich, w Zakawiu. Tu podjęto już część działań – Sroczą Górę objęto ochroną w formie stanowiska dokumentacyjnego.

Bardzo istotne jest zawarcie porozumienia w sprawie wspólnej realizacji projektu pod nazwą: „Ochrona mozaiki siedlisk przyrodniczych w zlewni rzeki Białej Przemszy” przygotowanego w ramach V osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko konkursu nr 1/2008 Ochrona gatunków i siedlisk in – situ. Porozumienie zostało zawarte pomiędzy: Zespołem Parków Krajobrazowych Woj. Śląskiego a: Zespołem Jurajskich Parków Krajobrazowych w Krakowie, Gminą Dąbrowa Górnicza, Powiatem Olkuskim i Gminą Klucze. W ramach tego porozumienia beneficjenci będą wspólnie decydować odośnie działań podejmowanych na rzecz projektu. Do zadań realizowanych w ramach w/w porozumienia należy inwentaryzacja przyrodnicza z analizą potrzeb, w zakresie wskazań realizacji działań ochronnych w zlewni Białej Przemszy oraz przygotowanie dokumentacji wnioskowej.

Wydział Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, wskazał obszary położone w rejonie wschodniej części zbiornika Kuźnica Warężyńska do objęcia ochroną prawną, jako użytki ekologiczne wskazuje: „Bukowa Góra”, „Recki Las”, „Gródki, Stawki”, „Bielowizna”, „Bagna nad Trzebyczką”, „Basiula”, „Łąki Krwiściągowe”, „Łosień”, „Zbocze pod Górą Wielką”, „Kamieniołom Łady”, „Las Bienia”, „Ciepolubne murawy pod Górą Bocianek”, „Pańska Góra”, a także obszary cenne przyrodniczo nad zbiornikiem „Kuźnica Warężyńska”. Wiele propozycji zawartych jest również w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

5.3.3. Fauna i flora

Na obszarze Dąbrowy Górniczej wykazano stanowiska 14 gatunków z „Polskiej czerwonej księgi roślin”. Są lub „Polskiej czerwonej księgi zwierząt”. Wśród roślin są to – lipiennik Loesela, wyblin jednolistny, buławnik czerwony, storzan bezlistny, cis pospolity, wilczomlec pstry, tłustosz pospolity dwubarwny, wśród zwierząt – bączek, bąk, podróżniczek, rybitwa białoczelna, kropiatka (ptaki), minóg strumieniowy (minogi) oraz modraszek nausitous (bezkęgowce).

Najwięcej, bo aż 7 gatunków z polskich czerwonych ksiąg (lipiennik Loesela, wyblin jednolistny, tłustosz dwubarwny, bączek, bąk, podróżniczek, rybitwa białoczelna) odnotowano w siedliskach początkowego etapu formowania, na obszarach drastycznie odkształconych poprzez eksploatację piasku na terenie Pogorii i Kuźnicy Warężyńskiej. Dalsze 3 (wilczomlec pstry, buławnik czerwony, cis pospolity) ma swoje siedliska na terenach po dawnej eksploatacji rud kruszcowych na obszarze Trzebiesławskich Wzgórz. Jedynie 2 gatunki związane są z siedliskami zbliżonymi do naturalnych – minóg strumieniowy żyje w wodach Białej Przemszy (w rejonie ujścia Centurii), a storczyk storzan bezlistny w liściastych, naturalnych lasach uroczyska Mokrznia. Nasuwa się tu pozornie paradoksalny wniosek, że najwartościowsze przyrodniczo są tereny odkształcone, na których zachodzi spontaniczna regeneracja ekosystemów. Dostrzeżenie tego

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

zjawiska przez przyrodników i zrozumienie jego znaczenia przez władze miasta uchroniło siedliska tych unikatowych gatunków przed tradycyjnie rozumianą rekultywacją.

Występowanie w Dąbrowie Górniczej na kilku stanowiskach derkacza, ptaka, który prawie wyginął w zachodniej Europie, choć w Polsce nie jest bardzo rzadki, świadczy o dobrej jeszcze kondycji wilgotnych łąk, na których ten ptak żyje, na terenie kraju, w tym również miasta.

Tabela 20. Gatunki roślin, grzybów i zwierząt występujące na terenie miasta Dąbrowa Górnicza, objętych ochroną gatunkową.

ROŚLINY: OCHRONA ŚCISŁA	
bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i> buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i> buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i> buławnik wielkokwiatowy <i>Cephalanthera damasonium</i> centuria pospolita <i>Centaureum erythraea</i> dziewięciśń bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i> gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i> goryczka wąskolistna <i>Gentiana pneumonanthe</i> gółka długoostrogowa <i>Gymnadenia conopsea</i> kosaciec syberyjski <i>Iris sibirica</i> kosatka kielichowa <i>Tofieldia calyculata</i> kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i> kruszczyk rdzawoczerwony <i>Epipactis atrorubens</i> kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborinae</i> kukulka Fuchsa <i>Dactylorhiza fuchsii</i> kukulka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i> lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i> listera jajowata <i>Listera ovata</i> mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i> naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i> nasięźrał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i> omieg górski <i>Doronicum austriacum</i> orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i> osoka aloesowata <i>Stratiotes aloides</i> pełnik europejski <i>Trollius europaeus</i> pływacz drobny <i>Utricularia minor</i> pływacz zachodni <i>Utricularia australis</i>	podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i> pomocnik baldaszkowy <i>Chimaphila umbellata</i> przyłasczka pospolita <i>Hepatica nobilis</i> rojownik (rojnik) pospolity <i>Jovibarba sobolifera</i> rosiczka długolistna <i>Drosera anglica</i> rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> rosiczka pośrednia <i>Drosera intermedia</i> rukiew wodna <i>Nasturtium officinale</i> skrzyp pstry <i>Equisetum variegatum</i> storzan bezlistny <i>Epipogium aphyllum</i> śniadek baldaszkowaty <i>Ornithogalum umbellatum</i> śniadek jednolistny <i>Ornithogalum collinum</i> śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i> tłuśnosz pospolity dwubarwny <i>Pinguicula vulgaris</i> ssp. <i>bicolor</i> tojad dziobaty <i>Aconitum variegatum</i> wawrzynek wilczełyko <i>Daphne mezereum</i> widłacek torfowy <i>Lycopodiella inundata</i> widłak goździsty <i>Lycopodium clavatum</i> widłak wroniec <i>Huperzia selago</i> wilczomlecz pstry <i>Euphorbia epithymoides</i> włosienicznik wodny <i>Batrachium aquatile</i> wyblin jednolistny <i>Malaxis monophyllos</i> zaraza <i>Orobancha</i> sp. zawilec wielkokwiatowy <i>Anemone sylvestris</i> zawilec żółty <i>Anemone ranunculoides</i> zimowit jesienny <i>Colchicum autumnale</i> żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>
ROŚLINY: OCHRONA CZĘŚCIOWA	
barwinek pospolity <i>Vincetoxicum minor</i> bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i> bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> czosnek niedźwiedzi <i>Allium ursinum</i> grązeł żółty <i>Nuphar lutea</i> grzybień białe <i>Nymphaea alba</i> kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> konwalia majowa <i>Convallaria majalis</i>	kopytnik pospolity <i>Asarum europaeum</i> kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i> pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i> pierwiosnka lekarska <i>Primula veris</i> porzeczka czarna <i>Ribes nigrum</i> przytulia (marzanka) wonna <i>Galium odoratum</i> wilżyna ciernista <i>Ononis spinosa</i>
GRZYBY: OCHRONA ŚCISŁA	
smardz stożkowaty <i>Morchella conica</i>	
ZWIERZĘTA: OCHRONA ŚCISŁA	
BEZKRĘGOWCE motyle modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i> KRĘGOWCE minogi minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> płazy grzebiuszka ziemna <i>Pelobates fuscus</i> kumak nizinny <i>Bombina orientalis</i> ropucha paskówka <i>Bufo calamita</i> ropucha szara <i>Bufo bufo</i>	jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> jastrząb <i>Accipiter gentilis</i> kłaskawka <i>Saxicola torquata</i> kormoran mały <i>Phalacrocorax pygmaeus</i> kowalik <i>Sitta europaea</i> krętogłów <i>Jynx torquilla</i> kropiatka <i>Porzana porzana</i> kszczyk (bekas kszczyk) <i>Gallinago gallinago</i> kulczyk <i>Serinus serinus</i> lerka <i>Lullula arborea</i> łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> traszka górską <i>Triturus alpestris</i> traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i> żaba jeziorkowa <i>Rana lessonae</i> żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> żaba trawna <i>Rana temporaria</i> żaba wodna <i>Rana esculenta</i> gady jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i> zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i> ptaki bączek <i>Ixobrychus minutus</i> bąk <i>Botaurus stellaris</i> błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> bogatka <i>Parus major</i> brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i> brzęczka <i>Locustella luscinioides</i> czajka <i>Vanellus vanellus</i> derkacz <i>Crex crex</i> drożdź śpiewak <i>Turdus philomelos</i> dudek <i>Upupa epops</i> dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> dziwonka <i>Carpodacus erythrinus</i> dzwonek <i>Carduelis chloris</i> gąsiorek (dzierzba gąsiorek) <i>Lanius collurio</i> gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	łozówka <i>Acrocephalus palustris</i> makolągwa <i>Carduelis cannabina</i> mewa czarnogłowa <i>Larus melanocephalus</i> ortolan <i>Emberiza hortulana</i> pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i> pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> podróżniczek <i>Luscinia svecica</i> pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> przepiórka <i>Coturnix coturnix</i> puszczyk <i>Falco tinnunculus</i> puszczyk <i>Strix aluco</i> remiz <i>Remiz pendulinus</i> rudzik <i>Erithacus rubecula</i> rybitwa białoczelna <i>Sterna albifrons</i> rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> skowronek <i>Alauda arvensis</i> strzyżek <i>Troglodytes troglodytes</i> szczygieł <i>Carduelis carduelis</i> świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i> trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i> trznadel <i>Emberiza citrinella</i> wilga <i>Oriolus oriolus</i> zaganiacz <i>Hippolais icterina</i> zięba <i>Fringilla coelebs</i> zimorodek <i>Alcedo atthis</i> żuraw <i>Grus grus</i> ssaki jeź europejski <i>Erinaceus europaeus</i>
ZWIERZĘTA: OCHRONA CZĘŚCIOWA	
kruk <i>Corvus corax</i>	

Źródło: Przewodnik przyrodniczy po Dąbrowie Górniczej, Czyłok A., Tyc A., Kubajak A., 2009r.

Aktualne zagrożenia ochrony przyrody na terenie Dąbrowy Górniczej to:

- zanieczyszczenie powietrza, eksploatacja złóż, niekorzystne i szybko zmieniające się stosunki wodne oraz wzmagająca się antropopresja (zainwestowanie nowych obszarów, wzmożony ruch turystyczny, zwiększający się stopień zabudowy mieszkalnej), które stanowią wysokie zagrożenie dla bioróżnorodności,
- niedostateczna ilość zieleni miejskiej na obszarach najbardziej zurbanizowanych,
- incydentalne zniszczenia zieleni wysokiej podczas zabiegów pielęgnacyjnych (zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych i na posesjach prywatnych),
- zagrożenie zadrzewień przyulicznych oraz obumieranie drzew związane z zanieczyszczeniem gleby, oraz nieodpowiednim doбором gatunków flory przy projektowaniu zieleni,
- nieuwzględnianie odporności na to zanieczyszczenie podczas doboru gatunków i odmian roślin przy nowych nasadzeniach i uzupełnieniach,
- zwiększająca się popularność penetracji obszarów przyrodniczych przez pojazdy z napędem silnikowym (motocross, quady, motorowery, samochody terenowe, itp.).

5.3.4. Lasy

Lasy spełniają istotną rolę w odniesieniu do hydrosfery i atmosfery. Oprócz tego posiadają funkcje produkcyjne i społeczne, przede wszystkim rekreacyjne.

W Dąbrowie Górniczej grunty leśne zajmują 4 202 ha, tj. 21,6 % obszaru miasta, a lasy zajmują powierzchnię 4 083,1 ha (GUS, 2011r.) Większość lasów w Dąbrowie Górniczej jest własnością Skarbu Państwa (w 2011r.- 3 009,4 ha), większa część pozostaje we władaniu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach (w 2011r.- 2 377,0 ha) - Nadleśnictwo Siewierz i Nadleśnictwo Olkusz.

Kompleksy leśne rozmieszczone są w miarę równomiernie na całym terenie Dąbrowy Górniczej z największą koncentracją w rejonie Lasów Będowskich. Brak pomiędzy wyodrębniającymi się kompleksami ciągłości przestrzennej, aczkolwiek dzięki wprowadzeniu zalesień ochronnych wokół huty „Katowice” i koksowni „Przyjaźń”, jest możliwe ukształtowanie systemu powiązań ekologicznych (szereg terenów z uwagi na stopień skażenia gleb winno być zalesionych).

Na Wzgórzach Trzebiesławickich, także w Reckim Lesie rozwija się drzewostan bukowy należący do zespołu termofilnej buczyny z udziałem ciepłolubnych muraw i zarośli. Na zachód od Wypalenisk zachowały się fragmenty grądu. W Lasach Będowskich dominują lasy mieszane świeże, bory świeże i bory mieszane, fragmentarycznie występują bory suche (Kozi Róg), a także bór wilgotny. Las Bienia to głównie las mieszany świeży z sosną, dębem, grabem i brzozą. Lasy pomiędzy Huta „Katowice” a Ząbkowicami i wokół Pogorii I i II tworzą bory świeże. Ewenementem jest bór bagieny pomiędzy ul. Kusocińskiego i osiedlem Młodych Hutników w Ząbkowicach. W niewielu fragmentach cieków zachowały się olsy, łęgi jesionowo - olszowe i wiązowo - jesionowe. W dolinie Białej i Białej Przemszy występują łęgi wierzbowe.

Według mapy roślinności potencjalnej (F. Celiński, S. Wika 1989) Garb Ząbkowicki, Wzgórze Gołonoskie, Góra Bardowicza to żyzna buczyna sudecka. Tereny dookoła Wzgórza Gołonoskiego i pomiędzy Huta Katowice a wzgórzami Garbu Ząbkowickiego, to potencjalny acidofilny las dębowo - bukowy. Wyżynny grąd małopolski mógłby objąć właściwe miasto aż po Strzemieszyce. Suboceaniczne bory sosnowe świeże zajmowały tereny obecnego „Pojezierza Dąbrowskiego” oraz Lasy Będowskie. W rejonie łąk Łęki ma miejsce duża mozaikowość siedlisk. Wszystkie doliny rzeczne to potencjalne łęgi olszowo - jesionowe. Zgodność roślinności potencjalnej z rzeczywistą zachodzi przede wszystkim w siedliskach borowych (rejon Będowa). Niewielkie fragmenty buczyny sudeckiej występują na Bukowej Górze i w Reckim Lesie.

Znaczna część powierzchni leśnych nie jest kwalifikowana. Dotyczy to terenów zalesianych w ramach kształtowania strefy ochronnej kompleksu hutniczo - koksowniczego, jak też lasów w posiadaniu osób fizycznych. Trudne do zakwalifikowania są powierzchnie zalesionych zwałowisk odpadów budowlanych i hutniczych („Góra Tomalówka”), hutniczych i innych (np. „Zwałka nr 4” przy ul. Zakawie). Zwałowiska te (wzgórze) pomimo niewidocznej już genezy ich pochodzenia, nadal niekorzystnie oddziałują na środowisko wodne.

Uwarunkowania dla zagospodarowania przestrzennego dotyczą :

- zachowania wszystkich istniejących powierzchni leśnych,
- prowadzenia gospodarki leśnej w dostosowaniu do funkcji ochronnych i rekreacyjnych lasów, według aktualnych planów urządzania lasu uwzględniających także potrzebę renaturalizacji struktury gatunkowej drzewostanów w dostosowaniu do siedlisk potencjalnych (przerost gatunków „odpornych na zanieczyszczenia” jak dąb czerwony, modrzew, topole),
- zalesiania gruntów nie stanowiących zbiorowisk wskazywanych do objęcia ochroną prawną w formie łąk czy muraw o szczególnych walorach przyrodniczych i godnych zachowania w niezmienionym stanie,
- wytworzenia ciągłego przestrzennie systemu powiązań przyrodniczych pomiędzy kompleksami leśnymi z udziałem powierzchni zadrzewionych,
- zalesiania użytków rolniczych o najwyższym stopniu skażenia gleb metalami ciężkimi,
- przystosowania lasów szczególnie silnie penetrowanych do pełnienia funkcji parkowych (las pomiędzy Ząbkowicami, Antoniowem i Pogoriami I i II, lasy w rejonie os. Staszica i przy granicy z Sosnowcem).

Zagrożenia dla lasów

Do czynników stanowiących zagrożenie dla środowiska przyrodniczego należą

- zagrożenia abiotyczne: susze i okresy wysokich temperatur w okresie wegetacyjnym, gwałtowne silne wiatry, okiść i szadź, przymrozki wiosenne, powodzie, długotrwałe i obfite opady deszczu w okresie wczesnego lata powodujące erozję gleb i niszczące drogi, erozja gleby i osuwiska,
- zagrożenia biotyczne: szkodniki owadzie, występowanie grzybów pasożytniczych, szkody od zwierzyny roślinożerne i gryzoni,

- zagrożenia antropogeniczne: zanieczyszczenie powietrza, zagrożenia wynikające z urbanizacji terenu, intensywna penetracja terenów leśnych przez turystów i zbieraczy grzybów i owoców leśnych, zagrożenia pożarami.

Poza Lasami Trzebiesławickimi zaliczonymi do I stopnia degradacji lasu, wszystkie pozostałe w mieście obejmuje II stopień degradacji wynikającej z czynników antropogenicznych. Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza zaowocowało wyraźną poprawą stanu lasów w Dąbrowie Górniczej i w całej aglomeracji. Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, lasy, które są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu (pkt 4) i lasy położone w granicach administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców (pkt 7a) lasy w Dąbrowie Górniczej są uznane za „lasy ochronne”.

5.4. Gospodarka odpadami

Miasto na prawach powiatu zobowiązane jest zarówno do wypełniania zadań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi wynikającymi m.in. z ustawy o odpadach, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz rozporządzeń wykonawczych jak i wykonywania zadań publicznych o charakterze ponadgminnym.

Głównym celem wynikającym z „Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2014” (KPGO 2014) oraz „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego 2014” (PGOWŚ 2014) jest stworzenie takiego systemu gospodarki odpadami, który będzie zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju i Polityką Ekologiczną Państwa.

5.4.1. Źródła powstawania i ilość wytwarzanych odpadów komunalnych

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstałych w gospodarstwach domowych.

Biorąc pod uwagę skład, właściwości technologiczne oraz warunki i miejsca powstawania wyróżnia się następujące rodzaje odpadów komunalnych:

- odpady z gospodarstw domowych związane z bytowaniem ludzi w domach mieszkalnych (zabudowa wielorodzinna, domy jednorodzinne),
- odpady z obiektów infrastruktury takie jak handel, usługi i rzemiosło, szkolnictwo, przemysł w części socjalnej, obiekty turystyczne, targowiska i inne.

Odpady komunalne ulegające biodegradacji są to domowe odpady organiczne pochodzenia roślinnego i zwierzęcego ulegające biodegradacji oraz odpady pochodzące z pielęgnacji kwiatów domowych, balkonowych ulegające biodegradacji. Natomiast odpady ulegające biodegradacji to odpady, które ulegają rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów.

Zgodnie z KPGO 2014 do odpadów ulegających biodegradacji zalicza się:

- papier i tekturę,
- odpady wielomateriałowe (40%),
- odpady kuchenne i ogrodowe,
- frakcja drobna < 10 mm (30%),
- odzież i tekstylia z materiałów naturalnych (50%),
- drewno (50%),
- odpady z terenów zielonych.

Poniżej przedstawiono szacunkowe ilości odpadów komunalnych, w tym również odpadów ulegających biodegradacji, wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2012 r. Ilości te uwzględniają zarówno odpady, które zostały zebrane z obszaru miasta oraz przekazane do unieszkodliwiania lub odzysku jak i te, które mieszkańcy zagospodarowali we własnym zakresie (legalnie – np. przydomowe kompostowniki lub nielegalnie – np. „dzikie” wysypiska).

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWY GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów przyjęto wg opracowania pn.: „Proгноza zmian w zakresie gospodarki odpadami” (Szpadt, 2010 r.), a więc zgodnie z KPGO 2014 oraz PGOWŚ 2014.

Tabela 21. *Ilość odpadów komunalnych, w tym ilość odpadów ulegających biodegradacji wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2012 r.*

Nazwa wskaźnika	Razem
Przyjęty wskaźnik wytwarzania odpadów [Mg/M/rok]	0,408
Liczba mieszkańców	121 325
Ilość wytworzonych odpadów komunalnych [Mg], w tym:	49 500,6
- ilość wytworzonych odpadów ulegających biodegradacji [Mg]	27 956,9

Źródło: Opracowano wg dokumentu „Proгноza zmian w zakresie gospodarki odpadami” Szpadt, 2010 r.

Ilość wytworzonych odpadów komunalnych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2012 r. wyznaczona została na poziomie ok. **49 500,6 Mg**. Jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów wyniósł - **408 kg/M/rok**.

Natomiast ilość wytworzonych odpadów ulegających biodegradacji w 2012 r. wyznaczona została na poziomie **27 956,9 Mg**. Na statystycznego mieszkańca miasta przypadło ok. **230 kg/M/rok** wytworzonych bioodpadów.

5.4.2. Ilości odebranych/zebranych odpadów komunalnych oraz organizacja selektywnej zbiórki

Ogólne ilości odpadów komunalnych, odebranych/zebranych z terenu Dąbrowy Górniczej w latach 2009-2012 przedstawiono w poniższej tabeli

Tabela 22. *Ilość odpadów komunalnych odebranych/zebranych z terenu Dąbrowy Górniczej, przez przedsiębiorców posiadających decyzje/wpis do rejestru, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w latach 2009-2012*

Rok	Masa zebranych odpadów komunalnych (ogółem) [Mg]	Masa odpadów komunalnych zebranych jako zmieszane [Mg]	Masa odpadów komunalnych zebranych selektywnie [Mg]	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogólnej masie zebranych odpadów[%]
2009	45 935,76	40 506,74	5 429,02	11,8
2010	46 982,93	42 275,27	4 707,66	10,0
2011	44 873,47	39 401,59	5 471,88	12,2
2012	44 151,50	37 929,73	6 221,77	14,1

Selektywna zbiórka odpadów na terenie Dąbrowy Górniczej, złożona jest z dwóch sposobów ich zbierania:

- system pojemnikowy – ustawione w sąsiedztwie zabudowy wielorodzinnej tzw. „gniazda” z kolorowymi pojemnikami przewidzianymi do selektywnej zbiórki odpadów z papieru, tworzyw sztucznych oraz ze szkła,
- system workowy (tzw. „u źródła”) – system zbiórki surowców wtórnych (papier, tworzywa sztuczne, szkło) w kolorowych workach, przeznaczony dla zabudowy jednorodzinnej.

Ponadto w analizowanych latach na obszarze miasta organizowane były selektywne zbiórki:

- odpadów ulegających biodegradacji - w workach na terenie posesji jednorodzinnych,
- odpadów wielkogabarytowych - w formie tzw. „wystawek”,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWY GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych - w formie objazdowej,
- przeterminowanych leków od ludności - w aptekach.

Od 2012 r. odpady niebezpieczne przyjmowane są w nowopowstałych EKO PUNKTACH (Gminny Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych oraz trzy Gminne Centra Zbiórki Odpadów), które usytuowane są w różnych częściach miasta, zapewniając tym samym łatwy dostęp do nich wszystkim mieszkańcom gminy.

Mieszkańcy Dąbrowy Górniczej mogą oddać tam nieodpłatnie m.in.: rozpuszczalniki, kwasy, alkalia, odczynniki fotograficzne, środki ochrony roślin I i II klasy toksyczności, lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć (w tym świetlówki), urządzenia zawierające freony, oleje, farby, tłuszcze, farby drukarskie, kleje, lepiszcze i żywice zawierające substancje niebezpieczne, detergenty zawierające substancje niebezpieczne, przeterminowane leki, baterie i akumulatory, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki, drewno zawierające substancje niebezpieczne, opakowania po substancjach niebezpiecznych. Od 1 lipca 2013 r. będzie można oddawać do GCZO odpady: zużyte opony, metale, opakowania wielomateriałowe, a do GPZON dodatkowo meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe

„Dziki” wysypiska odpadów

Pomimo wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców Dąbrowy Górniczej, problemem jest niewłaściwe zagospodarowanie odpadów przez część mieszkańców. W wyniku takiej działalności powstają tzw. „dziki” wysypiska odpadów.

W latach 2009-2012 na obszarze miasta zlikwidowano następujące ilości „dzikich” wysypisk - czyli nielegalnych miejsc składowania bądź magazynowania odpadów:

- 2009 r. – 113 miejsc - zebrano 1 366,00 m³ odpadów,
- 2010 r. – 98 miejsc - zebrano 998,65 m³ odpadów,
- 2011 r. – 87 miejsc - zebrano 615,50 m³ odpadów,
- 2012 r. – 118 miejsc - zebrano 722,00 m³ odpadów.

5.4.3. System gospodarowania odpadami komunalnymi

Zgodnie z obowiązującym prawem, każdy właściciel nieruchomości powinien mieć podpisaną umowę na odbieranie odpadów komunalnych z terenu jego nieruchomości.

Obecnie stroną umowy może być każdy przedsiębiorca wpisany do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości - prowadzonego przez prezydenta miasta.

W świetle Ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach - t. jedn. Dz. U. z 2012 poz. 391 z późn. zm.) - mieszkańcy nie będą już zobowiązani do samodzielnego zawierania umów z firmami odbierającymi odpady a jedynie do złożenia deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Gmina organizuje system odbioru odpadów od właścicieli nieruchomości i wyłoni w drodze postępowania przetargowego przedsiębiorcę, który będzie odbierał lub odbierał i zagospodarowywał odpady od wszystkich właścicieli nieruchomości. Z kolei właściciele nieruchomości będą płacić Gminie tzw. „podatek śmieciowy”, z którego Gmina pokryje koszty funkcjonowania systemu oraz będzie egzekwowała od firm odpowiednią jakość usług.

Wspomniana ustawa weszła w życie z początkiem 2012 r., jednakże z określonymi okresami przejściowymi dla poszczególnych rozwiązań:

- Gmina ma 18 miesięcy (do połowy 2013 r.) na wprowadzenie na swoim terenie nowego sposobu zarządzania odpadami, wyłonienie przedsiębiorcy odbierającego odpady w drodze postępowania przetargowego zorganizowanie kampanii informacyjnej dla mieszkańców o nowym systemie,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- do 1 stycznia 2013 r. Gmina zobowiązana była uchwalić m.in.: nowy regulamin utrzymania czystości i porządku na swoim terenie oraz wyznaczyć stawki opłat i szczegółowe zasady ich ponoszenia.

Nowy system zakłada, że Gmina, która jest odpowiedzialna za wszystko to, co służy lokalnej społeczności, powinien być również odpowiedzialny za odebranie i właściwe zagospodarowanie odpadów.

W nowym systemie gospodarki odpadami komunalnymi Gmina będzie miała wpływ na każdy z jego elementów i dzięki temu będzie mogła kształtować sposób gospodarowania odpadami komunalnymi na swoim terenie. Jednakże najpierw Gmina będzie zobowiązana zorganizować system gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z zapisami ustawy oraz z uwarunkowaniami miejscowymi. Ustawa daje czas na wprowadzanie poszczególnych elementów systemu tak, aby najpóźniej 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy zaczął on działać.

W celu realizacji zapisów Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a tym samym wprowadzenia nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi - Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej podjęła stosowne uchwały:

- Nr XX/392/12 z dnia 24 października 2012 r. w sprawie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne
- Nr XXII/440/12 z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie: określenia metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, ustalenia stawki takiej opłaty oraz stawki za pojemnik o określonej pojemności,
- Nr XXII/441/12 z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie: określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- Nr XXII/442/12 z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie: wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- Nr XXII/443/12 z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie: szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów - zmieniona uchwałą Nr XXIV/492/13 z dnia 6 marca 2013 r.,
- Nr XXIII/463/13 z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Dąbrowa Górnicza.

Podjęte uchwały staną się podstawą systemu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy.

Całość zmian systemowych powiązana jest z monitorowaniem sposobu postępowania z odpadami komunalnymi przez właścicieli nieruchomości, przedsiębiorców oraz gminę. Aby usprawnić kontrolę i monitorować osiągnięcie poziomów, jednym z nowych zadań nałożonych zarówno na gminy, jak i podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, jest obowiązek składania sprawozdań z realizacji nałożonych na te podmioty zadań.

W szczególności, obowiązek ten odnosi się do osiągnięcia określonych poziomów odzysku i recyklingu odpadów komunalnych oraz redukcji masy odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska.

Obowiązek składania sprawozdań (na poziomie gminy) spoczywa na:

- podmiotach odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości - obowiązek kwartalnego sprawozdawania Gminie,
- podmiotach prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych - obowiązek kwartalnego sprawozdawania gminie,
- wójtce, burmistrzu, prezydencie miasta - obowiązek rocznego sprawozdawania marszałkowi województwa oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nowi przedsiębiorcy, którzy chcą prowadzić działalność polegającą na odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie gminy powinni uzyskać wpis do rejestru działalności regulowanej wydany przez Prezydenta Miasta Dąbrowy Górniczej. Przedsiębiorcy, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy mieli wydane decyzje na odbieranie odpadów komunalnych, mogli prowadzić działalność na ich podstawie do końca 2012 r. Po upływie wspomnianego terminu, przedsiębiorcy byli zobowiązani uzyskać wpis do rejestru działalności regulowanej.

Projektowany system gospodarki odpadami komunalnymi

W „Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego 2014” zaproponowano podział województwa na 4 Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK). Miasto Dąbrowa Górnicza zostało przyporządkowane do Regionu II.

Na obszarze wyznaczonego II RGOK funkcjonują dwie instalacje mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych (MBP) należące do:

- Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., 40-833 Katowice, ul. Obroki 140,
- Miejskiego Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych LIPÓWKA II, 42-530 Dąbrowa Górnicza, ul. Główna 144A.

W poniższych tabelach przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące wspomnianego RGOK.

Tabela 23. Proponowany obszar II RGOK

Gminy przyporządkowane do II RGOK	Liczba ludności regionu [2010 r.]	Odpady komunalne [2010 r.]	
		wytworzone	ulegające biodegradacji
Kalety, Miasteczko Śląskie, Radzionków, Tarnowskie Góry, Krupski Młyn, Ożarówce, Świerklaniec, Tworóg, Zbrostawice, Bytom, Piekary Śląskie, Pyskowice, Rudziniec, Toszek, Wielowieś, Gliwice, Zabrze, Chorzów, Katowice, Mysłowice, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Dąbrowa Górnicza , Sosnowiec, Sławków, Będzin, Czeladź, Wojkowice, Bobrowniki, Mierzęcice, Psary, Siewierz, Łazy	2 078 840	801 904 Mg 386 kg/M	452 050 Mg 217 kg/M

Źródło: PGOWŚ 2014

Tabela 24. Zestawienie informacji na temat lokalizacji istniejących instalacji na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK wraz z ich mocami przerobowymi

Rodzaj instalacji	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Proces R lub D	Zdolność przerobowa [Mg/rok]	Status instalacji
Instalacja MBP					
Część mechaniczna	ALBA MP GK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Główna 144A	R15	132 750	Zastępcza
Część biologiczna	ALBA MP GK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Główna 144A	R3	23 250	Zastępcza
Kompostownia					
Kompostowanie w pryzmach	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna "PROMIEN" 42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Główna 91	42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Główna 91	R3	17 500	Zastępcza
Instalacje do produkcji paliw alternatywnych					

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Rodzaj instalacji	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji	Proces R lub D	Zdolność przerobowa [Mg/rok]	Status instalacji
Instalacja do produkcji paliw alternatywnych	REMONDIS Sp. z o.o., ul. Zawodzie 16, 02-981 Warszawa, Oddział Sosnowiec, ul. Baczyńskiego 11 41-203 Sosnowiec	42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Puszkina 41	R15	147 000	Zastępcza
Instalacja do produkcji paliw alternatywnych	ALBA MP GK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	42-530 Dąbrowa Górnicza ul. Główna 144A	R15	54 000	-

Źródło: PGOWŚ 2014 oraz informacje z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Tabela 25. Zestawienie informacji na temat lokalizacji istniejących składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK

Nazwa i adres składowiska	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Typ składowiska	Pojemność całkowita [m ³]	Pojemność wypełniona [m ³]	Status instalacji
Składowisko odpadów komunalnych w Dąbrowie Górniczej ul. Główna 144a	Miejski Zakład Gospodarowania Odpadami z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy Al. J. Piłsudskiego 34c	składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	715 570	253 460	Zastępcza

Źródło: PGOWŚ 2014 oraz informacje z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

Tabela 26. Wymagany przerób i dopuszczalne składowanie odpadów ulegających biodegradacji dla II RGOK

Wyszczególnienie	Wymagany przerób i dopuszczalne składowanie odpadów ulegających biodegradacji [Mg]	
	2013	2020
Wytworzone	459 018	489 418
Dopuszczalne składowanie	172 885	121 020
Odpady ulegające biodegradacji zbierane selektywnie	52 718	174 952
Do zagospodarowania w MBP lub termicznie	233 414	193 446
Wymagana wydajność instalacji MBP	718 640	569 893

Źródło: PGOWŚ 2014

Tabela 27. Niezbędne moce przerobowe dla poszczególnych instalacji regionalnych w II RGOK

Wyszczególnienie	Wymagania dla 3 RGOK	
Ludność	120 000	osób
MBP - część mechaniczna	42 400	Mg/rok
MBP - część biologiczna	21 200	Mg/rok
Kompostownia	1 800	Mg/rok
Składowisko - minimalna pojemność	265 000	m ³

Źródło: PGOWŚ 2014

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 28. Planowane regionalne instalacje na terenie Dąbrowy Górniczej w ramach II RGOK

Rodzaj planowanej instalacji	Miejsce planowanej instalacji	Planowany termin uruchomienia	Pojemność [m ³]
Rozbudowa składowiska Miejskiego Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych Lipówka II – budowa kwatery KW2	Miejski Zakład Gospodarowania Odpadami z siedzibą w Dąbrowie Górniczej przy Al. J. Piłsudskiego 34c	2013 r.	441 070
Rozbudowa Miejskiego Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych Lipówka II: rozbudowa linii sortowniczej zmieszanych odpadów komunalnych o urządzenia do produkcji paliwa zastępczego, rozbudowa instalacji biologicznej obróbki frakcji podsitowej ze zmieszanych odpadów komunalnych	ALBA MP GK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	2013 r.	140 000 - część mechaniczna 105 000 - część biologiczna

Źródło: PGOWŚ 2014 oraz informacje z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

W celu osiągnięcia wymaganych przepisami poziomów odzysku surowców i energii, niezbędne jest dostosowanie systemu zbierania i odbioru odpadów, do rozwiązań technologicznych przyjętych w II Regionie Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK).

System odbioru i zbierania odpadów z nieruchomości zamieszkałych funkcjonujący na terenie miasta, jest już w dużym stopniu dostosowany do powyższych zaleceń - wymaga jedynie usprawnienia w celu podniesienia efektywności organizowanych zbiórek poszczególnych rodzajów odpadów.

W związku z powyższym zaleca się stosowanie następujących systemów organizacyjnych:

- punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, przyjmujący odpady (w tym odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych) od mieszkańców nieodpłatnie,
- objazdowe zbieranie wybranych odpadów w określonych i ogłaszanych terminach,
- zbieranie przez sieć handlową różnych odpadów niebezpiecznych,
- odbieranie odpadów budowlanych na zlecenie wytwórcy,
- rozwój metod zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji.

Gmina Dąbrowa Górnicza przejęła również obowiązki odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają tego typu odpady (Uchwała Nr XX/392/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 24 października 2012 r.).

Selektywna zbiórka odpadów z nieruchomości niezamieszkałych, będzie obejmowała następujące frakcje: papier, szkło, tworzywa sztuczne wraz z opakowaniami wielomateriałowymi i metalem. Wytyczne odnośnie doboru pojemników lub worków do gromadzenia wspomnianych odpadów na terenie nieruchomości oraz częstotliwość odbioru odpadów zostały określone w treści następujących uchwał podjętych przez Radę Miejską w Dąbrowie Górniczej:

- Nr XXII/443/12 z dnia 17 grudnia 2012 r. w sprawie: szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów,
- Nr XXIII/463/13 z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Dąbrowa Górnicza.

5.4.4. Rodzaje, źródła powstawania, ilość i jakość wytwarzanych odpadów innych niż komunalne

Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również m. in w służbie zdrowia.

Zestawienie ilości wytworzonych odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 29. Ilość odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 z podziałem na grupy odpadów

Lp.	Grupa odpadów, kod grupy odpadów		Ilość wytworzonych odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
1.	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	05	-	-	-	1,340
2.	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej	06	0,024	0,0001	0,001	-
3.	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	07	94,983	41,670	42,598	21,271
4.	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	08	104,303	26,106	146,121	135,706
5.	Odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych	09	3,889	4,428	4,093	3,458
6.	Odpady z procesów termicznych	10	6,500	-	-	-
7.	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	11	1301,360	649,494	1007,670	1081,700
8.	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	12	3364,887	3410,167	5610,477	5088,825
9.	Oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 12 i 19)	13	754,987	475,442	592,586	665,187
10.	Odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów (z wyłączeniem grup 07 i 08)	14	23,510	12,338	9,382	9,269
11.	Odpady opakowań, sorbentów, tkanin, materiałów filtracyjnych i ochronnych, nie ujęte w innych grupach	15	193,910	142,611	264,983	317,762
12.	Odpady różne, nie ujęte w innych grupach	16	124,667	164,497	200,451	125,744
13.	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz drogowych	17	303,815	318,585	1451,822	661,145
14.	Odpady medyczne i weterynaryjne	18	72,547	80,041	89,730	95,252
15.	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów	19	11080,367	13557,730	16906,040	16942,710
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			17429,749	18883,109	26325,954	25149,369

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

W latach 2008-2011, na terenie Dąbrowy Górniczej, największą ilość odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne wytworzono w **2010 r. – 26 325,954 Mg**. Dominowały odpady należące do grup:

- 19 – odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów – **16 906,040 Mg** co stanowiło ok. **64,2%** ogólnej ilości wytworzonych odpadów niebezpiecznych na terenie miasta w 2011 r.,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWY GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- 12 – odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych – **5 610,477 Mg** (ok. **21,3%**).

W **2011 r.** na terenie Dąbrowy Górniczej wytworzono **25 149,369 Mg** odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne. Podobnie jak w 2010 r., dominowały odpady należące do grup:

- 19 – **16 942,710 Mg** (ok. **67,4%**),
- 12 – **5 088,825 Mg** (ok. **20,2%**).

Odpady pozostałe (inne niż niebezpieczne i komunalne)

W wyniku prowadzenia działalności gospodarczej powstają znaczne ilości różnorodnych odpadów.

Zestawienie ilości odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne wytworzonych w ramach działalności gospodarczej na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 30. Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 z podziałem na grupy odpadów

Lp.	Grupa odpadów, kod grupy odpadów		Ilość wytworzonych odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
1.	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	01	137633,760	124682,740	127740,210	230264,890
2.	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	02	1496,228	1342,635	1763,538	2896,668
3.	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	03	3,240	8,850	2,400	1116,500
4.	Inne nie wymienione odpady	04	-	-	-	52,800
5.	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	05	-	0,042	-	-
6.	Pozostałości podestylacyjne i poreakcyjne zawierające związki chlorowców	07	2053,795	3022,588	4493,688	3830,024
7.	Inne nie wymienione odpady	08	7,888	5,117	9,280	16,788
8.	Odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych	09	-	-	0,016	-
9.	Odpady z procesów termicznych	10	2800930,035	1643940,091	2438197,832	2596268,554
10.	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	11	7,740	40,440	-	-
11.	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	12	20231,753	10911,078	12747,878	18988,989
12.	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	15	3500,662	6883,095	7418,660	7672,905
13.	Odpady nie ujęte w innych grupach	16	36455,253	19410,077	51172,557	70263,504
14.	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	17	46536,540	49734,078	81264,325	114324,279
15.	Odpady medyczne i weterynaryjne	18	5,292	1,651	1,826	2,529

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

16.	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	19	91636,846	52124,550	157528,232	203875,081
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			3140499,032	1912107,032	2882340,442	3249573,511

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

W latach 2008-2011, na terenie Dąbrowy Górniczej, największą ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne w ramach działalności gospodarczej wytworzono w **2011 r. – 3 249 573,511 Mg**. Największa ich ilość przypadła na grupy:

- 10 – odpady z procesów termicznych – 2 596 268,554 Mg, co stanowiło ok. 79,9 % ogólnej ilości wytworzonych odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne na terenie powiatu w 2009 r.,
- 01 – odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin – 230 264,890 Mg (ok. 7,1 %),
- 19 – odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych – 203 875,081 Mg (ok. 6,3 %).

5.4.5. Rodzaj i ilość odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne poddawanych poszczególnym procesom unieszkodliwiania i odzysku

Zestawienie ilości odpadów niebezpiecznych innych niż komunalne poddanych procesom odzysku i unieszkodliwiania na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 31. Ilość odpadów niebezpiecznych poddanych procesom odzysku na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [R]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
ODZYSK W INSTALACJI						
13	Oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 12 i 19)	R1, R9, R14	37,713	46,452	204,445	117,593
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	R1	37,713	199,136	93,382	244,184
16	Odpady nie ujęte w innych grupach	R4, R5, R14	165,750	272,618	283,960	529,129
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	R14	-	140,160	146,470	0,500
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	R3	6510,860	7067,500	20887,600	7938,280
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			6752,036	7725,866	21615,857	8829,686

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 32. *Ilość odpadów niebezpiecznych poddanych procesom unieszkodliwiania w instalacjach na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011*

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [D]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	D10	-	-	-	6,140
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybactwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	D10	365,179	1376,308	2677,817	5740,745
03	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	D10	11,718	0,700	0,800	0,286
04	Odpady z przemysłu skórzanego, futrzarskiego i tekstylnego	D10	0,090	-	-	-
05	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	D10	497,460	932,055	347,500	456,376
06	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej	D10	21,301	43,829	30,988	38,748
07	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	D10	2055,396	2666,410	2295,861	2942,830
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	D10	1275,406	1527,862	2370,495	2335,103
09	Odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych	D10	9,656	8,546	3,031	16,671
10	Odpady z procesów termicznych	D10	10,840	13,190	0,580	0,540
11	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	D10, D9	106,913	46,584	103,061	63,161
12	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	D10	672,882	1442,234	2879,359	1846,099
13	Oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 12 i 19)	D10	434,917	700,972	283,594	353,219
14	Odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów	D10	328,075	212,563	223,272	102,113
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	D10	831,305	504,948	447,168	556,601
16	Odpady nie ujęte w innych grupach	D10, D5	691,775	1206,676	3085,919	2216,757

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [D]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	D10, D5	242,070	41,796	948,390	8,793
18	Odpady medyczne i weterynaryjne	D10	3761,517	3234,546	2664,049	2863,957
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	D10	2294,928	2635,852	2891,518	1156,355
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			13611,428	16595,071	21253,402	20704,494

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

5.4.6. Rodzaj i ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddawanych poszczególnym procesom unieszkodliwiania i odzysku

Zestawienie ilości odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne, poddanych procesom odzysku lub unieszkodliwiania na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011 przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 33. Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddanych procesom odzysku na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [R]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
ODZYSK W INSTALACJI						
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	R14, R15	192616,880	290505,770	219050,670	457200,060
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybactwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywność	R1, R15	513,800	353,800	413,140	1390,054
03	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	R15	-	-	-	106,260
04	Odpady z przemysłu skórzanego, futrzarskiego i tekstylnego	R1, R14, R15	39,200	9,700	0,400	106,260
05	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	R1	-	92,600	123,800	-

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [R]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
07	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	R1, R3, R5, R14, R15	2073,810	2390,631	3965,736	4612,986
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	R1, R15	268,260	258,500	309,700	233,131
09	Odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych	R1	0,500	-	-	0,030
10	Odpady z procesów termicznych	R4, R5, R14, R15	2415200,570	1602955,638	2194928,270	2419866,730
12	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	R1, R3, R5, R14, R15	27722,478	21304,477	44145,081	50083,402
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	R1, R3, R4, R5, R14, R15	7190,295	6895,909	6078,882	8539,250
16	Odpady nie ujęte w innych grupach	R1, R3, R4, R14, R15	38332,480	37164,560	49128,820	48977,592
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	R1, R4, R5, R14	226444,670	189476,520	300933,610	422907,130
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	R1, R3, R4, R5, R14, R15	249448,940	167734,370	302069,849	270052,270
Odzysk w instalacji - razem:			3159851,883	2319142,475	3121147,958	3684075,155
ODZYSK POZA INSTALACJAMI						
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	R14	5899,200	12307,680	-	-

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [R]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	R5	-	-	0,053	-
10	Odpady z procesów termicznych	R14	201,780	-	-	-
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	R14	-	29,550	22,920	-
16	Odpady nie ujęte w innych grupach	R5, R15	0,100	0,040	0,281	-
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	R14	303,850	-	12925,780	85000,000
Odzysk poza instalacjami - razem:			6404,930	12337,270	12949,034	85000,000
PRZEKAZANIE OSOBOM FIZYCZNYM DO WYKORZYSTANIA						
10	Odpady z procesów termicznych	R14	-	41,660	616,460	2083,410
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	R1, R14	-	33,200	70,990	344,024
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	R14	-	134,800	164,000	10470,077
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych	R14	225,000	-	-	-
Przekazanie osobom fizycznym do wykorzystania - razem:			225,000	209,660	851,450	12897,511
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			3166481,813	2331689,405	3134948,442	3781972,666

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 34. *Ilość odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne poddanych procesom unieszkodliwiania w instalacjach na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2008-2011*

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [D]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	D10	14,800	1,500	73,930	325,600
03	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	D10	60,800	181,400	51,100	-
04	Odpady z przemysłu skórzanego, futrzarskiego i tekstylnego	D10	9,000	4,900	10,200	1,540
05	Odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	D10	0,800	0,200	14,200	6,200
06	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej	D10	17,740	1,700	6,160	0,020
07	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	D10	375,027	628,500	1957,135	1758,792
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	D10	91,879	301,510	924,580	376,520
09	Odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych	D10	0,080	-	-	-
10	Odpady z procesów termicznych	D10	0,180	2,000	16,040	16,600
11	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	D10	6,700	101,700	17,580	10,200
12	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	D10	33,577	44,810	131,400	27,800
15	Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	D10	20,686	4,052	4,500	8,500
16	Odpady nie ujęte w innych grupach	D10	289,387	521,130	510,250	189,143
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	D10	1,615	2,940	5,570	1,400
18	Odpady medyczne i weterynaryjne	D10	554,547	306,400	160,800	256,200
19	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11	D5, D10	52063,040	59191,630	35505,678	32911,060

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Kod grupy odpadów	Grupa odpadów	Proces [D]	Ilość odpadów [Mg]			
			2008	2009	2010	2011
Razem Miasto Dąbrowa Górnicza			53539,858	61294,372	39389,123	35889,575

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

Oznaczenia do tabel nr 31-34

Procesy odzysku odpadów:

- R1 - wykorzystanie jako paliwa lub innego środka wytwarzania energii,
- R3 - recykling lub regeneracja substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (włączając kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania),
- R4 - recykling lub regeneracja metali i związków metali,
- R5 - recykling lub regeneracja innych materiałów nieorganicznych,
- R14 - inne działania prowadzące do wykorzystania odpadów w całości lub części lub do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów, łącznie z ich wykorzystaniem, niewymienione w punktach od R1 do R13,
- R15 - przetwarzanie odpadów, w celu ich przygotowania do odzysku, w tym do recyklingu.

Procesy unieszkodliwiania odpadów:

- D5 - składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne,
- D9 - obróbka fizyczno-chemiczna niewymieniona w innym punkcie poza 9, w wyniku której powstają odpady, unieszkodliwiane za pomocą któregośkolwiek z procesów wymienionych w punktach od D1 do D12 (np. parowanie, suszenie, strącanie),
- D10 - termiczne przekształcanie odpadów w instalacjach lub urządzeniach zlokalizowanych na lądzie.

5.4.7. Istniejące instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Składowiska odpadów

Na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowane są następujące składowiska (wg WSO - stan na marzec 2013 r.):

- czynne:
 - SKŁADOWISKO ODPADÓW INNYCH NIŻ NIEBEZPIECZNE I OBOJĘTNE, ul. Główna 144a, 42-530 Dąbrowa Górnicza - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (zarządzane przez: Miejski Zakład Gospodarowania Odpadami, Al. J. Piłsudskiego 34c, 41-303 Dąbrowa Górnicza)
 - SKŁADOWISKO ODPADÓW INNYCH NIŻ NIEBEZPIECZNE I OBOJĘTNE Z WYZNACZONYMI KWATERAMI DO SKŁADOWANIA ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH ul. Koksownicza 1, 42-523 Dąbrowa Górnicza - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (zarządzane przez: Koksownia Przyjaźń Spółka z o. o., ul. Koksownicza 1, 42-523 Dąbrowa Górnicza),
 - SKŁADOWISKO ODPADÓW AZBESTOWYCH ul. J. Piłsudskiego 92, Dąbrowa Górnicza - składowisko odpadów niebezpiecznych (zarządzane przez: ArcerolMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej, ul. Al. J. Piłsudskiego 92, 41-308 Dąbrowa Górnicza),
- nieczynne:
 - MIEJSKIE SKŁADOWISKO ODPADÓW KOMUNALNYCH LIPÓWKA I ul. Koksownicza 4, 42-523 Dąbrowa Górnicza - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (zarządzane przez: ALBA MPGK Sp. z o. o., ul. Starocmentarna 2, 41-300 Dąbrowa Górnicza).
 - SKŁADOWISKO ODPADÓW PRZEMYSŁOWYCH LIPÓWKA ul. Koksownicza 8, 42-523 Dąbrowa Górnicza - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (zarządzane przez: ArcerolMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej, ul. Al. J. Piłsudskiego 92, 41-308 Dąbrowa Górnicza), - składowisko w fazie reeksploatacji.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Instalacje do odzysku lub innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów

Wykaz instalacji do odzysku lub innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów znajdujących się na terenie Dąbrowy Górniczej zawarto w poniższych tabelach.

Tabela 35. Zestawienie informacji na temat instalacji do odzysku odpadów znajdujących się na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres posiadacza instalacji	Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [R]
ROLNICZA SPÓŁDZIELNIA PRODUKCYJNA "PROMIEŃ" ul. Główna 91 42-530 Dąbrowa Górnicza	Baza wtórnego zagospodarowania osadów ul. Główna 91 42-530 Dąbrowa Górnicza	19 08 05 20 02 01*	R3
"TALIMEX" P.P.H.U EXPORT-IMPORT WALDEMAR MATURA ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	Naprawa uszkodzonych palet drewnianych za pomocą ręcznych narzędzi, a następnie sprzedaż pełnowartościowych palet klientom ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	15 01 03	R14
Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane "Boszek - Kozubski" S.j. ul. Aleja Zagłębia Dąbrowskiego 9 41-303 Dąbrowa Górnicza	Instalacja do przerobu asfaltu ul. Aleja Zagłębia Dąbrowskiego 9 41-303 Dąbrowa Górnicza	17 03 01*	R14, R5
STACJA RECYKLINGU POJAZDÓW NR 78 ul. Staszica 34 41-300 Dąbrowa Górnicza	Stacja recyklingu pojazdów nr 78 ul. Staszica 34 41-300 Dąbrowa Górnicza	16 01 07*, 16 01 12, 16 01 13*, 16 01 15, 16 01 17, 16 01 18, 16 01 19, 16 01 20, 16 01 99, 16 06 01*	R14
		16 01 03, 16 01 04*, 16 01 17, 16 01 19, 16 01 20, 16 06 01*	R4
Remondis Sp. z o.o. ul. Zawodzie 16 02-981 Warszawa	Instalacja do produkcji paliwa alternatywnego ul. Puszkina 41 Dąbrowa Górnicza	02 03 99, 03 01 05, 04 02 09, 04 02 15, 04 02 21, 04 02 22, 07 02 13, 07 02 80, 07 06 99, 08 03 18, 09 01 08, 12 01 05, 12 01 21, 15 01 01, 15 01 02, 15 01 06, 15 02 03, 16 01 19, 16 01 22, 16 01 99 16 03 04, 16 03 06, 16 03 80, 16 80 01, 16 81 02, 17 02 01, 17 02 03, 17 03 80, 19 02 10, 19 05 01, 19 08 01, 19 12 01, 19 12 02, 19 12 04, 19 12 07, 19 12 09, 19 12 10, 19 12 12, 20 01 01, 20 01 10, 20 01 11, 20 01 38, 20 01 39, 20 03 01, 20 03 02, 20 03 07	R15
URSA Polska Sp. z o.o. ul. Armii Krajowej 12 42-520 Dąbrowa Górnicza	Linia do produkcji waty szklanej ul. Armii Krajowej 12 42-520 Dąbrowa Górnicza	10 11 03, 10 11 05, 10 11 12, 10 11 18, 10 11 99, 15 01 07, 17 06 04, 19 12 05	R5
		16 03 06	R3
		13 01 10*, 13 02 08*	R14
Brembo Poland Sp. z o.o. ul. Rożdżeńskiego 13 41-308 Dąbrowa Górnicza	ODLEWNIA ŻELIWA ul. Rożdżeńskiego 13 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 10, 10 09 03, 10 09 06, 10 09 08, 12 01 01, 12 01 02, 12 01 17, 12 01 99, 15 01 04, 16 01 17, 17 04 01, 17 04 05, 19 12 02	R4

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa i adres posiadacza instalacji	Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [R]
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "AGROMIS" Marian Wydrzyński Łochnowice 36 86-065 Łochowo	Kompostownia ul. Główna 63 41-300 Dąbrowa Górnicza	19 08 05	R3
PAPC S.A.. ul. Grzegórzecka 77/93 31-559 Kraków	Separator, prasa, skaner ul. Katowicka 11 42-530 Dąbrowa Górnicza	15 01 04 17 04 02 19 12 12	R15
FPHU "ED-plast" s.c. D. Karcz, E. Siejka ul. Kasprzaka 74 41-308 Dąbrowa Górnicza	Linia do produkcji aglomeratu i granulatu z odpadów folii PE i PP oraz produkcji przemiału z odpadów wtryskowych twardych np. PE, PP, PC, PA, ABS, PS, POM (piła tarczowa do cięcia tworzyw sztucznych, młyn do mielenia tworzyw sztucznych, zagęszczarka folii PE i PP, linia do granulacji folii PE) ul. Kasprzaka 74 41-308 Dąbrowa Górnicza	02 01 04, 07 02 13, 12 01 05, 15 01 02, 16 01 19, 17 02 03, 19 12 04, 20 01 39	R14
"Tema-Plast" Recycling ul. Rudna 43 42-530 Dąbrowa Górnicza	Młyn Energy 354 Pilarka BAS 317 ul. Rudna 43 42-530 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 12 01 99, 17 02 03, 19 12 04, 20 01 39	R14
	Młyn M 700 Plus 317 ul. Rudna 43 42-530 Dąbrowa Górnicza	04 02 22, 07 02 13, 12 01 05, 15 01 02, 15 01 05	R14
	Stanowisko wyposażone w stół i podst. narzędzia ślusarskie ul. Rudna 43 42-530 Dąbrowa Górnicza	15 01 03	R14
"Carbo-Proces Recykling" Sp. z o.o. ul. Perla 10 41-301 Dąbrowa Górnicza	Zakład Przeróbki Mechaniczne Węgla ul. Perla 10 41-301 Dąbrowa Górnicza	01 01 02, 01 04 12, 07 02 80, 07 02 99, 17 02 04*	R14
P.H.U. "AUTOUSŁUGA" ul. Starocmentarna 10a 41-300 Dąbrowa Górnicza	Stacja demontażu ul. Starocmentarna 10a 41-300 Dąbrowa Górnicza	13 02 08*, 13 07 02*, 16 01 03, 16 01 04*, 16 01 07*, 16 01 13*, 16 01 14*, 16 01 16, 16 01 17, 16 01 18, 16 01 19, 16 01 20, 16 01 22, 16 01 99, 16 06 01*	R14
EKO-UTYL Sp. z o.o. ul. Drzymały 14 41-300 Wojkowice	Kocioł energetyczny wodny ul. Królowej Jadwigi 8 41-300 Dąbrowa Górnicza	10 01 01 15 01 03	R1
	Linia recyklingowa ul. Królowej Jadwigi 8 41-300 Dąbrowa Górnicza	07 02 99, 15 01 02, 16 01 19, 17 02 03, 19 12 12, 20 01 39	R14
Przedsiębiorstwo Przerobu Żłomem i Obrotu Metali "HK Cutiron" Sp. z o.o. ul. Jasna 54 41-303 Dąbrowa Górnicza	Kafary suwnicowe ul. Jasna 54 41-303 Dąbrowa Górnicza	10 02 01, 10 02 99, 17 04 05, 19 10 01, 19 12 12	R14
	Paczkarka hydrauliczna ul. Jasna 54 41-303 Dąbrowa Górnicza	16 02 16 19 12 02	R4
	Prasownia Lindemann ul. Jasna 54 41-303 Dąbrowa Górnicza	15 01 04, 16 01 17, 17 04 05, 19 10 01, 19 12 12	R14
	Separator magnetyczny ul. Jasna 54 41-303 Dąbrowa Górnicza	16 01 03, 17 02 01, 17 05 04, 19 12 02, 19 12 12	
P.P.H.U. "DREWEX" inż. Jarosław Miśkiewicz ul. Konstytucji 43 42-250 Dąbrowa Górnicza	Hala magazynowa ul. Chemiczna 41-300 Dąbrowa Górnicza	15 01 01	R14
	Linia recyklingowa ul. Konstytucji 43 42-250 Dąbrowa Górnicza	15 01 02 19 12 12	R14

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa i adres posiadacza instalacji	Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [R]
	Linia recyklingowa ul. Konstytucji 43 42-250 Dąbrowa Górnicza	19 12 01 19 12 04 19 12 12	R3
	Linia regranulacyjna ul. Konstytucji 43 42-250 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 15 01 02, 19 12 02, 19 12 04, 19 12 12	R14
		07 02 13, 12 01 05, 19 12 01, 19 12 04, 19 12 12	R3
	Młyny udarowo - nożowe ul. Chemiczna 41-300 Dąbrowa Górnicza	07 02 13 19 12 12	R3
		12 01 05, 15 01 02, 16 01 19, 17 02 03, 19 12 02, 19 12 04, 19 12 12, 20 01 39	R14
	Młyny udarowo-nożowe ul. Konstytucji 43 42-250 Dąbrowa Górnicza	07 02 13 19 12 12	R3
		12 01 05, 15 01 02, 16 01 19, 17 02 03, 19 12 02, 19 12 04, 19 12 12, 20 01 39	R14
RUREXPOL Sp. z o.o. ul. Trochimowskiego 27 42-207 Częstochowa	Piła taśmowa, wypalarka termiczna ul. Sobieskiego 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	10 02 99 17 04 05	R4, R14
ERG S.A. ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	AZ-1000 Zagęszczarka ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	070213 150102 191204	R14
	CDM kompletna linia do mielenia i granulacji ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	070213 150102 191204	R14
	Młyn GK-1000 ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	070213 150102 191204	R14
	Linia młynów UR 250 Condux ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	070213 150102 191204	R14
	UZ-710 Zagęszczarka ul. Chemiczna 6 41-300 Dąbrowa Górnicza	070213 150102 191204	R14
"Saint-Gobain Glass Polska" Sp. z o.o. ul. Szklanych Domów 1 42-350 Dąbrowa Górnicza	Piec szklarski ul. Szklanych Domów 1 42-350 Dąbrowa Górnicza	10 11 12 19 02 05* 19 12 05	R5, R14
GÓRAŹDŹE BETON Sp. z o.o. Chorula, ul. Cementowa 1 47-316 Góraźdże	Węzeł Betoniarski ul. Roździeńskiego 14 41-303 Dąbrowa Górnicza	10 01 02	R14
Huta Katowice Zakład Transportu Samochodowego Sp. z o.o. ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	Huta Katowice Zakład Transportu Samochodowego Stacja Demontażu ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	13 02 05*, 13 02 08*, 15 02 02*, 16 01 03, 16 01 04*, 16 01 06, 16 01 07*, 16 01 12, 16 01 13*, 16 01 15, 16 01 17, 16 01 18, 16 01 19, 16 01 20, 16 01 21*, 16 01 22, 16 01 99, 16 02 13*, 16 02 14, 16 06 01*, 17 04 05	R14
EKOCEM Sp. z o.o. ul. Roździeńskiego 14 41-303 Dąbrowa	Młyn cementu, młyn żużla ul. Roździeńskiego 14 41-303 Dąbrowa	10 01 02, 10 01 05, 10 01 17, 10 02 01, 10 13 14, 10 13 80, 10 13 99	R14
DREWNEX RECYKLING PLASTICS Przemysł Miśkiewicz i S-ka ul. Chemiczna 6	Kruszarka jednowałowa + młyn ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 19 12 04, 19 12 12	R5

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa i adres posiadacza instalacji	Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [R]
42-520 Dąbrowa Górnicza	Linia regranulacyjna ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 19 12 04, 19 12 12	R5
	Linia recyklingowa ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	15 01 01, 15 01 02, 15 01 05, 19 12 02, 19 12 04, 19 12 08, 19 12 12	R14
	Młyny udarowe-nożowe ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 19 12 04, 19 12 12	R14
TUBE CITY IMS POLAND Sp. z o.o. ul. Polna 11 00-633 Warszawa	Linia przerobu żużła ul. Koksownicza 8 42-523 Dąbrowa Górnicza	10 02 01, 10 02 99	R4, R5
Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe Usługowe "EL-PLAST" ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	Kruszarka jednowałowa + młyn ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13 19 12 12	R3
	Linie regranulacyjne ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 15 01 02, 19 12 12	R14, R3, R5
	Młyny udarowo-nożowe ul. Chemiczna 6 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13, 12 01 05, 15 01 05, 19 12 04, 19 12 12	R14, R3, R5
PRZEDSIĘBIORSTWO TECHNICZNE DOX Sp. z o.o. ul. Chopina 100 43-600 Jaworzno	Nożyco-krusząca do żelbetu R-46, stacja krusząca TEREX PEGSON RX 400 ul. Piłsudskiego 92 Dąbrowa Górnicza	17 01 01 17 01 02	R5
"KOMPLEKS CABAŁA" Sp. z o.o. ul. Myśliwska 1 41-303 Dąbrowa Górnicza	Kruszarka szczękowa ul. Myśliwska 1 41-303 Dąbrowa Górnicza	17 01 82 17 04 05	R14
"ArcerolMittal" Poland S.A. Odział w Dąbrowie Górniczej ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	Instalacja do oczyszczania zużytych olejów ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	13 02 05*, 13 03 07*, 13 08 99*	R9
	Instalacja do produkcji spieku ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 14 10 13 13	R5
	Instalacja do produkcji stali ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 01, 10 02 08, 10 02 14, 10 02 99, 12 01 01, 12 01 99, 15 01 04, 16 01 17, 17 04 05, 19 12 02	R4
	Instalacja do segregacji odpadów ul. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	16 11 04	R5
	Instalacja do spiekania rud matali ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 08 10 02 10 10 02 14	R4
		10 13 13	R5
	Instalacja do wtórnego wytopu surówki ul. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 01, 10 02 08, 10 02 14, 10 02 99, 12 01 01, 12 01 02, 12 01 99, 15 01 04, 16 01 17, 17 04 01, 17 04 05, 17 04 07, 19 12 02	R4
	Instalacja granulacji żużła ul. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 01	R15
	Instalacja produkcji spieku ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 08, 10 02 10, 10 02 14, 10 13 06, 10 13 13, 19 08 14	R4

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa i adres posiadacza instalacji	Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [R]
	Instalacja produkcji stali ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	10 02 01, 10 02 08, 10 02 10, 10 02 14, 10 02 99, 12 01 01, 12 01 99, 15 01 04, 16 01 17, 17 04 05, 19 12 02	R4
	Stacja załadunku, wyładunku i regeneracji olejów ul. Al. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	13 02 05* 13 03 07* 13 08 99*	R9
Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. ul. Koksownicza 1 42-523 Dąbrowa Górnicza	Bateria koksownicza ul. Koksownicza 1 41-300 Dąbrowa Górnicza	19 08 11*	R14
ALBA MPKG Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2 41-300 Dąbrowa Górnicza	Instalacja do kompostowania odpadów ul. Główna 144 A 42-530 Dąbrowa Górnicza	19 05 01, 19 05 03, 19 05 99, 19 08 05, 19 12 12, 20 01 08, 20 02 01	R3
	Instalacja sortowania odpadów ul. Główna 144 A 42-530 Dąbrowa Górnicza	13 01 10*, 13 02 08*, 15 01 01, 15 01 02, 15 01 04, 15 01 06, 15 01 07, 16 01 03, 16 02 13*, 16 02 14, 16 02 15*, 16 06 01*, 19 05 03, 19 12 01, 19 12 02, 19 12 03, 19 12 04, 19 12 05, 19 12 06*, 19 12 07, 19 12 08, 19 12 09, 19 12 10, 19 12 11*, 19 12 12, 20 01 01, 20 01 11, 20 01 39, 20 01 40, 20 03 01, 20 03 03, 20 03 07, 20 03 99	R15
	Obiekt demontażu odpadów wielkogabarytowych ul. Główna 144 A 42-530 Dąbrowa Górnicza	19 12 07 19 12 11* 19 12 12 20 03 07	R15
PPHU "PROFPLAST" Sp. z o.o. ul. Węgrzynów 39 28-351 Obiechów	Młyn TUR T4 ul. Związku Orła Białego 35 A 42-520 Dąbrowa Górnicza	07 02 13 12 01 05	R14
MASFALT Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny w Dąbrowie Górniczej ul. Stefana Bryły 4 05-800 Warszawa	WMB TITAN 3400 ul. Koksownicza 2 42-530 Dąbrowa Górnicza	17 03 02	R14
GÓRAŹDŹE CEMENT S.A. Chorula, ul. Cementowa 1 46-316 Góraźdże	Zakład EWkocem - przeładownia cementu ul. Roździeńskiego 14 42-530 Dąbrowa Górnicza	10 01 02	R14
Koba Organizacja Odzysku S.A. ul. Jasnogórska 1 31-358 Kraków	Separator elektromagnetyczny ul. Wyspiańskiego 1b 41-300 Dąbrowa Górnicza	15 01 04	R14

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

Tabela 36. Zestawienie informacji na temat instalacji do innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów znajdujących się na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres posiadacza instalacji / Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [D]
SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o. ul. Koksownicza 16 42-523 Dąbrowa Górnicza Spalarnia odpadów przemysłowych i niebezpiecznych ul. Koksownicza 16	01 05 05*, 02 01 01, 02 01 06, 02 01 08*, 02 01 09, 02 01 80*, 02 01 81, 02 01 82, 02 01 99, 02 02 01, 02 02 02, 02 02 03, 02 02 04, 02 02 81, 02 02 99, 02 03 04, 02 03 80, 02 03 99, 02 05 01, 02 05 99, 02 06 01, 02 06 80, 02 06 99, 02 07 02, 03 01 04*, 03 01 05, 03 03 11, 03 03 99, 04 01 09, 04 01 99, 04 02 15, 04 02 17, 04 02 20, 04 02 21, 04 02 22, 04 02 99, 05 01 03*, 05 01 06*, 05 01 09*, 05 01 17, 05 06 03*,	D10

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Nazwa i adres posiadacza instalacji / Adres instalacji	Kod odpadu	Proces [D]
42-523 Dąbrowa Górnicza	05 07 02, 05 07 99, 06 03 11*, 06 03 13*, 06 03 14, 06 03 99, 06 04 04*, 06 04 99, 06 06 03, 06 06 99, 06 07 04*, 06 07 99, 06 09 99, 06 10 99, 06 13 01*, 06 13 02*, 06 13 03, 06 13 99, 07 01 01*, 07 01 03*, 07 01 04*, 07 01 07*, 07 01 08*, 07 01 10*, 07 01 12, 07 01 99, 07 02 03*, 07 02 04*, 07 02 08*, 07 02 10*, 07 02 12, 07 02 13, 07 02 14*, 07 02 15, 07 02 17, 07 02 80, 07 02 99, 07 03 03*, 07 04 80*, 07 04 81, 07 04 99, 07 05 01*, 07 05 03*, 07 05 04*, 07 05 08*, 07 05 09*, 07 05 10*, 07 05 11*, 07 05 12, 07 05 13*, 07 05 14, 07 05 80*, 07 05 81, 07 05 99, 07 06 04*, 07 06 08*, 07 06 10*, 07 06 11*, 07 06 12, 07 06 81, 07 06 99, 07 07 03*, 07 07 04*, 07 07 08*, 07 07 99, 08 01 11*, 08 01 12, 08 01 13*, 08 01 14, 08 01 15*, 08 01 16, 08 01 17*, 08 01 18, 08 01 19*, 08 01 20, 08 01 21*, 08 01 99, 08 02 01, 08 03 07, 08 03 08, 08 03 12*, 08 03 13, 08 03 14*, 08 03 15, 08 03 17*, 08 03 18, 08 03 19*, 08 04 09*, 08 04 10, 08 04 12, 08 04 13*, 08 04 14, 08 04 15*, 08 05 01*, 09 01 01*, 09 01 02*, 09 01 03*, 09 01 04*, 10 01 01, 10 03 99, 10 04 04*, 10 10 09*, 10 10 16, 10 11 14, 10 11 16, 11 01 05*, 11 01 07*, 11 01 08*, 11 01 09*, 11 01 10, 11 01 13*, 11 01 98*, 11 01 99, 11 03 02*, 11 05 04*, 12 01 05, 12 01 06*, 12 01 07*, 12 01 08*, 12 01 09*, 12 01 10*, 12 01 12*, 12 01 14*, 12 01 15, 12 01 18*, 12 01 21, 12 01 99, 12 03 01*, 13 01 05*, 13 01 10*, 13 01 13*, 13 02 04*, 13 02 05*, 13 02 06*, 13 02 08*, 13 03 01*, 13 03 07*, 13 03 10*, 13 05 02*, 13 05 06*, 13 05 07*, 13 05 08*, 13 07 01*, 13 07 02*, 13 07 03*, 13 08 02*, 13 08 99*, 14 06 01*, 14 06 02*, 14 06 03*, 14 06 04*, 14 06 05*, 15 01 01, 15 01 02, 15 01 03, 15 01 04, 15 01 05, 15 01 06, 15 01 07, 15 01 10*, 15 01 11*, 15 02 02*, 15 02 03, 16 01 07*, 16 01 13*, 16 01 14*, 16 01 19, 16 01 21*, 16 01 22, 16 01 99, 16 02 14, 16 02 15*, 16 02 16, 16 03 03*, 16 03 04, 16 03 05*, 16 03 06, 16 03 80, 16 04 01*, 16 04 02*, 16 04 03*, 16 05 04*, 16 05 05, 16 05 06*, 16 05 07*, 16 05 08*, 16 05 09, 16 06 06*, 16 07 08*, 16 07 09*, 16 07 99, 16 08 01, 16 08 03, 16 10 01*, 16 10 02, 16 80 01, 16 81 01*, 16 81 02, 17 02 01, 17 02 03, 17 02 04*, 17 03 01*, 17 03 03*, 17 04 11, 17 05 03*, 17 06 04, 17 08 02, 17 09 03*, 18 01 01, 18 01 02*, 18 01 03*, 18 01 04, 18 01 06*, 18 01 07, 18 01 08*, 18 01 09, 18 01 82*, 18 02 01, 18 02 02*, 18 02 03, 18 02 05*, 18 02 08, 19 01 02, 19 01 07*, 19 01 10*, 19 01 11*, 19 01 13*, 19 02 04*, 19 02 05*, 19 02 06, 19 02 07*, 19 02 08*, 19 02 11*, 19 02 99, 19 03 06*, 19 08 01, 19 08 02, 19 08 05, 19 08 06*, 19 08 07*, 19 08 09, 19 08 10*, 19 08 13*, 19 08 14, 19 08 99, 19 09 01, 19 09 04, 19 09 05, 19 09 99, 19 12 01, 19 12 04, 19 12 06*, 19 12 10, 19 12 11*, 19 12 12, 19 13 07*, 19 80 01, 20 01 01, 20 01 02, 20 01 08, 20 01 13*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 25, 20 01 26*, 20 01 27*, 20 01 28, 20 01 31*, 20 01 32, 20 01 38, 20 01 39, 20 01 80, 20 01 99	
FINAL S.A., ul. Koksownicza 9 42-523 Dąbrowa Górnicza Oczyszczalnia ścieków ul. Koksownicza 9 42-523 Dąbrowa Górnicza	11 01 05* 19 08 14	D9

Źródło: WSO (marzec 2013 r.)

5.4.8. Odpady zawierające azbest

Odpady zawierające azbest należą do odpadów niebezpiecznych. Ze względu na budowę i strukturę tych wyrobów, stanowią one poważny problem dla zdrowia ludzi i stanu środowiska. Włókna respirabilne azbestu są wystarczająco drobne by przeniknąć głęboko do płuc, gdzie stanowią ryzyko poważnych chorób układu oddechowego. Włókna te powstają na skutek

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

działania mechanicznego (np. gdy płyty azbestowe są łamane lub poddane jakiejkolwiek obróbce mechanicznej lub ścieraniu).

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, w którym jako główny cel wskazano konieczność usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu kraju do 2032 r.

W związku z koniecznością usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu kraju do 2032 r., przeprowadzono szczegółową inwentaryzację tych wyrobów występujących na obszarze Dąbrowy Górniczej oraz przyjęto „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Dąbrowa Górnicza na lata 2010-2032 - Dąbrowa Górnicza wolna od azbestu” (Uchwała Nr LIV/952/10 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 31 sierpnia 2010 roku).

Ilość wyrobów zawierających azbest występujących na obszarze Dąbrowy Górniczej na dzień 1.01.2013 r. wyniosła **3 800,5 Mg** (tj. **345 500 m²**).

Ponadto szacuje się, że ok. 15 % rurociągów miejskich (ok. 60 km) jest wykonana z azbestu.

Miasto dofinansowuje przedsięwzięcia związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest w oparciu o zapisy Uchwały nr XV/274/12 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 29 lutego 2012 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej z budżetu miasta Dąbrowa Górnicza dla osób fizycznych (właścicieli budynków), wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych likwidujących pokrycia dachowe i elewacyjne zawierające azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych położonych w Dąbrowie Górniczej.

Poniżej przedstawiono informacje na temat ilości usuniętych wyrobów azbestowych oraz kwoty dofinansowania z budżetu miasta w latach 2009-2012.

Tabela 37. Zestawienie ilości usuniętych wyrobów azbestowych z terenu Dąbrowy Górniczej wraz z kwotami dofinansowania przedsięwzięcia z budżetu miasta w latach 2009-2012

	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Ilość usuniętego azbestu - ogółem [Mg]	146,830	262,180	618,000	1 076, 060
Ilość usuniętego azbestu - w ramach dofinansowania z budżetu miasta [Mg]	107,512	45,382	294,541	637,510
Wartość dofinansowania z budżetu miasta [zł]	262 182,46	46 743,07	267 086,20	580 139,79

Źródło: Informacje z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej

5.4.9. Identyfikacja problemów w zakresie gospodarki odpadami

Zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:

- selektywna zbiórka surowców wtórnych na terenie miasta nie pozwala w chwili obecnej ograniczyć w zadowalającym stopniu ich unieszkodliwiania poprzez składowanie,
- brak wdrożonej na większą skalę selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych,
- niski odsetek zbieranych odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych,
- niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa,
- spalanie odpadów w paleniskach domowych,
- deponowanie odpadów na tzw. „dzikich wysypiskach”.

Zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarki odpadami innymi niż komunalne:

- bariera kapitałowa przy wprowadzaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych,
- niewystarczający monitoring gospodarki odpadami w odniesieniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw,

- niska świadomość ekologiczna wytwórców odpadów, szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw,
- niewystarczająca znajomość zmieniających się przepisów prawnych wśród wytwórców i innych posiadaczy odpadów,
- brak w WSO pełnych danych z sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest:

- niska świadomość ekologiczna społeczeństwa w przedmiotowym zakresie,
- nieznaną przepisy prawnych dotyczących obowiązków posiadaczy wyrobów azbestowych,
- wysokie koszty nowych pokryć dachowych.

5.5. Zasoby naturalne

5.5.1. Pokrywa glebowa i ochrona powierzchni ziemi

Podłożem geologicznym gleb w mieście są triasowe wapienie muszlowe, dolomity kruszonośne oraz osady plejstoceny - gliny i piaski polodowcowe w dolinach. Mady zajmujące najniższe terasy rzek i potoków (Czarnej i Białej Przemszy, Centurii i Białej) stanowią bogate siedliska (łągi lub bogate, wilgotne łąki). Gleby bagienne - w formie utworów mułowo - błotnych, murszowo - torfowych i torfy niskie występują w dolinach o słabo przepuszczalnym podłożu (zabagnione doliny, starorzecza silnie podmokłe). Rędziny węglanowe brunatne i rędziny mieszane pokrywają pagóry i płaskowyże zbudowane z wapieni muszlowych i dolomitów. Występują głównie w północnej części miasta. Gleby bielcowe związane z bezwapiennym podłożem piaszczystym, skupiają się we wschodniej części obszaru miasta i są porośnięte borami sosnowymi. Na Pustyni Błędowskiej występują gleby inicjalne porośnięte roślinnością wydmową.

Zanieczyszczenie gleb

Do głównych czynników powodujących degradację chemiczną gleb zalicza się:

- nadmierną zawartość metali ciężkich takich jak: kadm, miedź, nikiel oraz innych substancji chemicznych, np. ropopochodnych,
- zasolenie,
- nadmierną alkalizację,
- zakwaszenie przez związki siarki i azotu,
- skażenie radioaktywne.

Za szczególnie niebezpieczne dla zdrowia substancje znajdujące się w roślinach uważa się metale ciężkie, takie jak ołów, kadm, chrom, nikiel, rtęć i arsen. Wśród nich znajdują się także mikroelementy: cynk i miedź, które w bardzo małych ilościach są niezbędne do prawidłowego przebiegu procesów życiowych, jeśli natomiast występują w nadmiarze stają się toksyczne dla roślin a pośrednio dla ludzi żywiących się nimi. Problem związany z metalami ciężkimi polega nie tylko na ich wyjątkowej toksyczności, ale także na zdolności do kumulowania się, czyli gromadzenia w organizmie człowieka.

Metale ciężkie stanowią zagrożenie dla produkcji roślinnej przede wszystkim na terenach uprzemysłowionych. Wraz ze spalinami, ściekami czy pyłami przemysłowymi dostają się do gleby, skąd pobierane są przez rośliny i włączane do łańcucha pokarmowego. Rośliny mogą ulegać skażeniu nie tylko przez glebę, ale także przez części nadziemne, łatwo zatrzymujące na swojej powierzchni metale pochodzące z zanieczyszczonego powietrza. Źródłem metali ciężkich w glebach użytkowanych rolniczo mogą być nawozy mineralne, zwłaszcza fosforowe i wapniowe oraz nawozy organiczne - w tym szczególnie komposty z odpadów komunalnych i przemysłowych, ale także powstające z roślin pozyskiwanych w rejonach o dużym skażeniu przemysłowym i motoryzacyjnym.

Okręgowa Stacja Chemiczna – Rolnicza w Gliwicach na zlecenie Gminy Dąbrowa Górnicza w 2009 roku wykonała badanie 50 próbek glebowych pobranych w wyznaczonych punktach z obszaru użytków rolnych i terenów przemysłowych w Gminie Dąbrowa Górnicza. W ramach zlecenia wykonano badania w zakresie oznaczenia:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- a. zawartości metali ciężkich (Pb, Cd, Zn i Cu) w 50 próbkach gleby,
- b. stężeń: benzyna suma (węglowodory C6 –C12); olej mineralny (węglowodory C12-C35); sumy węglowodorów aromatycznych, w 30 próbkach gleby i sumy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych.

Pobrano 18 próbek z terenów poprzemysłowych (nieużytków) oraz 32 próbki z terenów użytkowanych rolniczo z gruntów ornych lub użytków zielonych.

Ocena zawartości metali ciężkich w glebie została dokonana w oparciu o załącznik „Wartości dopuszczalne stężeń w glebie lub ziemi (mg/kg suchej masy) grupa B i grupa C” do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. Nr 165 poz. 1359), gdzie:

grupa B – to grunty zaliczone do użytków rolnych z wyłączeniem gruntów pod stawami i gruntów pod rowami, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, nieużytki, a także grunty zabudowane i zurbanizowane z wyłączeniem terenów przemysłowych, użytków kopalnych oraz terenów komunikacyjnych;

grupa C - to tereny przemysłowe, użytki kopalne, tereny komunikacyjne.

Przeprowadzona analiza badanych 32 próbek gleby z grupy B wykazała przekroczenia dopuszczalnych stężeń metali ciężkich w glebie dla ołowiu, kadmu i cynku, określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. Nr 165 poz. 1359).

Tabela 38. Zawartość metali ciężkich z grupy B w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej

Badany pierwiastek	Ilość badanych próbek	Zawartość najniższa w mg/kg s.m.	Zawartość najwyższa mg/kg s.m.	Wartość dopuszczalna mg/kg s.m.	Liczba próbek z przekroczeniem	% wyników przekraczających dopuszczalną wartość
ołów	32	42,80	343,48	100	17	53,12
kadm	32	<0,50	10,171	4	8	25,00
cynk	32	96,13	1 900,11	300	18	56,25
miedź	32	3,57	60,13	150	0	0

Źródło: Stan gleb pod kątem zanieczyszczenia wybranymi metalami ciężkimi oraz węglowodorami na terenie gminy Dąbrowa Górnicza, 2009r.

Analiza badanych 18 próbek gleby z grupy C nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych stężeń metali ciężkich w glebie: dla ołowiu, kadmu i miedzi, określonych w załączniku do ww. rozporządzenia, wykazała natomiast przekroczenia dopuszczalnych stężeń cynku w 3 próbkach gleby.

Tabela 39. Zawartość metali ciężkich z grupy C w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej

Badany pierwiastek	Ilość badanych próbek	Zawartość najniższa w mg/kg s.m.	Zawartość najwyższa mg/kg s.m.	Wartość dopuszczalna mg/kg s.m.	Liczba próbek z przekroczeniem	% wyników przekraczających dopuszczalną wartość
ołów	18	19,48	489,87	600	0	0
kadm	18	<0,50	8,722	15	0	0
cynk	18	81,48	1 545,18	1 000	3	16,66
miedź	18	5,26	143,56	600	0	0

Źródło: Stan gleb pod kątem zanieczyszczenia wybranymi metalami ciężkimi oraz węglowodorami na terenie gminy Dąbrowa Górnicza, 2009r.

Analiza badanych 12 próbek gleby z grupy B - pod kątem zawartości związków organicznych - wykazała przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń według Dz.U. nr 165 poz. 1359:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Tabela 40. Zawartość związków organicznych z grupy B w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej

Badany pierwiastek	Ilość badanych próbek	Zawartość najniższa w mg/kg s.m.	Zawartość najwyższa mg/kg s.m.	Wartość dopuszczalna mg/kg s.m.	Liczba próbek z przekroczeniem	% wyników przekraczających dopuszczalną wartość
benzyna suma (C6-C12)	12	no	224,2	1	6	50
olej mineralny (C12-C35)		48	707	50	11	91,66
Σ WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne)		no	15,76	1	4	33,33
Σ węglowodorów aromatycznych		no	88,9	0,1	2	16.66

Źródło: Stan gleb pod kątem zanieczyszczenia wybranymi metalami ciężkimi oraz węglowodorami na terenie gminy Dąbrowa Górnicza, 2009r.

Analiza badanych 18 próbek gleby z grupy C nie wykazała przekroczeń wartości dopuszczalnych stężeń związków organicznych w glebie:

Tabela 41. Zawartość związków organicznych z grupy C w glebach na terenie Dąbrowy Górniczej

Badany pierwiastek	Ilość badanych próbek	Zawartość najniższa w mg/kg s.m.	Zawartość najwyższa mg/kg s.m.	Wartość dopuszczalna mg/kg s.m.	Liczba próbek z przekroczeniem	% wyników przekraczających dopuszczalną wartość
benzyna suma (C6-C12)	18	no	23,5	500	0	0
olej mineralny (C12-C35)		70	737	3 000	0	0
Σ WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne)		0,19	5,25	250	0	0
Σ węglowodorów aromatycznych		no	0,1	200	0	0

Źródło: Stan gleb pod kątem zanieczyszczenia wybranymi metalami ciężkimi oraz węglowodorami na terenie gminy Dąbrowa Górnicza, 2009r.

Uzyskane wyniki badania zawartości metali ciężkich w pobranych próbkach gleby grupy B w Gminie Dąbrowa Górnicza kwalifikują użytki rolne, gdzie stwierdzono przekroczenie dopuszczalnej zawartości ołowiu, kadmu lub cynku lub dwóch czy też trzech z podanych wcześniej metali, pod uprawę roślin nie przeznaczonych do spożycia przez ludzi i zwierzęta tj. roślin przemysłowych np. energetycznych.

Analiza badanych próbek gleby na użytkach grupy C wykazała przekroczenia wartości dopuszczalnych dla terenów przemysłowych zawartości cynku w glebie.

Uzyskane wyniki badania zawartości węglowodorów we wszystkich pobranych próbkach gleby grupy B w Gminie Dąbrowa Górnicza, gdzie stwierdzono przekroczenie dopuszczalnej ich zawartości, kwalifikują użytki rolne pod uprawę roślin nie przeznaczonych do spożycia przez ludzi i zwierzęta tj. roślin przemysłowych. Przekroczenie dopuszczalnej wartości ołowiu występuje w przeważającej ilości punktów poboru próbek gleby w części wschodniej i południowo-wschodniej Gminy Dąbrowa Górnicza oraz w części zachodniej.

Przekroczenie dopuszczalnej zawartości kadmu występuje w punktach poboru próbek gleby w części wschodniej, południowo-wschodniej oraz w punktach zachodniej części Gminy Dąbrowa Górnicza.

Przekroczenie dopuszczalnej wartości cynku występuje w przeważającej ilości punktów poboru próbek gleby w części wschodniej i południowo-wschodniej Gminy Dąbrowa Górnicza oraz w punktach części zachodniej.

Wykazane przekroczenia dopuszczalnych wartości dla metali ciężkich mogą być związane z zaleganiem na terenie Gminy Dąbrowa Górnicza złóż dolomitów kruszonośnych, zawierających

w skale towarzyszącej tym złożom takie pierwiastki jak ołów, kadm, cynk i srebro, które stanowią naturalne tło. Niemniej biorąc pod uwagę, że teren na jakim położona jest Gmina Dąbrowa Górnicza jest silnie zurbanizowany i uprzemysłowiony, nie można wykluczyć, że powstałe przekroczenia w glebie zarówno metali ciężkich jak i węglowodorów są efektem tej działalności oraz wzmożonego ruchu kołowego.

Zagrożenia geologiczne - ruchy masowe ziemi

Pod koniec 2006 roku PIG rozpoczął realizację projektu osuwiskowego na zlecenia Ministra Środowiska i finansowanego przez narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jest to duży projekt kartograficzny **pt: „System Osłony Przeciwośuwiskowej SOPO”**, którego wykonanie zakończenie planowane jest na 2022r. Na początku 2008 roku PIG zakończył realizację Etapu I tego projektu. Na chwilę opracowania Programu realizowany jest II etap projektu, który ma się zakończyć w 2015r. Projekt SOPO ma na celu stworzenie podstaw do zarządzania zagrożeniami związanymi z ruchami masowymi, szczególnie osuwiskami, w całej Polsce.

Współczesne ukształtowanie powierzchni miasta jest efektem jego naturalnej budowy geologicznej oraz działalności cywilizacyjnej związanej z powierzchnią i wgłębną eksploatacją górnictwem, rozwojem przemysłu i urbanizacją obszaru. Najczęściej spotykanymi w Dąbrowie Górniczej formami terenu pochodzenia antropogenicznego są hałdy oraz wyrobiska pogórnice po odkrywkowej eksploatacji złóż. Pochodzenia antropogenicznego jest również Pustynia Błędowska (powstała wskutek wycinki lasów na potrzeby przemysłu wydobywczego i hutnictwa). Hałdy zlokalizowane są głównie w Śródmieściu i na terenach przemysłowych dawnej Huty Katowice (Kazdębie, Strzemieszyce Małe).

W wyniku niekontrolowanego deponowania w środowisku różnych odpadów pogórnich wytwarzanych w przeszłości podczas eksploatacji węgla kamiennego powstały zwałowiska:

- zwałowisko odpadów powęglowych „Jadwiga” wieloletnia hałda, zajmująca pow. 11,9 ha o objętości 380 tys. m³ utworzona z odpadów górniczych: skały płonnej (piaskowce, łupki), skały węglowej (łupki węglowe, ility węglowe); hałda jest zadrzewiona;
- zwałowisko odpadów powęglowych zlokalizowane przy ul. Łączącej - zwałowisko podpoziomowo-nadpoziomowe utworzone z odpadów pogórnich: skały płonnej i skały węglowej. Nadpoziomowa część zwałowiska jest prawie w całości zalesiona drzewostanem mieszanym;
- w wyniku niekontrolowanego deponowania w środowisku różnorodnych odpadów przez Hutę „Katowice” powstało nadpoziomowe zwałowisko „Zakawie - zwałka nr 4” w rejonie ul. Zakawie o pow. 20,21 ha i wysokości 13 m. Teren został zniwelowany i zrekultywowany - obsiany trawą i zadrzewiony.

Ponadto na terenie miasta znajdują się czynne i nieczynne składowiska odpadów - informacje na temat wspomnianych składowisk przedstawiono wcześniej w podrozdziale 5.4.7.

Dąbrowa Górnicza była przez 200 lat terenem eksploatacji górnictwa. W latach 1945 – 1980 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Decyzją z dnia 15.10.1997 Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wygasił koncesję na wydobywanie węgla z KWK Paryż. Zgodnie ze stanowiskiem dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego w Sosnowcu z 1995 r., pomimo zakończenia przed wielu laty eksploatacji górnictwa pod terenami miasta Dąbrowy Górniczej, nie można wykluczyć możliwości występowania szkód górniczych, które mogą być powodowane reaktywacją pustek poeksploatacyjnych na terenach dawnej płytkiej eksploatacji węgla dokonywanej za wałem stropu. Nadal obserwuje się osiadanie terenu rzędu 1-5 mm/rok na obszarach o głębokiej (ponad 100 m) eksploatacji węgla. Niewielkie wartości deformacji ciągłych znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu i wynoszą w zakresie nachylenia 0,1 – 0,4 mm/rok oraz w zakresie odkształcenia poziomego 0,1-0,3 mm/rok. Tego rodzaju odkształcenia nie wywołują istotnych zmian warunków obiegu wody na obszarach ich występowania. Zmiany zawodnienia górotworu zarówno jego nasycenia jak i odwodnienia stwarzają niebezpieczeństwo powstawania deformacji w podłożu budowlanym.

Na terenie Dąbrowy Górniczej także PWiK Sp. z o.o. zrealizowało projekty przyrodniczego zagospodarowania osadów pofermentacyjnych pochodzących z Oczyszczalni Ścieków „Centrum” jako warstwy glebotwórczej do rekultywacji terenów zielonych oraz rewitalizacji nieużytków przemysłowych na następujących terenach:

- rekultywacja terenów zielonych w Dąbrowie Górniczej,
- rekultywacja terenów przemysłowych w strefie ochronnej Huty Katowice S.A. w Dąbrowie Górniczej.

Osady pościekowe po przetworzeniu na mieszanki glebowe lub kompost stanowią bardzo dobry materiał nawozowy. W wyniku prowadzonych zabiegów rekultywacyjnych nieużytki przemysłowe stają się atrakcyjnymi terenami.

5.5.2. Zasoby geologiczne

W granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej znajdują się udokumentowane zasoby następujących kopalin:

- złoża węgla kamiennego Porąbka-Klimontów – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża ilów karbońskich Dąbrowa Górnicza – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża wapieni triasowych Ujejsce – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża dolomitów triasowych Ząbkowice Będzińskie I – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża dolomitów triasowych Ząbkowice Będzińskie II – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża dolomitów triasowych Chruszczobród – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża piasków czwartorzędowych Okradzionów – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża piasków czwartorzędowych Błędów-Blok I – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska-Blok II – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska-Blok III – udokumentowane w kat. A+B+C1,
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska – Obszar pozostały – udokumentowane w kat. C2,
- złoża dolomitów triasowych w Trzebiesławicach („Podwarpie”) – udokumentowane w kat. B.

W granicach administracyjnych miasta Dąbrowa Górnicza usytuowane są następujące obszary i tereny górnicze :

1. Północna część obszaru i terenu górniczego „Kazimierz-Juliusz I” ustanowionego przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w koncesji nr 41/93 z dnia 19.08.1993 r. na wydobywanie węgla kamiennego. Termin ważności koncesji upływa z dniem 18.08.2013 r. Na części terenu na pograniczu Sosnowca i Dąbrowy Górniczej prowadzona była w przeszłości eksploatacja na głębokości do 100 m z zawalem stropu. Występuje tu szereg zlikwidowanych wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią. Z uwagi na brak rozeznania aktualnego stanu utrzymywania się pustek w górotworze, a szczególnie w rejonie lokalizacji wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią nie można wykluczyć możliwości występowania deformacji nieciągłych.
2. Część obszaru górniczego i terenu górniczego „Kuźnica Warężyńska – 1” ustanowionego decyzją Wojewody Śląskiego z dnia 20.07.2005 r. W granicach ustanowionego obszaru górniczego eksploatację piasku podsadzkowego prowadzi „Kopalnia Piasku Kuźnica Warężyńska II” Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2030 r.
3. Obszar górniczy i teren górniczy Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Usługowo – Handlowego „DOLOMIT” Kopalnia „Ząbkowice” SA w Dąbrowie Górniczej, ustanowiony decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 10 lipca 2007 r. o nazwie „Ząbkowice III”. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2022 r..
4. Obszar górniczy i teren górniczy „Okradzionów IV” ustanowiony decyzją Wojewody Śląskiego z dnia 24.11.2003 r. zezwalającą na wydobywanie piasku metodą odkrywkową ze złoża „Okradzionów IV” przez Przedsiębiorcę „BUD-LAS” Sp. z o.o. w Katowicach. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2015 r.

Według obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (uchwalonego Uchwałą Rady Miejskiej Nr XXIII/374/08 z dnia 30 stycznia 2008 r.), w odniesieniu do miejsc występowania zlikwidowanych w przeszłości wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią, z uwagi na brak jakichkolwiek dokumentów co do sposobu ich likwidacji, oraz posiłkując się opinią Okręgowego Urzędu Górniczego, dla zachowania bezpieczeństwa powszechnego celowym jest wyznaczenie strefy wokół tych wyrobisk i wyłączenie ich spod trwałej zabudowy.

5.6. Hałas

Podstawę prawną działań w zakresie ochrony środowiska przed hałasem stanowi przede wszystkim ustawa Prawo ochrony Środowiska (Dz. U. 2008 nr 25 poz. 150 – tekst jednolity) Artykuł 112 stwierdza:

“Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, a gdy nie jest on dotrzymany zapobieganie jego powstawaniu lub przenikaniu do środowiska”.

Wartości dopuszczalne poziomów hałasu określają:

- rozporządzenie MŚ z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U.2012.1109),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 21 grudnia 2005 roku w sprawie wymogu dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz.U. Nr 263/05 poz. 2202),
- wspólnotowe regulacje prawne, w tym Dyrektywa 2002/49/EC z dnia 25.06.2002 w sprawie oceny i zarządzania hałasem środowiskowym.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu, według źródła powstawania:

- hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego,
- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Według opracowanego w 2012 roku Programu ochrony środowiska przed hałasem liczba mieszkańców w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców narażona na hałas mierzony wskaźnikiem długokresowym L_{DWN} o wartościach przekraczających 55 dB wynosi:

- hałas drogowy – 76,6 %,
- hałas kolejowy – 4,6 %,
- hałas tramwajowy – 0,1 %,
- hałas przemysłowy – 1,5 %.

Jednocześnie liczba mieszkańców w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców narażonych na hałas przekraczający obowiązujące poziomy dopuszczalne wynosi:

- hałas drogowy – 1,0 %,
- hałas kolejowy – 0,1 %,
- hałas tramwajowy – 0,0 %,
- hałas przemysłowy – 0,1%.

Z opracowanego Programu wynika, że hałas drogowy jest najbardziej uciążliwy dla mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Pozostałe źródła hałasu w znacznie mniejszym stopniu kształtują klimat akustyczny. W przypadku hałasu drogowego 1 % mieszkańców narażonych jest na ponadnormatywny hałas. Przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla hałasu kolejowego oraz przemysłowego dotyczą zaledwie 0,1 % mieszkańców Gminy. Należy podkreślić brak naruszeń poziomów dopuszczalnych dla hałasu tramwajowego.

Hałas przemysłowy

W przypadku hałasu przemysłowego w ww Programie wskazano zakłady emitujące hałas do środowiska, w pobliżu których stwierdzono na podstawie mapy akustycznej naruszenie obowiązujących poziomów hałasu w odniesieniu do wskaźnika długokresowego L_{DWN} .

Na klimat akustyczny Dąbrowy Górniczej wpływają wszelkie źródła hałasu znajdujące się na terenie zakładów przemysłowych, zarówno na otwartej przestrzeni (punktowe źródła hałasu), jak i w budynkach (wtórne źródła hałasu). Do zakładów stwarzających zagrożenie hałasem w swoim otoczeniu należą między innymi: Arcelor Mittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawna Huta Katowice), obiekty na terenie ZTS „Ząbkowice – Erg”, DFME „Damel”, HK „Cutiron”, Kopalnia Piasku Podsadzkowego „Kuznica Warężyńska S.A.”, Saint-Gobain Glas Polska Sp. z o.o., Saint-Gobain Sekurit Polska Sp. z o.o., Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” oraz niektóre obiekty na terenie dawnej Huty Katowice.

Na terenie miasta funkcjonują również przedsiębiorstwa, warsztaty oraz podmioty gospodarcze oferujące usługi o charakterze komercyjnym, w tym jednostki handlu detalicznego, spółki prawa handlowego, osoby fizyczne. W związku z prowadzoną działalnością mogą one stanowić potencjalne źródło emisji hałasu do środowiska. Uciążliwość hałasu emitowana z tych obiektów zależy między innymi od ilości źródeł hałasu, czasu ich pracy czy odległości od terenów podlegających ochronie akustycznej.

Wpływ przemysłu na klimat akustyczny ma charakter lokalny i ogranicza się do bezpośredniego sąsiedztwa zakładu. Uciążliwość hałasowa powodowana przez zakłady jest zależna od branży, wielkości zakładu, a także zagospodarowania okolicznych terenów. Na podstawie Rozporządzenia Wojewody Śląskiego z dnia 16 lipca 2007 r. utworzony został obszar ograniczonego użytkowania dla Mittal Steel Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej. Obszar został zlokalizowany w dzielnicach Łosień, Strzemieszyce Małe i Ząbkowice. Granicę zewnętrzną obszaru dla terenów znajdujących się w strefie ponadnormatywnego oddziaływania akustycznego zakładu wyznacza przebieg izol linii równoważnego poziomu dźwięku „A” dla pory nocnej $L_{AeqN} = 45\text{dB}$. Obszar obejmuje grunty i budynki znajdujące się w ciągu następujących ulic:

- ul. Kazdębie (dzielnica: Strzemieszyce Małe);
- ul. Ząbkowicka (dzielnica: Łosień);
- ul. Przedziałowa (dzielnica: Łosień);
- ul. Gołonoska (dzielnica: Łosień);
- ul. Zw. Orła Białego (dzielnica: Ząbkowice);
- ul. Hutnicza (dzielnica: Ząbkowice).

Hałas komunikacyjny

Klimat akustyczny na terenie miasta Dąbrowa Górnicza kształtuje również w znacznej mierze ruch komunikacyjny.

- hałas komunikacyjny drogowy:

Na poziom hałasu drogowego w pobliżu zabudowy mieszkalnej mają wpływ przede wszystkim:

- natężenie ruchu komunikacyjnego,
- udział transportu ciężkiego w strumieniu ruchu,
- odległość zabudowy mieszkalnej od drogi,
- prędkość ruchu pojazdów (ze wzrostem prędkości hałas rośnie),
- typ i stan techniczny pojazdów,
- nachylenie drogi,
- stan nawierzchni oraz płynność ruchu.

Większość hałasów w środowisku (w tym hałas drogowy) charakteryzuje się zmiennymi poziomami w czasie. Pod pojęciem hałasu drogowego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach nie będących drogami kolejowymi. Jest to hałas typu liniowego. Układ drogowy stanowi o rozwoju danego regionu i powiązaniach z innymi ośrodkami. Przez teren miasta przebiegają będące źródłami hałasu drogowego: drogi krajowe, wojewódzkie oraz szereg dróg powiatowych i gminnych, łączących Dąbrowę Górniczą z innymi ośrodkami. Występuje nakładanie się ruchu tranzytowego z ruchem lokalnym, co stwarza znaczne utrudnienia dla uczestników ruchu drogowego i uciążliwości dla terenów

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

otaczających. Rosnąca liczba samochodów na drogach bez wątpienia powoduje pogorszenie klimatu akustycznego wzdłuż istotnych szlaków komunikacyjnych.

Dla obszaru miasta Dąbrowa Górnicza opracowana została w 2011 r. Mapa akustyczna, obejmująca stan akustyczny miasta z 2010 r. Opracowanie jest zbiorem informacji opisowych i graficznych, w skład których wchodzi zestaw map obrazujących długookresowe średnie poziomy dźwięku A dla pory dziennie-wieczorowo-nocnej (wskaźnik L_{DWN}) oraz nocnej (wskaźnik L_N). Każdy z tych wskaźników został obliczony dla czterech rodzajów źródeł hałasu: drogowego, kolejowego, tramwajowego i przemysłowego. Na potrzeby mapy akustycznej powstała mapa wrażliwości hałasowej obszarów, wskazująca określone wartości dopuszczalnych poziomów hałasu dla określonych obszarów na terenie Dąbrowy Górniczej. Zidentyfikowano również obszary, gdzie nie występują przekroczenia wskaźnika L_{DWN} .

W opracowanym w 2012 roku Programie ochrony środowiska przed hałasem dla Dąbrowy Górniczej zidentyfikowano główne źródła hałasu, czyli ulice emitujące hałas o poziomach przekraczających obowiązujące poziomy dopuszczalne i określono zakres tych przekroczeń na pobliskich terenach.

Określono także działania niezbędne do przywrócenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Ze względu na specyfikę miasta, na terenie którego znajdują się duże zakłady przemysłowe wymagające rozwiniętego transportu drogowego i kolejowego, nie ma możliwości uniknięcia uciążliwości związanej z hałasem na obszarze Dąbrowy Górniczej, a działania antyhałasowe muszą mieć charakter wieloletni.

Szereg przedsięwzięć, już realizowanych lub w zaawansowanej fazie planowania, spowoduje poprawę klimatu akustycznego miasta. Dotyczy to miejskich inwestycji drogowych, jak i realizowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) oraz PKP PLK S.A. (PKP), polegających na remontach i modernizacjach dróg i linii kolejowych. Dobór poszczególnych środków redukcji poprzedzony był identyfikacją przyczyn hałasu, analizą zarówno dokumentów strategicznych miasta, planistycznych, jak również planów Przedsiębiorstwa Miejskiego MZUM.PL S.A. Dla realizowanych i zaplanowanych działań zostały obliczone wskaźniki poprawy klimatu akustycznego. Działania podzielono na dwie kategorie: działania główne oraz działania wspomagające.

Do działań głównych Programu zakwalifikowano działania, które skutkować będą obniżeniem poziomu hałasu w konkretnych rejonach:

- remonty oraz modernizacja nawierzchni drogowych/linii kolejowych,
- budowa ekranów akustycznych
- ograniczenie prędkości samochodów oraz ruchu samochodów typu tir.

Wieloletnie warianty rozbudowy istniejącego układu drogowo-ulicznego zostały z kolei zaproponowane w „Koncepcji rozwoju sieci drogowej miasta Dąbrowa Górnicza” opracowanej w roku 2010 przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczypospolitej Polskiej Oddział w Krakowie oraz Ośrodek Rzeczoznawstwa i Usług Techniczno-Ekonomicznych w Krakowie. Przeprowadzone analizy wykazują, iż najważniejsze inwestycje drogowe wymienione w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP), będące przedmiotem analizy jakościowej i ilościowej Programu, po zrealizowaniu poprawią klimat akustyczny w mieście.

- hałas komunikacyjny kolejowy:

Mapa akustyczna Dąbrowy Górniczej wykazała, że aktualnie istniejące linie kolejowe są źródłem emisji ponadnormatywnego hałasu do środowiska ze względu na stosunkowo duże natężenie ruchu pociągów. Przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych poprawi stan klimatu akustycznego w obszarach leżących w pobliżu linii kolejowych. Spadek emisji hałasu do środowiska w wyniku zrealizowania planowanych inwestycji może sięgać do 10 dB. Jednak wzrost prędkości prowadzenia pociągów skompensuje częściowo ten pozytywny efekt.

- hałas komunikacyjny pochodzący od linii tramwajowych:

Z opracowanej mapy akustycznej miasta wynika, że z racji małego natężenia ruchu tramwajowego na terenie Dąbrowy Górniczej nie występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu. Stopień uciążliwości hałasowej na terenie Dąbrowy Górniczej mniejszy

się jeszcze bardziej w wyniku realizacji planowanych do realizacji w latach 2014-2020 trzech inwestycji o łącznym, orientacyjnym koszcie 18 750 000 zł. Obejmują one modernizację infrastruktury torowo sieciowej relacji Dąbrowa Górnicza – Będzin – Sosnowiec – Mysłowice na liniach 21, 26 i 14, a ściślej:

- modernizację torowiska wydzielonego wzdłuż ul. Królowej Jadwigi na odcinku od Domu Kultury do skrzyżowania z Aleją Róż z wyłączeniem modernizowanych wcześniej przejazdów drogowo – tramwajowych,
- modernizację torowiska tramwajowego wydzielonego na liniach 21, 22, 28 w ciągu ul. Sobieskiego od ul. Chopina do ul. Paryskiej,
- modernizację torowiska tramwajowego wydzielonego na liniach 21, 22, 28 w ciągu ul. Kasprzaka od skrzyżowania z ul. Piłsudskiego do skrzyżowania ul. Piłsudskiego i ul. Zaplecze.

5.7. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Podział promieniowania elektromagnetycznego na jonizujące i niejonizujące wynika z granicznej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii.

Złożone spektrum promieniowania elektromagnetycznego jest bardzo rozległe i obejmuje różne długości fal, od fal radiowych przez fale promieni podczerwonych, zakres widzialny i fale promieni nadfioletowych, do bardzo krótkich fal promieni rentgenowskich i promieni gamma. Z całego spektrum promieniowania elektromagnetycznego w sposób istotny oddziałują na organizmy tylko te, które są pochłaniane przez atomy, cząsteczki i struktury komórkowe. Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania na materię, widmo promieniowania elektromagnetycznego można podzielić na promieniowanie jonizujące i niejonizujące:

- promieniowanie jonizujące, występuje w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych, naturalne procesy w środowisku naturalnym,
- promieniowanie niejonizujące występuje wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp. Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofały, radiofały oraz fały o bardzo niskiej i ekstremalnie niskiej częstotliwości.

Nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na wszystkie organizmy żywe, dlatego też ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska. Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska,
a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

5.7.1. Źródła promieniowania elektromagnetycznego

Promieniowanie niejonizujące.

W odniesieniu do miasta Dąbrowa Górnicza źródłami emisji promieniowania elektromagnetycznego są linie elektroenergetyczne oraz instalacje radiokomunikacyjne, tj. stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje radiowe i telewizyjne.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 tekst jednolity z późn. zm.) – dział VI Ochrona przed polami elektromagnetycznymi. Ochrona przed polami polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez:

- utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach

- zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów. (Dz.U. Nr 192, poz. 1883). Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Katowicach został ustawowo zobowiązany do wykonywania w ramach PMS zadań związanych z okresowymi badaniami kontrolnymi poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

W 2011 roku w ramach państwowego monitoringu środowiska wykonano pomiary promieniowania elektromagnetycznego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w centralnej części Osiedla Lipskiego (w pobliżu ul. Cedlera) w Dąbrowie Górniczej. Wyniki pomiarów (0,40 V/m) wykazywały brak przekroczeń dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku (7 V/m).

Dla ochrony mieszkańców miasta przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym ogranicza się inwestowanie w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących linii elektroenergetycznych wysokich i najwyższych napięć. Wymaga się okresowego wykonywania stosownych pomiarów - wg przepisów prawa powszechnego - dla wyznaczania rzeczywistych zasięgów stref oddziaływania linii i urządzeń oraz ew. ustalenia stref ograniczonego użytkowania. Należy dążyć do stopniowego zastępowania ograniczeń w zagospodarowywaniu terenów wzdłuż linii zmniejszaniem zasięgu ich oddziaływania osiąganymi środkami technicznymi. Przy zbliżeniach linii do budynków mieszkalnych po stwierdzeniu przekroczenia dopuszczalnego rzeczywistego natężenia pola elektromagnetycznego wymaga się ekranowania linii.

Źródła mikrofal

W odniesieniu do szkodliwości i wywierania wpływu w zakresie mikrofalowym największy niepokój wśród społeczeństwa budzi telefonia komórkowa. Jej burzliwy rozwój w ostatnich kilku latach, objawiający się ogromną liczbą samych telefonów oraz liczną stacją bazowych instalowanych na budynkach, w szczególności w dużych miastach, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania tego typu łączności. Wyzwała to w ludziach ogromne emocje i budzi niepokój o zagrożenie dla zdrowia człowieka, przeprowadzane jednakże systematycznie pomiary nie potwierdzają tych obaw. Urządzenia takie znajdują się zwykle na specjalnych masztach bądź wysokich kominach i budynkach.

Planowanie nowych lokalizacji dla stacji bazowych telefonii komórkowych powinno na każdym etapie uwzględniać obowiązujące wymagania prawne i budowlane.

5.7.2. Zagrożenia polami elektromagnetycznymi

Budowa i eksploatacja linii elektroenergetycznych najwyższych napięć, tj. 400 kV i 220 kV podlega ciągłej kontroli od momentu uwzględniania jej trasy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego do uzyskania pozwolenia na użytkowanie włącznie. Głównymi aktami prawnymi, poprzez które organy administracji rządowej i samorządowej mogą kontrolować poprawność przebiegu procesu inwestycyjnego i eksploatacji, są ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, prawo ochrony środowiska i prawo budowlane oraz rozporządzenia dotyczące poziomów pól elektromagnetycznych.

Dla linii przesyłowej najwyższych napięć 400 kV obszar ograniczonego oddziaływania (tzw. pas technologiczny stanowi pas terenu pod linią o szerokości 70m (35m od osi linii w obu kierunkach).

W pasie bezpośrednio pod linią 220 kV oraz w odległości mniejszej niż 25 m od osi linii, mierząc poziomo i prostopadłe do osi, nie należy budować budynków mieszkalnych i lokalizować terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. Warunki lokalizacji w tej strefie pozostałych obiektów budowlanych wymagają każdorazowego indywidualnego uzgodnienia z zarządcą linii. Ponadto zabrania się sadzenia roślinności pod linią i w odległości do 10 m od rzutu poziomego skrajnego przewodu.

Dla napowietrznych linii elektrycznych i elektroenergetycznych do 110 kV strefa ochronna znajduje się w pasie o szerokości do 40 m. Stacje transformatorowe powinny mieścić się w rezerwowanym pod nie obszarze o wymiarach 150 m x 80 m. Wszelkie zmiany

zagospodarowania terenu pod linią 110 kV oraz w odległościach poziomych mniejszych niż 15 m od skrajnych przewodów linii należy projektować zgodnie z przepisami szczególnymi i uzgodnić z właściwym zarządcą sieci. Natomiast wzdłuż linii 15 kV oraz 1 kV proponuje się pozostawienie pasów wolnych od zagospodarowania i zadrzewienia o szerokości odpowiednio: 16 m i 4 m (po 8 m i 2 m od osi linii) wzdłuż urządzeń. Są to tak zwane strefy techniczne, umożliwiające eksploatację sieci napowietrznych z uwzględnieniem dojazdu do stanowisk słupowych.

5.8. Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii

Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. wprowadza w miejsce nazwy dotychczas stosowanej – “nadzwyczajne zagrożenie środowiska” problematykę pod nazwą “poważne awarie” wraz z odpowiednimi regulacjami.

Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 w/w ustawy:

- *poważna awaria* - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.
- *poważna awaria przemysłowa* przez pojęcie to rozumie się poważną awarię w zakładzie.

Zgodnie z Ustawą Prawo ochrony środowiska, do ochrony przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, jak i dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych oraz organy administracji. Zasady zaliczania zakładów do zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 9.04.2002 r. (Dz.U. Nr 58, poz. 535). W zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie stwarzającym zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku lub zakład o dużym ryzyku.

Na terenie województwa śląskiego służby ochrony przeciwpożarowej i inspekcji ochrony środowiska dokonały kwalifikacji zakładów produkcyjnych za względu na stopień zagrożeń awariami przemysłowymi. W 2012 roku określono 17 zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR) i 27 zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Na terenie Dąbrowy Górniczej są zlokalizowane poniższe zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej:

- Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Magazyn Paliw w Strzemieszycach (*etylina i olej napędowy w zbiornikach - zagrożenie miejscowe wybuchowo - pożarowe w przypadku awarii technicznej*),
 - ALKAT AIR LIQUIDE Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza (*tlen techniczny skroplony i sprężony, wodór, azot skroplony, argon skroplony - miejscowe zagrożenie pożarowo - wybuchowe w przypadku awarii technicznej*),
 - Koksownia PRZYJAŻŃ Sp. z o. o. Dąbrowa Górnicza (*kwas fosforowy, ług sodowy, kwas solny, kwas siarkowy, benzol, smoła koksownicza - zagrożenie miejscowe mogące wystąpić w przypadku awarii zbiorników*),
 - ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej (*gaz konwektorowy i wielkopiecowy, zagrożenie miejscowe wybuchowo - pożarowe w przypadku awarii technicznej*),
- oraz jeden zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej:
- SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o. o. (*instalacja do termicznego przekształcania odpadów*).

Na obszarze miasta Dąbrowa Górnicza występuje szereg innych zagrożeń:

- zagrożenia pożarowe:
 - terenów leśnych - powstają głównie w obszarach leśnych, szczególnie w okresach długotrwałej suszy, występują sezonowo wiosną, latem i jesienią podczas wypalania traw,
 - terenów zurbanizowanych - występują w zabudowie przedwojennej i wczesno powojennej. Obiekty te ze względu na stan instalacji elektrycznych, gazowych, palne elementy konstrukcyjne (stropy, schody), stosowane piece kaflowe a także konstrukcję klatek schodowych (w krótkim czasie pożar może rozprzestrzenić się

z piwnicy na cały budynek.(zagrożenie pożarowe wysokie). Zabudowa powojenna (bloki) w których nie występują palne elementy konstrukcyjne. Natomiast występuje tutaj zagrożenie związane z możliwością powstania toksycznych produktów spalania oraz prowadzenia działań

- zagrożenia wynikające z transportu drogowego i kolejowego - przecinające teren miasta szlaki komunikacji drogowej i kolejowej są potencjalnymi miejscami zagrożenia pożarowego, chemicznego oraz ekologicznego. Wynika to z faktu, że szlakami tymi transportowane są toksyczne środki przemysłowe (TSP) – materiały niebezpieczne dla ludzi i środowiska.

Transport drogowy

Najczęściej przewożone transportem samochodowym substancje to: paliwa, gaz propan – butan, gazy techniczne (sprężone i skroplone), materiały wybuchowe oraz substancje żrące. Transport tych materiałów wynika z dużej liczby odbiorców, w tym stacji i magazynów paliw, baz transportowych oraz związany jest z zaopatrywaniem zakładów przemysłowych w niezbędne w procesach produkcyjnych substancje chemiczne. Znaczny udział w transporcie drogowym ma również przewóz tranzytowy tych materiałów. Najczęściej przewożonymi materiałami niebezpiecznymi są: olej napędowy, etylina, propan butan w butlach, kwas octowy, azot, argon i acetylen w butlach, kwas fosforowy, amoniak i chlor. Drogi, którymi najczęściej są przewożone niebezpieczne materiały to:

- drogi krajowe (nr 94 i nr 1),
- drogi wojewódzkie (nr 790 - ul. Gołonoska, nr 790 - ul. Łaskowa, nr 796 - ul. Armii Krajowej i Szosowa, nr 4 - ul. Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Aleja Róż), drogi powiatowe (Al. Piłsudskiego, Legionów Polskich, Strzemieszycka).

Transport kolejowy

Transport kolejowy, między innymi toksycznych środków przemysłowych, odbywa się szlakami o stosunkowo dużym natężeniu ruchu towarowego i osobowego. Głównymi zagrożeniami w transporcie kolejowym są:

- przewożenie dużych ilości substancji niebezpiecznych,
- duże natężenie ruchu pociągów towarowych i osobowych;
- pogarszający się stan szlaków kolejowych,
- możliwość wystąpienia katastrofy komunikacyjnej (wykolejenia składów, zderzenia i najeżdżania składów na siebie, zderzenia z pojazdami na przejazdach lub zerwania trakcji elektrycznej).

Szacunkowe ilości najczęściej przewożonych materiałów niebezpiecznych w okresie rocznym transportem kolejowym przez teren Dąbrowy Górniczej wynoszą: ciecze palne ogółem – 34 000 ton, w tym toksycznych (benzen, ksylen) - 650 ton; materiały żrące (kwasy, zasady) ogółem ok. 20 500 ton, chlor – 400 ton. Z danych Zakładu Przewozów Towarowych PKP wynika, że najczęściej przewożonymi substancjami przez Dąbrowę Górniczą są: amoniak, chlor, kwasy azotowy i fosforowy, etylina, mazut i olej napędowy. Przewozy są sporadyczne, a ilości przewożonych TSP - niewielkie. Transport TSP odbywa się jedynie linią Katowice - Kielce. Linia Katowice - Warszawa jest wyłączona z tego rodzaju przewozów.

- zagrożenia chemiczne i ekologiczne - wynikają głównie z magazynowania i stosowania przez zakłady przemysłowe materiałów niebezpiecznych. Szczególnym rodzajem zagrożenia jest stosowanie w procesach technologicznych, produkcyjnych materiałów i substancji chemicznie niebezpiecznych. Do najbardziej niebezpiecznych zagrożeń pod tym względem należy zaliczyć:
 - awarie zbiorników i instalacji technologicznych w zakładach produkcyjnych i podmiotach gospodarczych, magazynujących i przetwarzających materiały i substancje chemicznie niebezpieczne,
 - katastrofy w komunikacji drogowej, kolejowej i lotniczej podczas przewozu substancji chemicznie niebezpiecznych,
 - wybuchy i przestrzenne pożary w obiektach posiadających materiały i substancje chemicznie niebezpieczne, w czasie których może dojść do wytworzenia bardzo

toksycznych, niebezpiecznych dla życia i zdrowia człowieka związków chemicznych.

- zagrożenia budowlane - związane głównie z utratą statyki budowli lub jej elementu - na terenie miasta występują wysokie budynki o wysokości do kilkunastu kondygnacji.
- inne zagrożenia urbanistyczne i komunalne - główne magistrale gazu pod wysokim ciśnieniem, stacje redukcyjne gazu z wysokiego na średnie ciśnienie i średniego na niskie oraz napowietrzne linie energetyczne wysokiego i średniego napięcia przebiegające przez tereny leśne, wzdłuż torów i w sąsiedztwie terenów o intensywnej zabudowie oraz duże transformatory (20-30 ton oleju transformatorowego). Miasto jest w znacznej części zgazyfikowane, dlatego też istnieje prawdopodobieństwo przerw w dostawie gazu z powodu awarii linii przesyłowych. Awarie te mogą skutkiem np. przerwania gazociągu z powodu osunięcia się ziemi lub dojść do rozszczelnienia. Oprócz przerw w dostawie gazu odrębnym zagadnieniem jest zagrożenia dla życia i zdrowia mieszkańców oraz mienia z powodu wybuchu gazu.
- zagrożenie powodziowe - bezpośrednie zagrożenie powodziowe występuje na terenach opisanych w rozdziale 5.2.5. Ponadto mogą wystąpić lokalne podtopienia w wyniku gwałtownych opadów deszczu na terenach gdzie drobne cieki wodne nie będą mogły pomieścić nadmiernej ilości wody opadowej.
- huragany i silne wiatry: huragan to wiatr o sile 12° w skali Beaufort'a, siejący na swojej drodze spustoszenie, łamiący i wyrwijający z korzeniami drzewostan. Niszczy budowle o słabszej konstrukcji. W przypadku występowania silnych wiatrów i huraganów istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia związanego z uszkodzeniem lub zniszczeniem linii energetycznych przebiegających przez obszar gminy i wystąpienia przerw w dostawach energii elektrycznej. Silne wiatry i huragany mogą również powodować nieodwracalne szkody w drzewostanie.

Zadania koordynacji m.in. prac związanych z poważnymi awariami i ewentualnie powstałymi zagrożeniami regulują stosowne procedury, w powiązaniu z działaniem służb ratowniczych (strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, pogotowiem energetycznym, pogotowiem gazowym, pogotowiem wodociągowo-kanalizacyjnym). Są one zawarte w Powiatowym Planie Reagowania Kryzysowego.

Działania ratownicze prowadzone na terenie miasta realizują jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP Okradzionów, OSP Ząbkowice, OSP Błędów, OSP Trzebieszewice, OSP Łosień, OSP Tucznawa, OSP Łęka, OSP Kuźniczka Nowa, OSP Ujejsce, OSP Strzemieszyce). Część z nich włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego.

KRAJOWY SYSTEM RATOWNICZO - GAŚNICZY - to integralna część organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmująca, w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, prognozowanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń. System ten skupia jednostki ochrony przeciwpożarowej, inne służby, inspekcje i straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współpracować w akcjach ratowniczych. Podstawową zasadą funkcjonowania KSRG jest umożliwienie każdemu podmiotowi mogącemu realizować lub wspomagać działania ratownicze współpracy z systemem w ramach jego struktury organizacyjnej bądź jako podmiot wspomagający działania systemu.

KSRG tworzą i koordynują jego funkcjonowanie, według prymatu terytorialnego, następujące organy władzy:

- wójt (burmistrz lub prezydent miasta) w zakresie zadań ustalonych przez wojewodę;
- starosta, który określa zadania i kontroluje wykonywanie zadań na obszarze powiatu, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska lub mienia - na podstawie przepisów o stanie klęski żywiołowej - zarządza przy pomocy powiatowego zespołu reagowania kryzysowego;
- wojewoda, który określa zadania i kontroluje ich wykonanie na obszarze województwa, w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska i mienia - na podstawie przepisów o stanie klęski żywiołowej, zarządza systemem przy pomocy wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego.

Działania prowadzone na obszarze kraju są koordynowane przez Komendanta Głównego PSP Szefa OCK, który jest organem administracji rządowej szczebla centralnego w sprawach organizacji systemu.

Nadzór nad całym KSRG sprawuje minister spraw wewnętrznych i administracji. Komendy PSP i podmioty KSRG są narzędziem wojewody i starosty do realizacji zadań z zakresu szeroko rozumianej ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa, a także zadań z zakresu ochrony ludności.

5.9. Edukacja ekologiczna

Rola edukacji ekologicznej w procesie realizacji polityki środowiskowej, a więc i obowiązków ekologicznych, jest szczególnie istotna. Problem niedostatków w zakresie ochrony środowiska jest widoczny nie tylko z punktu widzenia stosowanych przez przedsiębiorców technologii, jak i wyrobienia w społeczeństwie szacunku do otaczającej przyrody. Nie chodzi również tylko o edukację w ścisłym tego słowa znaczeniu, czyli proces nauczania, świadczony w ramach systemu oświaty, ale o kształtowanie świadomości ekologicznej w każdej dziedzinie życia, mającej jakikolwiek związek z ochroną środowiska. Miasto Dąbrowa Górnicza podejmuje szereg działań kontynuujących proces edukacji ekologicznej. Wydział Ekologii i Rolnictwa od wielu lat przy wykorzystaniu różnych form współpracy prowadzi edukację ekologiczną i popularyzację zagadnień Ochrony środowiska wśród dzieci i młodzieży szkolnej, nauczycieli oraz organizacji pozaszkolnych. Wydział kontynuuje merytoryczny i finansowy patronat dla wszystkich przedsięwzięć i inicjatyw szkół z terenu Dąbrowy Górniczej z zakresu edukacji ekologicznej o charakterze masowym.

Wydział Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej od 2004 roku w ramach współpracy z organizacjami pożytku publicznego ogłasza konkursy na dotacje dla organizacji pozarządowych w ramach edukacji ekologicznej. Aktywne organizacje sektora pozarządowego w zależności od statutu i profilu działania prowadzą różnego rodzaju programy edukacyjne, min. o ochronie wód, o ochronie drzew w środowiskach zurbanizowanych, o potrzebie ochrony powietrza i niepaleniu śmieci w piecach domowych, o konieczności selektywnego gospodarowania odpadami komunalnymi, o konieczności świadomego konsumpcjonizmu, o potrzebie ochrony zwierząt i ptactwa, o bogactwie i różnorodności przyrodniczej gminy oraz potrzebie jej ochrony, wyznaczanie ścieżek dydaktycznych w miejscach cennych przyrodniczo i inne.

Dodatkowo miasto współpracuje z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego. Współpraca ta obejmuje wspieranie organizacji w zakresie ochrony gatunkowej zwierząt dziko żyjących, wchodzi w to dofinansowywanie zimowego dokarmiania zwierzyny dziko żyjącej, reintrodukcja zwierzyny drobnej do środowiska naturalnego (zająca, bażanty, kuropatwy), ochrona zbiorników wodnych z terenu Dąbrowy Górniczej, zarybianie ich w celu utrzymania ich kondycji fitosanitarnej.

6. OCENA REALIZACJI CELÓW EKOLOGICZNYCH WSKAZANYCH W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA.

Jednym z elementów planowania Programu jest uwzględnienie oceny osiągnięcia celów ekologicznych wskazanych w „Programie Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2008-2012”, która przeprowadzona została w dwóch Raportach z jego realizacji (za lata 2009-2010 oraz za 2011-2012).

Poniżej przedstawiono skrótowo w postaci tabel dokonaną w Raportach ocenę realizacji celów. Z przedstawionych w Raportach danych wynika, że w obrębie wszystkich komponentów podjęto zaplanowane działania. Cele krótkoterminowe zostały prawie w całości zrealizowane. Warto zwrócić uwagę, że podjęto szereg działań dodatkowych. Nie wszystkie cele długoterminowe zostały osiągnięte, w związku z czym w wielu przypadkach w wytycznych z Raportów sugeruje się ich kontynuację.

W chwili obecnej stan środowiska w mieście Dąbrowa Górnicza nie osiągnął jeszcze zadowalającego poziomu i wymaga podjęcia działań oraz kontynuowania realizacji polityki ochrony środowiska na terenie gminy. Szczegółowy opis realizacji Programu ochrony środowiska został wykonany jako oddzielne opracowania (Raporty).

Oceny realizacji celów przyjętych w pierwszym Programie dokonano poprzez:

- **ocenę realizacji celów krótkoterminowych** poprzez ocenę stopnia realizacji zadań zaplanowanych w planie operacyjnym z uwzględnieniem kosztów realizacji tych zadań,
- **ocenę długoterminowej polityki ochrony środowiska** dokonanej na podstawie oceny stanu środowiska, realizacji działań, osiągnięcia celów krótkoterminowych oraz podjętych działań dodatkowych. Jako determinantę osiągnięcia celu długoterminowego wskazano aktualny stan środowiska danego komponentu.

Podstawowe założenia oceny stopnia realizacji celów dla każdego z komponentów przedstawione zostały w poniższych tabelach.

Znaczenie stanu realizacji celów określają kolory:



- podjęta realizacja zadań, częściowo zrealizowany cel,

- zrealizowane działania, zrealizowane cele, stan środowiska zgodny z wymaganiami prawnymi,

- nie podjęte działania, nie zrealizowane cele, stan środowiska niezgodny z wymogami prawnymi.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Priorytet: System zarządzania ochroną środowiska:					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Wysoka ranga aspektów ekologicznych w polityce miasta					
Harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z zachowaniem wysokich standardów ochrony środowiska					
Silny nadzór nad kierunkami rozwoju miasta i roli ochrony środowiska w jego rozwoju					
Planowanie przestrzenne					
Ekologizacja planowania przestrzennego oraz monitoring realizowanego zagospodarowania przestrzeni					
Zapewnienie wysokich standardów prognoz oddziaływania na środowisko, wykonywanych dla potrzeb planowania.					
Edukacja ekologiczna					
Stały wzrost świadomości ekologicznej oraz wiedzy o środowisku i jego ochronie.					
Zapewnienie dostępu kwestii ochrony środowiska do środków masowego przekazu.					
Zwiększanie atrakcyjności i popularności turystyki w kontekście walorów przyrodniczych miasta.					
Dostęp społeczeństwa do informacji					
Sprawny system gromadzenia i udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie.					
Uspołecznienie procesów planistycznych i decyzyjnych mających związek ze środowiskiem i jego ochroną.					

Priorytet: Ochrona powietrza i wykorzystanie energii odnawialnej					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Aktualizacja istniejących dokumentów strategicznych dotyczących zarządzania ochroną powietrza					
Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 oraz tlenkami azotu poprzez podtrzymywanie prowadzonych przez Urząd Miasta działań ograniczania niskiej emisji wraz z termomodernizacją budynków					

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych					
Zapobieganie emisji zanieczyszczeń z powierzchni dróg i placów					
Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych oraz ograniczanie strat ciepła z linii ciepłowniczych.					

Priorytet: Ochrona i wykorzystanie wód					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych					
Ochrona stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych i powierzchniowych					
Dążenie do zminimalizowania zużycia zasobów wód					
Zwiększenie skuteczności wykrywania lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko.					
Zabezpieczenie przeciwpowodziowe					
Kontynuacja działań zapewniających ochronę przed powodzią					
Unikanie lokalizacji funkcji chronionych na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi					
Rozwój sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym					
Zaopatrzenie w wodę					
Dostosowanie instalacji ujmowania, uzdatniania i transportu wody do potrzeb ilościowych i jakościowych społeczeństwa i gospodarki, oraz wymagań związanych z ochroną zasobów wodnych					
Ochrona zasobów wodnych koniecznych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców					
Gospodarka ściekowa					
Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania					
Stanowcze ograniczenie odprowadzania do środowiska niewystarczająco oczyszczonych wód opadowych i roztopowych					
Zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, w tym związanych z produkcją rolną					
Gospodarka odpadami					
Stworzenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi zapewniającego uzyskanie zgodności z przepisami oraz planami gospodarki odpadami					

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

wyższego szczebla (w tym – rozwój infrastruktury)					
Intensywny rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów od mieszkańców i podmiotów gospodarczych					

Priorytet: Ochrona przed hałasem					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych					
Kontynuacja monitoringu oddziaływań hałasowych oraz działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których funkcjonowanie związane jest z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu w środowisku					
Opracowanie i wdrożenie planu działań zapewniających systematyczne pozyskiwanie wiarygodnych danych o zagrożeniu hałasem, minimalizację kosztów realizacji monitoringu akustycznego i upublicznianie posiadanych danych pomiarowych					
Doskonalenie istniejących i kształtowanie nowych mechanizmów i procedur administracyjnych umożliwiających ochronę środowiska przed hałasem					

Priorytet: Ochrona przyrody, zieleni miejskiej i lasów					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej					
Rekultywacja i renaturalizacja powierzchni zdegradowanych (odpowiedzialny Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej)					
Zrównoważona gospodarka leśna oraz łowiecka					

Priorytet: Ochrona powierzchni ziemi					
Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Zanieczyszczenie gleb i ziemi oraz rolnictwo					

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego					
Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania					
Promocja rolnictwa skojarzonego z ochroną przyrody oraz uprawami energetycznymi					
Przekształcenia powierzchni ziemi					
Identyfikacja miejsc zagrożonych wystąpieniem szkód pogórnich					
Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego					
Promowanie odzysku (zwłaszcza recyklingu) materiałów budowlanych oraz zapewnienie mechanizmów gwarantujących sprawne zarządzanie masami ziemnymi					
Weryfikacja dotychczasowej wiedzy w celu doskonalenia znajomości oddziaływania prowadzonej działalności górniczej na zasoby wód podziemnych					
Rekultywacja niekorzystnie przekształconych powierzchni terenu					

Priorytet: Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Monitoring pól elektromagnetycznych oraz egzekucja obowiązku pomiarów źródeł promieniowania					
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców					

Priorytet: Bezpieczeństwo chemiczne

Cel krótkoterminowy	Ocena realizacji zadań	Ocena realizacji celu krótkoterminowego	Ocena stanu środowiska	Podjęte działania dodatkowe	Ocena osiągnięcia celu długoterminowego
Udoskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za minimalizację skutków wystąpienia poważnej awarii, w sposób zabezpieczający sprawne podejmowanie decyzji dotyczących ratownictwa i usuwania skutków awarii					
Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno - ratowniczych dla jednostek administracyjnych, objętych zewnętrznym oddziaływaniem awaryjnym zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej					
Zapewnienie mieszkańcom informacji o zaistniałych awariach, ryzyku ich wystąpienia oraz o sposobach ograniczania ich negatywnych skutków.					

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Jak wynika z powyższego zestawienia oceny realizacji celów określonych w poprzednim Programie, cele te w większości przypadków zostały osiągnięte, bądź zostały osiągnięte częściowo i w stopniu niewystarczającym. Przeprowadzona w aktualizacji Programu analiza aktualnego stanu środowiska pozwoliła stwierdzić, które elementy środowiska w Dąbrowie Górniczej wymagają zwiększonej intensywności działań ze względu na jakość środowiska, są to przede wszystkim: powietrze atmosferyczne, środowisko akustyczne, wody powierzchniowe, w drugiej kolejności gospodarka odpadami, ochrona przyrody, gleb i zasobów kopalin.

7. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020

Naczelną zasadą przyjętą w przedmiotowym programie jest zasada zrównoważonego rozwoju w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania istniejącego potencjału gminy (zasobów środowiska, surowców naturalnych, obiektów, sprzętu, jak i ludzi oraz wiedzy).

Na podstawie raportu o stanie środowiska i źródłach jego przekształceń oraz zagrożeń przedstawiono poniżej propozycję działań programowych umożliwiających spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez koordynację działań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Daje to możliwość planowania przyszłości gminy w perspektywie kilkunastu lat i umożliwia aktywizację społeczeństwa gminy, zwiększenie inicjatywy i wpływu społeczności na realizację działań rozwojowych.

Cele i działania proponowane w programie ochrony środowiska powinny posłużyć do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa, które polegać będą w pierwszej kolejności na niepogarszaniu stanu środowiska przyrodniczego na danym terenie, a następnie na jego poprawie. Realizacja wytyczonych celów w programie powinna spowodować zrównoważony rozwój gospodarczy, polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

7.1. Cele ekologiczne

Kompleksowość zagadnień ochrony środowiska, a także zakres przeobrażeń na terenie miasta wymusiła wyznaczenie celów średniookresowych i priorytetowych, a także przyjęcie zadań z zakresu wielu sektorów ochrony środowiska. Spośród nich dokonano wyboru najistotniejszych zagadnień, których rozwiązanie przyczyni się w przyszłości do poprawy stanu środowiska na terenie miasta.

Wyboru priorytetów ekologicznych dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie miasta Dąbrowa Górnicza, uwarunkowania zewnętrzne (obowiązujące akty prawne) i wewnętrzne, a także inne wymagania w zakresie jakości środowiska.

Wybór priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2013-2017 z perspektywą na lata 2018-2020 przeprowadzono przy zastosowaniu następujących kryteriów organizacyjnych i środowiskowych.

Ze względu na perspektywy czasowe oznaczono w Programie cele krótkoterminowe (w perspektywie 4-letniej) i długoterminowe (w perspektywie 8-letniej).

7.1.1. Kryteria o charakterze organizacyjnym

- wymiar zadania przedsięwzięcia (ponadlokalny i publiczny),
- konieczność realizacji przedsięwzięcia ze względów prawnych,
- zabezpieczenia środków na realizację lub możliwość uzyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych (z Unii Europejskiej z innych źródeł zagranicznych lub krajowych),
- efektywność ekologiczna przedsięwzięcia,
- znaczenie przedsięwzięcia w skali regionalnej,
- spełnianie wymogów zrównoważonego rozwoju - zgodność przedsięwzięcia dla rozwoju gospodarczego gminy.

7.1.2. Kryteria o charakterze środowiskowym

- możliwość likwidacji lub ograniczenia najpoważniejszych zagrożeń środowiska i zdrowia ludzi,
- zgodność z celami ekologicznymi i zasadniczymi kierunkami zadań wynikających ze Strategii rozwoju województwa śląskiego,
- zgodność z celami i priorytetami ekologicznymi określonymi w "Polityce Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016" i „Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego”,
- zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska,

- skala dysproporcji pomiędzy aktualnym i prognozowanym stanem środowiska a stanem wymaganym przez prawo,
- skala efektywności ekologicznej przedsięwzięcia (efekt planowany, tempo jego osiągnięcia),
- wieloaspektowość efektów ekologicznych przedsięwzięcia (możliwość jednoczesnego osiągnięcia poprawy stanu środowiska w zakresie kilku elementów środowiska),
- w odniesieniu do gospodarki odpadami istotnym kryterium była zgodność proponowanych zadań z wymogami kształtowania nowoczesnej gospodarki odpadami poprzez priorytetowe traktowanie tworzenia systemów, działań w zakresie zbiórki i transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

7.1.3. Cele ekologiczne dla miasta Dąbrowa Górnicza.

Kierując się podanymi powyżej kryteriami, wyznaczono następujące cele dla miasta Dąbrowa Górnicza z zakresu ochrony środowiska:

- uzyskanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego jako element trwałej poprawy standardu życia mieszkańców i utrzymania dobrego stanu środowiska,
- zmniejszenie powierzchni obszarów objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego,
- wzmocnienie ochrony przyrody oraz doskonalenie harmonijnego, zrównoważonego rozwoju na obszarach prawnie chronionych lub kwalifikujących się do ochrony prawnej, w tym korytarzy ekologicznych, w szczególności poprzez procedury związane z planowaniem przestrzennym i realizacją procesów inwestycyjnych.
- dostosowanie działań w zakresie planowania przestrzennego i lokalizacji inwestycji do specyfiki terenów zdegradowanych i przemysłowych.

8. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH W PRESPEKTYWIE DŁUGOTERMINOWEJ DO 2020r. I KRÓTKOTERMINOWEJ DO 2017r.

8.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Wszystkie działania człowieka są prowadzone w środowisku przyrodniczym, mają więc wpływ na jego stan obecny i przyszły. Oznacza to konieczność takiego gospodarowania, aby zachować środowisko w możliwie dobrym stanie dla przyszłych pokoleń. Tak więc kryteria zrównoważonego rozwoju powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych sektorów gospodarczych. Dokumenty te, zgodnie z art. 46 ustawy z dn. 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska teraz i w przyszłości.¹

8.1.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów

8.1.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2015r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Silny nadzór nad kierunkami rozwoju miasta i roli ochrony środowiska w jego rozwoju	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Monitoring tworzenia i późniejszej realizacji strategii, polityk, planów, programów i dokumentach programowych pod kątem ochrony środowiska	Miasto Dąbrowa Górnicza

8.2. Zarządzanie środowiskowe

Systemy Zarządzania Środowiskowego (SZŚ) zapewniają włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie zagadnień do kompetencji jej zarządu. Systemy te są dobrowolnym zobowiązaniem się organizacji w postaci przedsiębiorstwa, placówki sektora finansów, szkolnictwa, zdrowia, jednostki administracji publicznej i innej do podejmowania działań mających na celu zmniejszanie oddziaływań na środowisko, związanych z prowadzoną działalnością. Posiadanie przez daną firmę prawidłowo funkcjonującego SZŚ gwarantuje, iż firma ta działa zgodnie ze wszystkimi przepisami ochrony środowiska.

W ostatnim pięcioleciu nastąpił dynamiczny rozwój systemów zarządzania środowiskowego. Blisko 1 100 organizacji w Polsce posiada certyfikowane systemy zgodnie z normą PN - EN ISO 14001.

Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu (EMAS) (ang. *Eco-Management and Audit Scheme*) to system zarządzania środowiskowego, w którym dobrowolnie mogą uczestniczyć organizacje (przedsiębiorstwa, instytucje, organizacje, urzędy). Głównym założeniem systemu jest wyróżnienie tych organizacji, które wychodzą poza zakres minimalnej zgodności z przepisami i ciągle doskonalą efekty swojej działalności środowiskowej.

Podstawowe zasady systemu określa rozporządzenie 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji we wspólnotowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS). Rozporządzenie z dniem 1 maja 2004 r. zaczęło obowiązywać w Polsce.

¹ Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 – Warszawa 2008

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

System EMAS wykazuje duże podobieństwo do normy ISO 14001. Od roku 2001 treść normy ISO 14001 została włączona do rozporządzenia EMAS, pozwalając na ograniczenie się do identyfikacji dodatkowych wymagań stawianych organizacjom w systemie EMAS. Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego w oparciu o wymagania normy ISO 14001 można traktować jako krok w kierunku rejestracji w systemie EMAS

Na terenie gminy funkcjonują przedsiębiorstwa posiadające m.in. certyfikowane Systemy Zarządzania Jakością (ISO 9001), środowiskiem (ISO 14001) oraz HACCP.

8.2.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Upowszechnianie i wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego

8.2.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Współpraca z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwach na terenie miasta Dąbrowa Górnicza	Organizacje pozarządowe

8.3. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Rola edukacji ekologicznej w procesie realizacji polityki środowiskowej, a więc i obowiązków ekologicznych, jest szczególnie istotna. Problem niedostatków w zakresie ochrony środowiska jest widoczny nie tylko z punktu widzenia stosowanych przez przedsiębiorców technologii, jak i wyrobienia w społeczeństwie szacunku do otaczającej przyrody. Nie chodzi również tylko o edukację w ścisłym tego słowa znaczeniu, czyli proces nauczania, świadczony w ramach systemu oświaty, ale o kształtowanie świadomości ekologicznej w każdej dziedzinie życia, mającej jakikolwiek związek z ochroną środowiska.

8.3.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą: „myśl globalnie, działaj lokalnie”

8.3.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Wzrastająca świadomość ekologiczna oraz wiedza o ochronie środowiska		
1.	Kontynuacja realizacji programu edukacji ekologicznej – m.in. współorganizacja akcji ekologicznych (np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Pikniki Ekologiczne, Dzień bez Samochodu)	Miasto Dąbrowa Górnicza, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe
2.	Wspieranie merytoryczne i finansowe aktywnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży np. organizowanie konkursów, sesji popularno-naukowych związanych z tematyką środowiskową	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe
3.	Współdziałanie władz miasta z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego Ochrony (w tym organizowanie konferencji prasowych dotyczących zagadnień ochrony środowiska)	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

4.	Wyposażenie szkół w wydawnictwa i prezentacje multimedialne propagujące walory i turystykę przyrodniczą na terenie miasta, spotkania i współpraca szkół ze środowiskiem naukowym i organizacjami pozarządowymi (np. wspólne zajęcia terenowe), organizacja konkursów plastycznych, fotograficznych dotyczących tej tematyki, regularne programy i publikacje w regionalnych mediach	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe
5.	Organizowanie wycieczek szkolnych w miejsca obrazujące bogactwo przyrodnicze miasta oraz objęcie patronatu przez poszczególne szkoły nad przestrzeganiem ochrony wytypowanych obszarów przyrodniczo cennych	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe
6.	Uspołecznienie procesów planistycznych i decyzyjnych mających związek ze środowiskiem i jego ochroną.	Miasto Dąbrowa Górnicza
7.	Wprowadzenia przedstawicieli organizacji ekologicznych do ciał konsultacyjnych i opiniotwórczych, funduszy ekologicznych itp.	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe
Zapewnienie dostępu kwestii ochrony środowiska do środków masowego przekazu		
8.	Rozwinięcie publicznie dostępnego internetowego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie, zapewniającego sprawny wgląd społeczeństwa do ww. danych (w ramach rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Zagłębiu Dąbrowskim i prowadzonego ekoportalu)	Miasto Dąbrowa Górnicza, Wojewoda
9.	Włączenie do miejskiego systemu informacji przestrzennej zagadnień ochrony środowiska (źródła uciążliwości i zasięg ich oddziaływań, obszary zagrożeń, tereny eksploatacji surowców, przyrodnicze obszary chronione itp.).	Miasto Dąbrowa Górnicza
10.	Stworzenie i utrzymywanie interaktywnej bazy danych o środowisku, informującej o jego stanie i działaniach na rzecz jego ochrony, dostępnej za pomocą Internetu.	WIOŚ, Miasto Dąbrowa Górnicza
11.	Zamieszczanie w Internecie, prasie i siedzibie Urzędu informacji o pracach administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji administracyjnych i realizacją prac planistycznych oraz informacji o możliwości wnoszenia uwag i wniosków	Miasto Dąbrowa Górnicza

8.4. Odpowiedzialność za szkody w środowisku

3 października 2008 roku Sejm uchwalił w ustawę o zapobieganiu i naprawie szkód w środowisku, która określa zasady odpowiedzialności za zanieczyszczenia. Ustawa dostosowuje polskie prawo do dyrektywy unijnej z 2004 roku.

Zasada zakładająca, że zanieczyszczający środowisko płaci, jest stosowana w Polsce już od lat. System opłat i kar za zanieczyszczenia i szkody w środowisku był wprowadzony w latach 80. Działał skutecznie, ale nie był rozwiązaniem kompatybilnym z jednolitą polityką w tym zakresie w Unii. Ustawa określa zasady odpowiedzialności za naprawę szkód w środowisku. Z powodu nie wywiązywania się sprawców z tego obowiązku, instytucje publiczne ponoszą straty w wysokości od 25 do 125 mln zł rocznie. Nowe prawo przewiduje, że osoby poszkodowane lub inne zainteresowane strony (np. organizacje ekologiczne) będą mogły zgłaszać zaistniałe szkody do organów ochrony środowiska. W przypadku, gdy nie będzie można rozpoznać sprawcy lub nie będzie można wobec niego rozpocząć egzekucji, naprawą szkody zajmie się regionalny dyrektor ochrony środowiska. Na nim ciąży również obowiązek podjęcia działań w przypadkach wystąpienia zagrożenia życia lub zdrowia ludzi albo pojawienia się nieodwracalnych szkód

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

w środowisku. Jeśli zagrożenie zostanie wywołane przez organizmy genetycznie zmodyfikowane, organem odpowiedzialnym będzie minister środowiska.

Ustawa Prawo ochrony środowiska rozróżnia dwa rodzaje odpowiedzialności związanej z występowaniem szkody w środowisku:

- odpowiedzialność administracyjna związana z egzekwowaniem administracyjnych obowiązków ciążących na podmiotach korzystających ze środowiska,
- odpowiedzialność cywilnoprawna pozostająca w gestii sądów powszechnych.

Chociaż polskie podejście do kwestii odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku jest szersze od wspólnotowego, to w najbliższych latach politykę w tym zakresie kształtować będą przepisy UE zawarte w Dyrektywie 2004/35/WE w sprawie odpowiedzialności za zapobieganie i naprawę szkód w środowisku.

Prowadzenie rejestru zagrożeń i szkód w środowisku należy m.in. do zadań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

8.4.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizacja możliwości wystąpienia szkody

8.4.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Stworzenie bazy danych o szkodach w środowisku i działaniach naprawczych	Inspektorat Ochrony Środowiska
2.	Prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji, sądownictwa oraz podmiotów gospodarczych	Inspektorat Ochrony Środowiska, organizacje pozarządowe
3.	Ewidencja Zakładów Dużego Ryzyka (ZDR) i Zakładów Zwiększonego Ryzyka (ZZR) wystąpienia awarii	WIOŚ, straż pożarna

8.5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Miejscowy plan, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r., jest podstawowym instrumentem kształtowania ładu przestrzennego pozwalającym gminom na racjonalną gospodarkę terenami. Poza planem miejscowym w systemie planowania przestrzennego występują instrumenty pomocnicze, w postaci decyzji lokalizacyjnych. Pomimo istnienia ustawy oraz ustaw określających kompetencje w tym zakresie samorządów wszystkich szczebli znaczna powierzchnia kraju nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W gminie Dąbrowa Górnicza funkcjonuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Ww dokumenty są w głównej mierze podstawą do podejmowania najbardziej racjonalnych decyzji dot. kształtowania ładu przestrzennego oraz ochrony środowiska.

8.5.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji

8.5.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów zobowiązujących do podejmowania działań mających na celu zabezpieczanie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem oraz ograniczanie tego oddziaływania	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Nadzór nad realizacją planów zagospodarowania przestrzennego dla wydzielonych obszarów planistycznych wraz z prognozami oddziaływania na środowisko.	Miasto Dąbrowa Górnicza
3.	Wprowadzenie mechanizmów ochrony zasobów złóż kopalin przed zagospodarowaniem powierzchni uniemożliwiającym przyszłe wykorzystanie	Miasto Dąbrowa Górnicza
4.	Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie powietrza, wód i hałasu	Miasto Dąbrowa Górnicza

8.6. Ochrona przyrody

8.6.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Zachowanie bogatej różnorodności biologicznej

8.6.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Objęcie ochroną prawną wszystkich obszarów i obiektów wytypowanych do ochrony w dokumentach strategicznych		
1.	Określenie najbardziej wartościowych krajobrazowo obszarów rolniczych i ich ochrona	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych i pomników przyrody – przynajmniej w zakresie wskazanym w inwentaryzacjach przyrodniczych, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Miasto Dąbrowa Górnicza
3.	Uwzględnienie spójności miejskiego systemu przyrodniczego (w tym węzłów i korytarzy ekologicznych) w ocenach oddziaływania na środowisko oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Miasto Dąbrowa Górnicza
4.	Budowa nowych i utrzymanie istniejących ścieżek przyrodniczo - dydaktycznych na terenach miejskich, w tym na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, oraz zapewnienie działań promocyjnych: stworzenie infrastruktury w postaci m.in. tablic informacyjnych i oznakowań, wydanie aktualnego przewodnika	Miasto Dąbrowa Górnicza
Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej		

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

5.	Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej	Organizacje pozarządowe, Miasto Dąbrowa Górnicza
6.	Identyfikacja niezagospodarowanych terenów pod kątem możliwości zakładania terenów zieleni i zadrzewień	Miasto Dąbrowa Górnicza, placówki oświatowe, jednostki miejskie
7.	Zagospodarowanie ww. terenów poprzez zakładanie terenów zieleni niskiej i wysokiej oraz elementów architektury ogrodowej (ławki, stoły, place zabaw)	Miasto Dąbrowa Górnicza, placówki oświatowe, jednostki miejskie
8.	Kompleksowe utrzymanie terenów zieleni miejskiej	Miasto Dąbrowa Górnicza
Wzmocnienie skuteczności decyzji administracyjnych w zakresie wymagań dotyczących ochrony przyrody poprzez rozszerzenie współdziałania wydziałów: urbanistyki i architektury oraz ochrony środowiska i rolnictwa		
9.	Wprowadzanie do decyzji administracyjnych związanych z procesem budowlanym zapisów o ochronie zieleni i kompensacjach przyrodniczych, a następnie kontrola i egzekucja tych zapisów	Miasto Dąbrowa Górnicza
10.	Analiza zamierzeń inwestycyjnych, dla których nie jest wykonywany raport o oddziaływaniu na środowisko, pod kątem zapewnienia właściwej ochrony przyrody	Miasto Dąbrowa Górnicza, Wojewoda
11.	Kierowanie projektów budowlanych oraz wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu do uzgodnień wewnętrznych (w ramach struktury Urzędu Miasta) w sposób zapewniający możliwość wypowiedzenia się w sprawach ochrony przyrody na wczesnym etapie procedury	Miasto Dąbrowa Górnicza
12.	Uwzględnienie utworzonych i planowanych obszarów ochrony przyrody w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Miasto Dąbrowa Górnicza
Zapobieganie degradacji istniejących obszarów wodno-błotnych oraz siedlisk zagrożonych wyginieciem		
13.	Inwentaryzacja i opracowanie strategii ochrony i renaturalizacji istniejących obszarów wodno-błotnych oraz siedlisk zagrożonych wyginieciem	organizacje ekologiczne, uczelnie, miasto Dąbrowa Górnicza
14.	Zapewnienie kontroli konserwatora przyrody nad działaniami melioracyjnymi, których realizacja może znacząco oddziaływać na przyrodę	Urząd Wojewódzki
15.	Podjęcie działań zapobiegawczych dla powstrzymania degradacji siedlisk florystyczno-faunistycznych w obrębie poeksploatacyjnych akwenów wodnych	organizacje ekologiczne, miasto Dąbrowa Górnicza

8.7 Ochrona lasów.

8.7.1. Cel długoterminowy do do 2020 r.

Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego

8.7.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Ochrona zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym lub półnaturalnym oraz śródleśnych zbiorników i cieków wodnych	Nadleśnictwo Siewierz, Wojewoda
2.	Wprowadzanie udoskonalonych rębni naśladujących naturalne procesy w ekosystemie leśnym	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz
1.	Przeciwdziałanie fragmentacji kompleksów oraz ochrona ściany lasu poprzez rozbudowę okrajków i oszyjków.	Nadleśnictwo Siewierz
2.	Przebudowa monokultur iglastych w kierunku zgodności z siedliskiem i roślinnością potencjalną	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz
3.	Zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów w celu zwiększenia różnorodności genetycznej i biologicznej	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz
4.	Wypracowanie zasad współpracy pomiędzy Urzędem Miejskim, Nadleśnictwem i służbami weterynaryjnymi w zakresie odłowu dzikiej zwierzyny penetrującej przedmieścia	Miasto Dąbrowa Górnicza, Nadleśnictwo Siewierz, Inspekcja Weterynaryjna
5.	Edukacja mieszkańców przedmieść w zakresie ochrony dzikich zwierząt oraz zachowania zasad bezpieczeństwa w kontaktach z nimi	Miasto Dąbrowa Górnicza, Nadleśnictwo Siewierz
6.	Ochrona i tworzenie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych i wzdłuż cieków wodnych	Właściciele gruntów
7.	Opracowanie planu urządzania lasu dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa oraz poddanie go procedurze oceny oddziaływania na środowisko	Nadleśnictwo Siewierz
8.	Zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej oraz nieużytków i terenów zdegradowanych i przekształconych gatunkami rodzimymi	Wojewoda, Nadleśnictwa, właściciele gruntów
9.	Inwentaryzacja zasobów leśnych pod kątem ich stanu zdrowotnego	Nadleśnictwa
10.	Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki, nielegalne wysypiska śmieci)	Nadleśnictwa, właściciele lasów
11.	Prowadzenie ciągłej kampanii edukacyjno – informacyjnej w celu podnoszenia świadomości w zakresie celów i korzyści z trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	Miasto Dąbrowa Górnicza, Nadleśnictwa

8.8. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

W ramach tego zagadnienia pod uwagę należy wziąć przede wszystkim zmniejszenie materiałochłonności, odpadowości, wodochłonności i energochłonności produkcji przemysłowej. Jest to podejście korzystne zarówno ze względów ochrony zasobów środowiska, jak też ekonomii prowadzonych procesów technologicznych w poszczególnych zakładach. Oprócz minimalizacji oddziaływania na środowisko, poprzez pobór wody, surowców naturalnych i energii, wytwórcy z sektora gospodarczego mają szansę ponosić niższe opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz redukować koszty energii i surowców stosowanych w produkcji.

Z uwagi na wprowadzanie nowych technologii oraz uwarunkowania ekonomiczne większość przedsiębiorstw, instytucji oraz spółdzielni realizuje zadania w celu osiągnięcia zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii m.in. poprzez:

- wymianę starych odcinków sieci wodociągowej z zastosowaniem nowych technologii oraz stosowanie doszczelniaczy przy usuwaniu awarii,
- stosowanie w miarę możliwości zamkniętych układów obiegu wody,
- sukcesywnie wymienia się tradycyjne sieci ciepłownicze na preizolowane oraz modernizuje węzły cieplne,
- zarządy spółdzielni i zarządcy budynków sukcesywnie wprowadzają w każdym budynku liczniki dostarczanej energii cieplnej na potrzeby CO oraz liczniki na ciepłą i zimną wodę.

8.8.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę od deficytów wody

8.8.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Retencjonowanie wód opadowych poprzez instalację odpowiednich urządzeń na ciągach kanalizacji deszczowej i rowów melioracyjnych	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty gospodarcze
2.	Wspieranie stosowania zamkniętych obiegów wody w przedsiębiorstwach	Podmioty gospodarcze
3.	Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych	Miasto Dąbrowa Górnicza

8.9. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

8.9.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Zabezpieczenie przed skutkami powodzi

8.9.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Kontynuacja działań zapewniających ochronę przed powodzią	Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek, Wojewoda
2.	Udrożnienie i konserwacja melioracji szczegółowych i podstawowych.	ŚZMiUW, Miasto Dąbrowa Górnicza
3.	Wprowadzanie odpowiednich zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy w celu unikania zabudowy terenów zalewowych	Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek, Wojewoda
4.	Rozbudowa systemu monitorowania zagrożenia powodziowego oraz ostrzegania o zagrożeniu powodziowym (rozwój systemów komunikacji radiowej, zakup i zainstalowanie urządzeń sygnalizacyjno - alarmowych)	RZGW, Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki, IMGW
5.	Stworzenie systemu szybkiego ostrzegania i reagowania w przypadku zagrożenia powodzią	RZGW Gliwice, Miasto Dąbrowa Górnicza
6.	Ochrona przed powodzią – odbudowa i konserwacja urządzeń przeciwpowodziowych	Miasto Dąbrowa Górnicza, ŚZMiUW, RZGW Gliwice

8.10. Ochrona powierzchni ziemi

8.10.1 Cel długoterminowy do 2020 r.

Rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych oraz przywracanie im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej

8.10.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego		
1.	Monitoring stanu jakości gleby i ziemi, głównie na terenach przemysłowych i poprzemysłowych	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ
2.	Podejmowanie działań zobowiązujących właścicieli zanieczyszczonych terenów (oraz podmiotów będących sprawcami zanieczyszczeń) do doprowadzenia środowiska do stanu właściwego	RDOŚ, Miasto Dąbrowa Górnicza
Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania		
3.	Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego	WIOŚ
4.	Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania	WIOŚ
5.	Zobowiązanie sprawców zanieczyszczeniem oraz podmiotów których działalność stanowi zagrożenie wystąpienia szkody w środowisku do wyeliminowania tego zagrożenia lub do doprowadzenia środowiska do stanu właściwego	RDOŚ
6.	Okresowa zawartości metali ciężkich w glebach użytkowanych rolniczo	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ
Promocja rolnictwa skojarzonego z ochroną przyrody oraz uprawami energetycznymi		
7.	Ochrona gruntów rolnych na terenach cennych przyrodniczo przed zmianą sposobu użytkowania (w dokumentach planistycznych i decyzjach administracyjnych)	Miasto Dąbrowa Górnicza
8.	Działanie edukacyjne wsparte mechanizmami wsparcia w zakresie doradztwa rolniczego i korzystania z funduszy europejskich	Miasto Dąbrowa Górnicza, ośrodki doradztwa rolniczego
Rekultywacja niekorzystnie przekształconych powierzchni terenu		
9.	Kontynuacja rekultywacji miejsc zanieczyszczonych i niekorzystnie przekształconych oraz likwidacja i zagospodarowanie nieczynnych hałd i składowisk odpadów	podmioty zobowiązane do prowadzenia rekultywacji
10.	Reeksploatacja składowiska Lipówka	ArcelorMittal S.A.

8.10.3 Cel długoterminowy do 2020 r.

Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

8.10.4 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego		
1.	Kontrola stanu faktycznego w przypadku wydobywania kopalin bez wymaganej koncesji i naliczanie opłat eksploatacyjnych w przypadku nielegalnej działalności	Starosta, Marszałek
2.	Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich udokumentowanych złóż wraz z zapisami uniemożliwiającymi ich trwale zainwestowanie	Miasto Dąbrowa Górnicza, Wojewoda
3.	Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego	Organy koncesyjne
4.	Gromadzenie, archiwizowanie i przetwarzanie danych geologicznych	Marszałek, Starosta, PIG

8.11 Środowisko a zdrowie

Jakość środowiska w znacznym stopniu wpływa na stan zdrowia. Wg raportu WHO około 25 % zgonów i chorób w skali globalnej jest wynikiem negatywnego oddziaływania środowiskowego. Zanieczyszczenie środowiska ma swój udział w rozwoju aż 80 % chorób, pośrednio wpływa też na ogólny stan zdrowia fizycznego i psychicznego poprzez ograniczenie człowiekowi dostępu do zasobów środowiskowych a co za tym idzie ograniczenie możliwości wypoczynku i wrażeń estetycznych.

Dlatego też program ochrony środowiska powinien ujmować zjawiska globalne i długofalowe, wpływające zarówno na zdrowie fizyczne jak i na komfort psychiczny człowieka. Do największych problemów mających wpływ na stan zdrowia ludzi należą:

- jakość wody przeznaczonej do spożycia,
- zanieczyszczenie wód gruntowych,
- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- emisja hałasu.

Główne kierunki działań na rzecz środowiska i zdrowia zostały określone w przyjętym przez Radę Ministrów Wieloletnim Programie „Środowisko a zdrowie”.

8.11.1 Cel długoterminowy do 2020 r.

Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia

8.11.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Monitoring jakości wody do spożycia przez ludzi szczególnie w odniesieniu do zawartości w wodzie wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), trihalometanów (THM) oraz metali ciężkich	organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej
2.	Promocja zdrowego stylu życia i unikanie zagrożeń oraz profilaktyka chorób cywilizacyjnych i ograniczenie zewnętrznych przyczyn ich powstawania	organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, organizacje pozarządowe
3.	Monitoring jakości powietrza	WIOŚ Katowice

8.12. Jakość powietrza

8.12.1. Cel długoterminowy do 2020r.

Osiągnięcie odpowiedniej jakości powietrza zgodnie z obowiązującymi standardami

8.12.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Aktualizacja istniejących oraz opracowanie nowych dokumentów strategicznych dotyczących zarządzania ochroną powietrza		
1.	Kontynuacja realizowanego programu wspierania ograniczania niskiej emisji przez mieszkańców gminy. Kontynuacja istniejącego systemu dofinansowań do termomodernizacji obiektów zamieszkania zbiorowego i obsługi komunalnej oraz obiektów oświatowych, służby zdrowia, kultury i sztuki podległych samorządowi.	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Wnikliwe prowadzenie postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć	Miasto Dąbrowa Górnicza, RDOŚ
3.	Nadzorowanie i monitorowanie realizacji Programu Ochrony Powietrza.	Marszałek
Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 oraz tlenkami azotu poprzez wdrożenie działań zaproponowanych w programie ochrony powietrza, programie termomodernizacji oraz programie ograniczenia niskiej emisji		
4.	Realizacja działań przewidzianych w Programie Ochrony Powietrza	Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek, przedsiębiorcy
5.	Ograniczanie emisji z powierzchni dróg i placów (m.in. prowadzenie remontów istniejących dróg m.in. zmiana nawierzchni)	Miasto Dąbrowa Górnicza, Zarządy dróg
6.	Realizowanie działań przewidzianych w procesie ograniczania niskiej emisji przez mieszkańców gminy	Miasto Dąbrowa Górnicza, wskazane podmioty
7.	Sprzątanie dróg przez ich zarządców w szczególności systematyczne sprzątanie na mokro dróg, chodników, w miejscach zagęszczonej zabudowy ze szczególną starannością po sezonie zimowym, po ustąpieniu śniegów	Zarządcy Dróg, miasto Dąbrowa Górnicza
Kontynuacja działań ograniczających emisję zanieczyszczeń		
8.	Modernizacja ciepłowni i węzłów cieplnych lub łączenie systemów ciepłowniczych w celu optymalizacji wykorzystania energii pierwotnej paliw	Przedsiębiorstwa komunalne, zarządcy nieruchomości, miasto Dąbrowa Górnicza
9.	Podłączenie indywidualnych odbiorców energii cieplnej do sieci ciepłowniczej miasta.	Przedsiębiorstwa komunalne, zarządcy nieruchomości, miasto Dąbrowa Górnicza
10.	Modernizacja kotłowni lokalnych (<50 MW,), wymiana kotłów grzewczych na paliwa niskoemisyjne, podłączenie do sieci cieplnej i gazowniczej.	Przedsiębiorstwa komunalne, zarządcy nieruchomości, miasto Dąbrowa Górnicza
11.	Realizacja przedsięwzięć termomodernizacyjnych	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele obiektów
12.	Włączenie do wszystkich projektów modernizacji i rozbudowy	Miasto Dąbrowa

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

	infrastruktury drogowej kwestii uzupełniania ubytków i zakładania nowej zieleni przydrożnej w sposób maksymalizujący ograniczanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń	Górnica, zarządcy dróg
13.	Działania edukacyjne poprzez zamieszczanie na prowadzonym przez Urząd Miasta Ekoportalu treści promujących zachowania proekologiczne i uświadamiające szkodliwy wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie (również w celu zmiany przyzwolenia społecznego na spalanie odpadów w piecach czy kotłach grzewczych)	Miasto Dąbrowa Górnica, organizacje pozarządowe
14.	Poprawa efektywności energetycznej i cieplnej budynków w zasobach miasta	Miasto Dąbrowa Górnica
15.	Wspieranie działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji ze źródeł komunalnych	Miasto Dąbrowa Górnica
16.	Modernizacja instalacji przygotowania c.w.u. w oparciu o zastosowanie systemów solarnych.	Miasto Dąbrowa Górnica
Wzmocnienie systemu monitoringu stanu i jakości powietrza atmosferycznego, głównie w zakresie stężenia pyłów PM10 i PM2,5		
17.	Wykonywanie obowiązkowych pomiarów w zakresie wprowadzania gazów i pyłów do powietrza oraz przekazywanie odpowiednim organom w formie ustalonej prawem	Podmioty gospodarcze
18.	Prowadzenie interwencji w ramach kompetencji organów i inspekcji ochrony środowiska w związku z uciążliwościami zgłaszanymi przez społeczeństwo dotyczącymi emisji gazów i pyłów do powietrza oraz emisji uciążliwych zapachów	WIOŚ Katowice
Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych oraz zapobieganie emisji zanieczyszczeń z powierzchni dróg i placów		
19.	Usprawnienie organizacji ruchu drogowego (m.in. wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza osiedla mieszkaniowe)	Zarządcy dróg, Miasto Dąbrowa Górnica
20.	Promocja komunikacji zbiorowej	Miasto Dąbrowa Górnica, przedsiębiorstwa komunikacyjne
21.	Rozbudowa systemu tras rowerowych (co najmniej w zakresie wskazanym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) i promocja roweru jako alternatywnego środka transportu	Miasto Dąbrowa Górnica
22.	Kontrola prawidłowego prowadzenia w mieście robót budowlanych i modernizacyjnych w celu zmniejszenia pylenia. Utrzymywanie w czystości terenów otaczających place budów.	Miasto Dąbrowa Górnica, PINB
Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych oraz ograniczanie strat ciepła z linii ciepłowniczych		
23.	Opracowanie i realizacja programu rozwoju energetyki odnawialnej (wraz z określeniem potencjału techniczno - ekonomicznego energii odnawialnej na terenie miasta)	Miasto Dąbrowa Górnica
24.	Opracowanie i wdrożenie bazy danych o odnawialnych źródłach energii oraz promocja, popularyzacja i wspieranie modelowych rozwiązań w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.	Miasto Dąbrowa Górnica, organizacje pozarządowe
25.	Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania odnawialnych źródeł energii oraz szkodliwości spalania odpadów w gospodarstwach domowych	Miasto Dąbrowa Górnica, organizacje pozarządowe
26.	Modernizacja oświetlenia ulicznego (wprowadzenie oświetlenia energooszczędnego)	Miasto Dąbrowa Górnica

8.13. Ochrona wód

8.13.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wszystkich wód

Długofalowym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie gospodarki wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym jak i ilościowym. Oznacza to, że wody powierzchniowe powinny pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie, na wyznaczonych odcinkach lub akwenach, być przydatne do:

- wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę do picia,
- celów kąpielowych,
- bytowania ryb, spełniając także odpowiednie wymagania na obszarach chronionych.

8.13.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Ochrona stanu i jakości wód podziemnych i powierzchniowych		
1.	Rozwój sieci monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych, dostosowanie jej do wymagań wspólnotowych	WIOŚ Katowice
2.	Intensyfikacja działań kontrolnych mających na celu przeciwdziałanie odprowadzaniu nieoczyszczonych ścieków komunalnych do wód oraz przeciwdziałanie nieprawidłowościom w odprowadzaniu ścieków przemysłowych, w tym weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych.	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ Katowice
3.	Wspieranie działań inwestycyjnych mających na celu ograniczenie i eliminację ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych w ściekach do środowiska wodnego a w szczególności substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.	Podmioty gospodarcze
Zwiększenie skuteczności wykrywania lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko		
4.	Kontrola zabezpieczenia środowiska wodnego przed oddziaływaniem wywołanym magazynowaniem i stosowaniem nawozów naturalnych	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ
5.	Kontrola (np. dymowo – parowa) sieci kanalizacji deszczowej pod kątem nielegalnych podłączeń kanalizacji sanitarnej	PWiK Dąbrowa Górnicza
Dostosowanie instalacji ujmowania, uzdatniania i transportu wody do potrzeb ilościowych i jakościowych społeczeństwa i gospodarki, oraz wymagań związanych z ochroną zasobów wodnych		
6.	Wymiana sieci o największej awaryjności (wodociągi stalowe i żeliwne) w ulicach, w których zaplanowano budowę kanalizacji sanitarnej	PWiK Dąbrowa Górnicza, Miasto Dąbrowa Górnicza
7.	Wymiana wodociągów wykonanych z azbestocementu szczególnie narażonych na zniszczenie w trakcie robót związanych z budową kanalizacji sanitarnej	PWiK Dąbrowa Górnicza, Miasto Dąbrowa Górnicza
Ochrona zasobów wodnych koniecznych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców		
8.	Nadzór nad nowo powstającymi i istniejącymi indywidualnymi urządzeniami i instalacjami do poboru wody (pod kątem formalno – prawnym i technicznym)	Miasto Dąbrowa Górnicza
9.	Tworzenie systemu dopłat dla mieszkańców indywidualnych w celu dofinansowania podłączeń do miejskiej sieci wodociągowej	Miasto Dąbrowa Górnicza
10.	Rozwój współpracy ze wszystkimi instytucjami wpływającymi na jakość wód, wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie racjonalnej gospodarki wodami i jej ochrony przed zanieczyszczeniem	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ, organizacje pozarządowe

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania		
11.	Eksploatacja urządzeń do podczyszczania i oczyszczania ścieków deszczowych i roztopowych (usuwanie odpadów z piaskowników i olejów z separatorów)	PWiK Dąbrowa Górnicza, Miasto Dąbrowa Górnicza
12.	Dofinansowanie podłączeń indywidualnych dostawców ścieków (osób fizycznych) do kanalizacji sanitarnej	PWiK Dąbrowa Górnicza
13.	Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania	Miasto Dąbrowa Górnicza, PWiK w Dąbrowie Górniczej
Ograniczenie odprowadzania do środowiska niewystarczająco oczyszczonych wód opadowych i roztopowych		
14.	Inwentaryzacja sieci kanalizacji deszczowej na terenach przemysłowych	Zarządcy terenów, właściciele kanalizacji
15.	Bieżące utrzymanie kanalizacji deszczowej	Miasto Dąbrowa Górnicza
16.	Działania kontrolne, w spornych przypadkach - zobowiązanie do wykonania przeglądów ekologicznych, nakładanie obowiązków dotyczących wyposażenia sieci w urządzenia oczyszczające oraz do uzyskiwania pozwoleń wodnoprawnych	Urząd Miejski, WIOŚ, Urząd Marszałkowski
Zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, w tym związanych z produkcją rolną		
17.	Współpraca ze środowiskami rolniczymi w zakresie wdrażania dobrych praktyk rolniczych, niezbędnych dla skutecznej ochrony wód przed zanieczyszczeniem obszarowym	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ Katowice, ARiMR, organizacje pozarządowe
18.	Kontrola szczelności i sposobu eksploatacji zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Miejski, PINB, WIOŚ
19.	Promocja przestrzegania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	Urząd Miejski, Okręgowa Stacja Chemiczna - Rolnicza
20.	Wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w miejscach gdzie jest niemożliwa lub ekonomicznie nieuzasadniona budowa sieci kanalizacyjnej	Miasto Dąbrowa Górnicza
21.	Nadzór nad lokalizacją przydomowych oczyszczalni ścieków, w tym – analiza ich lokalizacji pod kątem lokalnych warunków gruntowo wodnych	Miasto Dąbrowa Górnicza
Weryfikacja dotychczasowej wiedzy w celu doskonalenia znajomości oddziaływania prowadzonej działalności górniczej na zasoby wód podziemnych		
22.	Zobowiązanie podmiotów gospodarczych prowadzących działalność górniczą do opracowania przeglądu ekologicznego oceniającego wpływ tej działalności na zasoby wód podziemnych, o ile brak jest aktualnej wiedzy na ten temat	Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek Województwa
23.	W przypadku stwierdzenia w przeglądzie ekologicznym istnienia nadmiernego negatywnego oddziaływania - zobowiązanie podmiotów negatywnie oddziałujących na zasoby wodne do podjęcia działań mających na celu zabezpieczenie środowiska przed niekorzystnymi zmianami.	Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek Województwa

8.14. Gospodarka odpadami

8.14.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i Polityką Ekologiczną Państwa

Celem dalekosiężnym jest stworzenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym realizowane są zasady:

- zapobieganie powstawania odpadów,
- przygotowanie odpadów do ponownego użycia – recykling, inne metody odzysku, unieszkodliwianie (inne niż składowanie).

Realizacja powyższego pozwoli na osiągnięcie następujących celów:

- ograniczenie składowania odpadów, w szczególności odpadów ulegających biodegradacji,
- ograniczenie zmian klimatu powodowanych przez gospodarkę odpadami,
- zastępowanie spalania paliw kopalnych odzyskiem energii z odpadów zawierających frakcje biodegradowalne, co przyczyni się do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym kraju.

Zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa cele główne to:

- utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,
- zwiększenie udziału odzysku (w szczególności odzysku energii z odpadów), zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowisko odpadów;
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.
- bieżąca aktualizacja danych o gospodarce odpadami w gminie.

Cele w gospodarce odpadami komunalnymi

W gospodarce odpadami komunalnymi przyjęto następujące cele określone w KPGO 2014:

- wdrożenie tzw. podatku śmieciowego, co będzie miało bezpośredni wpływ na osiągnięcie poniższych celów,
- objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100% mieszkańców oraz zapewnienie objęcia wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r.,
- zapewnienie szczelności w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi w sektorze dotyczącym nieruchomości niezamieszkałych.
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych:
 - w 2013 r. więcej niż 50%,
 - w 2020 r. więcej niż 35%
- zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do końca 2014 r., do maks. 60% wytworzonych odpadów,
- przygotowanie do ponownego użycia i recyklingu na poziomie min. 50%, przynajmniej takich odpadów jak papier, tworzywa sztuczne, szkło i metale pochodzące z gospodarstw domowych (oraz w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów pochodzących z gospodarstw domowych) do 2020 r.

Redukcja ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Uwzględniając wymagania określone w art. 5 Dyrektywy Rady 1999/31/EC należy przyjąć, że udział odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania powinien wynosić wagowo:

- w 2013 roku – 50%,
- w 2020 roku – 35%.

Wartością odniesienia dla ustalania udziału procentowego jest całkowita ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonych na terenie Dąbrowy Górniczej w 1995 r. – **19 853 Mg**.

Powyższą wartość oszacowano na podstawie przyjętych następujących wielkości:

- liczba ludności w mieście w/g GUS w 1995 r. - 128 082 osoby,
- jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów biodegradowalnych w 1995 r. w/g KPGO dla miasta - 155 kg/M/rok.

Ilość składowanych odpadów ulegających biodegradacji wyznaczona dla Gminy Dąbrowa Górnicza nie powinna przekraczać:

- w 2013 r. – **9 926,5 Mg/rok**,
- w 2020 r. – **6 948,6 Mg/rok**.

W celu osiągnięcia powyższych założeń proponuje się podjąć następujące działania:

- rozwój selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych,
- skierowanie do instalacji kompostowania odpadów ulegających biodegradacji pochodzących z selektywnej zbiórki, utrzymania terenów zielonych oraz ogrodów,
- rozwijanie metod zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji „u źródła” poprzez stosowanie przez mieszkańców przydomowych kompostowników.

Cele w gospodarce odpadami niebezpiecznymi

W gospodarce odpadami niebezpiecznymi przyjęto następujące cele krótko- i długookresowe:

- objęcie wszystkich mieszkańców systemem zbierania (odbioru) odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
- uszczelnienie systemu zbierania odpadów niebezpiecznych ze szczególnym uwzględnieniem selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych z gospodarstw domowych,
- sukcesywna minimalizacja ilości powstających odpadów niebezpiecznych,
- sukcesywne zwiększanie stopnia ilości odpadów poddawanych procesom odzysku bądź unieszkodliwienia,
- zwiększenie efektywności monitoringu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi,
- systematyczna edukacja w zakresie prawidłowych metod postępowania z odpadami niebezpiecznymi.

Cele w gospodarce odpadami zawierającymi azbest

Cele krótko- i długookresowe:

- bieżąca aktualizacja danych dotyczących występowania wyrobów azbestowych na terenie miasta,
- sukcesywne osiąganie celów, które zostały określone w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, w tym usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest do 2032 r.

Cele w gospodarce odpadami innymi niż niebezpieczne

W gospodarce odpadami innymi niż niebezpieczne przyjęto następujące cele krótko- i długookresowe:

- uszczelnienie systemu zbierania i zagospodarowania odpadów przemysłowych,
- uszczelnienie systemu importowanych odpadów,
- minimalizacja ilości powstających odpadów przemysłowych,
- zwiększanie stopnia ilości odpadów poddawanych procesom odzysku,

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- zwiększenie efektywności monitoringu gospodarowania odpadami,
- prowadzenie ciągłych zadań informacyjno-edukacyjnych w zakresie prawidłowych metod postępowania z pozostałymi odpadami.

8.14.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017 r.

Główne działania na lata 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Objęcie wszystkich mieszkańców selektywną zbiórką odpadów oraz odbieraniem odpadów komunalnych	Miasto Dąbrowa Górnicza
2.	Zwiększenie kontroli w zakresie wypełniania przez podmioty odbierające odpady komunalne – ustaleń dotyczących metod oraz miejsc prowadzenia odzysku i unieszkodliwiania odpadów	Miasto Dąbrowa Górnicza
3.	Tworzenie i udział gminy w strukturach ponad gminnych dla realizacji regionalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi obejmującego działania w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> - zapobiegania powstawaniu odpadów, - selektywnego zbierania odpadów, - przetwarzania odpadów w celu przygotowania do odzysku lub unieszkodliwiania, - budowy regionalnych instalacji, - rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów znajdujących się w obszarze podlegającym utworzonej strukturze ponad gminnej 	Miasto Dąbrowa Górnicza w ramach związku bądź porozumienia międzygminnego lub w ramach struktury międzygminnej
4.	Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej z zakresu gospodarki odpadami	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta
5.	Intensyfikacja działań na rzecz selektywnej zbiórki surowców wtórnych na terenie miasta	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta
6.	Zbiórka oraz zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta, właściciele nieruchomości
7.	Zbiórka odpadów niebezpiecznych pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> - zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, - zużytych baterii i akumulatorów, - przeterminowanych leków 	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta, sklepy, apteki, placówki medyczne
8.	Zbiórka odpadów wielkogabarytowych	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta
9.	Zbiórka odpadów remontowo – budowlanych	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta
10.	Zbiórka zużytych opon	Podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta, zakłady wulkanizacyjne

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

11.	Zbiórka i transport odpadów zwierzęcych z terenów podlegających Gminie	Miasto Dąbrowa Górnicza, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami zwierzęcymi
12.	Usuwanie i rekultywacja „dzikich” wysypisk odpadów	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele nieruchomości
13.	Aktualizacja danych dotyczących występowania wyrobów azbestowych na terenie miasta	Miasto Dąbrowa Górnicza
14.	Realizacja zapisów „Programu usuwania azbestu z terenu miasta na lata 2010-2032 - Dąbrowa Górnicza wolna od azbestu” oraz prowadzenie akcji informacyjnej o możliwości uzyskania pomocy finansowej na realizację prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	Miasto Dąbrowa Górnicza
15.	Dofinansowanie do usuwania wyrobów zawierających azbest	Miasto Dąbrowa Górnicza
16.	Sporządzenie rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi	Miasto Dąbrowa Górnicza
17.	Kontrolowanie i kierowanie przez miasto całego strumienia odpadów do instalacji obecnie funkcjonujących lub planowanych w ramach II RGOK, co umożliwi spełnienie dyrektyw unijnych w sprawie odzysku poszczególnych rodzajów odpadów	Miasto Dąbrowa Górnicza
18.	Wdrażanie innowacyjnych technologii (BAT) w zakresie zagospodarowania poszczególnych rodzajów odpadów	Przedsiębiorcy
19.	Prowadzenie monitoringu eksploatacyjnego i poeksploatacyjnego składowisk odpadów, w tym monitoringu gruntowo-wodnego	Zarządcy składowisk
20.	Rekultywacja kwatery deponowania odpadów KW1	Miasto Dąbrowa Górnicza
21.	Rekultywacja Miejskiego Składowiska Odpadów Komunalnych LIPÓWKA I	Miasto Dąbrowa Górnicza
22.	Rozbudowa składowiska Miejskiego Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych LIPÓWKA 2 - budowa kwatery KW1	ALBA MPGK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2, Dąbrowa Górnicza 41-300
23.	Rozbudowa Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych LIPÓWKA 2: rozbudowa linii sortowniczej zmieszanych odpadów komunalnych o urządzenia do produkcji paliwa zastępczego z frakcji nadsitowej, rozbudowa instalacji biologicznej obróbki frakcji podsitowej ze zmieszanych odpadów komunalnych	ALBA MPGK Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2, Dąbrowa Górnicza 41-300

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KPGO 2014 oraz PGOWŚ 2014

8.15. Oddziaływanie hałasu

8.15.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Ochrona mieszkańców miasta Dąbrowa Górnicza przed szkodliwym oddziaływaniem hałasu w środowisku

Celem długoterminowym jest ochrona mieszkańców miasta przed szkodliwym oddziaływaniem hałasu w środowisku, głównie hałasu komunikacyjnego i zapewnienie jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, a gdy nie jest on dotrzymany zapobieganie jego powstawaniu lub przenikaniu do środowiska.

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Realizacja powyższego nastąpić powinna poprzez osiągnięcie następujących kierunków i zakresów działań:

- realizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem.
- uwzględnianie zapisów dot. ochrony przed hałasem w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wprowadzanie obszarów ograniczonego użytkowania,
- systematyczne prowadzenie badań obciążenia środowiska akustycznego,
- realizacja nowych inwestycji zgodnie z obecnym stanem wiedzy dot. zapobiegania szkodliwemu oddziaływaniu hałasu, z zachowaniem norm środowiskowych, sporządzanie analiz porealizacyjnych i przeglądów ekologicznych w ramach obowiązków, skutkujących podejmowaniem i realizacją działań zapobiegawczych.

8.15.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych i przemysłowych		
1.	Usprawnianie organizacji ruchu drogowego	Miasto Dąbrowa Górnicza, Zarządy dróg powiatowych, wojewódzkich, krajowych
2.	Realizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem	GDDKiA
3.	Kontrola techniczna pojazdów silnikowych oraz stacji diagnostycznych wykonujących te badania	Policja, Miasto Dąbrowa Górnicza
Kontynuacja monitoringu oddziaływań hałasowych oraz działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których funkcjonowanie związane jest z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu w środowisku		
4.	Ustalanie i egzekwowanie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku przez właściwe organy i inspekcje ochrony środowiska	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ Katowice
5.	Okresowe całodobowe pomiary natężenia hałasu w sąsiedztwie dróg, przy których mieszkańcy zgłaszają uciążliwość akustyczną	Miasto Dąbrowa Górnicza
6.	Nakładanie i egzekwowanie obowiązku pomiarów zmian w klimacie akustycznym po zakończeniu budowy i modernizacji dróg oraz instalacji będących istotnym źródłem hałasu	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ, PINB
7.	Podejmowania działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których działalność skutkuje przekroczeniem dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku	WIOŚ, Miasto Dąbrowa Górnicza, Urząd Marszałkowski
Opracowanie i wdrożenie planu działań zapewniających systematyczne pozyskiwanie wiarygodnych danych o zagrożeniu hałasem, minimalizację kosztów realizacji monitoringu akustycznego i upublicznianie posiadanych danych pomiarowych		
8.	Opracowanie i wdrożenie bazy danych w zakresie gromadzenia informacji o stanie zagrożenia hałasem - w celu włączenia do Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej	Miasto Dąbrowa Górnicza

8.16. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

8.16.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Ochrona mieszkańców miasta Dąbrowa Górnicza przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

8.16.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Monitoring pól elektromagnetycznych oraz egzekucja obowiązku pomiarów źródeł promieniowania		
1.	Opracowanie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku	WIOŚ, Miasto Dąbrowa Górnicza, Marszałek Województwa
2.	Opracowanie publicznie dostępnego (internet) rejestru zawierającego informacje o źródłach pól elektromagnetycznych, oraz terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów tych pól w środowisku	WIOŚ
3.	Prowadzenie kontroli przez organy i inspekcje ochrony środowiska w zakresie przestrzegania obowiązujących pomiarów prawem dotyczącym ochrony środowiska	WIOŚ Katowice
4.	Monitorowanie i ocena poziomu pól elektromagnetycznych emitowanych na terenach zurbanizowanych i w miejscach przebywania ludzi	WIOŚ Katowice
5.	Wykonywanie pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku zgodnie z wymogami przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska	Podmioty gospodarcze, WIOŚ Katowice
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców		
6.	Przeciwdziałanie kumulacji źródeł promieniowania niejonizującego przez odpowiednio przeprowadzaną procedurę oceny oddziaływania na środowisko (w tym – wariantowanie przedsięwzięć i wynikająca z tego możliwość narzucania wariantu polegającego na wykorzystywaniu istniejących źródeł PEM, ocena oddziaływań skumulowanych i pomiary powdrożeniowe)	Podmioty gospodarcze, Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ
7.	Skuteczne uniemożliwianie dostępu do strefy o podwyższonym poziomie emisji pól elektromagnetycznych oraz informowanie o jej szkodliwości	Podmioty gospodarcze

8.17. Poważne awarie

8.17.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej przez nadzór nad wszystkimi instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami takiej awarii

8.17.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
Udoskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za minimalizację skutków wystąpienia poważnej awarii, w sposób zabezpieczający sprawne podejmowanie decyzji dotyczących ratownictwa i usuwania skutków awarii		
1.	Wypracowanie zasad współdziałania w przypadku zagrożenia środowiska przez wydziały zarządzania kryzysowego oraz komórki ochrony środowiska w urzędach różnych szczebli	Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ, PSP
2.	Ewidencja źródeł poważnych awarii przemysłowych (ZDR i ZZR)	Straż Pożarna, WIOŚ
3.	Opracowanie planu operacyjno – ratowniczego na wypadek zaistnienia poważnej awarii	Straż Pożarna

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

4.	Prowadzenie rejestru oraz monitoring potencjalnych sprawców poważnych awarii pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji	WIOŚ Katowice
5.	Kontrola wyników modernizacji punktów przeładunku i dystrybucji paliw	WIOŚ, PSP, PINB
Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno - ratowniczych dla jednostek administracyjnych, objętych zewnętrznym oddziaływaniem awaryjnym zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej		
6.	Opracowanie planu operacyjno - ratowniczego na wypadek: - poważnej awarii w zakładzie przemysłowym - poważnej awarii podczas transportu	Wojewoda, Miasto Dąbrowa Górnicza, PSP, WIOŚ, PKP
7.	Przeprowadzenie ćwiczeń na wypadek: - poważnej awarii w zakładzie przemysłowym - poważnej awarii podczas transportu	Wojewoda, Miasto Dąbrowa Górnicza, PSP, WIOŚ, PKP
8.	Utrzymywanie w gotowości służb ratowniczych na wypadek zaistnienia poważnej awarii, uzupełnienie wyposażenia technicznego na wypadek poważnych awarii	Straż Pożarna
Zapewnienie mieszkańcom informacji o zaistniałych awariach, ryzyku ich wystąpienia i sposobach ograniczenia ich negatywnych skutków		
9.	Umieszczanie na Ekoportalu prowadzonym przez Urząd Miasta informacji o ryzyku wystąpienia poważnej awarii, rejestr awarii i wskazówki dotyczące zachowania bezpieczeństwa	Miasto Dąbrowa Górnicza, Wojewoda, WIOŚ
10.	Prowadzenie akcji informacyjno – edukacyjnej dla ogółu społeczeństwa dotyczącej zasad postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii, w celu ukształtowania właściwych postaw i zachowań	Straż Pożarna

8.18. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

8.18.1. Cel długoterminowy do 2020 r.

Promocja i wspieranie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

8.18.2 Cele i działania krótkoterminowe do 2017r:

Działania w latach 2013-2017 realizujące założone cele:

Lp.	Działania	Jednostka odpowiedzialna
1.	Upowszechnianie informacji o rozmieszczeniu i możliwościach technicznych wykorzystania potencjału energetycznego poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe
2.	Prowadzenie działań edukacyjnych oraz popularyzujących odnawialne źródła energii, wspomaganie wykorzystania odnawialnych źródeł energii m.in. w obrębie budynków komunalnych i mieszkalnych.	Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

9. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ NA LATA 2013 – 2017.

Tabela 42. Priorytetowe cele krótkoterminowe na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2013-2017.

Cel średniookresowy	Instytucja koordynująca	Źródła finansowania	Kierunek działań	Szacunkowy koszt realizacji zadania [zł]					
				2013	2014	2015	2016	2017	RAZEM:
Ochrona przyrody i krajobrazu	Urząd Miejski	Budżet gminy Kredyty, pożyczki Budżet UE	Rewitalizacja przestrzeni publicznych - Park Zielona	20 000	140 250	692 750	-	-	853 000
Ochrona powietrza atmosferycznego, ochrona przed hałasem i ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Urząd Miejski	Budżet gminy	Budowa obiektu mostowego nad rzeką Bobrek w ciągu ul. Rudnej w Dąbrowie Górniczej	963 960	-	-	-	-	963 960
	Urząd Miejski	Budżet gminy Zaliczki Budżet UE	Przebudowa drogi krajowej nr 94 na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w tym ETAP I: Przebudowa wiaduktu drogowego w ciągu DK - 94 nad drogą nr 790 wraz z budową oświetlenia ulicznego przedmiotowego węzła	5 000 000	100 000 000	120 000 000	-	-	225 000 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Przebudowa ulicy Chemicznej w Dąbrowie Górniczej	1 500 000	1 600 000	-	-	-	3 100 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Budowa nowych miejsc parkingowych wraz z przebudową drogi w ciągu ul. Cedlera w Dąbrowie Górniczej	1 200 000	-	-	-	-	1 200 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego - Tucznawa wraz z budową układu komunikacyjnego	2 000 000	7 000 000	-	-	-	9 000 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Zagospodarowanie terenu w rejonie osiedla Mickiewicza i Norwida w Dąbrowie Górniczej w tym : Etap I ul. Majakowskiego	700 000	35 000 000	-	-	-	35 700 000
Ochrona powietrza	Urząd Miejski	Budżet gminy	Termomodernizacja placówek oświatowych - Szkoła Podstawowa Nr 20	2 850 000	6 500 000	10 000 000	-	-	19 350 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Termomodernizacja placówek oświatowych - Szkoła Podstawowa Nr 21	3 000 000	2 500 000	-	-	-	5 500 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy Pożyczki	Przebudowa zabytkowego Pałacu Kultury Zagłębia w	14 007 250	-	-	-	-	14 007 250

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Cel średniookresowy	Instytucja koordynująca	Źródła finansowania	Kierunek działań	Szacunkowy koszt realizacji zadania [zł]					
				2013	2014	2015	2016	2017	RAZEM:
			Dąbrowie Górniczej - dziedzictwa kulturowego Zagłębia Dąbrowskiego w tym: Etap II - przebudowa i termomodernizacja budynku						
Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Urząd Miejski	Budżet UE Budżet gminy	Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza - ETAP I	182 671 166,01	111 956 916, 52	20 700 675,61	-	-	315 328 758,14
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Wyeliminowanie odprowadzenia ścieków bytowych z centrum miasta do wód rzeki Pogoria w tym: 1/Budowa układu kanalizacji sanitarnej i przebudowa kanalizacji deszczowej w rejonie ul. Mireckiego 2/Budowa układu kanalizacji sanitarnej i deszczowej w rejonie ul. Zienna, Wolska, Starościńska 3/ Budowa układu kanalizacji sanitarnej i deszczowej w rejonie ul. Dębowa, Jaworowa, Szkolna 4/Budowa układu kanalizacji sanitarnej i deszczowej w rejonie ul. Jaworowej 5/ Budowa układu kanalizacji sanitarnej i przebudowa kanalizacji deszczowej - rejon ul. Łańcuckiego, Graniczna, Zagłębia Dąbrowskiego	3 000 000	17 750 000	17 750 000	-	-	38 500 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza - etap II	1 000 000	65 000 000	95 981 070,59	-	-	161 981 070,59
Edukacja ekologiczna	Urząd Miejski	Budżet gminy	Edukacja ekologiczna	75 000	75 000	75 000	75 000	75 000	375 000
Gospodarka odpadami	Urząd Miejski	Budżet gminy, środki własne podmiotów zbierających odpady	Intensyfikacja działań na rzecz selektywnej zbiórki surowców wtórnych na terenie miasta	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Gospodarka odpadami - c.d.	Urząd Miejski	Budżet gminy, środki własne podmiotów zbierających odpady	Zbiórka oraz zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych	100 000	200 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy, środki własne podmiotów zbierających odpady	Zbiórka odpadów niebezpiecznych pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy, środki własne wytwórców odpadów oraz podmiotów zbierających odpady	Zbiórka odpadów wielkogabarytowych	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000	1 250 000
	Podmioty zajmujące się gospodarką odpadami na terenie miasta	Środki własne wytwórców odpadów	Zbiórka odpadów remontowo – budowlanych	Koszty ponoszone przez wytwórców odpadów					
	Urząd Miejski, podmioty zajmujące się gospodarką odpadami zwierzęcymi	Budżet gminy	Zbiórka i transport odpadów zwierzęcych z terenów podlegających gminie	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Urząd Miejski, właściciele nieruchomości,	Środki własne właścicieli nieruchomości, Budżet gminy	Usuwanie i rekultywacja „dzikich” wysypisk odpadów	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Urząd Miejski	Budżet gminy	Dofinansowanie do usuwania wyrobów zawierających azbest	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	250 000
	Zarządcy składowisk	Środki własne zarządców składowiska	Prowadzenie monitoringu składowisk odpadów, w tym monitoringu gruntowo-wodnego	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	500 000
	Miejski Zakład Gospodarowania Odpadami Dąbrowa Górnicza	Środki własne, fundusze zewnętrzne	Rekultywacja kwatery deponowania odpadów KW1 - Miejskiego Zakładu Gospodarowania Odpadami		6 000 000				6 000 000

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Gospodarka odpadami - c.d.	ALBA MP GK Sp. z o.o. Dąbrowa Górnica	Środki własne, fundusze zewnętrzne	Rekultywacja Miejskiego Składowiska Odpadów Komunalnych LIPÓWKA I	8 000 000		-	-	-	8 000 000
	Gmina Dąbrowa Górnica	Środki własne NFOŚiGW	Rozbudowa składowiska Miejskiego Zakładu Gospodarowania Odpadami - budowa kwatery KW2	6 000 000	-	-	-	-	6 000 000
	Gmina Dąbrowa Górnica	Środki własne, środki unijne NFOŚiGW	Rozbudowa Miejskiego Zakładu Gospodarowania Odpadami: rozbudowa linii sortowniczej zmieszanych odpadów komunalnych o urządzenia do produkcji paliwa zastępczego z frakcji nadsitowej, rozbudowa instalacji biologicznej obróbki frakcji podsitowej ze zmieszanych odpadów komunalnych	42 634 000	10 657 000	-	-	-	53 291 000

Źródło: Na podstawie budżetu i Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Dąbrowa Górnicza oraz PGOWŚ 2014.

10. SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

Monitoring prowadzonej polityki ochrony środowiska oznacza, że realizacja Programu będzie podlegała ocenie w zakresie:

1. stopnia wykonania przyjętych zadań,
2. stopnia realizacji założonych celów
3. analizy przyczyn powstałych rozbieżności.

Wyniki oceny stanowiąc będą podstawę kolejnej aktualizacji programu. System oceny realizacji programu powinien być oparty na odpowiednio dobranych wskaźnikach pozwalających kompleksowo ocenić i opisać zagadnienia skuteczności i realizacji programu ochrony środowiska. Do określenia powyższych wskaźników wykorzystywane są przede wszystkim informacje Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz dane własne Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej. Listę proponowanych wskaźników dla miasta Dąbrowa Górnicza przedstawiono w tabeli poniżej:

Tabela 43. Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu Ochrony Środowiska miasta Dąbrowa Górnicza.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość docelowa (do osiągnięcia)
Ochrona przyrody i krajobrazu			
1.	Powierzchnia prawnie chroniona ogółem (bez obszarów Natura 2000)	ha	Utrzymanie i zachowanie stanu istniejącego – obejmowanie ochroną ważnych obiektów w postaci np. pomników przyrody, użytków ekologicznych)
2.	Obszary NATURA 2000	szt.	
3.	Parki Krajobrazowe	szt.	
4.	Rezerваты	szt.	
5.	Obszary chronionego krajobrazu	szt.	
6.	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	szt.	
7.	Użytki ekologiczne	szt.	
8.	Pomniki przyrody	szt.	
Lasy			
9.	Lesistość miasta	%	Wg Krajowego Programu Zwiększania lesistości oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
Jakość wód podziemnych i powierzchniowych			
10.	Jakość wód podziemnych	Wg obowiązującej klasyfikacji	Osiągnięcie dobrego stanu wód i dobrego potencjału – cele środowiskowe wg planów zagospodarowania wodami dla obszarów dorzeczy w zakresie Ramowej Dyrektywy Wodnej
11.	Jakość wód powierzchniowych	Wg obowiązującej klasyfikacji	
Gospodarka wodno-ściekowa			
12.	Zwodociągowanie miasta	%	Wg celów określonych w KPOŚK
13.	Skanalizowanie miasta	%	
14.	Długość kanalizacji sanitarnej	km	
15.	Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków: - biologiczne: - z podwyższonym usuwaniem biogenów	szt.	
Ochrona powietrza atmosferycznego			
16.	Stężenie NO ₂	µg/m ³	Brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla substancji
17.	Stężenie SO ₂	µg/m ³	
18.	Stężenie średnioroczne benzenu	µg/m ³	

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość docelowa (do osiągnięcia)
19.	Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10, PM2,5	µg/m ³	
20.	Liczba przekroczeń wartości dopuszczalnej poziomu 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 wynoszącej 50 µg/m ³ .	liczba	35 razy w ciągu roku
21.	Substancje, których stężenia przekroczyły wartości dopuszczalne lub wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji – klasyfikacja strefy w której leży miasto		A
22.	Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń - pyłowe - gazowe	Mg/rok	Stopień redukcji zanieczyszczeń zgodny z dokumentacją techniczną urządzeń do redukcji zanieczyszczeń
Ochrona przed hałasem			
23.	Miejsca gdzie poziom hałasu przekracza wartości dopuszczalne wg obowiązujących przepisów	Lokalizacja wg WIOŚ	Nie występowanie miejsc z przekroczeniami
Promieniowanie elektromagnetyczne			
24.	Miejsca gdzie poziom pól elektromagnetycznych przekracza wartości dopuszczalne wg obowiązujących przepisów	Lokalizacja wg WIOŚ	Nie występowanie miejsc z przekroczeniami
Poważane awarie			
25.	Liczba poważnych awarii i miejscowych zagrożeń w ciągu roku: - duże: - średnie: - lokalne: - małe:	szt.	Nie występowanie poważnych awarii i miejscowych zagrożeń
Gospodarka odpadami			
26.	Odsetek masy zbieranych odpadów komunalnych w stosunku do masy powstających odpadów	%	100 (w 2013 r.) 100 (w 2020 r.)
27.	Odsetek masy odpadów komunalnych zebranych selektywnie w stosunku do ogólnej ilości zebranych odpadów komunalnych	%	11 (w 2013 r.) 33 (w 2020 r.)
28.	Odsetek mieszkańców powiatu objętych zorganizowanym systemem gospodarki odpadami komunalnymi	%	100 (w 2013 r.) 100 (w 2020 r.)
29.	Odsetek mieszkańców powiatu objętych systemem selektywnego odbierania odpadów	%	100 (w 2013 r.) 100 (w 2020 r.)
30.	Liczba legalnych składowisk odpadów komunalnych nie spełniających wymogów technicznych	szt.	0
31.	Odsetek składowanych bez przetworzenia zmieszanych odpadów komunalnych	%	58 (w 2013 r.) 43 (w 2020 r.)
32.	Liczba czynnych składowisk odpadów komunalnych	szt.	1
33.	Ograniczenie składowania odpadów ulegających biodegradacji w stosunku do wytworzonych w 1995 r.	%	50 (w 2013 r.) 65 (w 2020 r.)
34.	Wydzielenie odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych w stosunku do całkowitej ich ilości zawartych w zmieszanych odpadach komunalnych	%	10 (w 2013 r.) 50 (w 2020 r.)
35.	Poziom zbierania papieru, szkła, tworzyw sztucznych i metali w stosunku do całkowitych ich ilości w odpadach komunalnych	%	17 (w 2013 r.) 50 (w 2020 r.)
36.	Poziom selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych w stosunku do całkowitej ilości wytworzonych odpadów wielkogabarytowych	%	25 (w 2013 r.) 50 (w 2020 r.)
37.	Liczba istniejących instalacji do zagospodarowania bioodpadów	szt.	2
38.	Odsetek komunalnych osadów ściekowych zagospodarowanych	%	90 (w 2013 r.) 95 (w 2020 r.)

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość docelowa (do osiągnięcia)
39.	Liczba instalacji termicznego przekształcania odpadów	szt.	1
40.	Masa pozostałych do zlikwidowania urządzeń PCB	Mg	0
41.	Liczba funkcjonujących instalacji do termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych	szt.	1
42.	Masa zebranego sprzętu elektrycznego i elektronicznego z gospodarstw domowych w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca	kg/M/rok	4 (w 2013 r.)
			4,5 (w 2020 r.)
43.	Liczba zakładów przetwarzania sprzętu elektrycznego i elektronicznego	szt.	1
44.	Masa pozostałych do usunięcia wyrobów zawierających azbest	Mg	ok. 3 610,5 (w 2013 r.)
			ok. 2 280,5 (w 2020 r.)
45.	Liczba zinwentaryzowanych mogilników pozostałych do likwidacji	szt.	-
Nakłady inwestycyjne na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska			
46.	Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska ogółem	zł	Poziom nakładów określony w Wieloletniej Prognozie Finansowej dla miasta Dąbrowa Górnicza.
	w tym: ochrona powietrza i klimatu	zł	
	w tym: nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód	zł	

11. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Nadzór nad realizacją programu w praktyce oznacza określenie zasad zarządzania nim wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji. Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument wspomagający realizację prawa miejscowego, pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego, decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Urząd Miasta posiada kompetencje pozwalające mu realizować zawarte w programie cele i zadania. Aby jednak ta realizacja przebiegała spójnie z polityką regionalną konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- społeczność miasta jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Główna odpowiedzialność za realizację programu spoczywa na Prezydencie, który składa Radzie Miasta raporty z wykonania programu.

Rysunek 5. Schemat zarządzania programem ochrony środowiska.

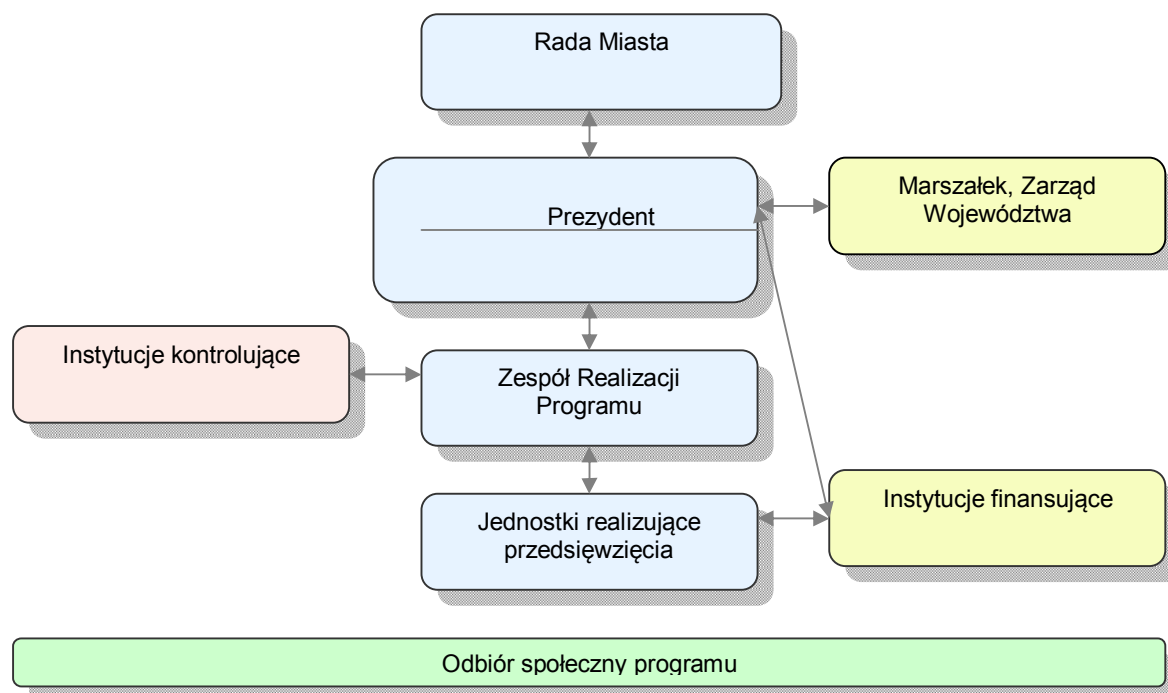


Tabela 44. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2013-2017	Instytucje uczestniczące
1.	Wdrażanie programu ochrony środowiska	Raporty o wykonaniu programu – co 2 lata (2013, 2015, 2017)	Rada Miasta, inne jednostki wdrażające Program

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

		Wspieranie finansowe samorządów, zakładów, instytucji, organizacji wdrażających program	WFOŚiGW, Fundusze celowe, Fundusze UE
2.	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, system informacji o środowisku	Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem - Realizacja zapisów ustawy dot. dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie. Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów	Miasto Dąbrowa Górnicza, Zarząd województwa WIOŚ, organizacje pozarządowe
3.	Systemy zarządzania środowiskiem	Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem	Miasto Dąbrowa Górnicza, Wojewoda Fundusze celowe
4.	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi Informacje o stanie środowiska w gminie	WIOŚ, WSSE, RZGW, Marszałek, Miasto Dąbrowa Górnicza

12. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja programu wdrażania wymagań ochrony środowiska Unii Europejskiej jest zadaniem trudnym i kosztownym. Trudności wynikać będą nie tylko z problemów technicznych i organizacyjnych, ale także ograniczonej płynności finansowej polskich przedsiębiorstw, co utrudniać będzie pozyskiwanie środków finansowych na niezbędne inwestycje. Znaczna część kosztów dostosowania obciąży samorządy, reszta będzie musiała być poniesiona przez podmioty gospodarcze. W rozdziale tym wskazano możliwości finansowania wskazanych w aktualizacji Programu działań.

Źródła finansowania Programu będą zróżnicowane, w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo – ekonomicznych, zapewnionych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Dostępne na rynku polskim źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska można podzielić na:

- krajowe – pochodzące z budżetu państwa, budżetu gminy, pozabudżetowych instytucji publicznych, udzielane w formie dotacji, grantów i subwencji (np. NFOŚiGW, WFOŚiGW, RPO WŚ, środki WIOŚ, Projekt GDOŚ, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Priorytetowy Ochrona i Zrównoważony Rozwój Lasów)
- pomocy zagranicznej – Fundusz Spójności, fundusze strukturalne, EFRR, Program Intelligent Energy Europe.

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większą część wydatków ponoszą przedsiębiorstwa, fundusze ekologiczne i samorządy terytorialne, natomiast udział środków budżetu państwa jest mały.

W zakresie środków krajowych w obszarze ochrony środowiska wykorzystać można m.in. środki: dot. ochrony przyrody:

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: celem działań z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu, jest czynna ochrona przyrody prowadząca do ograniczenia degradacji środowiska oraz strat zasobów różnorodności biologicznej, zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa oraz Krajową Strategią Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania różnorodności Biologicznej.
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
- z Projektu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska związane z:
 - zapewnieniem warunków harmonijnego, zgodnego z zasadami ekorozwoju, rozwoju gmin położonych na terenie obszarów Natura 2000 oraz jasnym określeniem kierunków i zasad tego rozwoju,
 - poszerzeniem stanu wiedzy o obszarach Natura 2000 poprzez analizę wartości przyrodniczych tych obszarów, w tym weryfikacji istniejących opracowań, dokumentacji i prac naukowo-badawczych pod kątem ich przydatności do realizacji celów ochrony,
 - identyfikacją zagrożeń i ich analizą oraz identyfikacją konfliktów (pomiędzy celami ochrony obszaru Natura 2000 a rozwojem gospodarczym regionu,
 - określeniem koniecznych, niezbędnych uzupełnień w zakresie opracowań specjalistycznych, prac naukowo-badawczych – do realizacji w czasie obowiązywania planu zadań ochronnych na potrzeby opracowania planu ochrony,
 - określeniem koniecznych, niezbędnych uzupełnień w zakresie opracowań specjalistycznych, prac naukowo-badawczych – do realizacji w czasie obowiązywania planu zadań ochronnych na potrzeby opracowania planu ochrony,
- Programu Priorytetowego Ochrona i zrównoważony rozwój lasów: celem działań z zakresu ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów jest zachowanie trwałej wielofunkcyjności lasów, zgodnie z Polityką Leśną Państwa.

W zakresie pomocy zagranicznej w okresie programowania 2007-2013 Polska może korzystać ze wsparcia w ramach następujących funduszy unijnych w zakresie ochrony środowiska:

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA NA LATA 2013-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2020**

- *Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)* - z którego finansowane są przedsięwzięcia w regionach, których poziom rozwoju znacząco odbiega od średniej rozwoju w UE, a także w regionach, w których prowadzone są duże działania restrukturyzacyjne w przemyśle i zatrudnieniu. Środki kierowane są w szczególności na finansowanie inwestycji w infrastrukturę i ochronę środowiska, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy poprzez inwestycje produkcyjne, działalność badawczo-rozwojową.
- *Fundusz Spójności (FS)* - którego głównym celem jest wzmacnianie spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty poprzez finansowanie projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej.
- Program Inteligent Energy Europe II finansuje projekty wzmacniające i promujące efektywność energetyczną, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (również w transporcie) oraz dywersyfikację energii. Finansowane są projekty o charakterze analityczno-promocyjnym, zawierające następujące elementy:
 - wymiana doświadczeń,
 - transfer know-how,
 - tworzenie polityk,
 - wzrost świadomości,
 - szkolenia i edukacja,
 - wsparcie organizacyjne (np. tworzenie agencji poszanowania energii).

Ubieganie się o środki Unii Europejskiej wymaga dużego zaangażowania i orientacji wśród procedur i przepisów, które regulują prawidłowe wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego. Obecny okres programowania funduszy strukturalnych jest kolejną szansą rozwoju i dlatego bardzo ważne jest, aby dokładnie zapoznać się zarówno z szerokimi możliwościami wykorzystania środków, jak i z wszelkimi procedurami, które to umożliwią.

Infrastruktura i Środowisko - to program operacyjny największy nie tylko w Polsce, ale także największy spośród wszystkich dotychczas przygotowanych przez kraje Unii. Zlikwidowanie luki infrastrukturalnej ma kluczowe znaczenie dla rozwijania naszego potencjału gospodarczego i społecznego. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko podchodzi kompleksowo do tego problemu. Dlatego wspiera sześć dziedzin: transport, ochronę środowiska, energetykę, kulturę i zabytki, zdrowie, szkolnictwo wyższe.

Inne fundusze i programy:

Programy krajowe.

Różnorodne przedsięwzięcia mogą liczyć także na dofinansowanie ze źródeł krajowych. Konkursy ogłaszają ministerstwa, samorządy województw, powiaty, gminy, a także organizacje pozarządowe (np. Ekofundusz, NFOŚiGW).

Szwajcarsko Polski Program Współpracy:

Szwajcarsko – Polski Program Współpracy jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i 9 innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które wstąpiły do UE 1 maja 2004 r.

CEL PROGRAMU: Zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych istniejących pomiędzy Polską, a wyżej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na terytorium Polski pomiędzy ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym.

OKRES REALIZACJI PROGRAMU: W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy obowiązuje 5-letni okres zaciągania zobowiązań i 10-letni okres wydatkowania, który rozpoczął się 14 czerwca 2007 roku, tj. w dniu przyznania pomocy finansowej Polsce przez Parlament Szwajcarski.

BENEFICJENCI: O dofinansowanie projektów w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy mogą starać się:

- instytucje sektora publicznego,
- instytucje sektora prywatnego,

- organizacje pozarządowe.

PODZIAŁ ŚRODKÓW: Łączna kwota przyznana Polsce, w ramach Programu wynosi 489 mln CHF, czyli około 310 mln euro.

OBSZARY WSPARCIA:

bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform:

- inicjatywy na rzecz rozwoju regionalnego regionów peryferyjnych i słabo rozwiniętych,
- zwiększenie ochrony wschodnich granic Unii Europejskiej,

środowisko i infrastruktura:

- odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska,
- bioróżnorodność i ochrona ekosystemów, wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych, poprawa publicznych systemów transportowych,

sektor prywatny:

- poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP):

- rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu MŚP,

rozwój społeczny i zasobów ludzkich:

- ochrona zdrowia,
- badania i rozwój.

- **Programy wspólnotowe**

- Programy wspólnotowe są jednym z instrumentów realizacji polityki Unii Europejskiej. Służą nawiązywaniu i wzmacnianiu współpracy między państwami w wybranych dziedzinach polityki wspólnotowej. Programy są finansowane ze środków budżetowych UE. Ustanawiane są na wniosek Komisji Europejskiej. Decyzje o powołaniu programu i jego budżecie podejmują wspólnie Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej, natomiast nad jego realizacją czuwa odpowiednia Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej.
- z programów wspólnotowych mogą korzystać przede wszystkim organizacje nie nastawione na osiągnięcie zysku. Możliwości jest wiele, gdyż programy obejmują wiele różnorodnych dziedzin, np. badania i naukę, rolnictwo, media, edukację, ochronę środowiska, energetykę, transport, zdrowie, prawo, bezpieczeństwo, sport.

13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2013-2017 z perspektywą na lata 2018-2020 została opracowana zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska i została oparta na celach perspektywicznych, nawiązujących do Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 oraz do Programu Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego.

Program przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię działań zmierzających do jego poprawy, oraz umożliwia wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje.

Program przedstawia główne cele przeznaczone do realizacji usystematyzowanych w następujących grupach:

- kierunki działań systemowych,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Zadaniem Programu jest podanie aktualnej sytuacji związanej z całym stanem środowiska w gminie. W Programie dokonano analizy czynników, które wpływają na sytuację stanu zanieczyszczenia środowiska. Podano w nim krótką charakterystykę geograficzno-fizyczną Miasta Dąbrowa Górnicza oraz uwarunkowania demograficzne i gospodarcze. Na podstawie możliwych dostępnych danych uzyskanych z Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej, informacji z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach, Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, scharakteryzowano wszystkie komponenty środowiska, podając ich obciążenia emisyjne. Następnie na podstawie dostępnych badań i wyników pomiarów dokonano oceny stanu środowiska naturalnego na terenie miasta, analizując jego poszczególne komponenty, czyli wody powierzchniowe i podziemne, powietrze, hałas, przyrodę, powierzchnię ziemi, gospodarkę leśną i promieniowanie elektromagnetyczne.

Analizie poddano również stan gospodarki odpadami na terenie miasta m. in. w zakresie rodzajów i ilości wytwarzanych odpadów oraz sposobów ich zagospodarowania. Ponadto zidentyfikowano istniejące problemy oraz wyznaczono cele i zadania, których realizacja pozwoli na stworzenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz Polityką Ekologiczną Państwa.

Po sektorowej analizie dotyczącej stanu środowiska w mieście, zwrócono uwagę na tendencje zmian, jakie zarysowują się w poszczególnych komponentach środowiska. Przedstawiono cele i zadania, jakimi należy się zająć w przyszłej działalności organów miasta.

Ze względu na perspektywy czasowe oznaczono w Programie cele krótkoterminowe (w perspektywie 4-letniej) i długoterminowe (w perspektywie 8-letniej).

Dla poszczególnych komponentów środowiska zaproponowano szereg działań, określając nazwy zadań, nakłady finansowe i harmonogram czasowy, jednostki realizujące i możliwe źródła finansowania. Dla zadań wychodzących poza 2017 rok (średniookresowe) nie określano wielkości nakładów sygnalizując wyłącznie konieczność ich kontynuacji lub proponując rozpoczęcie nowych przedsięwzięć.

14. LITERATURA

1. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016” – Warszawa 2008 r.
2. Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego
3. Biuletyn Statystyczny Województwa Śląskiego, WUS,
4. Raporty o stanie środowiska w województwie śląskim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach,
5. Informacje o stanie środowiska w województwie śląskim za lata 2003-2010, WIOŚ, Katowice
6. Biernat S. Kryszowska M. Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000
7. Klima St. (1999): Zarządzanie ochroną środowiska w Unii Europejskiej. Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości. Kraków. Kraków, grudzień 2000; AGH Wydział Górniczy w Krakowie.
8. Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997
9. Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002.
10. Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996.
11. <http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/index.php>
12. <http://baza.pgi.gov.pl>
13. <http://energetyka.w.polsce.org>
14. <http://www.katowice.pios.gov.pl>
15. <http://www.zdw.katowice.pl>
16. <http://www.katowice.rdos.gov.pl>, Rejestr form Ochrony Przyrody
17. Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Dąbrowa Górnicza za lata 2009-2010
18. Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Dąbrowa Górnicza za lata 2011-2012
19. Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2008-2012
20. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 – Warszawa 2010 r.
21. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.
22. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego 2014.
23. Szpadt (2010 r.): Prognoza zmian w zakresie gospodarki odpadami.
24. <http://www.bip.dabrowa-gornicza.pl>
25. <http://www.rzseie.gios.gov.pl>
26. Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych i depozycji zanieczyszczeń do podłoża w województwie śląskim w 2011 roku. IMGW Oddział we Wrocławiu.
27. Mapa akustyczna Gminy Dąbrowa Górnicza 2011
28. Program Ochrony środowiska przed hałasem dla Dąbrowy Górniczej 2012.
29. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Górnicza.
30. Program termomodernizacji i optymalizacji zużycia ciepła w obiektach oświatowych Dąbrowy Górniczej.
31. Komunikaty i jakości wód w wodociągach PSSE Dąbrowa Górnicza 2010, 2011.
32. Stan gleb pod kątem zanieczyszczenia wybranymi metalami ciężkimi oraz węglowodorami na terenie gminy Dąbrowa Górnicza.